

„Teisės aktų projektų, skirtų NVO įsitraukimo į klimato kaitos politikos veiksmingumo didinimą vietos savivaldoje tvarumui užtikrinti, paketas parengtas pagal NVK Konkursinės Paraiškos Nr. KK-AM-NVO01-0015 nuostatas“

GALUTINĖ ATASKAITA

PROJEKTO VADOVĖ: ALVITA ARMANAVIČIENĖ

„Projektas finansuojamas Klimato kaitos programos lėšomis, kurią administruoja Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra“

VILNIUS

2026

TURINYS

Santrauka	2
I. Įvadas	4
II. Teisės aktų projektų preliminarus paketas.....	13
III. Teisės aktų projektų preliminarus paketo diskusinė adaptacija	68
IV. Galutinis teisės aktų projektų paketas	82
V. Teisės aktų projektų paketo vertinimo aprašas	131
VI. Teisės aktų projektų paketo įgyvendinimo rekomendacijos	133
VII. Priedai	136
7.1. Priedas 1: TU Teisės aktų projektų, skirtų NVO įsitraukimo į klimato kaitos politikos veiksmingumo didinimą vietos savivaldoje tvarumui užtikrinti, paketo parengimui pagal NVK Konkursinės Paraiškos Nr. KK-AM-NVO01-0015 nuostatas.....	137
7.2. Priedas 2: NVK Studijos „NVO įsitraukimo į vietos savivaldos klimato kaitos švelninimo priemonių transporto, pramonės ir žemės ūkio sektoriuose diegimo stebėsenos Baltosios knygos metmenys“ tarpinė ataskaita, Vilnius, 2025 m.....	150

SANTRAUKA

Teisės aktų projektų, skirtų NVO įsitraukimo į klimato kaitos politikos veiksmingumo didinimą vietos savivaldoje tvarumui užtikrinti paketas parengtas pagal NVK Konkursinės paraiškos Nr. KK-AM-NVo01-0015 nuostatas. Ši Paraiška buvo parengta sutinkamai su APVA finansuojamos Klimato kaitos programos pažangos priemonės veiklą „Finansinės paskatos NVO veikloms ir (ar) veiksmams, formuojant klimato politiką ir informuojant visuomenę apie klimato kaitą“ NVK Projektu - Klimato kaitos švelninimo politikos vietos savivaldoje įgyvendinimo NVO advokacijos priemonės sukūrimas ir bandomasis pritaikymas“.

Teisės aktų projektų paketo ataskaitą sudaro 6 skyriai.

Įvade pristatomas šio Teisės aktų projekto paketo techninis pagrindimas – NVK Studijos „NVO įsitraukimo į vietos savivaldos klimato kaitos švelninimo priemonių transporto, pramonės ir žemės ūkio sektoriuose diegimo stebėsenos Baltosios knygos metmenys“ tarpinėje ataskaitoje aprašyta „šešėlinių ataskaitų“ priemonės detalizacija. Tarpinės ataskaitos pilnas tekstas pateikiamas prieduose.

Antrame skyriuje pateikiamas preliminarus teisės aktų projektų paketas.

Trečiame skyriuje pateikiama Teisės aktų projektų preliminarus paketo diskusinė adaptacija.

Ketvirtame skyriuje pateikiamas galutinis Teisės aktų projektų paketas. Penktas skyrius skiriamas ataskaitos vertinimo tvarkos aprašui. Šeštą skyrių sudaro išvados ir rekomendacijos.

SUMMARY

The package of draft legislative acts intended to increase the effectiveness of NGO involvement in climate change policy in local government to ensure sustainability has been prepared in accordance with the provisions of the NVK Tender Application No. KK-AM-NVo01-0015. This Application was prepared in accordance with the activity of the Climate Change Programme Progress Measure funded by the APVA “Financial incentives for NGO activities and (or) actions in shaping climate policy and informing the public about climate change” NVK Project - Creation and pilot application of an NGO advocacy measure for the implementation of climate change mitigation policy in local government”.

The report on the package of draft legislative acts consists of 6 sections.

The introduction presents the technical justification for this package of draft legislative acts – a detailing of the “shadow reporting” measure described in the interim report of the NVK Study “Outline of the White Paper on Monitoring the Implementation of NGO Involvement in Local Government Climate Change Mitigation Measures in the Transport, Industry and Agriculture Sectors”. The full text of the interim report is provided in the annexes.

The second chapter presents a preliminary package of draft legislative acts.

The third chapter presents a discussion adaptation of the preliminary package of draft legislative acts.

The fourth chapter presents the final package of draft legislative acts. The fifth chapter is devoted to a description of the procedure for evaluating the report. The sixth chapter consists of conclusions and recommendations.

I. ĮVADAS

Ši Ataskaita parengta sutinkamai su NVK Technine Užduotimi¹ Teisės aktų projektu, skirtų NVO įsitraukimo į klimato kaitos politikos veiksmingumo didinimą vietos savivaldoje tvarumui užtikrinti, paketo parengimui pagal NVK Konkursinės Paraiškos Nr. KK-AM-NVO01- 0015 nuostatas.

NVK atliko keturių Lietuvos savivaldybių (vienos didelės – Šiaulių miesto, vienos vidutinio dydžio – Kėdainių rajono ir dviejų mažų – Vilkaviškio rajono bei Pasvalio rajono) 2024 m. Tarybų ir NVO tarybų darbotvarkių santykio su vietos savivaldos viešąja politika klimato kaitos švelninime (toliau tekste – VPKK) tyrimą ir padarė tokias išvadas²:

1. NVO veiklų nuostatas apibrėžiančiuose teisės aktuose nuo 2024 m. spalio 17 d. įsigaliojo viešojo intereso NVO teisinis reglamentavimas, kas sudaro teisinio ir finansinio subjektyvumo prielaidas VPKK diskurso stebėsenoje NVO perspektyvos požiūriu.
2. Savivaldos strateginiame planavime, kaip taisyklė, jau yra suformuluotos VPKK nuostatos, tačiau jų įgyvendinimui iki 2026 m. aprašomose priemonėse trūksta aiškesnės detalizacijos pagal transporto, pramonės ir žemės ūkio sektorius.
3. Savivaldybių merai, vykdydami savo nuo 2023 m. išplėtotas funkcijas, skiria strateginio planavimo koordinatorių pagal savivaldybių tarybų patvirtintą strateginio plano programinę struktūrą.
4. Tirtose Kėdainių r., Pasvalio r., Šiaulių m. ir Vilkaviškio r. savivaldybių administracijų VPKK stebėsenos taikiniais identifikuota:
 - 1) energijos vartojimo efektyvumo didinimas;
 - 2) atsinaujinančios energijos skatinimas;
 - 3) aplinkosauginiai projektai;
 - 4) švietimas ir informavimas;
 - 5) žaliojo transporto vystymas;
 - 6) atliekų valdymas;
 - 7) tarptautinio bendradarbiavimo dalis, sietina su VPKK.

¹ Žr. Priedas 1

² Žr. Priedas 2: NVK Studijos „NVO įsitraukimo į vietos savivaldos klimato kaitos švelninimo priemonių transporto, pramonės ir žemės ūkio sektoriuose diegimo stebėsenos Baltosios knygos metmenys“ tarpinė ataskaita, Vilnius, 2025 m

5. Savivaldybės savo veiklų ataskaitose atsižvelgia į LEA teikiamas savivaldybės darnios energetikos plėtros pažangos indekso metines apžvalgas.
6. Savivaldybių VVG veiklų strategijose yra numatoma projektų finansavimo privaloma sąlyga - klimato kaitos neutralumo siekiamybė.
7. Savivaldybės yra parengusios arba rengia Atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planus 2023–2030 metams.
8. Savivaldybių strateginių planų iki 2027 - 2030 m. vertinimai yra numatyti tokių planų baigiamiesiems metams, t.y. VPKK diskurso aktualizacijai konkrečioje savivaldybėje turimas iki 5 metų laikotarpis.
9. Atliekamiems Savivaldos strateginių planų ir jų įgyvendinimo planų, visų pirma po 2026 m., tikslinimams, tikslinga detalizuoti VPKK priemonių aprašus (išskiriant transporto, pramonės ir žemės ūkio sektorius), numatant NVO stebėsenos rodiklius.
10. Savivaldybių merų skiriamų strateginio planavimo koordinatorių veiklos aprašus tikslinga papildyti VPKK priemonių diegimo stebėseną pasitelkiant suinteresuotas (viešo intereso) NVO pagal transporto, pramonės ir žemės ūkio sektorius.
11. Vietos savivaldos VPKK priemonių įgyvendinimo stebėsenos viešo intereso NVO veiklų finansavimo pagrindimui VPKK sąvoką tikslinga įtraukti į aplinkos apsaugos ir/ar viešojo intereso užtikrinimo teisinius apibrėžimus.
12. Savivaldybių NVO tarybų darbotvarkėse tikslinga inicijuoti Atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planų įgyvendinimo NVO stebėseną.
13. Tikslinga išnaudoti savivaldos strateginių planų rodiklių pasiekimo vertinimo terminą – 2027 m. – viešo intereso NVO pasirengimui 2026-2027 m. tokių rodiklių vertinimui atsižvelgiant į VPKK priemonių diegimą, NVO perspektyvos požiūriu.
14. VPKK diskurso NVO stebėsenos instrumento išeitiniu teisiniu pagrindu tikslinga priimti LEA rengiamų savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos indekso apžvalgų „šešėlines ataskaitas“, prieinamas visapusiškiems aptarimams su visuomene.
15. Tikslinga parengti savivaldybių tarptautinio bendradarbiavimo dalies, sietinos su VPKK, aprašą.

Tuo pačiu NVK atliktu 2024 m. savivaldybių NVO tarybų darbotvarkių tyrimu nustatyta, kad:

1. VPKK diskursas 2024 m. tirtų savivaldybių NVO tarybų posėdžiuose nebuvo aktualus.

2. LEA skelbiamas savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos indeksas nepatenka į savivaldybių NVO tarybų ir savivaldybių Tarybų darbotvarkes.
3. LEA indekso balų skaitmeninė reikšmė neturi aiškios funkcinės priklausomybės su savivaldybių tarybų darbotvarkėmis transporto, pramonės ir ŽŪ sektoriams skirtais sprendimais.
4. Viešosios naudos NVO inicijavimas LEA skelbiamo savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos indekso „šešėlinių ataskaitų“ rengimui įtraukiant konkrečios savivaldybės visuomenę atsilieps ES skaidrumo ir subsidiarumo principų plėtrai.

Lietuvos energetikos agentūros tinklapyje³ nurodoma, kad Lietuvai siekiant Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės [strategijoje](#) ir Lietuvos Respublikos nacionaliniame energetikos ir klimato srities [veiksmų plane 2021–2030 m.](#) nustatytų tikslų – sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) emisijas, padidinti energijos vartojimo efektyvumą ir skatinti atsinaujinančių energijos išteklių platesnį naudojimą – yra labai svarbus kiekvienos savivaldybės indėlis.

Atsižvelgiant į tai, atliekamas kasmetinis savivaldybių vertinimas pagal jų vykdomas iniciatyvas atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo skatinimo ir energijos vartojimo efektyvumo didinimo srityse. Vertinimas atliekamas vadovaujantis Savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos vertinimo aprašu ir naudojant viešai prieinamą informaciją. Minėtame apraše pateikiami ir aprašomi savivaldybių palyginimui pasirinkti kriterijai ir šiems kriterijams priskirti balai. Kriterijai leidžia įvertinti savivaldybių vaidmenį didinant energijos vartojimo efektyvumą, skatinant atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo didesnę plėtrą bei atitinkamai keičiant jos teritorijoje gyvenančių žmonių elgseną.

Atlikus savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos vertinimą, pagal gautus rezultatus parengiama Savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos vertinimo apžvalga ir sukuriamas interaktyvus žemėlapis.

LEA rengiamų savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos indekso apžvalgų metodologija ir kriterijai⁴

³ <https://www.ena.lt/nn2-nens-sav/>

⁴ <https://www.ena.lt/uploads/PDF-AEI/savzhanga-2024/Savivaldybiu-2024-pazangos-vertinimo-aprasas.pdf>

Savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos vertinimas atliekamas kasmet, pasibaigus kalendoriniams metams. Savivaldybės yra įvertinamos Apraše nustatyta tvarka pagal kiekvieną kriterijų ir pagal gautus rezultatus joms skiriami balai. Baigiamajame etape kiekvienos savivaldybės surinkti pagal kriterijus balai yra susumuojami. Savivaldybių suminiai balai išrikiuojami mažėjančia tvarka – pirmoje (geriausioje vietoje, palyginus su kitomis savivaldybėmis) vietoje yra daugiausia balų surinkusi savivaldybė. Tais atvejais, kai savivaldybės surenka vienodą suminį balų skaičių, aukštesnė vieta skiriama tai savivaldybei, kuri per metus padarė didesnę pažangą. Atsiradus poreikiui, kriterijai gali būti keičiami arba papildomi naujais, atitinkamai koreguojant skiriamus balus. Visi daromi pakeitimai aprašomi tų metų savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos vertinimo aprašuose. Savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos vertinimo aprašas, atlikto vertinimo rezultatai ir informacijos šaltiniai yra vieši.

Metodologija

Siekiant palyginti savivaldybes pagal jų indėlį į nacionalinių energetikos tikslų įgyvendinimą, LEA buvo atrinkti kriterijai, pagal kuriuos vertinama kiekvienos savivaldybės vaidmuo spartinant atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą, didinant energijos vartojimo efektyvumą, skatinant darnų judumą bei gerinant energetinių paslaugų prieinamumą ir gyventojų elgsenos pokyčius. Kiekvienam kriterijui nustatytas maksimalus balas, atsižvelgiant į jo galimą poveikį pažangos vertinimo sritims. Kriterijų reikšmingumas įvertintas remiantis Lietuvos energetikos agentūros specialistų bei kitų energetikos ekspertų siūlymais ir įžvalgomis. Aprašo 1 lentelėje pateikiamas savivaldybių 2024 m. palyginimui atrinktų kriterijų sąrašas ir kiekvienam jų nustatyti maksimalūs balai. Didžiausias galimas bendras balų skaičius, kurį gali surinkti kiekviena savivaldybė, yra 100.

LEA Aprašo 1 lentelė :
Atrinkti kriterijai ir jiems priskirti balai

Eil. Nr.	Kriterijus	Maksimalus balas
1.	Gamintojų vėjo elektrinių galia	12
2.	Gamintojų saulės elektrinių galia	12
3.	Gaminančių vartotojų (GV) elektrinių galia	7
4.	Nutolusiems GV priskirtoji kitose savivaldybėse esančių elektrinių galia	7
5.	Nekilnojamojo turto mokestis AEI2 jėgainėms	6

6.	Renovuotų daugiabučių dalis	8
7.	Keleivių pervežimas viešuoju transportu	11
8.	Dviračių takų ilgis	8
9.	Elektromobilių skaičius	4
10.	Elektromobilių įkrovimo prieigų skaičius	9
11.	Vidutinė šilumos kaina	7
12.	Kompensacijas šildymo ir karšto vandens išlaidoms gaunančių asmenų dalis	9

Kriterijai

1. Gamintojų vėjo elektrinių galia

Vėjo elektrinėse oro masių judėjimo energija paverčiama elektros energija. Jos paprastai statomos tose vietose, kur pučia stiprūs ir palyginti pastovūs vėjai, pavyzdžiui, jūrų pakrantėse ar priekrantės akvatorijose. Vėjo energija yra viena iš populiariausių atsinaujinančių energijos išteklių, nes:

- jos gaminama elektra yra palyginti pigi;
- vėjo elektrinės neteršia aplinkos žalingomis medžiagomis.

Vertinant savivaldybes pagal vėjo elektrinių galią, balai skiriami atsižvelgiant į tai, kiek vėjo elektrinių įrengtosios galios tenka konkrečiai savivaldybei.

2. Gamintojų saulės elektrinių galia

Saulės šviesos energija yra vienas iš pigiausių šiuo metu prieinamų elektros energijos išteklių. Naudojant saulės energiją pagaminta elektra atlieka svarbų vaidmenį mažinant Europos Sąjungos priklausomybę nuo gamtinių dujų. Plėtojant saulės elektrines dideliu mastu, galima reikšmingai sumažinti gamtinių dujų, naudojamų energijos gamybai, poreikį. Tai prisideda prie energetinio saugumo didinimo ir aplinkosauginių tikslų įgyvendinimo. Vertinant savivaldybes pagal saulės elektrinių įrengtąją galią, balai skiriami atsižvelgiant į tai, kiek šios galios tenka konkrečiai savivaldybei.

3. Gaminančių vartotojų elektrinių galia

Paprastieji elektros energiją iš atsinaujinančių energijos išteklių gaminantys vartotojai (GV) – tai asmenys, įsirengę atsinaujinančių energijos išteklių (AEI) elektrines savo energijos vartojimo vietoje.

Jie gamina elektrą savo reikmėms, o nesuvaldytą elektros kiekį perduoda į elektros tinklus ir, prireikus, vėliau ją susigražina. Toks modelis padeda: • mažinti elektros energijos suvartojimą iš skirstomųjų tinklų; • mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) emisijas; • taupyti lėšas; • didinti energetinį nepriklausomumą. Gaminančių vartotojų elektrinių galios kriterijus parodo, kiek paprastųjų gaminančių vartotojų įrengtosios galios tenka 1000 savivaldybės gyventojų.

4. Nutolusiems GV priskirtoji kitose savivaldybėse esančių elektrinių galia

Kiekvienoje savivaldybėje yra vartojama tiek jos teritorijoje paprastųjų ir nutolusiųjų gaminančių vartotojų³, tiek ir kitose savivaldybėse nutolusiųjų gaminančių vartotojų pagaminta elektros energija. Šis kriterijus parodo kiek nutolusių gaminančių vartotojų elektros gamybos įrenginių, esančių kitose savivaldybėse, priskirtosios galios tenka vertinamai savivaldybei.

5. Nekilnojamojo turto mokestis AEI jėgainėms

AEI – perspektyviausias energijos šaltinis plečiant decentralizuotą energijos gamybą, todėl tolesnė jų plėtra, deranti su aplinkos oro taršos mažinimu, turi būti skatinama mokestinėmis, investicinėmis ir finansinės paramos priemonėmis. AEI naudojimo skatinimas sukuria didelę šių paslaugų rinką ir galimybę kurti darbo vietas, vystyti mažo išmetamų ŠESD ir aplinkos oro teršalų kiekio inovatyvias technologijas ir žmogiškųjų išteklių gebėjimus. Nekilnojamojo turto (įskaitant AEI jėgaines) apmokestinimą nekilnojamojo turto mokesčiu (NTM), kurio tarifas – nuo 0,5 proc. iki 3 proc. nekilnojamojo turto mokestinės vertės, (toliau – mokestis) reglamentuoja Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas. Konkretų mokesčio tarifą (bendrąjį, kai kuriose savivaldybėse – ir atskirus⁴ saulės jėgainėms bei vėjo jėgainėms) – nustato savivaldybių tarybos. Savivaldybių tarybos turi teisę savo biudžeto sąskaita sumažinti mokestį arba visai nuo jo atleisti. Nekilnojamojo turto mokesčio AEI jėgainėms kriterijus parodo savivaldybių požiūrį ir indėlį didinant AEI naudojimo plėtrą savivaldybės teritorijoje.

6. Renovuotų daugiabučių dalis

Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programa Lietuvoje pradėta įgyvendinti 2005 metais. Šiuo metu būsto savininkai gali pasirinkti, ar įgyvendinti daugiabučio gyvenamojo namo atnaujinimo projektą pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą minėtą programą arba pagal ją atitinkančias savivaldybių programas. Abiem atvejais aktyvus dalyvavimas programoje rodo tiek

pačios savivaldybės, tiek jos gyventojų iniciatyvumą. Norint palyginti savivaldybes pagal daugiabučių gyvenamųjų namų atnaujinimo mastą ir suteikti šiam kriterijui balą, pasirinktas atnaujintų daugiabučių skaičiaus ir visų daugiabučių gyvenamųjų namų, pastatytų iki 1991 metų, skaičiaus santykis. Jis parodo kokia dalis nuo visų gyvenamosios paskirties daugiabučių namų yra renovuota savivaldybėje.

7. Keleivių pervežimas viešuoju transportu

Keleivių pervežimo viešuoju transportu kriterijus yra svarbus vertinant miestų ar regionų viešojo transporto sistemos efektyvumą, paslaugų kokybę ir prieinamumą gyventojams. Šis rodiklis atspindi, kiek žmonių naudojami viešuoju transportu, ir padeda suprasti, ar esama infrastruktūra atitinka gyventojų poreikius. Didelis pervežtų keleivių skaičius dažnai rodo gerai išvystytą, patogų ir patikimą transporto tinklą. Tuo tarpu labai mažas keleivių skaičius gali signalizuoti apie problemas, tokias kaip prastas maršrutų tinklas, retas eismas ar nepakankamas transporto priemonių skaičius. Be to, keleivių pervežimas viešuoju transportu prisideda prie darnaus judumo ir aplinkosaugos tikslų įgyvendinimo, mažina automobilių srautus, oro taršą ir skatina tvaresnį gyvenimo būdą.

8. Dviračių takų ilgis

Dviračių takų tinklo plėtra ir ilgis parodo savivaldybės požiūrį į gyventojų sveikatą, didėjančią neigiamą transporto sektoriaus poveikį aplinkai ir klimatui, darnios susisiekimo infrastruktūros plėtrą. Išplėtotas ir kryptingai vystomas dviračių takų tinklas leidžia gyventojams patogiai ir saugiai keliauti bei skatina asmeninius automobilius keisti aplinkai draugiškomis transporto priemonėmis. Dviračių takų kriterijus parodo, kiek savivaldybėje įrengtų dviračių takų kilometrais tenka 1000 gyventojų.

9. Elektromobilių skaičius

Siekdama mažinti naftos produktų vartojimą transporto sektoriuje ir švelninti neigiamą transporto poveikį aplinkai, pastaruoju metu valstybė vis aktyviau skatina elektromobilių parko plėtrą taikydama įvairias finansinės paramos priemones. Elektromobilis – tai motorinė transporto priemonė, turinti bent vieną ne išorinį energijos keitiklį bei elektrinę, iš išorės įkraunamą energijos kaupimo sistemą (bateriją). Paprastai tariant, tai transporto priemonė, kurios kuro bako atitikmuo yra baterija, o kuras – tik elektra. Pagrindinė priemonė, kurią savivaldybės taiko elektromobilių naudojimui skatinti – tai parkavimo ir įvažiavimo rinkliavų lengvatos miestuose. Savivaldybės gali taikyti ir kitas papildomas

skatinamąsias priemones, prisidedančias prie tvaraus transporto vystymo. Vertinant savivaldybių pastangas skatinti elektromobilių plėtrą, taikomas elektromobilių skaičiaus kriterijus. Jis nusako, kiek registruotų M ir N kategorijų elektromobilių (atitinkamai lengvųjų ir krovininių) tenka 1000 gyventojų konkrečioje savivaldybėje.

10. Elektromobilių įkrovimo prieigų skaičius

Viešai ir pusiau viešai prieinamos elektromobilių įkrovimo prieigos yra esminis veiksnys skatinant elektromobilių plėtrą Lietuvoje. Įkrovimo prieigų tinklo plėtra padeda užtikrinti patogų ir patikimą elektromobilių naudojimą, taip mažinant priklausomybę nuo naftos produktų ir neigiamą transporto poveikį aplinkai. Vienas iš svarbiausių rodiklių vertinant įkrovimo infrastruktūrą savivaldybėse yra registruotų elektromobilių skaičiaus ir viešųjų ar pusiau viešųjų įkrovimo prieigų santykis. Šis kriterijus parodo, kiek elektromobilių tenka vienai prieigai – kuo mažesnis šis skaičius, tuo geresnis infrastruktūros prieinamumas. Pagal Europos Sąjungos rekomendacijas, vienai įkrovimo prieigai turėtų tekti ne daugiau kaip 10 elektromobilių.

11. Vidutinė šilumos kaina

Vidutinė centralizuotai tiekiamos šilumos kaina savivaldybėse labiausiai priklauso nuo deginamo kuro kainos. Lietuvoje 2024 m. pabaigoje biokuro kaina buvo apie 2 kartus mažesnė už gamtinių dujų kainą. Kuo daugiau biokuro panaudojama šilumai gaminti, tuo paprastai mažesnė yra šilumos kaina vartotojams. Vidutinės šilumos kainos kriterijui balai yra skiriami atsižvelgiant į tai, kiek vidutinė centralizuotai tiekiamos šilumos kaina kiekvienoje savivaldybėje vertinamųjų metų IV ketvirtyje yra didesnė ar mažesnė už vidutinę tokios šilumos kainą Lietuvoje vertinimo metu.

12. Kompensacijas šildymo ir karšto vandens išlaidoms gaunančių asmenų dalis

2010 m. Pasaulio ekonomikos forumas energijos nepriteklių apibrėžė kaip galimybių naudotis tvariomis šiuolaikinėmis energetikos paslaugomis ir produktais trūkumą, t. y., mažas pajamas gaunantys asmenys neišgali susimokėti už būsto šildymo, karšto vandens gavimo ar (ir) kitas energetikos paslaugas. Tuo tikslu Lietuvoje nepasiturintiems asmenims yra teikiama pinigine socialinė parama – kompensacijos šildymo ir karšto vandens išlaidoms (toliau – šilumos išlaidų kompensacijos). Siekdami gauti šilumos išlaidų kompensacijas, nepasiturintys asmenys kreipiasi į savivaldybių administracijas. Balai skiriami atsižvelgiant į tai, koks yra savivaldybėje vidutinis

šilumos išlaidų kompensacijas gaunančių asmenų skaičius per mėnesį ir visų tos savivaldybės gyventojų skaičiaus santykis procentais. Kuo procentas mažesnis, tuo situacija savivaldybėje yra laikoma geresne, todėl skiriamas aukštesnis balas. Vienas iš būdų siekiant savivaldybėje sumažinti šilumos išlaidų kompensavimo poreikį yra darbo vietų kūrimas didinant AEI naudojimo plėtrą.

Kaip rodo aukščiau išdėstyta LEA rengiamų savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos indekso apžvalgų metodologija ir kriterijai, juose nėra aiškios detalizacijos pagal pramonės, transporto ir žemės ūkio sektorius. Tačiau LEA skelbiami savivaldybių pažangos indeksai jau užsitarnavo savivaldybių dėmesį ir gali būti priskirtini NVO įsitraukimo į klimato kaitos politikos veiksmingumo didinimą vietos savivaldoje adaptyviai priemonei.

IŠVADOS DĖL TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ PAKETO RENGIMO

1. NVO įsitraukimui į klimato kaitos politikos veiksmingumo didinimą vietos savivaldoje tvarumui užtikrinti šiuo metu Lietuvos savivaldybėse yra susidariusios palankios aplinkybės, nes:
 - 1.1. Savivaldybių VVG veiklų strategijose yra numatoma projektų finansavimo privaloma sąlyga - klimato kaitos neutralumo siekiamybė.
 - 1.2. Savivaldybių administracijų VPKK stebėsenos taikiniais identifikuoti:
 - a) energijos vartojimo efektyvumo didinimas;
 - b) atsinaujinančios energijos skatinimas;
 - c) aplinkosauginiai projektai;
 - d) švietimas ir informavimas;
 - e) žaliojo transporto vystymas;
 - f) atliekų valdymas;
 - g) tarptautinio bendradarbiavimo dalis, sietina su VPKK.
 - 1.3. Savivaldybės savo veiklų ataskaitose atsižvelgia į LEA teikiamas savivaldybės darnios energetikos plėtros pažangos indekso metines apžvalgas.
 - 1.4. Savivaldybių darnios energetikos plėtros pažanga vertinama sutinkamai su LEA aprašu bei naudojant viešai prieinamą savivaldybių informaciją.
2. LEA indekso balų skaitmeninės reikšmės neturi aiškios funkcinės priklausomybės su savivaldybių tarybų darbotvarkėmis transporto, pramonės ir ŽŪ sektoriams skirtais sprendimais.

3. NVO įsitraukimo į klimato kaitos politikos veiksmingumo didinimą vietos savivaldoje priemone tikslinga priimti adaptuotas LEA teikiamų savivaldybės darnios energetikos plėtros pažangos indekso metinių apžvalgų „šešėlines“ ataskaitas.
4. Aukščiau nurodytų LEA teikiamų savivaldybės darnios energetikos plėtros pažangos indekso metinių apžvalgų „šešėlinių“ ataskaitų suinteresuotais rengėjais numatyti viešojo intereso NVO.

II. TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ PRELIMINARUS PAKETAS

Šiuo dokumentų paketu pateikiami šešių atskirų įstatymų projektų lyginamieji variantai, kurių tikslas – sustiprinti viešojo valdymo skaidrumą, atskaitomybę ir pilietinės visuomenės dalyvavimą valstybės valdymo procesuose. Šie pakeitimai yra nuoseklios viešojo valdymo modernizavimo krypties dalis, atliepanti tiek nacionalinius prioritetus, tiek tarptautinius įsipareigojimus, susijusius su demokratinės kontrolės stiprinimu, duomenų atvėrimu ir įrodymais grįsto valdymo plėtra.

Pastaraisiais metais Lietuva nuosekliai siekia didinti viešojo sektoriaus veiklos skaidrumą ir efektyvumą. Europos Komisijos, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) bei kitų tarptautinių institucijų rekomendacijos pabrėžia būtinybę įtraukti pilietinę visuomenę į viešosios politikos ciklą, užtikrinti nepriklausomą stebėseną ir sudaryti sąlygas visuomenei vertinti institucijų veiklą ne tik pagal oficialias ataskaitas, bet ir pagal alternatyvius, nepriklausomus šaltinius. Šiame kontekste viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos (NVO) tampa svarbiu partneriu, galinčiu teikti objektyvią analizę, identifikuoti sisteminės problemas ir prisidėti prie viešųjų sprendimų kokybės gerinimo.

Įstatymų pakeitimai, pateikiami šiame dokumentų pakete, yra orientuoti į tai, kad viešojo intereso NVO galėtų veiksmingai atlikti nepriklausomą stebėseną, rengti šešėlines ataskaitas ir dalyvauti strateginio valdymo, biudžeto formavimo, Vyriausybės veiklos planavimo bei viešojo sektoriaus atskaitomybės procesuose. Šešėlinės ataskaitos yra tarptautinėje praktikoje pripažintas instrumentas, leidžiantis objektyviai įvertinti institucijų veiklą, identifikuoti trūkumus ir pateikti rekomendacijas. Tokios ataskaitos plačiai taikomos žmogaus teisių, aplinkosaugos, biudžeto priežiūros ir viešojo administravimo srityse.

Šis dokumentų paketas taip pat atspindi Lietuvos siekį stiprinti demokratinę kultūrą ir visuomenės įsitraukimą. Pilietinės visuomenės organizacijos yra svarbi demokratijos dalis, užtikrinanti, kad valstybės institucijų veikla būtų vertinama ne tik iš vidaus, bet ir iš išorės. Įtraukus viešojo intereso NVO į strateginio valdymo ir atskaitomybės procesus, sukuriama prielaidos didesniai visuomenės pasitikėjimui valstybės institucijomis, geresniam sprendimų pagrįstumui ir efektyvesniam viešųjų politikų įgyvendinimui.

Įžangoje taip pat svarbu pažymėti, kad šie įstatymų pakeitimai nėra skirti apsunkinti valstybės institucijų veiklos ar sukurti papildomą administracinę našą. Priešingai – jie yra orientuoti į tai, kad institucijos gautų nepriklausomą grįžtamąjį ryšį, galėtų identifikuoti veiklos tobulinimo kryptis ir priimti labiau pagrįstus sprendimus. Viešojo intereso NVO įtraukimas į stebėsenos procesus yra priemonė, kuri padeda institucijoms veikti efektyviau, skaidriau ir atviriau visuomenei.

Šis dokumentų paketas parengtas laikantis aukščiausių teisėkūros standartų, užtikrinant, kad kiekvienas pakeitimas būtų pagrįstas, proporcingas ir suderintas su kitais teisės aktais. Dokumentas yra struktūruotas taip, kad būtų lengvai suprantamas tiek teisės specialistams, tiek institucijų atstovams, tiek pilietinės visuomenės organizacijoms. Jis sudaro nuoseklią sistemą, kuri sustiprina viešojo valdymo skaidrumą ir atskaitomybę, kartu išlaikant aiškų teisinį reguliavimą ir institucijų veiklos stabilumą.

II*. METODIKA

Įstatymų pakeitimai, kurių lyginamieji variantai pateikiami šiame dokumentų pakete, buvo rengiami vadovaujantis Teisėkūros pagrindų įstatymo, Seimo statuto ir Vyriausybės darbo reglamento nuostatomis. Rengiant pakeitimus buvo laikomasi teisėkūros aiškumo, nuoseklumo, proporcingumo, teisėtumo ir pagrįstumo principų, užtikrinant, kad kiekviena siūloma nuostata būtų logiškai susijusi su galiojančiu teisiniu reguliavimu ir prisidėtų prie viešojo valdymo kokybės gerinimo.

Metodika grindžiama keturiais pagrindiniais etapais:

1. Galiojančio teisinio reguliavimo analizė

Šiame etape buvo vertinama, kaip šiuo metu veikia strateginio valdymo, Vyriausybės veiklos, NVO plėtros, biudžeto sandaros, viešojo sektoriaus atskaitomybės ir viešųjų įstaigų veiklos reguliavimo

sistemos. Analizė parodė, kad šiose srityse trūksta aiškių nuostatų, leidžiančių viešojo intereso NVO atlikti nepriklausomą stebėseną ir vertinimą, o institucijų atskaitomybės mechanizmai ne visuomet užtikrina pakankamą skaidrumą.

2. Probleminių sričių identifikavimas ir tikslų nustatymas

Buvo nustatyta, kad būtina sustiprinti viešojo sektoriaus atskaitomybę, įtvirtinti aiškias viešojo intereso NVO teises ir pareigas, užtikrinti jų galimybes gauti informaciją ir atlikti nepriklausomą analizę. Taip pat buvo siekiama sukurti nuoseklią sistemą, kuri leistų viešojo intereso NVO dalyvauti visuose viešosios politikos ciklo etapuose – nuo planavimo iki vertinimo.

3. Poveikio vertinimas ir alternatyvų analizė

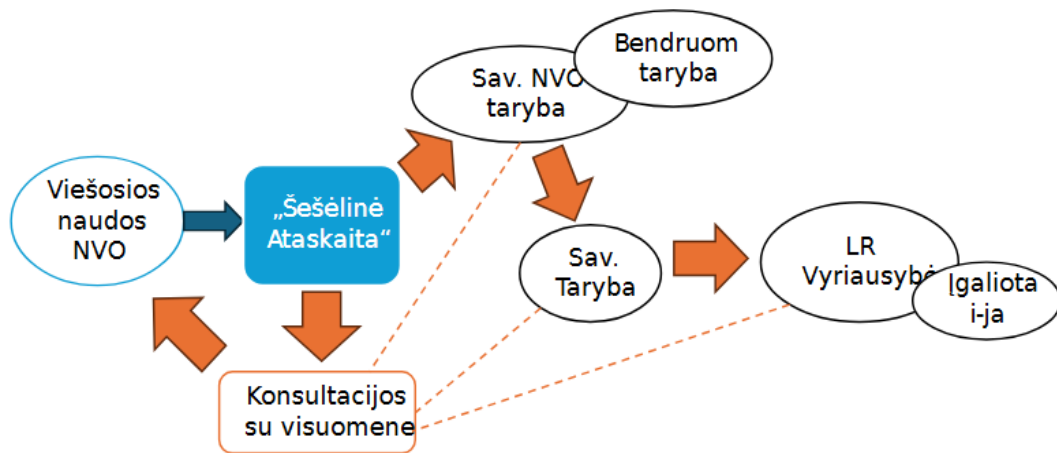
Kiekvienas pakeitimas buvo vertinamas pagal tai, ar jis prisideda prie skaidrumo, atskaitomybės ir visuomenės įsitraukimo didinimo. Buvo analizuojama, ar siūlomos nuostatos yra proporcingos, ar jos nekuria perteklinės administracinės naštos, ar jos dera su kitais teisės aktais. Taip pat buvo vertinama, ar pakeitimai atitinka gerąją tarptautinę praktiką ir ar jie gali būti įgyvendinami praktiškai.

4. Konsultacijos su suinteresuotomis šalimis

Rengiant pakeitimus buvo atsižvelgta į viešojo intereso NVO veiklos specifiką ir jų vaidmenį demokratinėje visuomenėje. Konsultacijos su pilietinės visuomenės atstovais, akademinė bendruomenė ir viešojo administravimo ekspertais padėjo užtikrinti, kad siūlomi pakeitimai būtų pagrįsti, realistiški ir atlieptų praktinius poreikius.

Sutinkamai su NVK Studijos „NVO įsitraukimo į vietos savivaldos klimato kaitos švelninimo priemonių transporto, pramonės ir žemės ūkio sektoriuose diegimo stebėsenos Baltosios knygos metmenys“ tarpinėje ataskaitoje⁵ išdėstyta kuriamų Teisės aktų projektų (toliau – TAP) tipologija, TAP procesinis veikimas suprantamas kaip nurodyta scheminiame piešinyje žemiau:

⁵ Žr. Priedas 2

TAP išėtinėmis sąlygomis apibrėžiami tokie kriterijai:

1. TAP objektas:

LR energetikos ministerijos valdomos Lietuvos energetikos agentūros vykdomos NENS ir NEKS veiksmų plano įgyvendinimo stebėsenos priemonės „Darnios energetikos plėtros pažangos LR savivaldybėse metinis indeksas“ savivaldybės „šešėlinė“ ataskaita (toliau - SŠA). SŠA taisyklės/tvarką/aprašą nustato:

- a) LR vyriausybė;
- b) LR vyriausybės įgaliota institucija;
- c) LR savivaldybių asociacija;
- d) konkrečios savivaldybės taryba/savivaldybės NVO taryba;
- d) SŠA subjektas.

2. TAP subjektai:

Viešojo intereso/viešosios naudos NVO. Variantai: a) konkrečios savivaldybės; b) bet kuri suinteresuota; c) NVO konsorciumas; d) NVO, nustatyta (-os) konkurso tvarka.

3. Teisinės procedūros:

- 3.1. SŠA rengiama aukščiau p. 2 nurodyto TAP subjekto (-ų) sutinkamai su aukščiau p. 1 nurodytomis SŠA rengimo taisyklėmis.
- 3.2. SŠA viešinama ir aptariama su savivaldybės bendruomenėmis ir visuomene.
- 3.3. SŠA teikiama savivaldybės NVO tarybos aprobacijai. Savivaldybės NVO taryba: a) apibūna ir teikia savivaldybės Tarybai tvirtinimui; b) atmetama. Šiuo atveju SŠA gali būti koreguojama ir teikiama pakartotinai arba teikiama savivaldybės Tarybai TAP subjekto tiesiogiai. Visais atvejais informuojama savivaldybės visuomenė.
- 3.4. Savivaldybės Taryba SŠA: a) tvirtina ir teikia LR vyriausybei ir/ar LR vyriausybės įgaliotai institucijai; b) atmeta. Šiuo atveju TAP subjektas pagal Tarybos pateiktas pastabas daro ištaisymus ir teikia SŠA Tarybai pakartotinai arba teikia SŠA LR vyriausybei ir/ar LR vyriausybės įgaliotai institucijai tiesiogiai. Visais atvejais informuojama savivaldybės visuomenė.
- 3.5. LR vyriausybei ir/ar LR vyriausybės įgaliotai institucijai dėl gautos SŠA priima sprendimą. Visais atvejais informuojama savivaldybės visuomenė.

4. Finansavimas:

SŠA rengimas finansuojamas teisės aktų nustatyta tvarka:

- a) iš valstybės biudžeto;
- b) iš savivaldybės biudžeto;
- c) kitomis lėšomis.

5. Informavimas ir viešinimas:

SŠA rengimo visi etapai yra privalomai ir viešai aptariami su konkrečios savivaldybės visuomene, verslais ir suinteresuotais asmenimis. Gaunamos pastabos, pasiūlymai, idėjos yra protokoluojamos. Savivaldybės ir vyriausybinių institucijų sprendimai dėl SŠA yra skelbiami sprendimus priėmusių institucijų tinklapiuose ir kituose informaciniuose leidiniuose.

Pagal TAP TU nuostatas preliminarus paketas NVK turi būti aptartas su suinteresuotų savivaldybių NVO tarybomis ir/ar verslais bei visuomene. Galutinė TAP redakcija bus rengiama atsižvelgiant į gautas iš NVK pastabas ir pasiūlymus.

III*. SANTRAUKA

Šiame dokumentų pakete pateikiami šešių įstatymų pakeitimų lyginamieji variantai, kurių tikslas – sustiprinti viešojo valdymo skaidrumą, atskaitomybę ir pilietinės visuomenės dalyvavimą. Pakeitimai apima strateginio valdymo, Vyriausybės veiklos, NVO plėtros, biudžeto sandaros, viešojo sektoriaus atskaitomybės ir viešųjų įstaigų veiklos sritis. Kiekvienas pakeitimas yra skirtas užtikrinti, kad viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos galėtų atlikti nepriklausomą stebėseną ir prisidėti prie viešųjų politikų kokybės gerinimo.

Pakeitimai įveda naujas sąvokas, tokias kaip **viešojo intereso NVO** ir **šešėlinė ataskaita**, sustiprina institucijų pareigas teikti informaciją ir užtikrina, kad nepriklausoma analizė būtų integruota į viešojo sektoriaus atskaitomybės sistemą. Tai leidžia visuomenei gauti objektyvią informaciją apie institucijų veiklą ir prisideda prie demokratinės kontrolės stiprinimo.

Santrauka pabrėžia, kad šie pakeitimai yra proporcingi, pagrįsti ir atitinka gerąją tarptautinę praktiką. Jie sudaro nuoseklią sistemą, kuri sustiprina viešojo valdymo skaidrumą ir atskaitomybę, kartu išlaikant aiškų teisinį reguliavimą ir institucijų veiklos stabilumą.

IV*. BENDROJI TEISINĖ DALIS

Šiame dokumentų pakete pateikiami įstatymų pakeitimai yra suderinti su Lietuvos Respublikos Konstitucija, Teisėkūros pagrindų įstatymu, Viešojo administravimo įstatymu, Strateginio valdymo įstatymu, Vyriausybės įstatymu, Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymu, Biudžeto sandaros įstatymu, Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymu ir Viešųjų įstaigų įstatymu. Visi pakeitimai taip pat atitinka Lietuvos tarptautinius įsipareigojimus, susijusius su demokratijos, skaidrumo, gero valdymo ir pilietinės visuomenės stiprinimu, kaip tai numatyta EBPO, ES ir JT rekomendacijose.

Konstitucijos 5 straipsnis nustato, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, o 33 straipsnis įtvirtina piliečių teisę dalyvauti valdant savo šalį. Šie konstituciniai principai sudaro teisinį pagrindą pilietinės visuomenės įtraukimui į viešojo valdymo procesus. Viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos, veikiančios visuomenės labui, yra vienas iš pagrindinių demokratinės kontrolės mechanizmų, užtikrinančių, kad valstybės institucijų veikla būtų vertinama ne tik iš vidaus, bet ir iš nepriklausomos išorinės perspektyvos.

Teisėkūros pagrindų įstatymas nustato, kad teisėkūra turi būti aiški, nuosekli, pagrįsta, proporcinga ir orientuota į viešąjį interesą. Šiame dokumentų pakete pateikti pakeitimai atitinka šiuos principus, nes:

1. jie yra sistemiškai tarpusavyje suderinti ir veikia kaip vientisa sistema,
2. jie papildo esamą teisinį reguliavimą, nekeisdami jo struktūros ar logikos,
3. jie yra proporcingi siekiamiems tikslams ir nekuria perteklinės administracinės naštos,
4. jie stiprina viešojo valdymo kokybę, skaidrumą ir atskaitomybę,
5. jie užtikrina aiškesnį, labiau pagrįstą ir įrodymais grįstą sprendimų priėmimą.

Viešojo administravimo įstatymas įtvirtina skaidrumo, atskaitomybės, efektyvumo, teisėtumo ir subsidarumo principus. Viešojo intereso NVO įtraukimas į stebėsenos ir vertinimo procesus tiesiogiai atitinka šiuos principus, nes:

1. didina institucijų veiklos skaidrumą ir viešumą,
2. užtikrina nepriklausomą grįžtamąjį ryšį,
3. padeda identifikuoti sistemines problemas ir rizikas,
4. stiprina visuomenės pasitikėjimą valstybės institucijomis,
5. sudaro sąlygas efektyvesniam viešųjų paslaugų vertinimui.

Šešėlinės ataskaitos, kaip nepriklausomas vertinimo instrumentas, yra suderinamos tiek su Lietuvos teisine sistema, tiek su tarptautine praktika. Jos nepažeidžia institucijų kompetencijų, nes yra alternatyvus, papildomas informacijos šaltinis, skirtas objektyviai analizei, o ne privalomas oficialus dokumentas.

1. Teisėkūros principų analizė

Proporcingumo principas

Pakeitimai nekuria perteklinės administracinės naštos, nes:

1. NVO stebėseną institucijoms nėra privaloma — tai papildomas, nepriklausomas vertinimo mechanizmas.
2. Duomenų teikimo pareiga jau egzistuoja kituose įstatymuose, todėl nereikalauja naujų administracinių procedūrų.
3. Institucijos neprivalo rengti papildomų dokumentų — jos tik teikia jau turimą informaciją.

Subsidiarumo principas

Nepriklausoma stebėseną perduodama tiems subjektams, kurie gali ją atlikti efektyviausiai — viešojo intereso NVO, turinčioms ekspertinę kompetenciją, analitinius pajėgumus ir veiklos tęstinumą.

Teisėtų lūkesčių principas

Institucijos gali tikėtis:

1. aiškių ir stabilių procedūrų,
2. skaidrių kriterijų,
3. nuoseklaus reguliavimo,
4. aiškiai apibrėžtų duomenų teikimo taisyklių,
5. prognozuojamos sąveikos su viešojo intereso NVO.

Gero administravimo principas

Pakeitimai stiprina:

1. skaidrumą ir viešumą,
2. atskaitomybę ir veiklos pagrįstumą,
3. duomenų prieinamumą ir atvirumą,
4. visuomenės galimybes vertinti institucijų veiklą.

2. Sąveika su kitais įstatymais

Viešojo administravimo įstatymas

Pakeitimai atitinka skaidrumo, atskaitomybės ir efektyvumo principus, nes nepriklausoma stebėseną papildo institucijų atliekamą vidinę kontrolę.

Strateginio valdymo įstatymas

NVO įtraukimas papildo jau egzistuojančias konsultacijų ir stebėsenos nuostatas, sustiprina pažangos rodiklių vertinimą ir užtikrina išorinį grįžtamąjį ryšį.

Biudžeto sandaros įstatymas

Nepriklausoma biudžeto analizė yra tarptautinis standartas, taikomas daugelyje demokratiškos valstybių. Šešėlinės biudžeto ataskaitos padeda identifikuoti neefektyvias išlaidas ir stiprina fiskalinę drausmę.

Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas

Šešėlinės ataskaitos yra papildomas, ne konkuruojantis instrumentas, skirtas objektyviai institucijų veiklos analizei ir viešųjų paslaugų kokybės vertinimui.

3. Teisinio reguliavimo nuoseklumo lentelė

Įstatymas Kaip pakeitimai dera

VAĮ	Stiprina skaidrumą
SVĮ	Papildo stebėsenos sistemą
BSĮ	Įveda nepriklausomą analizę
VĮĮ	Didina viešųjų įstaigų atskaitomybę

V*. TARPTAUTINĖ PRAKTIKA

Viešojo intereso nevyriausybinėse organizacijų įtraukimas į viešojo valdymo procesus yra plačiai taikomas tarptautinėje praktikoje. Šiame skyriuje pateikiama išsami apžvalga, kaip panašūs mechanizmai veikia Europos Sąjungoje, EBPO valstybėse, Jungtinėse Tautose ir atskirose ES šalyse narėse. Tarptautinė patirtis rodo, kad nepriklausoma pilietinės visuomenės stebėseną yra vienas iš efektyviausių demokratinės kontrolės instrumentų.

1. Europos Sąjunga

Europos Komisija nuosekliai pabrėžia pilietinės visuomenės vaidmenį formuojant, įgyvendinant ir vertinant viešąją politiką. ES teisė ir praktika numato:

1. privalomas konsultacijas su pilietine visuomene rengiant strateginius dokumentus,
2. nepriklausomų organizacijų teisę teikti alternatyvias (šešėlines) ataskaitas,

3. finansavimo mechanizmus, skirtus viešojo intereso NVO veiklai,
4. atvirų duomenų politiką, leidžiančią atlikti nepriklausomą analizę.

Šešėlinės ataskaitos plačiai taikomos žmogaus teisių, aplinkosaugos, biudžeto priežiūros, kovos su korupcija ir socialinės politikos srityse. ES institucijos jas vertina kaip papildomą, nepriklausomą informacijos šaltinį.

2. EBPO (OECD)

EBPO rekomenduoja valstybėms narėms:

1. įtraukti pilietinę visuomenę į visus viešosios politikos ciklo etapus,
2. užtikrinti nepriklausomą stebėseną ir išorinius vertinimus,
3. sudaryti sąlygas alternatyvioms ataskaitoms,
4. skatinti duomenų atvėrimą, skaidrumą ir įrodymais grįstą politiką.

EBPO tyrimai rodo, kad valstybės, kurios sistemingai įtraukia pilietinę visuomenę į stebėsenos procesus, pasiekia geresnių rezultatų viešojo sektoriaus efektyvumo, paslaugų kokybės ir visuomenės pasitikėjimo institucijomis srityse.

3. Jungtinės Tautos

JT žmogaus teisių mechanizmai remiasi šešėlinėmis ataskaitomis kaip vienu iš pagrindinių nepriklausomos analizės instrumentų. Šešėlines ataskaitas teikia:

1. NVO koalicijos,
2. ekspertų grupės,
3. akademinės institucijos,
4. tarptautinės žmogaus teisių organizacijos.

Ši praktika laikoma būtina demokratinės kontrolės dalimi, nes ji leidžia palyginti oficialias valstybių ataskaitas su realia situacija ir nepriklausomais duomenimis.

4. ES valstybės narės

Daugelyje ES šalių viešojo intereso NVO:

1. dalyvauja rengiant nacionalinius planus ir strategijas,
2. vertina biudžeto įgyvendinimą ir fiskalinę politiką,
3. rengia alternatyvias (šešėlines) ataskaitas,
4. teikia rekomendacijas parlamentams ir vyriausybėms,
5. dalyvauja darbo grupėse ir konsultacinėse tarybose.

Ši praktika laikoma standartine gero valdymo dalimi.

5. ES šalių pavyzdžiai

5.1. Suomija

1. NVO dalyvauja rengiant nacionalinius strateginius dokumentus.
2. Strateginio valdymo sistemoje įtvirtinta pareiga konsultuotis su pilietine visuomene.
3. NVO rengia alternatyvias pažangos ataskaitas, kurios teikiamos parlamentui.
4. Valstybė finansuoja nepriklausomą stebėseną ir analitinius tyrimus.

5.2. Airija

1. Veikia „Community and Voluntary Pillar“ – oficiali NVO platforma, dalyvaujanti biudžeto formavime.
2. NVO rengia alternatyvias biudžeto analizės ataskaitas, kurios vertinamos kartu su oficialiomis.
3. Šešėlinės ataskaitos įtraukiamos į parlamentinių komitetų darbą.
4. Pilietinė visuomenė turi formalų vaidmenį fiskalinėje politikoje.

5.3. Nyderlandai

1. NVO vertina viešųjų paslaugų kokybę ir teikia nepriklausomas rekomendacijas.
2. Veikia „Social and Economic Council“ modelis, kuriame NVO turi formalų vaidmenį.
3. Šešėlinės ataskaitos naudojamos kaip papildomas vertinimo instrumentas.
4. Valstybė remia nepriklausomą analitinę veiklą.

5.4. Danija

1. NVO dalyvauja rengiant viešųjų paslaugų standartus.
2. Nepriklausomos organizacijos vertina socialinių paslaugų kokybę.
3. Valstybė finansuoja nepriklausomą stebėseną ir alternatyvias analizes.
4. Pilietinė visuomenė įtraukta į socialinės politikos formavimą.

5.5. Estija

1. NVO įtraukiamos į strateginio valdymo procesus per „Riigikogu“ komitetus.
2. Veikia nacionalinė NVO taryba, turinti teisę teikti oficialias rekomendacijas.
3. Šešėlinės ataskaitos naudojamos vertinant skaitmenizacijos politiką.
4. Valstybė remia duomenų atvėrimą ir nepriklausomą analizę.

6. JT šešėlinių ataskaitų metodika

JT žmogaus teisių mechanizmai šešėlines ataskaitas naudoja kaip tarptautinį standartą. Metodika apima:

1. alternatyvių duomenų rinkimą ir analizę,
2. oficialių ataskaitų palyginimą su realia situacija,
3. rekomendacijų teikimą valstybėms,
4. institucijų atsakymų ir įgyvendinimo vertinimą,
5. sisteminių problemų identifikavimą.

Ši metodika gali būti taikoma nacionaliniu lygmeniu, siekiant užtikrinti nepriklausomą, objektyvią ir profesionalią viešojo sektoriaus stebėseną.

7. Lyginamoji lentelė: Lietuva, EBPO šalys

Sritis	Lietuva	EBPO šalys
NVO įtraukimas į strateginį valdymą	Ribotas	Platus (Suomija, Danija)
Šešėlinės ataskaitos	Nėra įteisintos	Plačiai taikomos
NVO vaidmuo biudžeto procese	Minimalus	Airija, Kanada – formalus
Nepriklausoma viešųjų paslaugų analizė	Fragmentiška	Nyderlandai – sisteminė

Sritis	Lietuva	EBPO šalys
Duomenų prieiga	Nevienoda	Atvira ir standartizuota

VI*. BENDROJI AIŠKINAMOJI DALIS

Ši bendroji aiškinamoji dalis apibendrina visų šešių įstatymų projektų rengimo logiką, tikslus ir numatomą poveikį. Visi projektai yra tarpusavyje suderinti ir sudaro vientisą reguliavimo sistemą, kuria siekiama sustiprinti viešojo valdymo skaidrumą, atskaitomybę ir pilietinės visuomenės dalyvavimą valstybės valdymo procesuose.

1. Įtvirtinti viešojo intereso NVO statusą

Viešojo intereso NVO statuso įtvirtinimas leidžia aiškiai atskirti organizacijas, veikiančias visuomenės labui, nuo tų, kurios atstovauja siauresniems interesams. Tai sudaro pagrindą skaidriam akreditacijos mechanizmui, finansavimo prioritetams ir dalyvavimui viešojo valdymo procesuose.

2. Suteikti viešojo intereso NVO teisę atlikti nepriklausomą stebėseną

Pakeitimai suteikia viešojo intereso NVO teisę atlikti nepriklausomą:

1. šešėlinių ataskaitų rengimą,
2. projektų rezultatų vertinimą,
3. institucijų veiklos analizę,
4. viešųjų paslaugų kokybės ir efektyvumo vertinimą.

Nepriklausoma stebėseną tampa oficialiai pripažįstamu papildomu viešojo valdymo vertinimo instrumentu.

3. Sustiprinti institucijų pareigas teikti informaciją

Nepriklausoma stebėseną neįmanoma be prieigos prie duomenų. Todėl pakeitimai:

1. įtvirtina institucijų pareigą teikti informaciją viešojo intereso NVO,
2. nustato duomenų teikimo standartus,
3. užtikrina, kad informacija būtų pateikiama laiku ir tinkamu formatu.

Tai sudaro prielaidas objektyviai analizei ir skaidresniam viešajam valdymui.

4. Užtikrinti finansavimo mechanizmus

Viešojo intereso NVO funkcijos turi būti finansiškai tvarios. Todėl pakeitimai numato galimybę finansuoti:

1. stebėsenos veiklas,
2. analitinius tyrimus,
3. šešėlinių ataskaitų rengimą,
4. ekspertines išvadas ir temines analizes.

Tai leidžia NVO veikti profesionaliai ir nepriklausomai, o jų atliekama analizė tampa realiu, o ne deklaratyviu instrumentu.

5. Suderinti reguliavimą visose viešojo valdymo srityse

Pakeitimai apima šias sritis:

1. strateginį valdymą,
2. Vyriausybės veiklą,
3. NVO plėtrą,
4. biudžeto sandarą,
5. viešojo sektoriaus atskaitomybę,
6. viešąsias įstaigas.

Ši sistema užtikrina, kad viešojo intereso NVO būtų įtrauktos į visus viešosios politikos ciklo etapus – nuo planavimo ir įgyvendinimo iki stebėsenos ir vertinimo.

VII*. SIŪLOMŲ PAKEITIMŲ SANTRAUKOS

PROJEKTAS Nr.1*

LR Strateginio valdymo įstatymo siūlomų pakeitimų santrauka

1. Pagrindinis tikslas

Sustiprinti strateginio valdymo sistemos skaidrumą ir įtraukti viešojo intereso NVO į nacionalinio ir savivaldybių lygmens planavimo, stebėsenos ir vertinimo procesus.

2. Siūlomi pakeitimai

2.1. Naujos sąvokos

- Įvedama sąvoka „viešojo intereso nevyriausybinių organizacijų“.
- Įvedama sąvoka „šešėlinė ataskaita“ kaip nepriklausomas vertinimo dokumentas.

2.2. NVO įtraukimas į strateginį valdymą

1. Viešojo intereso NVO įtraukiamos į:
 - 0 Nacionalinio pažangos plano rengimą,
 - 1 strateginių tikslų ir pažangos rodiklių vertinimą,
 - 2 pažangos ataskaitų analizę,
 - 3 savivaldybių strateginių dokumentų stebėseną.

2.3. Šešėlinės ataskaitos

1. Viešojo intereso NVO gali rengti šešėlines ataskaitas apie:
 - a. pažangos rodiklių įgyvendinimą,
 - b. strateginių dokumentų vykdymą,
 - c. projektų rezultatus ir poveikį.

2.4. Duomenų teikimo pareiga

1. Ministerijos, agentūros ir savivaldybės privalo:
 1. teikti duomenis viešojo intereso NVO,
 2. sudaryti sąlygas atlikti nepriklausomą analizę,

3. užtikrinti prieigą prie pažangos rodiklių ir stebėsenos informacijos.

2.5. Finansavimo nuostatos

1. Numatyta galimybė finansuoti viešojo intereso NVO funkcijas, susijusias su:
 - 0 stebėseną,
 - 1 analize,
 - 2 šešėlinių ataskaitų rengimu.

2.6. Savivaldybių lygmens pakeitimai

1. Viešojo intereso NVO įtraukiamos į savivaldybių strateginių planų stebėseną.
2. Savivaldybės privalo teikti duomenis NVO pagal nustatytą tvarką.

3. Praktinis poveikis

- Sustiprėja nepriklausoma valstybės pažangos stebėseną.
- Strateginis planavimas tampa skaidresnis ir labiau pagrįstas duomenimis.
- Institucijos gauna objektyvų grįžtamąjį ryšį iš išorės ekspertų.
- Visuomenė gauna alternatyvią, nepriklausomą informaciją apie pažangą.
- NVO įtraukiamos į realius sprendimų priėmimo ir vertinimo procesus.

4. Pagrindimas

Pakeitimai atitinka EBPO, ES ir JT rekomendacijas dėl pilietinės visuomenės įtraukimo į viešosios politikos ciklą ir nepriklausomos stebėsenos stiprinimo. Tai modernizuoja strateginio valdymo sistemą ir didina jos skaidrumą.

PROJEKTAS NR.2*

LR Vyriausybės įstatymo pakeitimai

1. Pagrindinis tikslas

Sustiprinti Vyriausybės veiklos skaidrumą ir įtraukti viešojo intereso NVO į Vyriausybės planavimo, įgyvendinimo ir vertinimo procesus, įteisinant nepriklausomas šešėlines ataskaitas.

2. Siūlomi pakeitimai

2.1. Viešojo intereso NVO įtraukimas į Vyriausybės veiklą

Viešojo intereso NVO gali dalyvauti:

1. Vyriausybės programos įgyvendinimo stebėsenoje,
2. metinių veiklos planų analizėje,
3. Vyriausybės komisijų ir darbo grupių veikloje.

2.2. Šešėlinės ataskaitos

Viešojo intereso NVO gali rengti šešėlines ataskaitas apie:

1. Vyriausybės metinę veiklą,
2. Vyriausybės programos įgyvendinimą,
3. komisijų ir darbo grupių sprendimų pagrįstumą,
4. Vyriausybės įstaigų vadovų atsiskaitymus.

2.3. Duomenų teikimo pareiga

Vyriausybės kanceliarija ir ministerijos privalo:

1. teikti duomenis viešojo intereso NVO,
2. sudaryti sąlygas atlikti nepriklausomą analizę,
3. užtikrinti prieigą prie planavimo ir stebėsenos dokumentų.

2.4. Komisijų ir darbo grupių sudėtis

- Į komisijas ir darbo grupes gali būti įtraukiami viešojo intereso NVO atstovai.
- Įtvirtinamas skaidresnis komisijų sudarymo principas.

2.5. Nepriklausomas vertinimas

- i) Vyriausybė gali **įgalioti** viešojo intereso NVO atlikti nepriklausomą viešosios politikos vertinimą.
- ii) Numatyta galimybė finansuoti tokius vertinimus.

2.6. Viešumas ir atskaitomybė

Stiprinami reikalavimai viešinti:

1. komisijų sudėtį,
2. posėdžių protokolus,
3. sprendimų pagrindimą.

3. Praktinis poveikis

- Vyriausybės veikla tampa skaidresnė ir labiau pagrįsta duomenimis.
- Nepriklausomos organizacijos gali vertinti Vyriausybės sprendimų kokybę.
- Visuomenė gauna objektyvią informaciją apie Vyriausybės darbą.
- Komisijų ir darbo grupių sudarymas tampa mažiau politizuotas.
- Institucijos gauna profesionalų išorinį grįžtamąjį ryšį.

4. Pagrindimas

Pakeitimai atitinka EBPO ir ES rekomendacijas dėl nepriklausomos vykdomosios valdžios stebėsenos, skaidrumo ir pilietinės visuomenės įtraukimo į viešosios politikos ciklą. Tai sustiprina demokratinę kontrolę ir gerina Vyriausybės sprendimų kokybę.

PROJEKTAS Nr. 3*

LR NVO plėtros įstatymo pakeitimai

Siūlomų pakeitimų santrauka

1. Pagrindinis tikslas

Aiškiai apibrėžti viešojo intereso NVO statusą, nustatyti skaidrų akreditacijos mechanizmą ir suteikti prioritetą tokioms NVO finansavime bei dalyvavime viešojo valdymo procesuose.

2. Siūlomi pakeitimai

2.1. Nauja sąvoka – viešojo intereso NVO

- Įvedama aiški sąvoka „**viešojo intereso nevyriausybinių organizacija**“.
- Viešojo intereso NVO atskiriamos nuo:
 - grupinės naudos NVO,
 - asociacijų, atstovaujančių siauriems interesams.

2.2. Akreditacijos mechanizmas

- Įtvirtinama **akreditacijos procedūra**, kurią vykdo NVO taryba.
- Akreditacija suteikiama tik organizacijoms, kurios:
 - veikia viešojo intereso srityse,
 - laikosi skaidrumo standartų,
 - turi atskaitomybės mechanizmus,
 - vykdo veiklą ne mažiau kaip 2 metus.

2.3. Finansavimo prioritetai

- Viešojo intereso NVO gali būti teikiamas **prioritetinis finansavimas**:
 - valstybės biudžeto lėšomis,
 - savivaldybių programose,
 - NVO fonde.
- Įtvirtinama galimybė finansuoti:
 - stebėsenos veiklas,
 - šešėlinių ataskaitų rengimą,
 - analitinius tyrimus.

2.4. NVO tarybos sudėties pakeitimai

- Tarybos sudėtis subalansuojama:
 - 3 NVO atstovai,
 - 3 valstybės institucijų atstovai,
 - 1 akademinės bendruomenės atstovas.
- Įtvirtinami skaidresni tarybos narių atrankos kriterijai.

2.5. Skaidrumo ir atskaitomybės reikalavimai

- Viešojo intereso NVO privalo:
 - skelbti metines veiklos ir finansines ataskaitas,
 - viešinti projektų rezultatus,
 - laikytis aukštesnių skaidrumo standartų nei įprastos NVO.

2.6. Viešojo intereso NVO vaidmuo

1. Viešojo intereso NVO gali:
 - 1.1. dalyvauti viešosios politikos formavime,
 - 1.2. teikti nepriklausomas analizes,
 - 1.3. būti įtraukiamos į darbo grupes ir komisijas,
 - 1.4. rengti šešėlines ataskaitas.

3. Praktinis poveikis

- Aiškiai atskiriamos organizacijos, veikiančios visuomenės labui, nuo interesų grupių.
- Sustiprėja NVO sektoriaus skaidrumas ir profesionalumas.
- Viešojo intereso NVO gauna realias galimybes dalyvauti valstybės valdyme.
- Finansavimas nukreipiamas į organizacijas, kurios kuria didžiausią viešąją naudą.
- NVO tarybos sprendimai tampa labiau pagrįsti ir mažiau politizuoti.

4. Pagrindimas

Pakeitimai sudaro aišką, skaidrią ir tarptautinę praktiką atitinkančią sistemą, kuri leidžia identifikuoti ir remti organizacijas, veikiančias visuomenės labui. Tai sustiprina pilietinės visuomenės vaidmenį ir užtikrina, kad viešojo intereso NVO būtų patikimi partneriai valstybės institucijoms.

PROJEKTAS Nr. 4*

LR Biudžeto sandaros įstatymo pakeitimai

Siūlomų pakeitimų santrauka

1. Pagrindinis tikslas

Sustiprinti valstybės biudžeto formavimo ir vykdymo skaidrumą, įtraukiant viešojo intereso NVO į nepriklausomą biudžeto priežiūrą ir suteikiant joms teisę rengti šešėlines biudžeto įgyvendinimo ataskaitas.

2. Siūlomi pakeitimai

2.1. Šešėlinės biudžeto įgyvendinimo ataskaitos

- Viešojo intereso NVO gali rengti šešėlines ataskaitas apie:
 - valstybės biudžeto vykdymą,
 - asignavimų paskirstymo pagrįstumą,
 - viešųjų lėšų naudojimo efektyvumą,
 - biudžeto programų rezultatus.

2.2. Duomenų teikimo pareiga

- Asignavimų valdytojai privalo:
 - teikti duomenis viešojo intereso NVO,
 - sudaryti sąlygas atlikti nepriklausomą analizę,
 - užtikrinti prieigą prie biudžeto vykdymo informacijos.

2.3. Skaidrumo stiprinimas

- a) Įtvirtinami papildomi reikalavimai viešinti:
 - a. biudžeto vykdymo ataskaitas,
 - b. asignavimų paskirstymo logiką,
 - c. programų vertinimo rezultatus.

2.4. Nepriklausomos analizės įteisinimas

- a) Viešojo intereso NVO gali atlikti:
 - a. alternatyvius biudžeto vertinimus,
 - b. nepriklausomas finansines analizes,
 - c. rekomendacijų teikimą dėl biudžeto tobulinimo.

2.5. Finansavimo nuostatos

- Numatyta galimybė finansuoti viešojo intereso NVO veiklas, susijusias su:
 - biudžeto stebėseną,
 - analitiniais tyrimais,
 - šėšėlinių ataskaitų rengimu.

2.6. Institucijų atsakomybės

- Ministerijos ir savivaldybės privalo:
 - bendradarbiauti su viešojo intereso NVO,
 - užtikrinti duomenų kokybę ir prieinamumą,
 - reaguoti į pateiktas rekomendacijas.

3. Praktinis poveikis

1. Sustiprėja nepriklausoma biudžeto priežiūra.
2. Viešųjų lėšų naudojimas tampa skaidresnis ir labiau pagrįstas.
3. Visuomenė gauna objektyvią informaciją apie biudžeto vykdymą.
4. Institucijos gauna profesionalias rekomendacijas dėl biudžeto efektyvumo.
5. Padidėja pasitikėjimas viešųjų finansų valdymu.

4. Pagrindimas

Pakeitimai atitinka tarptautinę praktiką, kurioje nepriklausomos organizacijos atlieka biudžeto priežiūrą (pvz., Airija, JK, Kanada). Tai sustiprina demokratinę kontrolę, mažina korupcijos rizikas ir gerina viešųjų finansų valdymo kokybę.

PROJEKTAS Nr. 5*

LR Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo pakeitimai

Siūlomų pakeitimų santrauka

1. Pagrindinis tikslas

Sustiprinti viešojo sektoriaus institucijų atskaitomybę ir skaidrumą, suteikiant viešojo intereso NVO teisę rengti nepriklausomas šešėlines ataskaitas ir atlikti alternatyvius veiklos vertinimus.

2. Siūlomi pakeitimai

2.1. Šešėlinės ataskaitos

Viešojo intereso NVO gali rengti šešėlines ataskaitas apie:

1. viešojo sektoriaus institucijų metinę veiklą,
2. veiklos efektyvumą ir rezultatus,
3. pasiektus rodiklius ir jų pagrįstumą,
4. institucijų strateginių tikslų įgyvendinimą.

2.2. Alternatyvūs veiklos vertinimai

- Įteisinama galimybė NVO atlikti **alternatyvius veiklos vertinimus**, kurie gali būti teikiami kartu su oficialiomis institucijų ataskaitomis.
- Tokie vertinimai gali apimti:
 - kokybinius tyrimus,
 - duomenų analizę,
 - rekomendacijų paketus.

2.3. Duomenų teikimo pareiga

Viešojo sektoriaus institucijos privalo:

1. teikti duomenis viešojo intereso NVO,
2. užtikrinti prieigą prie veiklos rodiklių,
3. sudaryti sąlygas atlikti nepriklausomą analizę,

4. pateikti informaciją per nustatytus terminus.

2.4. Atskaitomybės standartų stiprinimas

4. Įtvirtinami papildomi reikalavimai institucijoms viešinti:
 - metines veiklos ataskaitas,
 - veiklos rodiklių pagrindimą,
 - vertinimo metodikas,
 - pasiektų rezultatų analizę.

2.5. NVO vaidmens išplėtimas

Viešojo intereso NVO gali:

1. dalyvauti viešojo sektoriaus veiklos vertinimo procesuose,
2. teikti rekomendacijas dėl institucijų veiklos tobulinimo,
3. inicijuoti temines analizes,
4. prisidėti prie atskaitomybės standartų kūrimo.

2.6. Finansavimo nuostatos

4. Numatyta galimybė finansuoti NVO veiklas, susijusias su:
 1. nepriklausoma stebėseną,
 2. analitiniais tyrimais,
 3. šėšėlinių ataskaitų rengimu.

3. Praktinis poveikis

1. Viešojo sektoriaus institucijų veikla tampa skaidresnė ir labiau pagrįsta.
 2. Visuomenė gauna nepriklausomą informaciją apie institucijų rezultatus.
 3. Institucijos gauna profesionalias rekomendacijas dėl veiklos tobulinimo.
 4. Sustiprėja viešojo sektoriaus atskaitomybės kultūra.
 5. Mažėja rizika, kad institucijos pateiks tik „pozityvią“ savianalizę.
-

4. Pagrindimas

Pakeitimai atitinka tarptautinę praktiką, kurioje nepriklausomos organizacijos atlieka viešojo sektoriaus veiklos vertinimą (pvz., Skandinavijos šalys, Kanada, Airija). Tai didina skaidrumą, gerina viešųjų paslaugų kokybę ir stiprina demokratinę kontrolę.

PROJEKTAS Nr. 6*

LR Viešųjų įstaigų įstatymo pakeitimai

Siūlomų pakeitimų santrauka

1. Pagrindinis tikslas

Sustiprinti viešųjų įstaigų veiklos skaidrumą ir atskaitomybę, suteikiant viešojo intereso NVO teisę atlikti nepriklausomą viešųjų įstaigų veiklos stebėseną ir rengti šešėlines ataskaitas.

2. Siūlomi pakeitimai

2.1. Šešėlinės viešųjų įstaigų veiklos ataskaitos

Viešojo intereso NVO gali rengti šešėlines ataskaitas apie:

4. viešųjų įstaigų veiklos rezultatus,
5. paslaugų kokybę ir prieinamumą,
6. finansinių išteklių naudojimo efektyvumą,
7. veiklos rodiklių pagrįstumą.

2.2. Nepriklausomos analizės įteisinimas

Viešojo intereso NVO gali atlikti:

1. alternatyvius viešųjų įstaigų veiklos vertinimus,
2. temines analizes (pvz., paslaugų kokybės, klientų aptarnavimo, efektyvumo),
3. rekomendacijų paketus dėl veiklos tobulinimo.

2.3. Duomenų teikimo pareiga

Viešosios įstaigos privalo:

1. teikti duomenis viešojo intereso NVO,
2. užtikrinti prieigą prie veiklos rodiklių,
3. sudaryti sąlygas atlikti nepriklausomą analizę,
4. pateikti informaciją per nustatytus terminus.

2.4. Skaidrumo reikalavimų stiprinimas

Viešosios įstaigos privalo viešinti:

- metines veiklos ataskaitas,
- finansines ataskaitas,
- paslaugų kokybės rodiklius,
- veiklos vertinimo metodikas.

2.5. Viešojo intereso NVO vaidmens išplėtimas

Viešojo intereso NVO gali:

1. dalyvauti viešųjų įstaigų veiklos vertinimo procesuose,
2. teikti nepriklausomas rekomendacijas,
3. inicijuoti tyrimus dėl paslaugų kokybės,
4. prisidėti prie viešųjų paslaugų standartų kūrimo.

2.6. Finansavimo nuostatos

Numatyta galimybė finansuoti NVO veiklas, susijusias su:

1. nepriklausoma viešųjų įstaigų stebėseną,
2. analitiniais tyrimais,
3. šėšėlinių ataskaitų rengimu.

3. Praktinis poveikis

1. Viešųjų įstaigų veikla tampa skaidresnė ir labiau pagrįsta.
2. Visuomenė gauna nepriklausomą informaciją apie viešųjų paslaugų kokybę.

3. Viešosios įstaigos gauna profesionalias rekomendacijas dėl veiklos tobulinimo.
4. Sustiprėja viešųjų paslaugų kokybės kontrolė.
5. Mažėja rizika, kad viešosios įstaigos pateiks tik „pozityvią“ savianalizę.

4. Pagrindimas

Pakeitimai atitinka tarptautinę praktiką, kurioje nepriklausomos organizacijos vertina viešųjų paslaugų kokybę (pvz., Skandinavijos šalys, Nyderlandai, Kanada). Tai didina skaidrumą, gerina paslaugų kokybę ir stiprina visuomenės pasitikėjimą viešuoju sektoriumi.

VIII*. Preliminarūs teisės aktų pakeitimai

PROJEKTAS Nr. 1*

Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo Nr. XIII-3096 pakeitimo įstatymo projektas

AIŠKINAMOJI DALIS

Strateginio valdymo įstatymo pakeitimai yra kertinė viso paketo dalis, nes būtent šiame įstatyme apibrėžiama nacionalinio pažangos plano struktūra, strateginio valdymo sistemos dalyviai ir jų funkcijos. Įtraukus viešojo intereso NVO į šią sistemą, sukuriama prielaida platesniam visuomenės dalyvavimui ir nepriklausomai stebėsenai.

Pakeitimai atliepia EBPO rekomendacijas, kurios pabrėžia, kad strateginis planavimas turi būti grindžiamas ne tik institucijų vidine analize, bet ir išorės vertinimu. Viešojo intereso NVO gali atlikti šią funkciją, nes jos veikia nepriklausomai nuo politinių ciklų ir gali pateikti objektyvią informaciją apie viešosios politikos įgyvendinimą.

Šešėlinės ataskaitos, įtvirtintos šiame projekte, yra vienas iš svarbiausių instrumentų, leidžiančių identifikuoti sistemines problemas, vertinti pažangos rodiklių realumą ir teikti rekomendacijas dėl

viešosios politikos tobulinimo. Šios ataskaitos nėra skirtos konkuruoti su oficialiomis institucijų ataskaitomis — jos yra papildomas, nepriklausomas informacijos šaltinis.

Pakeitimai taip pat sustiprina institucijų pareigas teikti informaciją viešojo intereso NVO. Be informacijos prieigos nepriklausoma stebėseną būtų neįmanoma. Todėl šiame projekte numatyta, kad institucijos turi bendradarbiauti su viešojo intereso NVO, teikti joms reikalingus duomenis ir sudaryti sąlygas atlikti analizę.

PROJEKTAS Nr. 1

Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo Nr. XIII-3096 3, 12, 15, 18, 19, 20, 21, 22, 23 ir 24 straipsnių pakeitimo įstatymas

1 straipsnis. 3 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3 straipsnio 17 dalį, ją papildant 13 punktu:

„13) viešojo intereso nevyriausybinė organizacija.“

2 straipsnis. 12 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 12 straipsnio 5 dalį ir ją išdėstyti taip:

„5. Šio įstatymo 3 straipsnio 17 dalies 8 punkte nurodytiems strateginio valdymo sistemos dalyviams už šio straipsnio 3 dalyje ir šio įstatymo 17 straipsnio 5 dalyje nustatytų funkcijų atlikimą, o šio įstatymo 3 straipsnio 17 dalies 13 punkte nurodytiems strateginio valdymo sistemos dalyviams už šio įstatymo 17 straipsnio 5 dalyje nustatytą projektų rezultatų stebėseną bei šio įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 3 punkto įgyvendinimą Vyriausybės nustatyta tvarka skiriamas finansavimas iš valstybės biudžeto.“

3 straipsnis. 15 straipsnio pakeitimas

- Pakeisti 15 straipsnio 1 dalies 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) Nacionalinio pažangos plano rengimą koordinuoja Vyriausybė, rengia Vyriausybės įgaliota institucija, dalyvaujant strateginio valdymo sistemos dalyviams, nurodytiems šio įstatymo 3 straipsnio 17 dalies 3, 10, 11 ir 13 punktuose, ir konsultuojantis su suinteresuotosiomis šalimis, Seimo komitetais ir komisijomis.“

1. Papildyti 15 straipsnį 8 dalimi:

„8. Šio straipsnio 7 dalyje nurodytų tarpinių ir baigiamųjų vertinimų rezultatams suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos Vyriausybės nustatyta tvarka gali parengti ir viešai pristatyti šešėlines ataskaitas.“

4 straipsnis. 18 straipsnio pakeitimas

Papildyti 18 straipsnį 7 dalimi:

„7. Šio straipsnio 6 dalyje nustatytas stebėsenos šešėlines ataskaitas Vyriausybės nustatyta tvarka rengia suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos.“

5 straipsnis. 19 straipsnio pakeitimas

Papildyti 19 straipsnį 5¹ dalimi:

„5¹. Šio straipsnio 5 dalyje nustatytas stebėsenos ir pažangos vertinimo šešėlines ataskaitas Vyriausybės nustatyta tvarka rengia suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos.“

6 straipsnis. 20 straipsnio pakeitimas

Papildyti 20 straipsnį 3 dalimi:

„3. Šio straipsnio 2 dalyje nurodytų priemonių šešėlines ataskaitas Vyriausybės nustatyta tvarka rengia suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos.“

7 straipsnis. 21 straipsnio pakeitimas

Papildyti 21 straipsnį 4 dalimi:

„4. Šio straipsnio 3 dalyje nurodytų priemonių šešėlines ataskaitas Vyriausybės nustatyta tvarka rengia suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos.“

8 straipsnis. 22 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 22 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„Savivaldybių bendrieji planai rengiami, tvirtinami, įgyvendinami ir jų įgyvendinimo stebėseną atliekama Teritorijų planavimo įstatymo nustatyta tvarka. Šiame straipsnyje nurodytų priemonių šešėlines ataskaitas Vyriausybės nustatyta tvarka rengia suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos.“

9 straipsnis. 23 straipsnio pakeitimas

Papildyti 23 straipsnį 6 dalimi:

„6. Šio straipsnio 3, 4 ir 5 dalyse nurodytų priemonių šešėlines ataskaitas Vyriausybės nustatyta tvarka rengia suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos.“

10 straipsnis. 24 straipsnio pakeitimas

Papildyti 24 straipsnį 4 dalimi:

„4. Šio straipsnio 3 dalyje nurodytų priemonių šešėlines ataskaitas Vyriausybės nustatyta tvarka rengia suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos.“

11 straipsnis. Įsigaliojimas ir įgyvendinimas

- Šis įstatymas įsigalioja 2026 m. spalio 1 d.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2026 m. birželio 30 d. priima šio įstatymo 2–10 straipsnių įgyvendinamuosius teisės aktus.

Respublikos Prezidentas

PROJEKTAS NR. 2*

Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo Nr. I-464 pakeitimo įstatymo projektas

AIŠKINAMOJI DALIS

Vyriausybės įstatymo pakeitimai yra orientuoti į tai, kad viešojo intereso NVO galėtų dalyvauti Vyriausybės veiklos planavimo, įgyvendinimo ir vertinimo procesuose. Šie pakeitimai yra ypač svarbūs, nes Vyriausybė yra pagrindinė vykdomosios valdžios institucija, atsakinga už viešosios politikos įgyvendinimą.

Pakeitimai numato galimybę viešojo intereso NVO rengti šešėlines ataskaitas apie Vyriausybės veiklą, metinius planus, komisijų ir darbo grupių veiklą. Tai sudaro prielaidas nepriklausomai vertinti Vyriausybės sprendimų pagrįstumą, efektyvumą ir poveikį visuomenei.

Tarptautinėje praktikoje tokie mechanizmai yra plačiai taikomi. Pavyzdžiui, Airijoje ir Jungtinėje Karalystėje nepriklausomos organizacijos rengia alternatyvias biudžeto ir viešosios politikos ataskaitas, kurios yra svarbus demokratinės kontrolės instrumentas. Šios ataskaitos padeda identifikuoti problemas, kurios gali būti nematomos oficialiose institucijų ataskaitose.

Pakeitimai taip pat sustiprina komisijų ir darbo grupių sudarymo skaidrumą. Viešojo intereso NVO įtraukimas į šiuos procesus užtikrina, kad sprendimai būtų priimami atsižvelgiant į platesnį visuomenės interesą, o ne tik institucijų vidinę logiką.

**Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo Nr. I-464
26, 27, 28, 29, 29¹ ir 30 straipsnių pakeitimo įstatymas**

1 straipsnis. 26 straipsnio pakeitimas

Papildyti 26 straipsnio 3 dalį 71 punktu:

„71) Vyriausybės nustatyta tvarka įgalina suinteresuotas viešojo intereso nevyriausybinės organizacijas atlikti ir viešai pateikti šio straipsnio 3 dalies 7 punkte nurodytų ataskaitų šešėlines redakcijas.“

2 straipsnis. 27 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 27 straipsnio 5 dalį ir ją išdėstyti taip:

„5. Vyriausybės komisijos gali būti sudaromos iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, asociacijų, suinteresuotų viešojo intereso nevyriausybinių organizacijų atstovų, mokslo ir studijų institucijų atstovų, nepriklausomų ekspertų ir kitų asmenų. Suinteresuotų viešojo intereso nevyriausybinių organizacijų atstovai deleguojami jų įstatuose nustatyta tvarka. Sudarydama komisijas, Vyriausybė nustato jų užduotis ir personalinę sudėtį. Vyriausybė gali pavesti Ministrui Pirmininkui, ministrui, Vyriausybės kancleriui ar Vyriausybės įstaigos vadovui patvirtinti komisijos personalinę sudėtį. Komisijų darbo organizavimo tvarką nustato Vyriausybės darbo reglamentas.“

3 straipsnis. 28 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 28 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Ministras Pirmininkas gali sudaryti darbo grupes jo pavestoms užduotims atlikti. Darbo grupės gali būti sudaromos iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, asociacijų,

suireresuotų viešojo intereso nevyriausybinų organizacijų atstovų, mokslo ir studijų institucijų atstovų, nepriklausomų ekspertų ir kitų asmenų. Suinteresuotų viešojo intereso nevyriausybinų organizacijų atstovai deleguojami jų įstatuose nustatyta tvarka.“

4 straipsnis. 29 straipsnio pakeitimas

Papildyti 29 straipsnį 10¹ dalimi:

„10¹. Šio straipsnio 10 dalyje nurodytiems dokumentams suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos turi teisę Vyriausybės nustatyta tvarka parengti ir paskelbti šešėlines ataskaitas.“

5 straipsnis. 29¹ straipsnio pakeitimas

Papildyti 29¹ straipsnį 10 dalimi:

„10. Šio straipsnio 9 dalyje nurodytiems Vyriausybės įstaigos vadovo atsiskaitymams suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos turi teisę Vyriausybės nustatyta tvarka parengti ir paskelbti šešėlines ataskaitas.“

6 straipsnis. 30 straipsnio pakeitimas

Papildyti 30 straipsnį 7 dalimi:

„7. Šio straipsnio 4 dalyje nurodytam metinės veiklos planui suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos turi teisę Vyriausybės nustatyta tvarka parengti ir paskelbti šešėlines ataskaitas.“

7 straipsnis. Įsigaliojimas ir įgyvendinimas

- Šis įstatymas įsigalioja 2026 m. spalio 1 d.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2026 m. birželio 30 d. priima šio įstatymo 1, 4, 5 ir 6 straipsnių įgyvendinamuosius teisės aktus.

Respublikos Prezidentas

PROJEKTAS NR. 3*

Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo Nr. XII-717

2, 4, 8, 9 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo

AIŠKINAMOJI DALIS

Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo pakeitimai yra orientuoti į tai, kad būtų aiškiai apibrėžtas viešojo intereso NVO statusas, akreditacijos mechanizmas ir finansavimo prioritetai. Šie pakeitimai yra būtini siekiant užtikrinti, kad viešojo intereso NVO galėtų veikti skaidriai, profesionaliai ir efektyviai.

Viešojo intereso NVO apibrėžimas yra esminis elementas, leidžiantis atskirti organizacijas, veikiančias visuomenės labui, nuo tų, kurios atstovauja siauresniems interesams. Akreditacijos mechanizmas užtikrina, kad viešojo intereso statusas būtų suteikiamas tik toms organizacijoms, kurios atitinka aiškius kriterijus.

Pakeitimai taip pat sustiprina finansavimo skaidrumą. Viešojo intereso NVO gali būti teikiamas prioritetas skirstant valstybės ir savivaldybių lėšas, nes jų veikla prisideda prie viešojo intereso apsaugos ir demokratinės kontrolės stiprinimo.

Pakeitimai dėl NVO fondo tarybos sudėties užtikrina, kad taryba būtų subalansuota ir atstovautų tiek pilietinei visuomenei, tiek valstybės institucijoms, tiek akademiniai bendruomenei. Tai sustiprina tarybos legitimumą ir sprendimų kokybę.

Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo Nr. XII-717

2, 4, 8, 9 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo pakeitimai

1 straipsnis. 2 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 2 straipsnio 6 dalį ir ją išdėstyti taip:

„6. Viešojo intereso nevyriausybinė organizacija – nevyriausybinė organizacija, kuri savo veikloje įgyvendina viešosios politikos nuostatas pagal Europos Sąjungos sutarties skaidrumo ir subsidiarumo principus ir turi Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymo 9 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka suteiktą akreditaciją.“

2 straipsnis. 4 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 4 straipsnio 4 dalies 2 punktą ir jį išdėstyti taip:

„2) nustato viešojo intereso ir grupinės naudos nevyriausybinių organizacijų finansavimo iš savivaldybės biudžeto kriterijus ir tvarką.“

3 straipsnis. 8 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 8 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„8 straipsnis. Viešojo intereso nevyriausybinių organizacijų finansavimas. Asignavimų valdytojai, skirstydami nevyriausybinių organizacijų veiklos finansavimo lėšas, gali numatyti, kad viešojo intereso nevyriausybinėms organizacijoms teikiamas prioritetas. Nevyriausybines organizacijas pripažįstamos viešojo intereso nevyriausybinėmis organizacijomis pagal šio įstatymo 2 straipsnio 6 dalį.“

4 straipsnis. 9 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 9 straipsnio 4 dalį ir ją išdėstyti taip:

„4. Sprendimus dėl Fondo strateginių programų krypčių ir lėšų skyrimo Fondo veiklos kryptims priima Fondo taryba. Fondo tarybą sudaro septyni nariai: trys nevyriausybinių organizacijų atstovai, trys valstybės institucijų ir įstaigų atstovai ir vienas nevyriausybinių organizacijų srities mokslininkas. Fondo tarybos nariu gali būti skiriamas asmuo, atitinkantis Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatyme nustatytus nepriekaištingos reputacijos

reikalavimus. Fondo tarybos sudėtį trejiems metams tvirtina Vyriausybė Lietuvos Respublikos Prezidento teikimu.“

5 straipsnis. 11 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 11 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Nevyriausybinės organizacijos savo interneto svetainėse skelbia informaciją apie įgyvendinamus ir įgyvendintus projektus, nurodo jų finansavimo šaltinius ir skelbia pagal šio įstatymo 3 skyriaus finansavimo nuostatas įgyvendintų projektų išsamias ataskaitas.“

6 straipsnis. Įsigaliojimas ir įgyvendinimas

Šis įstatymas įsigalioja 2026 m. spalio 1 d.

Lietuvos Respublikos Prezidentas priima šio įstatymo 1 ir 4 straipsnių, o Lietuvos Respublikos Vyriausybė – šio įstatymo 4 straipsnio įgyvendinamuosius teisės aktus iki 2026 m. birželio 30 d.

Respublikos Prezidentas

PROJEKTAS NR. 4*

Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo Nr. I-430

18, 19 ir 26 straipsnių pakeitimo įstatymo

AIŠKINAMOJI DALIS

Šiuo lyginamuoju variantu pateikiamas išsamus Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo Nr. I-430 18, 19 ir 26 straipsnių pakeitimų palyginimas su galiojančiomis nuostatomis. Šio aiškinamojo teksto tikslas – nuosekliai ir sistemiškai paaiškinti kiekvieno siūlomo pakeitimo esmę,

teisinę logiką, poreikį ir numatomą poveikį valstybės biudžeto formavimo, asignavimų paskirstymo, skaidrumo ir viešojo intereso nevyriausybinių organizacijų dalyvavimo biudžeto priežiūroje sistemai.

Biudžeto sandaros įstatymas yra vienas iš kertinių finansų valdymo teisės aktų, nustatantis valstybės biudžeto sudarymo, tvirtinimo, vykdymo ir kontrolės principus. Todėl bet kokie šio įstatymo pakeitimai turi būti vertinami sistemiškai, atsižvelgiant į jų poveikį visai biudžeto valdymo architektūrai, skaidrumui ir visuomenės dalyvavimui.

Vienas iš esminių siūlomų pakeitimų yra nuostata, suteikianti viešojo intereso NVO teisę rengti šešėlines biudžeto įgyvendinimo ataskaitas. Tai yra reikšmingas demokratinės kontrolės instrumentas, leidžiantis nepriklausomai įvertinti biudžeto vykdymo kokybę, asignavimų paskirstymo pagrįstumą ir viešųjų lėšų naudojimo efektyvumą.

Pakeitimai taip pat sustiprina asignavimų valdytojų pareigas teikti informaciją viešojo intereso NVO, užtikrinant, kad nepriklausoma biudžeto priežiūra būtų įmanoma praktiškai, o ne tik teoriškai.

Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo Nr. I-430 18, 19 ir 26 straipsnių pakeitimo įstatymo pakeitimai

1 straipsnis. 18 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 18 straipsnio 2 dalies 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) bendra valstybės biudžeto asignavimų suma, jų paskirstymas pagal valstybės veiklos sritis ir asignavimų valdytojus programoms įgyvendinti. Asignavimai skiriami išlaidoms, iš jų – darbo užmokesčiui, kuriame išskiriama konkurencinė skaidrumo dedamoji, Vyriausybės nustatyta tvarka priskirtina suinteresuotoms viešojo intereso nevyriausybinėms organizacijoms, ir turtui įsigyti. Žvalgybos institucijoms ir valstybinėms aukštosioms mokykloms asignavimai išlaidoms skiriami neišskiriant iš jų darbo užmokesčio.“

2 straipsnis. 19 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 19 straipsnio 1 dalies 4 punktą ir jį išdėstyti taip:

„4) informaciją apie asignavimų valdytojų pasiektus ir planuojamus pasiekti veiklos rezultatus, taip pat viešojo intereso nevyriausybinų organizacijų įsitraukimą šių rezultatų siekimui.“

3 straipsnis. 26 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 26 straipsnio 4 dalies 2 punktą ir jį išdėstyti taip:

„2) bendra asignavimų suma ir jų paskirstymas biudžetinėms įstaigoms ar savivaldybių administracijos padaliniais programoms vykdyti. Asignavimai skiriami išlaidoms, iš jų – darbo užmokesčiui, kuriame išskiriama konkurencinė skaidrumo dedamoji, Vyriausybės nustatyta tvarka priskirtina suinteresuotoms viešojo intereso nevyriausybinėms organizacijoms, ir turtui įsigyti.“

4 straipsnis. Įsigaliojimas ir įgyvendinimas

- Šis įstatymas įsigalioja 2026 m. spalio 1 d.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2026 m. birželio 30 d. priima šio įstatymo 1 ir 3 straipsnių įgyvendinamuosius teisės aktus.

Respublikos Prezidentas

PROJEKTAS NR. 5*

**Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo Nr. X-1212
2, 15 ir 16 straipsnių pakeitimo įstatymo**

AIŠKINAMOJI DALIS

Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo pakeitimai yra orientuoti į tai, kad viešojo intereso NVO galėtų atlikti nepriklausomą viešojo sektoriaus institucijų veiklos vertinimą, rengti šešėlines ataskaitas ir teikti rekomendacijas dėl institucijų veiklos tobulinimo.

Šis įstatymas yra vienas iš pagrindinių viešojo sektoriaus skaidrumo instrumentų, nustatantis:

- ataskaitų rengimo tvarką,
- veiklos vertinimo principus,
- duomenų teikimo standartus,
- institucijų atsakomybę už informacijos atskleidimą.

Pakeitimai numato, kad viešojo intereso NVO gali rengti:

1. šešėlines metines veiklos ataskaitas,
2. alternatyvius veiklos vertinimus,
3. nepriklausomas analizes apie institucijų veiklos rezultatus.

Tai sustiprina demokratinę kontrolę ir užtikrina, kad institucijų veikla būtų vertinama ne tik pagal oficialius rodiklius, bet ir pagal nepriklausomą analizę.

Pakeitimai taip pat sustiprina institucijų pareigas teikti duomenis viešojo intereso NVO, kad nepriklausoma stebėseną būtų įmanoma praktiškai.

Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo Nr. X-1212

2, 15 ir 16 straipsnių pakeitimo įstatymo

Pakeitimai

1 straipsnis. 2 straipsnio pakeitimas

Papildyti 2 straipsnį 34² dalimi:

„34². Viešojo sektoriaus subjekto metinės veiklos šešėlinė ataskaita – šio straipsnio 34¹ dalyje nurodytos veiklos ataskaitos išvestinė redakcija, Vyriausybės nustatyta tvarka rengiama suinteresuotų viešojo intereso nevyriausybinių organizacijų.“

2 straipsnis. 15 straipsnio pakeitimas

Papildyti 15 straipsnį 4 dalimi:

„4. Šio įstatymo 2 straipsnio 34² dalyje nurodytos šešėlinės ataskaitos priskiriamos žemesniojo lygio ataskaitų rinkiniui.“

3 straipsnis. 16 straipsnio pakeitimas

Papildyti 16 straipsnį 3 dalimi:

„3. Šio straipsnio 2 dalyje nurodytos veiklos šešėlinės ataskaitos Vyriausybės nustatyta tvarka rengiamos suinteresuotų viešojo intereso nevyriausybinių organizacijų.“

4 straipsnis. Įsigaliojimas ir įgyvendinimas

- Šis įstatymas įsigalioja 2026 m. spalio 1 d.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2026 m. birželio 30 d. priima šio įstatymo 1 ir 3 straipsnių įgyvendinamuosius teisės aktus.

Respublikos Prezidentas

PROJEKTAS Nr. 6*

Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo Nr. I-1428

8¹ ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo

AIŠKINAMOJI DALIS

Viešųjų įstaigų įstatymo pakeitimai yra orientuoti į tai, kad viešojo intereso NVO galėtų atlikti nepriklausomą viešųjų įstaigų veiklos stebėseną, vertinti jų veiklos rezultatus ir teikti rekomendacijas dėl veiklos tobulinimo. Viešosios įstaigos yra svarbi viešojo sektoriaus dalis, teikianti paslaugas visuomenei, todėl jų veiklos skaidrumas ir atskaitomybė yra būtini demokratinės sistemos elementai.

Pakeitimai numato, kad viešojo intereso NVO gali rengti:

- šešėlines viešųjų įstaigų veiklos ataskaitas,
- nepriklausomas analizes apie viešųjų įstaigų veiklos efektyvumą,
- rekomendacijas dėl paslaugų kokybės gerinimo.

Šie pakeitimai sustiprina viešųjų įstaigų atskaitomybę ir užtikrina, kad jų veikla būtų vertinama ne tik pagal oficialius rodiklius, bet ir pagal nepriklausomą analizę.

Pakeitimai taip pat sustiprina viešųjų įstaigų pareigas teikti informaciją viešojo intereso NVO, kad nepriklausoma stebėseną būtų įmanoma praktiškai.

Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo Nr. I-1428

8¹ ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo

Pakeitimai

1 straipsnis. 8¹ straipsnio pakeitimas

Papildyti 8¹ straipsnio 7 dalį 4 punktu:

„4) informacija teikiama pagal viešojo intereso nevyriausybines organizacijos prašymą Vyriausybės nustatyta tvarka.“

2 straipsnis. 11 straipsnio pakeitimas

Papildyti 11 straipsnį 9 dalimi:

„9. Šio straipsnio 8 dalyje nurodytos veiklos šėšėlines ataskaitas Vyriausybė nustatyta tvarka rengia suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos.“

3 straipsnis. Įsigaliojimas ir įgyvendinimas

1. Šis įstatymas įsigalioja 2026 m. spalio 1 d.
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2026 m. birželio 30 d. priima šio įstatymo 1 ir 2 straipsnių įgyvendinamuosius teisės aktus.

Respublikos Prezidentas

Kiti priedai:

<https://vartotojai.eu/wp-content/uploads/2026/06/priedai-kiti-vedi.pdf>

PRIEDAS*

Aptariant preliminarų teisės aktų projektų, skirtų įgalinti NVO atlikti žaliajo kurso priemonių diegimo ir plėtros savivaldybėse metines „šešėlines“ ataskaitas, paketą buvo diskutuojamos tokios įstatyminės nuostatos, priimtinos tolimesnei adaptacijai, pagal teisės aktus:

3.1. Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos 2011 m. gegužės 12 d. Nr. XI-1375 įstatymas:

6 straipsnis. Energetikos ministerijos kompetencija

Energetikos ministerija:

8) nustato nacionalinių planinių rodiklių skaičiavimo tvarką;

11) organizuoja keitimąsi patirtimi atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo srityje tarp valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių, organizacijų, privačių subjektų ir viešai skelbia gerosios praktikos pavyzdžius;

15) pagal kompetenciją kartu su Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Aplinkos ministerija ir Susisiekimo ministerija, siekiant šio įstatymo 1 straipsnio 5 dalies 4 punkte nurodyto uždavinio, koordinuoja iš atsinaujinančių energijos išteklių pagaminto nebiologinės kilmės kuro, naudojamo energijos ir ne energetikos tikslais, ir energijos, pagamintos iš atsinaujinančių išteklių, suvartotos energijos ir ne energetikos tikslais pramonės sektoriuje, plėtros ir skatinimo priemonių įgyvendinimą, atlieka jų įgyvendinimo stebėseną ir užtikrina valstybinę priežiūrą ir kontrolę.

10 straipsnis. Žemės ūkio ministerijos kompetencija

Žemės ūkio ministerija:

1) teisės aktų nustatyta tvarka ir sąlygomis pagal kompetenciją koordinuoja degiųjų skystųjų ir dujinių produktų, gautų iš biomasės, gamybos plėtros ir skatinimo priemonių įgyvendinimą, atlieka jų įgyvendinimo stebėseną ir užtikrina valstybinę priežiūrą ir kontrolę.

12 straipsnis. Savivaldybių institucijų kompetencija.

Savivaldybių institucijos:

5) rengia ir įgyvendina visuomenės informavimo ir sąmoningumo ugdymo priemones, teikia konsultacijas ir rengia mokymo programas apie atsinaujinančių energijos išteklių plėtojimo ir naudojimo praktines galimybes ir naudą.

13 straipsnis. Atsinaujinančių išteklių naudojimo elektros energijai gaminti plėtra

6. Valstybinė energetikos reguliavimo taryba, vadovaudamasi pagaminto ir planuojamo pagaminti elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių kiekio apskaičiavimo tvarka, vieną kartą per metus iki einamųjų metų kovo 1 dienos apskaičiuoja pagamintą ir planuojamą pagaminti elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių kiekį ir informaciją apie tai skelbia savo interneto svetainėje.

51 straipsnis. Informavimas

1. Valstybės ir savivaldybių institucijos, įstaigos ir įmonės pagal kompetenciją rengia, teikia ir viešai skelbia informaciją apie leidimų, licencijų ar atestatų išdavimo tvarką, sertifikavimo paraiškų, susijusių su atsinaujinančių išteklių energijos gamybos įrenginiais, nagrinėjimo tvarką ir apie pareiškėjams teikiamą pagalbą.
2. Valstybės ir savivaldybių institucijos, įstaigos ir įmonės pagal kompetenciją rengia, teikia ir viešai skelbia informaciją apie paramos schemas, taikomas atsinaujinančių energijos išteklių naudojimui ir gamybai.
3. Aplinkos ministerija, Energetikos ministerija, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Žemės ūkio ministerija, subjektas, nurodytas Energetikos įstatymo 13¹ straipsnyje, ir savivaldybių institucijos, koordinuodamos veiksmus, pagal kompetenciją rengia ir įgyvendina tinkamas visuomenės informavimo ir sąmoningumo ugdymo priemonės, teikia konsultacijas ir rengia švietimo programas apie atsinaujinančių energijos išteklių plėtros ir naudojimo praktines galimybes ir naudą.
4. Energetikos ministerija organizuoja keitimąsi patirtimi atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo srityje tarp valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių, organizacijų, privačių subjektų ir viešai skelbia gerosios praktikos pavyzdžius.

52 straipsnis. Švietimas ir moksliniai tyrimai

3. Energetikos ministerija kartu su Aplinkos, Švietimo, mokslo ir sporto ir Žemės ūkio ministerijomis rengia atsinaujinančių energijos išteklių gamybos ir naudojimo edukacines ir mokslinių tyrimų priemones ir projektus.

56 straipsnis. Energetikos plėtros programos įgyvendinimas

57 straipsnis. Savivaldybių atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planai

4. Savivaldybės kas 2 metus iki rugpjūčio 31 dienos Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka rengia ir savo interneto svetainėje viešai skelbia atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planų įgyvendinimo rezultatus.
7. Savivaldybių atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planų įgyvendinimas finansuojamas iš savivaldybių biudžetuose patvirtintų bendrųjų asignavimų ir kitų finansavimo šaltinių bei lėšų.
10. Subjektas, nurodytas Energetikos įstatymo 13¹ straipsnyje, Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka renka, kaupia ir sistemina šio straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytą informaciją ir ją skelbia savo interneto svetainėje.

3.2. Lietuvos Respublikos energetikos įstatymas, 2002 m. gegužės 16 d. Nr. IX-884

4 straipsnis. Energetikos politikos formavimas ir energetikos veiklos valdymas, reguliavimas, priežiūra ir kontrolė

2. Energetikos veiklos valdymą, reguliavimą, priežiūrą ir kontrolę Lietuvos Respublikoje pagal kompetenciją atlieka:

- 10) savivaldybių institucijos.

5 straipsnis. Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos kompetencija

2. Vyriausybė ar jos įgaliota institucija:

10) nustato energijos išteklių ir energijos efektyvaus vartojimo stebėsenos tvarką;

13 straipsnis. Savivaldybės institucijų kompetencija

5) dalyvauja atliekant taikomuosius mokslo tiriamuosius darbus, rengiant visuomenės informavimo ir švietimo priemones, skatinančias efektyviai vartoti energiją ir energijos išteklius;

6) pagal kompetenciją įgyvendina energijos efektyvumo didinimo priemones.

13¹ straipsnis. Lietuvos energetikos agentūra

1. Lietuvos energetikos agentūra yra viešoji įstaiga, kurios vienintelė savininkė yra valstybė. Lietuvos energetikos agentūra atlieka šias funkcijas:

1) padeda Energetikos ministerijai koordinuoti energetikos politikos pažangos uždavinius įgyvendinančių nacionalinių plėtros programų įgyvendinimą ir vykdo jų įgyvendinimo stebėseną;

2) Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka renka, kaupia ir sistemina energetikos sektoriaus duomenis, jų pagrindu rengia ir teikia Energetikos ministerijai energetikos sektoriaus analizę;

8) teikia Energetikos ministerijai energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų plano projektą, vertina ir analizuoja valstybės institucijų, įstaigų ir energetikos įmonių pateiktus duomenis apie įdiegtų energijos vartojimo efektyvumą didinančių efektyvumo priemonių sutaupyta energiją, jų pagrindu rengia ataskaitas ir jas teikia Energetikos ministerijai;

9) vykdo efektyvaus energijos išteklių ir energijos vartojimo, atsinaujinančių išteklių energijos vartojimo skatinimo ir su tuo susijusius viešinimo darbus;

10) rengia pažangos skatinant ir naudojant atsinaujinančius energijos išteklius ataskaitas ir jas teikia Energetikos ministerijai;

11) atlieka atsinaujinančių išteklių energijos panaudojimo transporto sektoriuje įgyvendinimo stebėseną.

3.3. Lietuvos Respublikos energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatymas, 2016 m. lapkričio 3 d. Nr. XII-2702

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

6. **Energijos vartojimo efektyvumo didinimo politikos priemonė** – savanoriška, teisinio reguliavimo, finansinė, mokesčių arba informacijos teikimo priemonė, nustatoma ir įgyvendinama siekiant sukurti palankias sąlygas, nustatyti reikalavimus ir paskatas rinkos dalyviams (energijos taupymo paslaugų teikėjams, energijos tiekėjams, energijos vartojimo auditą atliekantiems

specialistams, vartotojams ir kt.) teikti ir gauti energijos taupymo paslaugas ir (ar) imtis energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių.

3 straipsnis. Energijos vartojimo efektyvumo didinimo principai

Energijos vartojimo efektyvumo didinimo pagrindiniai principai yra šie:

- 1) ekonominio pagrįstumo – pirmenybė teikiama ekonomiškai efektyviausioms energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonėms;
- 2) viešumo – asmenys turi užtikrinti viešumą įgyvendindami energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones;

4 straipsnis. Energijos efektyvumo didinimo pirmumo principo taikymas ir stebėseną

5. Energetikos ministro įgaliota institucija ar įstaiga vykdo energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principo taikymo ir įgyvendinimo stebėseną, įskaitant šio principo taikymo poveikio skirtingiems sektoriams ir sektorių integravimui stebėseną, sektoriuose ar srityse, kuriuose šio principo taikymo ir įgyvendinimo stebėsenos Taryba nevykdo pagal šio straipsnio 4 dalį. Energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principo taikymo ir įgyvendinimo tikslu viešieji subjektai ar ūkio subjektai, šio straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka priimančios planavimo, politikos ir investicijų sprendimus, pagal energetikos ministro įgaliotos institucijos ar įstaigos nustatytą formą privalo energetikos ministro įgaliotai institucijai ar įstaigai kiekvienais metais ne vėliau kaip iki kovo 1 d. pateikti informaciją apie energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principo taikymą ir įgyvendinimą praėjusiais kalendoriniais metais sektoriuose ar srityse, kuriuose šio principo taikymo ir įgyvendinimo stebėsenos Taryba nevykdo pagal šio straipsnio 4 dalį.

5 straipsnis. Privalomo sutaupyti galutinės energijos kiekio apskaičiavimas ir įgyvendinimas

3. Energetikos ministras nustato diegiant energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones sutaupytos energijos apskaičiavimo ir priežiūros tvarką.

6 straipsnis. Energijos vartojimo efektyvumo didinimo politikos priemonės

7) švietimą ir konsultavimą, kurie skatina diegti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones ir kurių poveikis yra galutinės energijos suvartojimo mažinimas.

8 straipsnis. Savivaldybių energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planai

3. Rengiant savivaldybių energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planų projektus, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo nustatyta tvarka yra konsultuojamasi su visuomene, įskaitant energetikos ministro įgaliotą instituciją ar įstaigą ir asmenis, kuriems gresia energijos nepriteklius arba kuriuos paveiks toks planas. Savivaldybės energijos vartojimo efektyvumo

didinimo veikslių planų projektus, vadovaudamasi Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka, taip pat suderina su Vyriausybės įgaliota institucija.

8. Energetikos ministro įgaliota institucija ar įstaiga Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka renka, kaupia ir sistemina šio straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytą informaciją ir ją viešai skelbia savo interneto svetainėje bei kiekvienais metais ją atnaujina.

3.4. Lietuvos energetikos agentūros įstatai, patvirtinti Energetikos ministro 2022 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 1-2

1. Viešoji įstaiga Lietuvos energetikos agentūra (toliau - Įstaiga) yra pelno nesiekiantis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, veikiantis valstybės politikos priemonių energetikos sektoriuje įgyvendinimo, analizės ir stebėsenos srityse, atliekantis centrinės naftos produktus ir naftos atsargas kaupiančios ir tvarkančios organizacijos funkcijas, vykdamas Įstaigos įstatuose (toliau Įstatai) nurodytų veiklos sričių ir rūšių veiklą ir viešai teikiantis minėtų sričių ir rūšių paslaugas.

11. Įstaigos veiklos sritys:

11.1. energetikos sektoriaus duomenų ir informacijos rinkimas, kaupimas, analizė, stebėseną ir modeliavimas;

11.2. energijos išteklių ir energijos vartojimo efektyvumo didinimas; plėtrą;

11.3. klimato kaitos valdymas skatinant vietinių ir atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo

11.4. energetikos inovacijų skatinimas;

11.5. programų ir priemonių, kuriomis didinamas energijos vartojimo efektyvumas ir saugumas, vystoma atsinaujinančių išteklių energijos (toliau - AIE) plėtra, administravimas;

11.8. vėjo energetikos Baltijos jūroje vystymas.

12. Įstaigos veiklos rūšys ir funkcijos:

12.1. padeda Energetikos ministerijai koordinuoti energetikos politikos pažangos uždavinius įgyvendinančių nacionalinių plėtros programų įgyvendinimą ir vykdo jų įgyvendinimo stebėseną;

12.2. padeda Energetikos ministerijai koordinuoti Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos (toliau - NENS) įgyvendinimą, NENS įgyvendinimo priemonių plano parengimą ar jo atnaujinimą ir vykdo NENS įgyvendinimo stebėseną ir vertinimą;

12.2.1. vertina NENS įgyvendinimo priemonių poveikį, teikia siūlymus Energetikos ministerijai dėl šių priemonių tikslinimo;

12.2.2. atlieka NENS įgyvendinimo priemonių plano vykdymo stebėseną, rengia ir teikia NENS įgyvendinimo priemonių plano vykdymo ataskaitas Energetikos ministerijai;

12.3. dalyvauja Lietuvos Respublikos nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano (toliau - **NEKSVP**) rengime, atnaujinime, vykdo NEKSVP priemonių, už kurių įgyvendinimo koordinavimą atsakinga Energetikos ministerija, įgyvendinimo stebėseną ir vertinimą:

12.3.1. vertina, modeliuoja ir prognozuoja NEKSVP priemonių įgyvendinimo poveikį, teikia siūlymus Energetikos ministerijai dėl šių priemonių tikslinimo;

12.3.2. vykdo NEKSVP priemonių įgyvendinimo ir jų rodiklių stebėseną, kaupia ir analizuoja stebėsenos rodiklių duomenis, teikia siūlymus Energetikos ministerijai dėl šių rodiklių tikslinimo;

12.3.3. nustatyta tvarka rengia ir teikia NEKSVP priemonių įgyvendinimo pažangos ataskaitas Energetikos ministerijai ir Europos Komisijai;

12.4. Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka renka, kaupia ir sistemina energetikos sektoriaus duomenis, jų pagrindu rengia ir teikia Energetikos ministerijai energetikos sektoriaus analizę:

12.4.1. kuria ir administruoja energetikos sektoriaus duomenų bazę;

12.4.2. renka, sistemina ir teikia Energetikos ministerijai ir, esant poreikiui, kitoms institucijoms energetikos sektoriaus duomenis, atlieka energetikos sektoriaus duomenų analizę ir modeliavimą;

12.4.3. vertina, modeliuoja ir prognozuoja energetikos sektoriaus plėtros tendencijas, teikia rezultatus Energetikos ministerijai ir, esant poreikiui, kitoms institucijoms.

3.5. Lietuvos Respublikos nevyriausybinų organizacijų plėtros įstatymas, 2013 m. gruodžio 19 d. Nr. XII-717

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. **Viešosios naudos nevyriausybinė organizacija** – nevyriausybinė organizacija, kurios veikla teikia naudą ne tik jos dalyviams, bet ir visuomenei ir kuri pripažinta atitinkančia šio įstatymo 8 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus.

4 straipsnis. Nevyriausybinų organizacijų plėtros valstybės politikos formavimas ir įgyvendinimas

4. Savivaldybės taryba pagal kompetenciją:

- 1) atsižvelgdama į nevyriausybinių organizacijų plėtros valstybės politiką ir nustatytus nacionalinius prioritetus bei įvertinusi vietos bendruomenės poreikius, planavimo dokumentuose nustato ilgalaikius nevyriausybinių organizacijų plėtros tikslus, savivaldybės biudžeto lėšomis finansuotinas nevyriausybinių organizacijų veiklos sritis;
 - 2) nustato viešosios naudos ir grupinės naudos nevyriausybinių organizacijų finansavimo iš savivaldybės biudžeto kriterijus ir tvarką;
 - 3) tvirtina savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybos sudėtį.
5. Savivaldybės administracija įgyvendina nevyriausybinių organizacijų plėtros savivaldybėje priemones.

6 straipsnis. Savivaldybės nevyriausybinių organizacijų taryba

5. Savivaldybės nevyriausybinių organizacijų taryba:
- 1) teikia savivaldybės institucijoms ir įstaigoms pasiūlymus dėl savivaldybės teritorijoje veikiančių nevyriausybinių organizacijų stiprinimo;
 - 2) dalyvauja rengiant savivaldybės institucijų ir įstaigų teisės aktų, susijusių su nevyriausybinių organizacijų plėtra, projektus;
 - 3) dalyvauja savivaldybės institucijoms ir įstaigoms atliekant analizę dėl savivaldybės administruojamų viešųjų paslaugų teikimo ir teikia pasiūlymus dėl viešųjų paslaugų teikimo;
 - 4) dalyvauja darbo ar ekspertų grupėse nevyriausybinių organizacijų plėtros valstybės politikos klausimams svarstyti;
 - 5) atlieka kitas savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybos nuostatuose nustatytas funkcijas.
6. Savivaldybės, kurios teritorijoje yra iki 100 000 gyventojų, tarybos sprendimu savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybai gali būti Bendruomeninių organizacijų plėtros įstatymo 8 straipsnio 6 dalyje nustatyta tvarka pavesta atlikti ir savivaldybės bendruomeninių organizacijų tarybos funkcijas.

8 straipsnis. Viešosios naudos nevyriausybinių organizacijų finansavimas ir nevyriausybinių organizacijų pripažinimas viešosios naudos nevyriausybinėmis organizacijomis

1. Asignavimų valdytojai, skirstydami nevyriausybinių organizacijų veiklos finansavimo lėšas, gali numatyti, kad viešosios naudos nevyriausybinėms organizacijoms teikiamas prioritetas. Nevyriausybinės organizacijos pripažįstamos viešosios naudos nevyriausybinėmis organizacijomis Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

2. Viešosios naudos nevyriausybine organizacija pripažįstama nevyriausybinė organizacija, kuri:

- 1) vykdo veiklas, kurių didesnė dalis teikia naudą visuomenei ar jos daliai ir kurios skirtos vaikų ir jaunimo gerovės didinimui, neįgaliųjų apsaugai, moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimui, žmogaus teisių apsaugai, šeimų stiprinimui, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui, švietimo, mokslo, kultūros ir sporto skatinimui, humanitarinės pagalbos teikimui, sveikatos apsaugai, aplinkos apsaugai, pilietiniam ugdymui, visuomenės narių teisių apsaugai ir viešojo intereso užtikrinimui;
- 2) yra įregistravusi nevyriausybinės organizacijos žymą Juridinių asmenų registre;
- 3) Juridinių asmenų registro duomenų tvarkytojui yra pateikusi 2 paskutinių finansinių metų, kurių ataskaitų pateikimo terminas jau suėjęs, veiklos ataskaitas ir metinių finansinių ataskaitų rinkinius arba metines ataskaitas ir yra viešai paskelbusi šias ataskaitas savo interneto svetainėje (jeigu ją turi);
- 4) atitinka minimalius patikimo mokesčių mokėtojo kriterijus;
- 5) siekia išmatuojamo teigiamo socialinio poveikio visuomenei ar jos daliai, steigimo dokumente arba steigėjų ar dalyvių patvirtintame dokumente yra nurodžiusi siekiamo socialinio poveikio tikslą (sprendžiamą socialinę problemą), išmatuojamo socialinio poveikio rodiklius, šių rodiklių vertinimo metodiką ir vieną kartą per kalendorinius metus vertina praėjusių kalendorinių metų veiklos socialinį poveikį, ir veiklą siekiant socialinio poveikio organizuoja konsultuodamasi (suteikdama galimybę teikti nuomonę ir pasiūlymus) su asmenimis, kuriems daromas socialinis poveikis organizacijos vykdoma veikla, ir su visuomene. Socialinio poveikio rezultatai turi būti patvirtinti nevyriausybinės organizacijos steigėjų ar dalyvių ir skelbiami viešai. Socialinio poveikio matavimas taikomas tik toms nevyriausybinėms organizacijoms, kurių pagrindinis tikslas – teikti viešąsias paslaugas.

3. Vyriausybės įgaliota institucija, vertindama nevyriausybinės organizacijos, siekiančios būti pripažinta viešosios naudos nevyriausybine organizacija, veiklą, įvertina jos įstatus, Juridinių asmenų registro duomenų tvarkytojui pateiktas 2 paskutinių finansinių metų, kurių ataskaitų pateikimo terminas jau suėjęs, veiklos ataskaitas ir metinių finansinių ataskaitų rinkinius arba metines ataskaitas ir pateiktus 1 praėjusių kalendorinių metų veiklos socialinio poveikio rezultatus, jeigu nevyriausybinės organizacijos pagrindinis tikslas – teikti viešąsias paslaugas.

9 straipsnis. Nevyriausybinių organizacijų fondas

1. Nevyriausybinių organizacijų fondas (toliau – Fondas) sudaromas siekiant paskirstyti lėšas nevyriausybiniams organizacijoms, taip pat nevyriausybinių organizacijų plėtros valstybės politikai formuoti ir įgyvendinti. Nevyriausybinių organizacijų plėtros valstybės politikai formuoti ir

įgyvendinti gali būti skiriama ne daugiau kaip 20 procentų Fondo lėšų. Fondo lėšos konkurso būdu gali būti skiriamos:

- 1) nevyriausybinių organizacijų instituciniams gebėjimams stiprinti;
- 2) Fondo nuostatuose numatytoms nevyriausybinių organizacijų veikloms finansuoti Fondo nuostatuose nustatyta tvarka.

3.6. LR vyriausybės 2021 m. gegužės 26 d. nutarimas Nr. 376 Dėl Lietuvos Respublikos vyriausybės 2020 m. Vasario 19 d. Nutarimo Nr. 141 „Dėl Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo įgyvendinimo“ pakeitimo

NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ TARYBOS NUOSTATAI

4. Taryba, be įstatyme nustatytų funkcijų, atlieka šias funkcijas:

4.1. vertina nevyriausybinių organizacijų veiklą reglamentuojančius teisės aktus, jų projektus ir teikia valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms pastabas ir pasiūlymus dėl jų tobulinimo;

4.2. teikia valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms pasiūlymus dėl valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų bei nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo;

4.3. teikia valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms pasiūlymus dėl vykdomų nacionalinių, Europos Sąjungos, kitų valstybių finansinės paramos programų ir projektų, susijusių su nevyriausybiniomis organizacijomis ar jų veikla;

4.4. konsultuoja valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas dėl rengiamų teisės aktų, susijusių su nevyriausybiniomis organizacijomis, projektų, taip pat planuojamų šių organizacijų projektų finansavimo programų;

4.5. teikia kandidatūras į valstybės institucijas ir įstaigas, kitas nacionalines, regionines ir tarptautines patariamąsias organizacijas įstatymų nustatyta tvarka.

5. Taryba, atlikdama jai pavestas funkcijas, įgyvendina įstatyme nustatytas teises ir turi teisę:

5.1. gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų ar kitų asmenų informaciją, kurios reikia Tarybos funkcijoms vykdyti;

5.2. pasitelkti ekspertus.

3.7. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas, 1994 m. liepos 7 d. Nr. I-533

15 straipsnis. Savivaldybės tarybos kompetencija

2. Išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija:

32) savivaldybės strateginių plėtros ir veiklos planų, savivaldybės atskirų ūkio šakų (sektorių) plėtros programų tvirtinimas, ataskaitų dėl jų įgyvendinimo išklausymas ir sprendimų dėl jų priėmimas;

33) strateginio planavimo savivaldybėje organizavimo tvarkos aprašo tvirtinimas;

4. Jeigu teisės aktuose yra nustatyta papildomų įgaliojimų savivaldybei, sprendimų dėl tokių įgaliojimų vykdymo priėmimo iniciatyva, neperžengiant nustatytų įgaliojimų, priklauso savivaldybės tarybai.

25 straipsnis. Meras

4. Meras užtikrina, kad:

2) laiku ir tinkamai būtų rengiami savivaldybės teritorijos raidos analizės ir ilgalaikių socialinių, kultūrinių, ūkinių, investicinių ir kitų programų projektai, užtikrinama jų įgyvendinimo kontrolė;

4) būtų deramai atstovaujama savivaldybės interesams bendradarbiaujant ir sprendžiant klausimus su valstybės valdžios ir valstybinio administravimo subjektais, teisėsaugos institucijomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, užsienio valstybių savivaldybėmis.

27 straipsnis. Mero įgaliojimai

2. Meras:

10) organizuoja savivaldybės strateginio planavimo procesą, atsako už patvirtintų savivaldybės planavimo dokumentų ir jų įgyvendinimo ataskaitų viešinimą;

3.8. Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymas, 2020 m. birželio 25 d. Nr. XIII-3096

13 straipsnis. Strateginio valdymo sistemos valdysenos teisinis reglamentavimas

5. Siekiant užtikrinti visuomenės įtraukimą į strateginio ir (arba) programavimo lygmens planavimo dokumentų rengimą ir taip sudaryti sąlygas pagerinti planavimo dokumento kokybę bei atitikti visuomenės poreikiams, strateginio ir (arba) programavimo lygmens planavimo dokumentus rengiantys strateginio valdymo sistemos dalyviai konsultuojasi su visuomene, socialiniais ir ekonominiais partneriais Vyriausybės ir (arba) jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

22 straipsnis. Savivaldybių strateginių plėtros planų rengimas, tvirtinimas, įgyvendinimas, stebėseną, vertinimas ir atsiskaitymas už pasiektą pažangą

1. Savivaldybių strateginius plėtros planus rengia savivaldybių administracijos.
2. Savivaldybių strateginius plėtros planus tvirtina savivaldybių tarybos.
3. Savivaldybių strateginių plėtros planų įgyvendinimą, stebėseną, vertinimą ir ataskaitų rengimą organizuoja savivaldybių merai.

24 straipsnis. Strateginių veiklos planų rengimas, tvirtinimas, įgyvendinimas, stebėseną, rezultatų vertinimas ir atsiskaitymas už pasiektus rezultatus

3. Strateginių veiklos planų įgyvendinimą koordinuoja ir įgyvendinimo stebėseną atlieka strateginio valdymo sistemos dalyviai, kurių vadovai yra valstybės biudžeto asignavimų valdytojai, ir savivaldybių administracijos.

26 straipsnis. Įstatymo taikymas

1. Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“, laikoma nacionaline darbotvarke, o Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. gruodžio 5 d. nutarimu Nr. 1210 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“, laikomas nacionalinės darbotvarkės planu.

3.9. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2024 m. spalio 17 d. įsakymas Nr. A1-682 Dėl Nevyriausybinių organizacijų pripažinimo viešosios naudos nevyriausybiniomis organizacijomis tvarkos aprašo patvirtinimo

2. Nevyriausybines organizacijas, kuri siekia būti pripažinta viešosios naudos organizacija, veiklą, remdamasis aprašo 10 punkte nurodytais dokumentais, vertina ir sprendimą dėl nevyriausybines organizacijos pripažinimo viešosios naudos organizacija priima bei jį panaikina SPPD, atsižvelgdamas į Nevyriausybinių organizacijų tarybos (toliau – NVO taryba) išvadą dėl nevyriausybines organizacijos, kuri siekia būti pripažinta viešosios naudos organizacija.

IX*. IŠVADOS

Šiame dokumentų pakete pateikiamas šešių įstatymų projektų paketas sudaro nuoseklią, tarpusavyje suderintą ir sistemiskai pagrįstą viešojo valdymo modernizavimo struktūrą, orientuotą į skaidrumo, atskaitomybės ir pilietinės visuomenės dalyvavimo stiprinimą. Pakeitimai atliepia tiek nacionalinius strateginius prioritetus, tiek tarptautinius įsipareigojimus, susijusius su demokratinės kontrolės, duomenų atvėrimo ir įrodymais grįsto valdymo plėtra. Šis paketas yra vienas iš pirmųjų bandymų Lietuvoje sukurti integruotą teisinę sistemą, kuri leistų viešojo intereso NVO atlikti nepriklausomą stebėseną visose pagrindinėse viešojo valdymo srityse.

Pirmiausia pažymėtina, kad siūlomi pakeitimai yra suderinti su Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 ir 33 straipsniuose įtvirtintais principais, pagal kuriuos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, o piliečiai turi teisę dalyvauti valdant savo šalį. Viešojo intereso NVO įtraukimas į strateginio valdymo, Vyriausybės veiklos, biudžeto formavimo, viešojo sektoriaus atskaitomybės ir viešųjų įstaigų veiklos procesus yra tiesioginė šių konstitucinių nuostatų įgyvendinimo forma. Tai sudaro teisinį pagrindą platesnei pilietinės visuomenės įtraukčiai ir užtikrina, kad valstybės institucijų veikla būtų vertinama ne tik iš vidaus, bet ir iš nepriklausomos išorinės perspektyvos.

Antra, pakeitimai atitinka Teisėkūros pagrindų įstatymo principus – aiškumo, nuoseklumo, proporcingumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos. Kiekviena siūloma nuostata yra logiškai susieta su galiojančiu teisiniu reguliavimu ir papildo jį, o ne dubliuoja ar griaua. Pakeitimai nekuria perteklinės administracinės naštos, nes institucijos neprivalo rengti papildomų dokumentų – jos tik teikia jau turimą informaciją, kuri ir taip egzistuoja jų veiklos procesuose. Tai reiškia, kad naujoji sistema yra ne tik teisiškai pagrįsta, bet ir praktiškai įgyvendinama.

Trečia, įstatymų paketas atitinka gerąją tarptautinę praktiką. Europos Komisija, EBPO ir JT rekomenduoja valstybėms narėms įtraukti pilietinę visuomenę į visus viešosios politikos ciklo etapus – nuo planavimo iki vertinimo. Šešėlinės ataskaitos yra plačiai taikomas instrumentas žmogaus teisių, aplinkosaugos, biudžeto priežiūros ir viešojo administravimo srityse. Lietuvos teisinėje sistemoje tokio instrumento iki šiol nebuvo, todėl šis paketas užpildo esminę spragą ir priartina šalį prie pažangiausių demokratinų valstybių standartų.

Ketvirta, pakeitimai sustiprina viešojo sektoriaus profesionalizaciją. Nepriklausoma analizė, atliekama viešojo intereso NVO, leidžia objektyviai vertinti viešųjų paslaugų kokybę, biudžeto vykdymo efektyvumą, strateginių tikslų įgyvendinimą ir institucijų veiklos rezultatus. Tai padeda identifikuoti sistemines problemas, rizikas ir veiklos trūkumus, kurių institucijos pačios gali

nepastebėti dėl vidinės perspektyvos ribotumo. Tokiu būdu NVO tampa ne tik kritikos šaltiniu, bet ir konstruktyviu partneriu, prisidedančiu prie viešojo valdymo kokybės gerinimo.

Penkta, pakeitimai sukuria tvarią finansavimo ir akreditacijos sistemą. Viešojo intereso NVO statuso įtvirtinimas ir akreditacijos mechanizmas užtikrina, kad nepriklausomą stebėseną atliktų tik tos organizacijos, kurios atitinka aukštus skaidrumo, atskaitomybės ir profesionalumo standartus. Tai apsaugo sistemą nuo piktnaudžiavimo ir užtikrina, kad viešojo intereso NVO būtų patikimi partneriai valstybės institucijoms. Finansavimo nuostatos leidžia NVO veikti ne deklaratyviai, o realiai, užtikrinant jų pajėgumą atlikti analitines funkcijas.

Šešta, pakeitimai sustiprina savivaldos lygmens demokratiją. Savivaldybės tampa įpareigos bendradarbiauti su viešojo intereso NVO, nagrinėti šešėlines ataskaitas ir teikti atsakymus į jose pateiktas rekomendacijas. Tai sukuria naują viešosios politikos kokybės kontrolės mechanizmą vietos lygmeniu, kuris iki šiol buvo fragmentiškas ir priklausomas nuo politinės valios.

Septinta, įstatymų paketas sukuria aiškų ginčų sprendimo mechanizmą. NVO tarybos įgaliojimų išplėtimas leidžia spręsti ginčus tarp viešojo intereso NVO ir savivaldybių ar kitų institucijų dėl šešėlinių ataskaitų turinio, taip užtikrinant skaidrų, nepriklausomą ir profesionalų konfliktų valdymą.

Galiausiai, šis dokumentų paketas yra parengtas taip, kad būtų lengvai suprantamas, profesionalus ir tinkamas naudoti tiek teisėkūros procese, tiek institucijų veiklos planavime ir vertinime. Jis gali būti naudojamas kaip metodinė priemonė rengiant poįstatyminius aktus, organizuojant institucijų mokymus, planuojant NVO akreditacijos procesą ir kuriant naujus bendradarbiavimo modelius tarp valstybės ir pilietinės visuomenės. Pateikti pakeitimai sudaro tvirtą teisinį pagrindą ilgalaikiams pokyčiams, kurie sustiprins viešojo valdymo kultūrą, padidins sprendimų priėmimo skaidrumą ir užtikrins, kad valstybės institucijos veiktų efektyviau, atviriau ir labiau orientuotąsi į visuomenės interesą.

Atsižvelgiant į atliktą teisinę, institucinę ir tarptautinę analizę, galima daryti išvadą, kad siūlomi įstatymų pakeitimai yra būtini, proporcingi ir atitinka Lietuvos Respublikos teisinės sistemos principus bei tarptautinius įsipareigojimus. Jie sudaro prielaidas tvariai, skaidriai ir įtraukiai viešojo valdymo sistemai, kuri atitinka šiuolaikinės demokratinės valstybės standartus ir visuomenės lūkesčius.

III. TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ PRELIMINARAUS PAKETO DISKUSINĖ ADAPTACIJA

Teisės aktų projektų (TAP) preliminarus paketo diskusinė adaptacija buvo atlikta vadovaujantis NVK Studijos „NVO įsitraukimo į vietos savivaldos klimato kaitos švelninimo priemonių transporto, pramonės ir žemės ūkio sektoriuose diegimo stebėsenos Baltosios knygos metmenys“ tarpinė ataskaita, Vilnius, 2025 m. (toliau – Studija) duomenimis. Apvalių stalų aptarimuose buvo išnagrinėti Studijoje pateiktos išvados ir rekomendacijos. Tokių aptarimų sąvadas ir tolimesnė teisės aktų adaptacija pateikiami žemiau.

Apibendrintų pasiūlymų dėl aptartos rekomendacijos/išvados reikšmės lentelėje:

+	Priimti TAP adaptacijai
≠	Laikyti neaktuali TAP
±	Taikyti TAP rengėjų nuožiūra

Eil. Nr.	Studijos rekomendacija/išvada	Pasiūlymas		
		+	≠	±
1	LEA teikiamų savivaldybės darnios energetikos plėtros pažangos indekso metinių apžvalgų „šešėlinių“ ataskaitų suinteresuotais rengėjais numatyti viešojo intereso/naudos NVO	#		
2	NVO veiklų nuostatas apibrėžiančiuose teisės aktuose nuo 2024 m. spalio 17 d. įsigaliojo viešojo intereso/naudos NVO teisinis reglamentavimas, kas sudaro teisinio ir finansinio subjektyvumo prielaidas VPKK diskurso stebėsenoje NVO perspektyvos požiūriu	#		
3	Savivaldos strateginiame planavime, kaip taisyklė, jau yra suformuluotos VPKK nuostatos, tačiau jų įgyvendinimui iki 2026 m. aprašomose priemonėse trūksta aiškesnės detalizacijos pagal transporto, pramonės ir žemės ūkio sektorius			#

4	Savivaldybių merai, vykdydami savo nuo 2023 m. išplėtotas funkcijas, skiria strateginio planavimo <u>koordinatorius</u> pagal savivaldybių tarybų patvirtintą strateginio plano programinę struktūrą			#
5	LEA Savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos vertinimo aprašas		#	
6	LR energetikos įstatymas	#		
7	LR atsinaujinančių išteklių įstatymas			#
8	LR energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatymas			#
9	LEA įstatai, patvirtinti Energetikos ministro 2022 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 1-2	#		
10	LR NVO plėtros įstatymas	#		
11	LR Vyriausybės 2021-05-26 nutarimu Nr. 376 patvirtinti NVO tarybos nuostatai	#		
12	LR savivaldos įstatymas			#
13	LR strateginio valdymo įstatymas		#	
14	LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2024-10-17 įsakymas Nr. A1-682 Dėl NVO pripažinimo viešosios naudos NVO tvarkos aprašo patvirtinimo	#		
15	Lietuvos energetikos agentūros įstatai, patvirtinti LR Energetikos ministro 2022 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 1-2	#		

Aptarimuose panaudotų teisės aktų aktualios dalys pateikiamos žemiau.

Aptariant preliminarų teisės aktų projektų, skirtų įgalinti NVO atlikti žaliojo kurso priemonių diegimo ir plėtros savivaldybėse metines „šešėlines“ ataskaitas, paketą buvo diskutuojamos tokios įstatyminės nuostatos, priimtinos tolimesnei adaptacijai, pagal teisės aktus:

3.1. Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos 2011 m. gegužės 12 d. Nr. XI-1375 įstatymas:

6 straipsnis. Energetikos ministerijos kompetencija

Energetikos ministerija:

8) nustato nacionalinių planinių rodiklių skaičiavimo tvarką;

11) organizuoja keitimąsi patirtimi atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo srityje tarp valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių, organizacijų, privačių subjektų ir viešai skelbia gerosios praktikos pavyzdžius;

15) pagal kompetenciją kartu su Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Aplinkos ministerija ir Susisiekimo ministerija, siekiant šio įstatymo 1 straipsnio 5 dalies 4 punkte nurodyto uždavinio, koordinuoja iš atsinaujinančių energijos išteklių pagaminto nebiologinės kilmės kuro, naudojamo energijos ir ne energetikos tikslais, ir energijos, pagamintos iš atsinaujinančių išteklių, suvartotos energijos ir ne energetikos tikslais pramonės sektoriuje, plėtros ir skatinimo priemonių įgyvendinimą, atlieka jų įgyvendinimo stebėseną ir užtikrina valstybinę priežiūrą ir kontrolę.

10 straipsnis. Žemės ūkio ministerijos kompetencija

Žemės ūkio ministerija:

1) teisės aktų nustatyta tvarka ir sąlygomis pagal kompetenciją koordinuoja degiųjų skystųjų ir dujinių produktų, gautų iš biomasės, gamybos plėtros ir skatinimo priemonių įgyvendinimą, atlieka jų įgyvendinimo stebėseną ir užtikrina valstybinę priežiūrą ir kontrolę.

12 straipsnis. Savivaldybių institucijų kompetencija.

Savivaldybių institucijos:

5) rengia ir įgyvendina visuomenės informavimo ir sąmoningumo ugdymo priemones, teikia konsultacijas ir rengia mokymo programas apie atsinaujinančių energijos išteklių plėtojimo ir naudojimo praktines galimybes ir naudą.

13 straipsnis. Atsinaujinančių išteklių naudojimo elektros energijai gaminti plėtra

6. Valstybinė energetikos reguliavimo taryba, vadovaudamasi pagaminto ir planuojamo pagaminti elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių kiekio apskaičiavimo tvarka, vieną kartą per metus iki einamųjų metų kovo 1 dienos apskaičiuoja pagamintą ir planuojamą pagaminti elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių kiekį ir informaciją apie tai skelbia savo interneto svetainėje.

51 straipsnis. Informavimas

1. Valstybės ir savivaldybių institucijos, įstaigos ir įmonės pagal kompetenciją rengia, teikia ir viešai skelbia informaciją apie leidimų, licencijų ar atestatų išdavimo tvarką, sertifikavimo paraiškų, susijusių su atsinaujinančių išteklių energijos gamybos įrenginiais, nagrinėjimo tvarką ir apie pareiškėjams teikiamą pagalbą.
2. Valstybės ir savivaldybių institucijos, įstaigos ir įmonės pagal kompetenciją rengia, teikia ir viešai skelbia informaciją apie paramos schemas, taikomas atsinaujinančių energijos išteklių naudojimui ir gamybai.
3. Aplinkos ministerija, Energetikos ministerija, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Žemės ūkio ministerija, subjektas, nurodytas Energetikos įstatymo 13¹ straipsnyje, ir savivaldybių institucijos, koordinuodamos veiksmus, pagal kompetenciją rengia ir įgyvendina tinkamas visuomenės informavimo ir sąmoningumo ugdymo priemones, teikia konsultacijas ir rengia švietimo programas apie atsinaujinančių energijos išteklių plėtros ir naudojimo praktines galimybes ir naudą.
4. Energetikos ministerija organizuoja keitimąsi patirtimi atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo srityje tarp valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių, organizacijų, privačių subjektų ir viešai skelbia gerosios praktikos pavyzdžius.

52 straipsnis. Švietimas ir moksliniai tyrimai

3. Energetikos ministerija kartu su Aplinkos, Švietimo, mokslo ir sporto ir Žemės ūkio ministerijomis rengia atsinaujinančių energijos išteklių gamybos ir naudojimo edukacines ir mokslinių tyrimų priemones ir projektus.

56 straipsnis. Energetikos plėtros programos įgyvendinimas

57 straipsnis. Savivaldybių atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planai

4. Savivaldybės kas 2 metus iki rugpjūčio 31 dienos Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka rengia ir savo interneto svetainėje viešai skelbia atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planų įgyvendinimo rezultatus.
7. Savivaldybių atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planų įgyvendinimas finansuojamas iš savivaldybių biudžetuose patvirtintų bendrųjų asignavimų ir kitų finansavimo šaltinių bei lėšų.
10. Subjektas, nurodytas Energetikos įstatymo 13¹ straipsnyje, Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka renka, kaupia ir sistemina šio straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytą informaciją ir ją skelbia savo interneto svetainėje.

3.2. Lietuvos Respublikos energetikos įstatymas, 2002 m. gegužės 16 d. Nr. IX-884

4 straipsnis. Energetikos politikos formavimas ir energetikos veiklos valdymas, reguliavimas, priežiūra ir kontrolė

2. Energetikos veiklos valdymą, reguliavimą, priežiūrą ir kontrolę Lietuvos Respublikoje pagal kompetenciją atlieka:

- 10) savivaldybių institucijos.

5 straipsnis. Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos kompetencija

2. Vyriausybė ar jos įgaliota institucija:

10) nustato energijos išteklių ir energijos efektyvaus vartojimo stebėsenos tvarką;

13 straipsnis. Savivaldybės institucijų kompetencija

5) dalyvauja atliekant taikomuosius mokslo tiriamuosius darbus, rengiant visuomenės informavimo ir švietimo priemones, skatinančias efektyviai vartoti energiją ir energijos išteklius;

6) pagal kompetenciją įgyvendina energijos efektyvumo didinimo priemones.

13¹ straipsnis. Lietuvos energetikos agentūra

1. Lietuvos energetikos agentūra yra viešoji įstaiga, kurios vienintelė savininkė yra valstybė. Lietuvos energetikos agentūra atlieka šias funkcijas:

1) padeda Energetikos ministerijai koordinuoti energetikos politikos pažangos uždavinius įgyvendinančių nacionalinių plėtros programų įgyvendinimą ir vykdo jų įgyvendinimo stebėseną;

2) Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka renka, kaupia ir sistemina energetikos sektoriaus duomenis, jų pagrindu rengia ir teikia Energetikos ministerijai energetikos sektoriaus analizę;

8) teikia Energetikos ministerijai energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų plano projektą, vertina ir analizuoja valstybės institucijų, įstaigų ir energetikos įmonių pateiktus duomenis apie įdiegtų energijos vartojimo efektyvumą didinančių efektyvumo priemonių sutaupyta energiją, jų pagrindu rengia ataskaitas ir jas teikia Energetikos ministerijai;

9) vykdo efektyvaus energijos išteklių ir energijos vartojimo, atsinaujinančių išteklių energijos vartojimo skatinimo ir su tuo susijusius viešinimo darbus;

10) rengia pažangos skatinant ir naudojant atsinaujinančius energijos išteklius ataskaitas ir jas teikia Energetikos ministerijai;

11) atlieka atsinaujinančių išteklių energijos panaudojimo transporto sektoriuje įgyvendinimo stebėseną.

3.3. Lietuvos Respublikos energijos vartojimo efektyvumo didinimo įstatymas, 2016 m. lapkričio 3 d. Nr. XII-2702

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

6. **Energijos vartojimo efektyvumo didinimo politikos priemonė** – savanoriška, teisinio reguliavimo, finansinė, mokesčių arba informacijos teikimo priemonė, nustatoma ir įgyvendinama siekiant sukurti palankias sąlygas, nustatyti reikalavimus ir paskatas rinkos dalyviams (energijos taupymo paslaugų teikėjams, energijos tiekėjams, energijos vartojimo audita atliekantiems

specialistams, vartotojams ir kt.) teikti ir gauti energijos taupymo paslaugas ir (ar) imtis energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių.

3 straipsnis. Energijos vartojimo efektyvumo didinimo principai

Energijos vartojimo efektyvumo didinimo pagrindiniai principai yra šie:

- 1) ekonominio pagrįstumo – pirmenybė teikiama ekonomiškai efektyviausioms energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonėms;
- 2) viešumo – asmenys turi užtikrinti viešumą įgyvendindami energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones;

4 straipsnis. Energijos efektyvumo didinimo pirmumo principo taikymas ir stebėseną

5. Energetikos ministro įgaliota institucija ar įstaiga vykdo energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principo taikymo ir įgyvendinimo stebėseną, įskaitant šio principo taikymo poveikio skirtingiems sektoriams ir sektorių integravimui stebėseną, sektoriuose ar srityse, kuriuose šio principo taikymo ir įgyvendinimo stebėsenos Taryba nevykdo pagal šio straipsnio 4 dalį. Energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principo taikymo ir įgyvendinimo tikslu viešieji subjektai ar ūkio subjektai, šio straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka priimančios planavimo, politikos ir investicijų sprendimus, pagal energetikos ministro įgaliotos institucijos ar įstaigos nustatytą formą privalo energetikos ministro įgaliotai institucijai ar įstaigai kiekvienais metais ne vėliau kaip iki kovo 1 d. pateikti informaciją apie energijos vartojimo efektyvumo didinimo pirmumo principo taikymą ir įgyvendinimą praėjusiais kalendoriniais metais sektoriuose ar srityse, kuriuose šio principo taikymo ir įgyvendinimo stebėsenos Taryba nevykdo pagal šio straipsnio 4 dalį.

5 straipsnis. Privalomo sutaupyti galutinės energijos kiekio apskaičiavimas ir įgyvendinimas

3. Energetikos ministras nustato diegiant energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones sutaupytos energijos apskaičiavimo ir priežiūros tvarką.

6 straipsnis. Energijos vartojimo efektyvumo didinimo politikos priemonės

7) švietimą ir konsultavimą, kurie skatina diegti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones ir kurių poveikis yra galutinės energijos suvartojimo mažinimas.

8 straipsnis. Savivaldybių energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planai

3. Rengiant savivaldybių energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmų planų projektus, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo nustatyta tvarka yra konsultuojamasi su visuomene, įskaitant energetikos ministro įgaliotą instituciją ar įstaigą ir asmenis, kuriems gresia energijos nepriteklius arba kuriuos paveiks toks planas. Savivaldybės energijos vartojimo efektyvumo

didinimo veikslių planų projektus, vadovaudamasi Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka, taip pat suderina su Vyriausybės įgaliota institucija.

8. Energetikos ministro įgaliota institucija ar įstaiga Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka renka, kaupia ir sistemina šio straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytą informaciją ir ją viešai skelbia savo interneto svetainėje bei kiekvienais metais ją atnaujina.

3.4. Lietuvos energetikos agentūros įstatai, patvirtinti Energetikos ministro 2022 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 1-2

1. Viešoji įstaiga Lietuvos energetikos agentūra (toliau - Įstaiga) yra pelno nesiekiantis ribotos civilinės atsakomybės viešasis juridinis asmuo, veikiantis valstybės politikos priemonių energetikos sektoriuje įgyvendinimo, analizės ir stebėsenos srityse, atliekantis centrinės naftos produktus ir naftos atsargas kaupiančios ir tvarkančios organizacijos funkcijas, vykdamas Įstaigos įstatuose (toliau Įstatai) nurodytų veiklos sričių ir rūšių veiklą ir viešai teikiantis minėtų sričių ir rūšių paslaugas.

11. Įstaigos veiklos sritys:

11.1. energetikos sektoriaus duomenų ir informacijos rinkimas, kaupimas, analizė, stebėseną ir modeliavimas;

11.2. energijos išteklių ir energijos vartojimo efektyvumo didinimas; plėtrą;

11.3. klimato kaitos valdymas skatinant vietinių ir atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą

11.4. energetikos inovacijų skatinimas;

11.5. programų ir priemonių, kuriomis didinamas energijos vartojimo efektyvumas ir saugumas, vystoma atsinaujinančių išteklių energijos (toliau - AIE) plėtra, administravimas;

11.8. vėjo energetikos Baltijos jūroje vystymas.

12. Įstaigos veiklos rūšys ir funkcijos:

12.1. padeda Energetikos ministerijai koordinuoti energetikos politikos pažangos uždavinius įgyvendinančių nacionalinių plėtros programų įgyvendinimą ir vykdo jų įgyvendinimo stebėseną;

12.2. padeda Energetikos ministerijai koordinuoti Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos (toliau - NENS) įgyvendinimą, NENS įgyvendinimo priemonių plano parengimą ar jo atnaujinimą ir vykdo NENS įgyvendinimo stebėseną ir vertinimą;

12.2.1. vertina NENS įgyvendinimo priemonių poveikį, teikia siūlymus Energetikos ministerijai dėl šių priemonių tikslinimo;

12.2.2. atlieka NENS įgyvendinimo priemonių plano vykdymo stebėseną, rengia ir teikia NENS įgyvendinimo priemonių plano vykdymo ataskaitas Energetikos ministerijai;

12.3. dalyvauja Lietuvos Respublikos nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano (toliau - **NEKSVP**) rengime, atnaujinime, vykdo NEKSVP priemonių, už kurių įgyvendinimo koordinavimą atsakinga Energetikos ministerija, įgyvendinimo stebėseną ir vertinimą:

12.3.1. vertina, modeliuoja ir prognozuoja NEKSVP priemonių įgyvendinimo poveikį, teikia siūlymus Energetikos ministerijai dėl šių priemonių tikslinimo;

12.3.2. vykdo NEKSVP priemonių įgyvendinimo ir jų rodiklių stebėseną, kaupia ir analizuoja stebėsenos rodiklių duomenis, teikia siūlymus Energetikos ministerijai dėl šių rodiklių tikslinimo;

12.3.3. nustatyta tvarka rengia ir teikia NEKSVP priemonių įgyvendinimo pažangos ataskaitas Energetikos ministerijai ir Europos Komisijai;

12.4. Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka renka, kaupia ir sistemina energetikos sektoriaus duomenis, jų pagrindu rengia ir teikia Energetikos ministerijai energetikos sektoriaus analizę:

12.4.1. kuria ir administruoja energetikos sektoriaus duomenų bazę;

12.4.2. renka, sistemina ir teikia Energetikos ministerijai ir, esant poreikiui, kitoms institucijoms energetikos sektoriaus duomenis, atlieka energetikos sektoriaus duomenų analizę ir modeliavimą;

12.4.3. vertina, modeliuoja ir prognozuoja energetikos sektoriaus plėtros tendencijas, teikia rezultatus Energetikos ministerijai ir, esant poreikiui, kitoms institucijoms.

3.5. Lietuvos Respublikos nevyriausybių organizacijų plėtros įstatymas, 2013 m. gruodžio 19 d. Nr. XII-717

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

6. **Viešosios naudos nevyriausybinė organizacija** – nevyriausybinė organizacija, kurios veikla teikia naudą ne tik jos dalyviams, bet ir visuomenei ir kuri pripažinta atitinkančia šio įstatymo 8 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus.

4 straipsnis. Nevyriausybių organizacijų plėtros valstybės politikos formavimas ir įgyvendinimas

4. Savivaldybės taryba pagal kompetenciją:

- 1) atsižvelgdama į nevyriausybinių organizacijų plėtros valstybės politiką ir nustatytus nacionalinius prioritetus bei įvertinusi vietos bendruomenės poreikius, planavimo dokumentuose nustato ilgalaikius nevyriausybinių organizacijų plėtros tikslus, savivaldybės biudžeto lėšomis finansuotinas nevyriausybinių organizacijų veiklos sritis;
 - 2) nustato viešosios naudos ir grupinės naudos nevyriausybinių organizacijų finansavimo iš savivaldybės biudžeto kriterijus ir tvarką;
 - 3) tvirtina savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybos sudėtį.
5. Savivaldybės administracija įgyvendina nevyriausybinių organizacijų plėtros savivaldybėje priemones.

6 straipsnis. Savivaldybės nevyriausybinių organizacijų taryba

5. Savivaldybės nevyriausybinių organizacijų taryba:

- 1) teikia savivaldybės institucijoms ir įstaigoms pasiūlymus dėl savivaldybės teritorijoje veikiančių nevyriausybinių organizacijų stiprinimo;
- 2) dalyvauja rengiant savivaldybės institucijų ir įstaigų teisės aktų, susijusių su nevyriausybinių organizacijų plėtra, projektus;
- 3) dalyvauja savivaldybės institucijoms ir įstaigoms atliekant analizę dėl savivaldybės administruojamų viešųjų paslaugų teikimo ir teikia pasiūlymus dėl viešųjų paslaugų teikimo;
- 4) dalyvauja darbo ar ekspertų grupėse nevyriausybinių organizacijų plėtros valstybės politikos klausimams svarstyti;
- 5) atlieka kitas savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybos nuostatuose nustatytas funkcijas.

6. Savivaldybės, kurios teritorijoje yra iki 100 000 gyventojų, tarybos sprendimu savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybai gali būti Bendruomeninių organizacijų plėtros įstatymo 8 straipsnio 6 dalyje nustatyta tvarka pavesta atlikti ir savivaldybės bendruomeninių organizacijų tarybos funkcijas.

8 straipsnis. Viešosios naudos nevyriausybinių organizacijų finansavimas ir nevyriausybinių organizacijų pripažinimas viešosios naudos nevyriausybinėmis organizacijomis

1. Asignavimų valdytojai, skirstydami nevyriausybinių organizacijų veiklos finansavimo lėšas, gali numatyti, kad viešosios naudos nevyriausybinėms organizacijoms teikiamas prioritetas. Nevyriausybinės organizacijos pripažįstamos viešosios naudos nevyriausybinėmis organizacijomis Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

2. Viešosios naudos nevyriausybine organizacija pripažįstama nevyriausybinė organizacija, kuri:
- 1) vykdo veiklas, kurių didesnė dalis teikia naudą visuomenei ar jos daliai ir kurios skirtos vaikų ir jaunimo gerovės didinimui, neįgaliųjų apsaugai, moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimui, žmogaus teisių apsaugai, šeimų stiprinimui, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui, švietimo, mokslo, kultūros ir sporto skatinimui, humanitarinės pagalbos teikimui, sveikatos apsaugai, aplinkos apsaugai, pilietiniam ugdymui, visuomenės narių teisių apsaugai ir viešojo intereso užtikrinimui;
 - 2) yra įregistravusi nevyriausybinės organizacijos žymą Juridinių asmenų registre;
 - 3) Juridinių asmenų registro duomenų tvarkytojui yra pateikusi 2 paskutinių finansinių metų, kurių ataskaitų pateikimo terminas jau suėjęs, veiklos ataskaitas ir metinių finansinių ataskaitų rinkinius arba metines ataskaitas ir yra viešai paskelbusi šias ataskaitas savo interneto svetainėje (jeigu ją turi);
 - 4) atitinka minimalius patikimo mokesčių mokėtojo kriterijus;
 - 5) siekia išmatuojamo teigiamo socialinio poveikio visuomenei ar jos daliai, steigimo dokumente arba steigėjų ar dalyvių patvirtintame dokumente yra nurodžiusi siekiamo socialinio poveikio tikslą (sprendžiamą socialinę problemą), išmatuojamo socialinio poveikio rodiklius, šių rodiklių vertinimo metodiką ir vieną kartą per kalendorinius metus vertina praėjusių kalendorinių metų veiklos socialinį poveikį, ir veiklą siekiant socialinio poveikio organizuoja konsultuodamasi (suteikdama galimybę teikti nuomonę ir pasiūlymus) su asmenimis, kuriems daromas socialinis poveikis organizacijos vykdoma veikla, ir su visuomene. Socialinio poveikio rezultatai turi būti patvirtinti nevyriausybinės organizacijos steigėjų ar dalyvių ir skelbiami viešai. Socialinio poveikio matavimas taikomas tik toms nevyriausybinėms organizacijoms, kurių pagrindinis tikslas – teikti viešąsias paslaugas.

3. Vyriausybės įgaliota institucija, vertindama nevyriausybinės organizacijos, siekiančios būti pripažinta viešosios naudos nevyriausybine organizacija, veiklą, įvertina jos įstatus, Juridinių asmenų registro duomenų tvarkytojui pateiktas 2 paskutinių finansinių metų, kurių ataskaitų pateikimo terminas jau suėjęs, veiklos ataskaitas ir metinių finansinių ataskaitų rinkinius arba metines ataskaitas ir pateiktus 1 praėjusių kalendorinių metų veiklos socialinio poveikio rezultatus, jeigu nevyriausybinės organizacijos pagrindinis tikslas – teikti viešąsias paslaugas.

9 straipsnis. Nevyriausybinių organizacijų fondas

1. Nevyriausybinių organizacijų fondas (toliau – Fondas) sudaromas siekiant paskirstyti lėšas nevyriausybiniams organizacijoms, taip pat nevyriausybinių organizacijų plėtros valstybės politikai formuoti ir įgyvendinti. Nevyriausybinių organizacijų plėtros valstybės politikai formuoti ir

įgyvendinti gali būti skiriama ne daugiau kaip 20 procentų Fondo lėšų. Fondo lėšos konkurso būdu gali būti skiriamos:

- 1) nevyriausybinių organizacijų instituciniams gebėjimams stiprinti;
- 2) Fondo nuostatuose numatytoms nevyriausybinių organizacijų veikloms finansuoti Fondo nuostatuose nustatyta tvarka.

3.6. LR vyriausybės 2021 m. gegužės 26 d. nutarimas Nr. 376 Dėl Lietuvos Respublikos vyriausybės 2020 m. Vasario 19 d. Nutarimo Nr. 141 „Dėl Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo įgyvendinimo“ pakeitimo

NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ TARYBOS NUOSTATAI

4. Taryba, be įstatyme nustatytų funkcijų, atlieka šias funkcijas:

4.1. vertina nevyriausybinių organizacijų veiklą reglamentuojančius teisės aktus, jų projektus ir teikia valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms pastabas ir pasiūlymus dėl jų tobulinimo;

4.2. teikia valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms pasiūlymus dėl valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų bei nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo;

4.3. teikia valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms pasiūlymus dėl vykdomų nacionalinių, Europos Sąjungos, kitų valstybių finansinės paramos programų ir projektų, susijusių su nevyriausybiniomis organizacijomis ar jų veikla;

4.4. konsultuoja valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas dėl rengiamų teisės aktų, susijusių su nevyriausybiniomis organizacijomis, projektų, taip pat planuojamų šių organizacijų projektų finansavimo programų;

4.5. teikia kandidatūras į valstybės institucijas ir įstaigas, kitas nacionalines, regionines ir tarptautines patariamąsias organizacijas įstatymų nustatyta tvarka.

5. Taryba, atlikdama jai pavestas funkcijas, įgyvendina įstatyme nustatytas teises ir turi teisę:

5.1. gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų ar kitų asmenų informaciją, kurios reikia Tarybos funkcijoms vykdyti;

5.2. pasitelkti ekspertus.

3.7. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas, 1994 m. liepos 7 d. Nr. I-533

15 straipsnis. Savivaldybės tarybos kompetencija

2. Išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija:

32) savivaldybės strateginių plėtros ir veiklos planų, savivaldybės atskirų ūkio šakų (sektorių) plėtros programų tvirtinimas, ataskaitų dėl jų įgyvendinimo išklausymas ir sprendimų dėl jų priėmimas;

33) strateginio planavimo savivaldybėje organizavimo tvarkos aprašo tvirtinimas;

4. Jeigu teisės aktuose yra nustatyta papildomų įgaliojimų savivaldybei, sprendimų dėl tokių įgaliojimų vykdymo priėmimo iniciatyva, neperžengiant nustatytų įgaliojimų, priklauso savivaldybės tarybai.

25 straipsnis. Meras

4. Meras užtikrina, kad:

2) laiku ir tinkamai būtų rengiami savivaldybės teritorijos raidos analizės ir ilgalaikių socialinių, kultūrinių, ūkinių, investicinių ir kitų programų projektai, užtikrinama jų įgyvendinimo kontrolė;

4) būtų deramai atstovaujama savivaldybės interesams bendradarbiaujant ir sprendžiant klausimus su valstybės valdžios ir valstybinio administravimo subjektais, teisėsaugos institucijomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, užsienio valstybių savivaldybėmis.

27 straipsnis. Mero įgaliojimai

2. Meras:

10) organizuoja savivaldybės strateginio planavimo procesą, atsako už patvirtintų savivaldybės planavimo dokumentų ir jų įgyvendinimo ataskaitų viešinimą;

3.8. Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymas, 2020 m. birželio 25 d. Nr. XIII-3096

13 straipsnis. Strateginio valdymo sistemos valdysenos teisinis reglamentavimas

5. Siekiant užtikrinti visuomenės įtraukimą į strateginio ir (arba) programavimo lygmens planavimo dokumentų rengimą ir taip sudaryti sąlygas pagerinti planavimo dokumento kokybę bei atitikti visuomenės poreikiams, strateginio ir (arba) programavimo lygmens planavimo dokumentus rengiantys strateginio valdymo sistemos dalyviai konsultuojasi su visuomene, socialiniais ir ekonominiais partneriais Vyriausybės ir (arba) jos įgalios institucijos nustatyta tvarka.

22 straipsnis. Savivaldybių strateginių plėtros planų rengimas, tvirtinimas, įgyvendinimas, stebėseną, vertinimas ir atsiskaitymas už pasiektą pažangą

1. Savivaldybių strateginius plėtros planus rengia savivaldybių administracijos.

2. Savivaldybių strateginius plėtros planus tvirtina savivaldybių tarybos.

3. Savivaldybių strateginių plėtros planų įgyvendinimą, stebėseną, vertinimą ir ataskaitų rengimą organizuoja savivaldybių merai.

24 straipsnis. Strateginių veiklos planų rengimas, tvirtinimas, įgyvendinimas, stebėseną, rezultatų vertinimas ir atsiskaitymas už pasiektus rezultatus

3. Strateginių veiklos planų įgyvendinimą koordinuoja ir įgyvendinimo stebėseną atlieka strateginio valdymo sistemos dalyviai, kurių vadovai yra valstybės biudžeto asignavimų valdytojai, ir savivaldybių administracijos.

26 straipsnis. Įstatymo taikymas

1. Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“, laikoma nacionaline darbotvarke, o Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. gruodžio 5 d. nutarimu Nr. 1210 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“, laikomas nacionalinės darbotvarkės planu.

3.9. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2024 m. spalio 17 d. įsakymas Nr. A1-682 Dėl Nevyriausybinių organizacijų pripažinimo viešosios naudos nevyriausybiniomis organizacijomis tvarkos aprašo patvirtinimo

2. Nevyriausybines organizacijas, kuri siekia būti pripažinta viešosios naudos organizacija, veiklą, remdamasis aprašo 10 punkte nurodytais dokumentais, vertina ir sprendimą dėl nevyriausybines organizacijos pripažinimo viešosios naudos organizacija priima bei jį panaikina SPPD, atsižvelgdamas į Nevyriausybinių organizacijų tarybos (toliau – NVO taryba) išvadą dėl nevyriausybines organizacijos, kuri siekia būti pripažinta viešosios naudos organizacija.

Teisės aktų projektų preliminarus paketo diskusinėje adaptacijoje pateikti

PASIŪLYMAI:

- Siūlyti APVA inicijuoti siūlomų teisės aktų projektų aptarimus su Seimo valdančiąja dauguma ir Vyriausybe siekiant kuriamą vietos savivaldos viešosios politikos klimato kaitos švelnime NVO advokacijos priemonę susieti su Vyriausybės vykdoma programa.
- Atsižvelgiant į kuriamos vietos savivaldos viešosios politikos klimato kaitos švelnime siūlomos NVO advokacijos priemonės novatoriškumą, kuriamam teisės aktų projektų paketui ieškoti galimai siauresnės siūlomoms redakcijoms teisės aktų imties ir, esant galimybei atsisakyti poįstatyminių bei kitų teisės aktų projektavimo dėl neapibrėžtumų, sietinų su Vyriausybės programos suderinamumu.
- LEA savivaldybių darnios energetikos plėtros vertinimo apžvalgų „šešėlinių“ ataskaitų (toliau – „šešėlinės“ ataskaitos) sąvoką ir jos detalizaciją spręsti atitinkamai papildant LR energetikos įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje „Vyriausybė ar jos įgaliota institucija“ nurodytas veiklas.
- Sustiprinti „šešėlinių“ ataskaitų svarbą siekiant NVO advokacijos priemonėmis suaktyvinti vietos savivaldos viešąją politiką klimato kaitos švelnime atitinkamai papildant LR energetikos įstatymo 13 straipsnio „Savivaldybės institucijų kompetencija“.
- Įtraukti LR energetikos 13¹ straipsnyje nurodytą subjektą į „šešėlinių“ ataskaitų nagrinėjimą atitinkamai papildant to straipsnio 1 dalį.
- Ginčų tarp viešosios naudos NVO ir savivaldybių NVO tarybų ir/ar savivaldybių tarybų/merų dėl „šešėlinių“ ataskaitų turinio sprendimui numatyti LR vyriausybės nutarimo dėl LR NVO plėtros įstatyme numatytos NVO tarybos kompetencijų redagavimą.

IV. GALUTINIS TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ PAKETAS

IŽANGA

Šiuo dokumentų paketu pateikiami šešių atskirų įstatymų projektų lyginamieji variantai, kurių tikslas – sustiprinti viešojo valdymo skaidrumą, atskaitomybę ir pilietinės visuomenės dalyvavimą valstybės valdymo procesuose. Šie pakeitimai yra nuoseklios viešojo valdymo modernizavimo krypties dalis, atliepianti tiek nacionalinius prioritetus, tiek tarptautinius įsipareigojimus, susijusius su demokratinės kontrolės stiprinimu, duomenų atvėrimu ir įrodymais grįsto valdymo plėtra.

Pastaraisiais metais Lietuva nuosekliai siekia didinti viešojo sektoriaus veiklos skaidrumą ir efektyvumą. Europos Komisijos, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) bei kitų tarptautinių institucijų rekomendacijos pabrėžia būtinybę įtraukti pilietinę visuomenę į viešosios politikos ciklą, užtikrinti nepriklausomą stebėseną ir sudaryti sąlygas visuomenei vertinti institucijų veiklą ne tik pagal oficialias ataskaitas, bet ir pagal alternatyvius, nepriklausomus šaltinius. Šiame kontekste viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos (NVO) tampa svarbiu partneriu, galinčiu teikti objektyvią analizę, identifikuoti sisteminės problemas ir prisidėti prie viešųjų sprendimų kokybės gerinimo.

Įstatymų pakeitimai, pateikiami šiame dokumentų pakete, yra orientuoti į tai, kad viešojo intereso NVO galėtų veiksmingai atlikti nepriklausomą stebėseną, rengti šešėlines ataskaitas ir dalyvauti strateginio valdymo, biudžeto formavimo, Vyriausybės veiklos planavimo bei viešojo sektoriaus atskaitomybės procesuose. Šešėlinės ataskaitos yra tarptautinėje praktikoje pripažintas instrumentas, leidžiantis objektyviai įvertinti institucijų veiklą, identifikuoti trūkumus ir pateikti rekomendacijas. Tokios ataskaitos plačiai taikomos žmogaus teisių, aplinkosaugos, biudžeto priežiūros ir viešojo administravimo srityse.

Šis dokumentų paketas taip pat atspindi Lietuvos siekį stiprinti demokratinę kultūrą ir visuomenės įsitraukimą. Pilietinės visuomenės organizacijos yra svarbi demokratijos dalis, užtikrinanti, kad valstybės institucijų veikla būtų vertinama ne tik iš vidaus, bet ir iš išorės. Įtraukus viešojo intereso NVO į strateginio valdymo ir atskaitomybės procesus, sukuriamos prielaidos didesniai visuomenės pasitikėjimui valstybės institucijomis, geresniam sprendimų pagrįstumui ir efektyvesniam viešųjų politikų įgyvendinimui.

Įžangoje taip pat svarbu pažymėti, kad šie įstatymų pakeitimai nėra skirti apsunkinti valstybės institucijų veiklos ar sukurti papildomą administracinę našą. Priešingai – jie yra orientuoti į tai, kad institucijos gautų nepriklausomą grįžtamąjį ryšį, galėtų identifikuoti veiklos tobulinimo kryptis ir priimti labiau pagrįstus sprendimus. Viešojo intereso NVO įtraukimas į stebėsenos procesus yra priemonė, kuri padeda institucijoms veikti efektyviau, skaidriau ir atviriau visuomenei.

Šis dokumentų paketas parengtas laikantis aukščiausių teisėkūros standartų, užtikrinant, kad kiekvienas pakeitimas būtų pagrįstas, proporcingas ir suderintas su kitais teisės aktais. Dokumentas yra struktūruotas taip, kad būtų lengvai suprantamas tiek teisės specialistams, tiek institucijų atstovams, tiek pilietinės visuomenės organizacijoms. Jis sudaro nuoseklią sistemą, kuri sustiprina viešojo valdymo skaidrumą ir atskaitomybę, kartu išlaikant aiškų teisinį reguliavimą ir institucijų veiklos stabilumą.

METODIKA

Įstatymų pakeitimai, kurių lyginamieji variantai pateikiami šiame dokumentų pakete, buvo rengiami vadovaujantis Teisėkūros pagrindų įstatymo, Seimo statuto ir Vyriausybės darbo reglamento nuostatomis. Rengiant pakeitimus buvo laikomasi teisėkūros aiškumo, nuoseklumo, proporcingumo, teisėtumo ir pagrįstumo principų, užtikrinant, kad kiekviena siūloma nuostata būtų logiškai susijusi su galiojančiu teisiniu reguliavimu ir prisidėtų prie viešojo valdymo kokybės gerinimo.

Metodika grindžiama keturiais pagrindiniais etapais:

1. Galiojančio teisinio reguliavimo analizė

Šiame etape buvo vertinama, kaip šiuo metu veikia strateginio valdymo, Vyriausybės veiklos, NVO plėtros, biudžeto sandaros, viešojo sektoriaus atskaitomybės ir viešųjų įstaigų veiklos reguliavimo sistemos. Analizė parodė, kad šiose srityse trūksta aiškių nuostatų, leidžiančių viešojo intereso NVO atlikti nepriklausomą stebėseną ir vertinimą, o institucijų atskaitomybės mechanizmai ne visuomet užtikrina pakankamą skaidrumą.

2. Probleminių sričių identifikavimas ir tikslų nustatymas

Buvo nustatyta, kad būtina sustiprinti viešojo sektoriaus atskaitomybę, įtvirtinti aiškias viešojo intereso NVO teises ir pareigas, užtikrinti jų galimybes gauti informaciją ir atlikti nepriklausomą

analizę. Taip pat buvo siekiama sukurti nuoseklią sistemą, kuri leistų viešojo intereso NVO dalyvauti visuose viešosios politikos ciklo etapuose – nuo planavimo iki vertinimo.

3. Poveikio vertinimas ir alternatyvų analizė

Kiekvienas pakeitimas buvo vertinamas pagal tai, ar jis prisideda prie skaidrumo, atskaitomybės ir visuomenės įsitraukimo didinimo. Buvo analizuojama, ar siūlomos nuostatos yra proporcingos, ar jos nekuria perteklinės administracinės naštos, ar jos dera su kitais teisės aktais. Taip pat buvo vertinama, ar pakeitimai atitinka gerąją tarptautinę praktiką ir ar jie gali būti įgyvendinami praktiškai.

4. Konsultacijos su suinteresuotomis šalimis

Rengiant pakeitimus buvo atsižvelgta į viešojo intereso NVO veiklos specifiką ir jų vaidmenį demokratinėje visuomenėje. Konsultacijos su pilietinės visuomenės atstovais, akademinė bendruomenė ir viešojo administravimo ekspertais padėjo užtikrinti, kad siūlomi pakeitimai būtų pagrįsti, realistiški ir atlieptų praktinius poreikius.

SANTRAUKA

Šiame dokumentų pakete pateikiami šešių įstatymų pakeitimų lyginamieji variantai, kurių tikslas – sustiprinti viešojo valdymo skaidrumą, atskaitomybę ir pilietinės visuomenės dalyvavimą. Pakeitimai apima strateginio valdymo, Vyriausybės veiklos, NVO plėtros, biudžeto sandaros, viešojo sektoriaus atskaitomybės ir viešųjų įstaigų veiklos sritis. Kiekvienas pakeitimas yra skirtas užtikrinti, kad viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos galėtų atlikti nepriklausomą stebėseną ir prisidėti prie viešųjų politikų kokybės gerinimo.

Pakeitimai įveda naujas sąvokas, tokias kaip **viešojo intereso NVO** ir **šešėlinė ataskaita**, sustiprina institucijų pareigas teikti informaciją ir užtikrina, kad nepriklausoma analizė būtų integruota į viešojo sektoriaus atskaitomybės sistemą. Tai leidžia visuomenei gauti objektyvią informaciją apie institucijų veiklą ir prisideda prie demokratinės kontrolės stiprinimo.

Santrauka pabrėžia, kad šie pakeitimai yra proporcingi, pagrįsti ir atitinka gerąją tarptautinę praktiką. Jie sudaro nuoseklią sistemą, kuri sustiprina viešojo valdymo skaidrumą ir atskaitomybę, kartu išlaikant aiškų teisinį reguliavimą ir institucijų veiklos stabilumą.

BENDROJI TEISINĖ DALIS

Šiame dokumentų pakete pateikiami įstatymų pakeitimai yra suderinti su Lietuvos Respublikos Konstitucija, Teisėkūros pagrindų įstatymu, Viešojo administravimo įstatymu, Strateginio valdymo įstatymu, Vyriausybės įstatymu, Nevyriausybinų organizacijų plėtros įstatymu, Biudžeto sandaros įstatymu, Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymu ir Viešųjų įstaigų įstatymu. Visi pakeitimai taip pat atitinka Lietuvos tarptautinius įsipareigojimus, susijusius su demokratijos, skaidrumo, gero valdymo ir pilietinės visuomenės stiprinimu, kaip tai numatyta EBPO, ES ir JT rekomendacijose.

Konstitucijos 5 straipsnis nustato, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, o 33 straipsnis įtvirtina piliečių teisę dalyvauti valdant savo šalį. Šie konstituciniai principai sudaro teisinį pagrindą pilietinės visuomenės įtraukimui į viešojo valdymo procesus. Viešojo intereso nevyriausybinių organizacijų, veikiančios visuomenės labui, yra vienas iš pagrindinių demokratinės kontrolės mechanizmų, užtikrinančių, kad valstybės institucijų veikla būtų vertinama ne tik iš vidaus, bet ir iš nepriklausomos išorinės perspektyvos.

Teisėkūros pagrindų įstatymas nustato, kad teisėkūra turi būti aiški, nuosekli, pagrįsta, proporcinga ir orientuota į viešąjį interesą. Šiame dokumentų pakete pateikti pakeitimai atitinka šiuos principus, nes:

6. jie yra sistemiškai tarpusavyje suderinti ir veikia kaip vientisa sistema,
7. jie papildo esamą teisinį reguliavimą, nekeisdami jo struktūros ar logikos,
8. jie yra proporcingi siekiamiems tikslams ir nekuria perteklinės administracinės naštos,
9. jie stiprina viešojo valdymo kokybę, skaidrumą ir atskaitomybę,
10. jie užtikrina aiškesnį, labiau pagrįstą ir įrodymais grįstą sprendimų priėmimą.

Viešojo administravimo įstatymas įtvirtina skaidrumo, atskaitomybės, efektyvumo, teisėtumo ir subsidarumo principus. Viešojo intereso NVO įtraukimas į stebėsenos ir vertinimo procesus tiesiogiai atitinka šiuos principus, nes:

6. didina institucijų veiklos skaidrumą ir viešumą,
7. užtikrina nepriklausomą grįžtamąjį ryšį,
8. padeda identifikuoti sisteminės problemas ir rizikas,
9. stiprina visuomenės pasitikėjimą valstybės institucijomis,

10. sudaro sąlygas efektyvesniam viešųjų paslaugų vertinimui.

Šešėlinės ataskaitos, kaip nepriklausomas vertinimo instrumentas, yra suderinamos tiek su Lietuvos teisine sistema, tiek su tarptautine praktika. Jos nepažeidžia institucijų kompetencijų, nes yra alternatyvus, papildomas informacijos šaltinis, skirtas objektyviai analizei, o ne privalomas oficialus dokumentas.

1. Teisėkūros principų analizė

Proporcingumo principas

Pakeitimai nekuria perteklinės administracinės naštos, nes:

4. NVO stebėseną institucijoms nėra privaloma — tai papildomas, nepriklausomas vertinimo mechanizmas.
5. Duomenų teikimo pareiga jau egzistuoja kituose įstatymuose, todėl nereikalauja naujų administracinių procedūrų.
6. Institucijos neprivalo rengti papildomų dokumentų — jos tik teikia jau turimą informaciją.

Subsidiarumo principas

Nepriklausoma stebėseną perduodama tiems subjektams, kurie gali ją atlikti efektyviausiai — viešojo intereso NVO, turinčioms ekspertinę kompetenciją, analitinius pajėgumus ir veiklos tęstinumą.

Teisėtų lūkesčių principas

Institucijos gali tikėtis:

6. aiškių ir stabilių procedūrų,
7. skaidrių kriterijų,
8. nuoseklaus reguliavimo,
9. aiškiai apibrėžtų duomenų teikimo taisyklių,
10. prognozuojamos sąveikos su viešojo intereso NVO.

Gero administravimo principas

Pakeitimai stiprina:

5. skaidrumą ir viešumą,
6. atskaitomybę ir veiklos pagrįstumą,

7. duomenų prieinamumą ir atvirumą,
8. visuomenės galimybes vertinti institucijų veiklą.

2. Sąveika su kitais įstatymais

Viešojo administravimo įstatymas

Pakeitimai atitinka skaidrumo, atskaitomybės ir efektyvumo principus, nes nepriklausoma stebėseną papildo institucijų atliekamą vidinę kontrolę.

Strateginio valdymo įstatymas

NVO įtraukimas papildo jau egzistuojančias konsultacijų ir stebėsenos nuostatas, sustiprina pažangos rodiklių vertinimą ir užtikrina išorinį grįžtamąjį ryšį.

Biudžeto sandaros įstatymas

Nepriklausoma biudžeto analizė yra tarptautinis standartas, taikomas daugelyje demokratiškos valstybių. Šešėlinės biudžeto ataskaitos padeda identifikuoti neefektyvias išlaidas ir stiprina fiskalinę drausmę.

Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas

Šešėlinės ataskaitos yra papildomas, ne konkuruojantis instrumentas, skirtas objektyviai institucijų veiklos analizei ir viešųjų paslaugų kokybės vertinimui.

3. Teisinio reguliavimo nuoseklumo lentelė

Įstatymas Kaip pakeitimai dera

VAĮ	Stiprina skaidrumą
SVĮ	Papildo stebėsenos sistemą
BSĮ	Įveda nepriklausomą analizę
VĮĮ	Didina viešųjų įstaigų atskaitomybę

TARPTAUTINĖ PRAKTIKA

Viešojo intereso nevyriausybinių organizacijų įtraukimas į viešojo valdymo procesus yra plačiai taikomas tarptautinėje praktikoje. Šiame skyriuje pateikiama išsami apžvalga, kaip panašūs mechanizmai veikia Europos Sąjungoje, EBPO valstybėse, Jungtinėse Tautose ir atskirose ES šalyse narėse. Tarptautinė patirtis rodo, kad nepriklausoma pilietinės visuomenės stebėseną yra vienas iš efektyviausių demokratinės kontrolės instrumentų.

1. Europos Sąjunga

Europos Komisija nuosekliai pabrėžia pilietinės visuomenės vaidmenį formuojant, įgyvendinant ir vertinant viešąją politiką. ES teisė ir praktika numato:

5. privalomas konsultacijas su pilietine visuomene rengiant strateginius dokumentus,
6. nepriklausomų organizacijų teisę teikti alternatyvias (šešėlines) ataskaitas,
7. finansavimo mechanizmus, skirtus viešojo intereso NVO veiklai,
8. atvirų duomenų politiką, leidžiančią atlikti nepriklausomą analizę.

Šešėlinės ataskaitos plačiai taikomos žmogaus teisių, aplinkosaugos, biudžeto priežiūros, kovos su korupcija ir socialinės politikos srityse. ES institucijos jas vertina kaip papildomą, nepriklausomą informacijos šaltinį.

2. EBPO (OECD)

EBPO rekomenduoja valstybėms narėms:

5. įtraukti pilietinę visuomenę į visus viešosios politikos ciklo etapus,
6. užtikrinti nepriklausomą stebėseną ir išorinius vertinimus,
7. sudaryti sąlygas alternatyvioms ataskaitoms,
8. skatinti duomenų atvėrimą, skaidrumą ir įrodymais grįstą politiką.

EBPO tyrimai rodo, kad valstybės, kurios sistemingai įtraukia pilietinę visuomenę į stebėsenos procesus, pasiekia geresnių rezultatų viešojo sektoriaus efektyvumo, paslaugų kokybės ir visuomenės pasitikėjimo institucijomis srityse.

3. Jungtinės Tautos

JT žmogaus teisių mechanizmai remiasi šešėlinėmis ataskaitomis kaip vienu iš pagrindinių nepriklausomos analizės instrumentų. Šešėlines ataskaitas teikia:

5. NVO koalicijos,
6. ekspertų grupės,
7. akademinės institucijos,
8. tarptautinės žmogaus teisių organizacijos.

Ši praktika laikoma būtina demokratinės kontrolės dalimi, nes ji leidžia palyginti oficialias valstybių ataskaitas su realia situacija ir nepriklausomais duomenimis.

4. ES valstybės narės

Daugelyje ES šalių viešojo intereso NVO:

6. dalyvauja rengiant nacionalinius planus ir strategijas,
7. vertina biudžeto įgyvendinimą ir fiskalinę politiką,
8. rengia alternatyvias (šešėlines) ataskaitas,
9. teikia rekomendacijas parlamentams ir vyriausybėms,
10. dalyvauja darbo grupėse ir konsultacinėse tarybose.

Ši praktika laikoma standartine gero valdymo dalimi.

5. ES šalių pavyzdžiai

5.1. Suomija

5. NVO dalyvauja rengiant nacionalinius strateginius dokumentus.
6. Strateginio valdymo sistemoje įtvirtinta pareiga konsultuotis su pilietine visuomene.
7. NVO rengia alternatyvias pažangos ataskaitas, kurios teikiamos parlamentui.
8. Valstybė finansuoja nepriklausomą stebėseną ir analitinius tyrimus.

5.2. Airija

5. Veikia „Community and Voluntary Pillar“ – oficiali NVO platforma, dalyvaujanti biudžeto formavime.
6. NVO rengia alternatyvias biudžeto analizės ataskaitas, kurios vertinamos kartu su oficialiomis.
7. Šešėlinės ataskaitos įtraukiamos į parlamentinių komitetų darbą.
8. Pilietinė visuomenė turi formalų vaidmenį fiskalinėje politikoje.

5.3. Nyderlandai

5. NVO vertina viešųjų paslaugų kokybę ir teikia nepriklausomas rekomendacijas.
6. Veikia „Social and Economic Council“ modelis, kuriame NVO turi formalų vaidmenį.
7. Šešėlinės ataskaitos naudojamos kaip papildomas vertinimo instrumentas.
8. Valstybė remia nepriklausomą analitinę veiklą.

5.4. Danija

5. NVO dalyvauja rengiant viešųjų paslaugų standartus.
6. Nepriklausomos organizacijos vertina socialinių paslaugų kokybę.
7. Valstybė finansuoja nepriklausomą stebėseną ir alternatyvias analizes.
8. Pilietinė visuomenė įtraukta į socialinės politikos formavimą.

5.5. Estija

5. NVO įtraukiamos į strateginio valdymo procesus per „Riigikogu“ komitetus.
6. Veikia nacionalinė NVO taryba, turinti teisę teikti oficialias rekomendacijas.
7. Šešėlinės ataskaitos naudojamos vertinant skaitmenizacijos politiką.
8. Valstybė remia duomenų atvėrimą ir nepriklausomą analizę.

6. JT šešėlinių ataskaitų metodika

JT žmogaus teisių mechanizmai šešėlines ataskaitas naudoja kaip tarptautinį standartą. Metodika apima:

6. alternatyvių duomenų rinkimą ir analizę,
7. oficialių ataskaitų palyginimą su realia situacija,
8. rekomendacijų teikimą valstybėms,

9. institucijų atsakymų ir įgyvendinimo vertinimą,
10. sisteminių problemų identifikavimą.

Ši metodika gali būti taikoma nacionaliniu lygmeniu, siekiant užtikrinti nepriklausomą, objektyvią ir profesionalią viešojo sektoriaus stebėseną.

7. Lyginamoji lentelė: Lietuva, EBPO šalys

Sritis	Lietuva	EBPO šalys
NVO įtraukimas į strateginį valdymą	Ribotas	Platus (Suomija, Danija)
Šešėlinės ataskaitos	Nėra įteisintos	Plačiai taikomos
NVO vaidmuo biudžeto procese	Minimalus	Airija, Kanada – formalus
Nepriklausoma viešųjų paslaugų analizė	Fragmentiška	Nyderlandai – sisteminė
Duomenų prieiga	Nevienoda	Atvira ir standartizuota

BENDROJI AIŠKINAMOJI DALIS

Ši bendroji aiškinamoji dalis apibendrina visų šešių įstatymų projektų rengimo logiką, tikslus ir numatomą poveikį. Visi projektai yra tarpusavyje suderinti ir sudaro vientisą reguliavimo sistemą, kuria siekiama sustiprinti viešojo valdymo skaidrumą, atskaitomybę ir pilietinės visuomenės dalyvavimą valstybės valdymo procesuose.

1. Įtvirtinti viešojo intereso NVO statusą

Viešojo intereso NVO statuso įtvirtinimas leidžia aiškiai atskirti organizacijas, veikiančias visuomenės labui, nuo tų, kurios atstovauja siauresniems interesams. Tai sudaro pagrindą skaidriam akreditacijos mechanizmui, finansavimo prioritetams ir dalyvavimui viešojo valdymo procesuose.

2. Suteikti viešojo intereso NVO teisę atlikti nepriklausomą stebėseną

Pakeitimai suteikia viešojo intereso NVO teisę atlikti nepriklausomą:

5. šėšėlinių ataskaitų rengimą,
6. projektų rezultatų vertinimą,
7. institucijų veiklos analizę,
8. viešųjų paslaugų kokybės ir efektyvumo vertinimą.

Nepriklausoma stebėseną tampa oficialiai pripažįstamu papildomu viešojo valdymo vertinimo instrumentu.

3. Sustiprinti institucijų pareigas teikti informaciją

Nepriklausoma stebėseną neįmanoma be prieigos prie duomenų. Todėl pakeitimai:

4. įtvirtina institucijų pareigą teikti informaciją viešojo intereso NVO,
5. nustato duomenų teikimo standartus,
6. užtikrina, kad informacija būtų pateikiama laiku ir tinkamu formatu.

Tai sudaro prielaidas objektyviai analizei ir skaidresniam viešajam valdymui.

4. Užtikrinti finansavimo mechanizmus

Viešojo intereso NVO funkcijos turi būti finansiškai tvarios. Todėl pakeitimai numato galimybę finansuoti:

5. stebėsenos veiklas,
6. analitinius tyrimus,
7. šėšėlinių ataskaitų rengimą,
8. ekspertines išvadas ir temines analizes.

Tai leidžia NVO veikti profesionaliai ir nepriklausomai, o jų atliekama analizė tampa realiu, o ne deklaratyviu instrumentu.

5. Suderinti reguliavimą visose viešojo valdymo srityse

Pakeitimai apima šias sritis:

7. strateginį valdymą,

8. Vyriausybės veiklą,
9. NVO plėtrą,
10. biudžeto sandarą,
11. viešojo sektoriaus atskaitomybę,
12. viešąsias įstaigas.

Ši sistema užtikrina, kad viešojo intereso NVO būtų įtrauktos į visus viešosios politikos ciklo etapus – nuo planavimo ir įgyvendinimo iki stebėsenos ir vertinimo.

–

Įstatyminio lygmens projektai

Projektas Nr.

LIETUVOS RESPUBLIKOS ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. Nr. IX-884 5, 13 IR 13¹ STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMAS

2026 m. d. Nr.

Vilnius

1 straipsnis. 5 straipsnio pakeitimas

Papildyti 5 straipsnio 2 dalį nauju 10¹ punktu:

„10¹) nustato viešosios naudos nevyriausybinių organizacijų savivaldybių darnios energetikos plėtros vertinimo „šešėlinių“ ataskaitų rengimo tvarkos aprašą;“.

2 straipsnis. 13 straipsnio pakeitimas

Papildyti 13 straipsnį nauju 5¹ punktu:

„5¹) nagrinėja 5 straipsnio 2 dalies 10¹ punkte nurodytą viešosios naudos nevyriausybinių organizacijų parengtas savivaldybių darnios energetikos plėtros vertinimo „šešėlines“ ataskaitas;“.

3 straipsnis. 13¹ straipsnio pakeitimas

Papildyti 13¹ straipsnio 1 dalį nauju 10¹ punktu:

„10¹) savivaldybės teikimu nagrinėja 5 straipsnio 2 dalies 10¹ punkte nurodytą viešosios naudos nevyriausybinę organizacijų parengtas savivaldybių darnios energetikos plėtros vertinimo „šėšėlines“ ataskaitas;“.

4 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir taikymas

1. Šis įstatymas įsigalioja 2027 m. liepos 1 d.
2. Vyriausybės įgaliotos institucijos iki šio straipsnio 1 punkte nurodytos datos parengia 1 straipsnyje nurodytą tvarkos aprašą.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

Projektas Nr.

Lyginamasis variantas

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ENERGETIKOS ĮSTATYMO NR. IX-884 5, 13 IR
13¹ STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMAS**

2026 m. d. Nr.

Vilnius

1 straipsnis. 5 straipsnio pakeitimas

Papildyti 5 straipsnio 2 dalį nauju 10¹ punktu:

„10¹) nustato viešosios naudos nevyriausybinių organizacijų savivaldybių darnios energetikos plėtros vertinimo „šešėlinių“ ataskaitų rengimo tvarkos aprašą“.

2 straipsnis. 13 straipsnio pakeitimas

Papildyti 13 straipsnį nauju 5¹ punktu:

„5¹) nagrinėja 5 straipsnio 2 dalies 10¹ punkte nurodytų viešosios naudos nevyriausybinių organizacijų parengtas savivaldybių darnios energetikos plėtros vertinimo „šešėlines“ ataskaitas;“.

3 straipsnis. 13¹ straipsnio pakeitimas

Papildyti 13¹ straipsnio 1 dalį nauju 10¹ punktu:

„10¹) savivaldybės teikimu nagrinėja 5 straipsnio 2 dalies 10¹ punkte nurodytų viešosios naudos nevyriausybinių organizacijų parengtas savivaldybių darnios energetikos plėtros vertinimo „šešėlines“ ataskaitas;“.

4 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir taikymas

1. Šis įstatymas įsigalioja 2027 m. liepos 1 d.
2. Vyriausybės įgaliotos institucijos iki šio straipsnio 1 punkte nurodytos datos parengia 1 straipsnyje nurodytą tvarkos aprašą.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas

Pojstatyminio lygmens projektai

Projektas Nr.....

LR vyriausybės 2026 m. nutarimas Nr. Dėl Lietuvos Respublikos vyriausybės 2021 m. gegužės 26 d. nutarimo Nr. 376 „Dėl Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo įgyvendinimo pakeitimo“ pakeitimo

Nevyriausybinių organizacijų tarybos nuostatų 4 dalį papildyti 4.6 punktu:

„4.6. nagrinėja gautus skundus ir teikia išvadas savivaldybių nevyriausybinių organizacijų taryboms dėl suinteresuotų viešosios naudos nevyriausybinių organizacijų savivaldybių darnios energetikos plėtros vertinimo „šešėlinių“ ataskaitų turinio.“

Ministras pirmininkas

Projektas Nr.....

Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2027 m. įsakymas Nr. Lietuvos energetikos agentūros įstatų, patvirtintų Energetikos ministro 2022 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 1-2, papildymas 12.3.4 punktu:

„12.3.4. nagrinėja suinteresuotų viešosios naudos nevyriausybinių organizacijų savivaldybių darnios energetikos plėtros vertinimo „šešėlines“ ataskaitas.“

Energetikos ministras

SIŪLOMŲ PAKEITIMŲ SANTRAUKOS

PROJEKTAS NR.1

LR Strateginio valdymo įstatymo siūlomų pakeitimų santrauka

1. Pagrindinis tikslas

Sustiprinti strateginio valdymo sistemos skaidrumą ir įtraukti viešojo intereso NVO į nacionalinio ir savivaldybių lygmens planavimo, stebėsenos ir vertinimo procesus.

2. Siūlomi pakeitimai

2.1. Naujos sąvokos

- Įvedama sąvoka „viešojo intereso nevyriausybinė organizacija“.
- Įvedama sąvoka „šešėlinė ataskaita“ kaip nepriklausomas vertinimo dokumentas.

2.2. NVO įtraukimas į strateginį valdymą

Viešojo intereso NVO įtraukiamos į:

- Nacionalinio pažangos plano rengimą,
- strateginių tikslų ir pažangos rodiklių vertinimą,
- pažangos ataskaitų analizę,
- savivaldybių strateginių dokumentų stebėseną.

2.3. Šešėlinės ataskaitos

Viešojo intereso NVO gali rengti šešėlines ataskaitas apie:

- pažangos rodiklių įgyvendinimą,
- strateginių dokumentų vykdymą,
- projektų rezultatus ir poveikį.

2.4. Duomenų teikimo pareiga

Ministerijos, agentūros ir savivaldybės privalo:

- teikti duomenis viešojo intereso NVO,
- sudaryti sąlygas atlikti nepriklausomą analizę,
- užtikrinti prieigą prie pažangos rodiklių ir stebėsenos informacijos.

2.5. Finansavimo nuostatos

Numatyta galimybė finansuoti viešojo intereso NVO funkcijas, susijusias su:

- stebėseną,
- analizę,
- šešėlinių ataskaitų rengimu.

2.6. Savivaldybių lygmens pakeitimai

- Viešojo intereso NVO įtraukiamos į savivaldybių strateginių planų stebėseną.
- Savivaldybės privalo teikti duomenis NVO pagal nustatytą tvarką.

3. Praktinis poveikis

- Sustiprėja nepriklausoma valstybės pažangos stebėseną.
- Strateginis planavimas tampa skaidresnis ir labiau pagrįstas duomenimis.
- Institucijos gauna objektyvų grįžtamąjį ryšį iš išorės ekspertų.
- Visuomenė gauna alternatyvią, nepriklausomą informaciją apie pažangą.
- NVO įtraukiamos į realius sprendimų priėmimo ir vertinimo procesus.

4. Pagrindimas

Pakeitimai atitinka EBPO, ES ir JT rekomendacijas dėl pilietinės visuomenės įtraukimo į viešosios politikos ciklą ir nepriklausomos stebėsenos stiprinimo. Tai modernizuoja strateginio valdymo sistemą ir didina jos skaidrumą.

PROJEKTAS NR.2

LR Vyriausybės įstatymo pakeitimai

1. Pagrindinis tikslas

Sustiprinti Vyriausybės veiklos skaidrumą ir įtraukti viešojo intereso NVO į Vyriausybės planavimo, įgyvendinimo ir vertinimo procesus, įteisinant nepriklausomas šešėlines ataskaitas.

2. Siūlomi pakeitimai

2.1. Viešojo intereso NVO įtraukimas į Vyriausybės veiklą

Viešojo intereso NVO gali dalyvauti:

- Vyriausybės programos įgyvendinimo stebėsenoje,
- metinių veiklos planų analizėje,
- Vyriausybės komisijų ir darbo grupių veikloje.

2.2. Šešėlinės ataskaitos

Viešojo intereso NVO gali rengti šešėlines ataskaitas apie:

- Vyriausybės metinę veiklą,
- Vyriausybės programos įgyvendinimą,
- komisijų ir darbo grupių sprendimų pagrįstumą,
- Vyriausybės įstaigų vadovų atsiskaitymus.

2.3. Duomenų teikimo pareiga

Vyriausybės kanceliarija ir ministerijos privalo:

- teikti duomenis viešojo intereso NVO,
- sudaryti sąlygas atlikti nepriklausomą analizę,
- užtikrinti prieigą prie planavimo ir stebėsenos dokumentų.

2.4. Komisijų ir darbo grupių sudėtis

- Į komisijas ir darbo grupes gali būti įtraukiami viešojo intereso NVO atstovai.
- Įtvirtinamas skaidresnis komisijų sudarymo principas.

2.5. Nepriklausomas vertinimas

2. Vyriausybė gali **įgalioti** viešojo intereso NVO atlikti nepriklausomą viešosios politikos vertinimą.
3. Numatyta galimybė finansuoti tokius vertinimus.

2.6. Viešumas ir atskaitomybė

Stiprinami reikalavimai viešinti:

- komisijų sudėtį,
- posėdžių protokolus,
- sprendimų pagrindimą.

3. Praktinis poveikis

- Vyriausybės veikla tampa skaidresnė ir labiau pagrįsta duomenimis.
- Nepriklausomos organizacijos gali vertinti Vyriausybės sprendimų kokybę.
- Visuomenė gauna objektyvią informaciją apie Vyriausybės darbą.
- Komisijų ir darbo grupių sudarymas tampa mažiau politizuotas.
- Institucijos gauna profesionalų išorinį grįžtamąjį ryšį.

4. Pagrindimas

Pakeitimai atitinka EBPO ir ES rekomendacijas dėl nepriklausomos vykdomosios valdžios stebėsenos, skaidrumo ir pilietinės visuomenės įtraukimo į viešosios politikos ciklą. Tai sustiprina demokratinę kontrolę ir gerina Vyriausybės sprendimų kokybę.

PROJEKTAS Nr. 3

LR NVO plėtros įstatymo pakeitimai

Siūlomų pakeitimų santrauka

1. Pagrindinis tikslas

Aiškiai apibrėžti viešojo intereso NVO statusą, nustatyti skaidrų akreditacijos mechanizmą ir suteikti prioritetą tokioms NVO finansavime bei dalyvavime viešojo valdymo procesuose.

2. Siūlomi pakeitimai

2.1. Nauja sąvoka – viešojo intereso NVO

- Įvedama aiški sąvoka „**viešojo intereso nevyriausybinių organizacija**“.
- Viešojo intereso NVO atskiriamos nuo:
 - grupinės naudos NVO,
 - asociacijų, atstovaujančių siauriems interesams.

2.2. Akreditacijos mechanizmas

- b) Įtvirtinama **akreditacijos procedūra**, kurią vykdo NVO taryba.
- c) Akreditacija suteikiama tik organizacijoms, kurios:
 - a. veikia viešojo intereso srityse,
 - b. laikosi skaidrumo standartų,
 - c. turi atskaitomybės mechanizmus,
 - d. vykdo veiklą ne mažiau kaip 2 metus.

2.3. Finansavimo prioritetai

- b) Viešojo intereso NVO gali būti teikiamas **prioritetinis finansavimas**:
 - a. valstybės biudžeto lėšomis,
 - b. savivaldybių programose,
 - c. NVO fonde.
- c) Įtvirtinama galimybė finansuoti:
 - a. stebėsenos veiklas,
 - b. šešėlinių ataskaitų rengimą,
 - c. analitinius tyrimus.

2.4. NVO tarybos sudėties pakeitimai

Tarybos sudėtis subalansuojama:

- 3 NVO atstovai,
 - 3 valstybės institucijų atstovai,
 - 1 akademinės bendruomenės atstovas.
- Įtvirtinami skaidresni tarybos narių atrankos kriterijai.

2.5. Skaidrumo ir atskaitomybės reikalavimai

Viešojo intereso NVO privalo:

- skelbti metines veiklos ir finansines ataskaitas,
- viešinti projektų rezultatus,
- laikytis aukštesnių skaidrumo standartų nei įprastos NVO.

2.6. Viešojo intereso NVO vaidmuo

Viešojo intereso NVO gali:

- dalyvauti viešosios politikos formavime,
- teikti nepriklausomas analizes,
- būti įtraukiamos į darbo grupes ir komisijas,
- rengti šešėlines ataskaitas.

3. Praktinis poveikis

5. Aiškiai atskiriamos organizacijos, veikiančios visuomenės labui, nuo interesų grupių.
6. Sustiprėja NVO sektoriaus skaidrumas ir profesionalumas.
7. Viešojo intereso NVO gauna realias galimybes dalyvauti valstybės valdyme.
8. Finansavimas nukreipiamas į organizacijas, kurios kuria didžiausią viešąją naudą.
9. NVO tarybos sprendimai tampa labiau pagrįsti ir mažiau politizuoti.

4. Pagrindimas

Pakeitimai sudaro aišką, skaidrią ir tarptautinę praktiką atitinkančią sistemą, kuri leidžia identifikuoti ir remti organizacijas, veikiančias visuomenės labui. Tai sustiprina pilietinės visuomenės vaidmenį ir užtikrina, kad viešojo intereso NVO būtų patikimi partneriai valstybės institucijoms.

PROJEKTAS Nr. 4

LR Biudžeto sandaros įstatymo pakeitimai

Siūlomų pakeitimų santrauka

1. Pagrindinis tikslas

Sustiprinti valstybės biudžeto formavimo ir vykdymo skaidrumą, įtraukiant viešojo intereso NVO į nepriklausomą biudžeto priežiūrą ir suteikiant joms teisę rengti šešėlines biudžeto įgyvendinimo ataskaitas.

2. Siūlomi pakeitimai

2.1. Šešėlinės biudžeto įgyvendinimo ataskaitos

Viešojo intereso NVO gali rengti šešėlines ataskaitas apie:

- valstybės biudžeto vykdymą,
- asignavimų paskirstymo pagrįstumą,
- viešųjų lėšų naudojimo efektyvumą,
- biudžeto programų rezultatus.

2.2. Duomenų teikimo pareiga

Asignavimų valdytojai privalo:

- teikti duomenis viešojo intereso NVO,
- sudaryti sąlygas atlikti nepriklausomą analizę,
- užtikrinti prieigą prie biudžeto vykdymo informacijos.

2.3. Skaidrumo stiprinimas

Įtvirtinami papildomi reikalavimai viešinti:

- biudžeto vykdymo ataskaitas,
- asignavimų paskirstymo logiką,
- programų vertinimo rezultatus.

2.4. Nepriklausomos analizės įteisinimas

Viešojo intereso NVO gali atlikti:

- alternatyvius biudžeto vertinimus,
- nepriklausomas finansines analizes,
- rekomendacijų teikimą dėl biudžeto tobulinimo.

2.5. Finansavimo nuostatos

Numatyta galimybė finansuoti viešojo intereso NVO veiklas, susijusias su:

- biudžeto stebėseną,
- analitinius tyrimais,
- šesėlinių ataskaitų rengimu.

2.6. Institucijų atsakomybės

Ministerijos ir savivaldybės privalo:

- bendradarbiauti su viešojo intereso NVO,
- užtikrinti duomenų kokybę ir prieinamumą,
- reaguoti į pateiktas rekomendacijas.

3. Praktinis poveikis

8. Sustiprėja nepriklausoma biudžeto priežiūra.
9. Viešųjų lėšų naudojimas tampa skaidresnis ir labiau pagrįstas.
10. Visuomenė gauna objektyvią informaciją apie biudžeto vykdymą.
11. Institucijos gauna profesionalias rekomendacijas dėl biudžeto efektyvumo.
12. Padidėja pasitikėjimas viešųjų finansų valdymu.

4. Pagrindimas

Pakeitimai atitinka tarptautinę praktiką, kurioje nepriklausomos organizacijos atlieka biudžeto priežiūrą (pvz., Airija, JK, Kanada). Tai sustiprina demokratinę kontrolę, mažina korupcijos rizikas ir gerina viešųjų finansų valdymo kokybę.

PROJEKTAS Nr. 5

LR Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo pakeitimai

Siūlomų pakeitimų santrauka

1. Pagrindinis tikslas

Sustiprinti viešojo sektoriaus institucijų atskaitomybę ir skaidrumą, suteikiant viešojo intereso NVO teisę rengti nepriklausomas šešėlines ataskaitas ir atlikti alternatyvius veiklos vertinimus.

2. Siūlomi pakeitimai

2.1. Šešėlinės ataskaitos

Viešojo intereso NVO gali rengti šešėlines ataskaitas apie:

4. viešojo sektoriaus institucijų metinę veiklą,
5. veiklos efektyvumą ir rezultatus,
6. pasiektus rodiklius ir jų pagrįstumą,
7. institucijų strateginių tikslų įgyvendinimą.

2.2. Alternatyvūs veiklos vertinimai

5. Įteisinama galimybė NVO atlikti **alternatyvius veiklos vertinimus**, kurie gali būti teikiami kartu su oficialiomis institucijų ataskaitomis.

Tokie vertinimai gali apimti:

- kokybinius tyrimus,
- duomenų analizę,
- rekomendacijų paketus.

2.3. Duomenų teikimo pareiga

Viešojo sektoriaus institucijos privalo:

- teikti duomenis viešojo intereso NVO,
- užtikrinti prieigą prie veiklos rodiklių,
- sudaryti sąlygas atlikti nepriklausomą analizę,

- pateikti informaciją per nustatytus terminus.

2.4. Atskaitomybės standartų stiprinimas

Įtvirtinami papildomi reikalavimai institucijoms viešinti:

- metines veiklos ataskaitas,
- veiklos rodiklių pagrindimą,
- vertinimo metodikas,
- pasiektų rezultatų analizę.

2.5. NVO vaidmens išplėtimas

Viešojo intereso NVO gali:

- dalyvauti viešojo sektoriaus veiklos vertinimo procesuose,
- teikti rekomendacijas dėl institucijų veiklos tobulinimo,
- inicijuoti temines analizes,
- prisidėti prie atskaitomybės standartų kūrimo.

2.6. Finansavimo nuostatos

Numatyta galimybė finansuoti NVO veiklas, susijusias su:

- nepriklausoma stebėseną,
- analitiniais tyrimais,
- šešėlinių ataskaitų rengimu.

3. Praktinis poveikis

4. Viešojo sektoriaus institucijų veikla tampa skaidresnė ir labiau pagrįsta.
 5. Visuomenė gauna nepriklausomą informaciją apie institucijų rezultatus.
 6. Institucijos gauna profesionalias rekomendacijas dėl veiklos tobulinimo.
 7. Sustiprėja viešojo sektoriaus atskaitomybės kultūra.
 8. Mažėja rizika, kad institucijos pateiks tik „pozityvią“ savianalizę.
-

4. Pagrindimas

Pakeitimai atitinka tarptautinę praktiką, kurioje nepriklausomos organizacijos atlieka viešojo sektoriaus veiklos vertinimą (pvz., Skandinavijos šalys, Kanada, Airija). Tai didina skaidrumą, gerina viešųjų paslaugų kokybę ir stiprina demokratinę kontrolę.

PROJEKTAS Nr. 6

LR Viešųjų įstaigų įstatymo pakeitimai

Siūlomų pakeitimų santrauka

1. Pagrindinis tikslas

Sustiprinti viešųjų įstaigų veiklos skaidrumą ir atskaitomybę, suteikiant viešojo intereso NVO teisę atlikti nepriklausomą viešųjų įstaigų veiklos stebėseną ir rengti šešėlines ataskaitas.

2. Siūlomi pakeitimai

2.1. Šešėlinės viešųjų įstaigų veiklos ataskaitos

Viešojo intereso NVO gali rengti šešėlines ataskaitas apie:

- viešųjų įstaigų veiklos rezultatus,
- paslaugų kokybę ir prieinamumą,
- finansinių išteklių naudojimo efektyvumą,
- veiklos rodiklių pagrįstumą.

2.2. Nepriklausomos analizės įteisinimas

Viešojo intereso NVO gali atlikti:

- alternatyvius viešųjų įstaigų veiklos vertinimus,
- temines analizes (pvz., paslaugų kokybės, klientų aptarnavimo, efektyvumo),
- rekomendacijų paketus dėl veiklos tobulinimo.

2.3. Duomenų teikimo pareiga

Viešosios įstaigos privalo:

- teikti duomenis viešojo intereso NVO,
- užtikrinti prieigą prie veiklos rodiklių,
- sudaryti sąlygas atlikti nepriklausomą analizę,
- pateikti informaciją per nustatytus terminus.

2.4. Skaidrumo reikalavimų stiprinimas

Viešosios įstaigos privalo viešinti:

- metines veiklos ataskaitas,
- finansines ataskaitas,
- paslaugų kokybės rodiklius,
- veiklos vertinimo metodikas.

2.5. Viešojo intereso NVO vaidmens išplėtimas

Viešojo intereso NVO gali:

- dalyvauti viešųjų įstaigų veiklos vertinimo procesuose,
- teikti nepriklausomas rekomendacijas,
- inicijuoti tyrimus dėl paslaugų kokybės,
- prisidėti prie viešųjų paslaugų standartų kūrimo.

2.6. Finansavimo nuostatos

Numatyta galimybė finansuoti NVO veiklas, susijusias su:

- nepriklausoma viešųjų įstaigų stebėseną,
- analitiniais tyrimais,
- šėšėlinių ataskaitų rengimu.

3. Praktinis poveikis

6. Viešųjų įstaigų veikla tampa skaidresnė ir labiau pagrįsta.
7. Visuomenė gauna nepriklausomą informaciją apie viešųjų paslaugų kokybę.

8. Viešosios įstaigos gauna profesionalias rekomendacijas dėl veiklos tobulinimo.
9. Sustiprėja viešųjų paslaugų kokybės kontrolė.
10. Mažėja rizika, kad viešosios įstaigos pateiks tik „pozityvią“ savianalizę.

4. Pagrindimas

Pakeitimai atitinka tarptautinę praktiką, kurioje nepriklausomos organizacijos vertina viešųjų paslaugų kokybę (pvz., Skandinavijos šalys, Nyderlandai, Kanada). Tai didina skaidrumą, gerina paslaugų kokybę ir stiprina visuomenės pasitikėjimą viešuoju sektoriumi.

GALUTINIAI TEISĖS AKTŲ PAKEITIMAI

PROJEKTAS Nr. 1

**Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo Nr. XIII-3096 pakeitimo įstatymo
projektas**

AIŠKINAMOJI DALIS

Strateginio valdymo įstatymo pakeitimai yra kertinė viso paketo dalis, nes būtent šiame įstatyme apibrėžiama nacionalinio pažangos plano struktūra, strateginio valdymo sistemos dalyviai ir jų funkcijos. Įtraukus viešojo intereso NVO į šią sistemą, sukuriama prielaida platesniam visuomenės dalyvavimui ir nepriklausomai stebėsenai.

Pakeitimai atliepia EBPO rekomendacijas, kurios pabrėžia, kad strateginis planavimas turi būti grindžiamas ne tik institucijų vidine analize, bet ir išorės vertinimu. Viešojo intereso NVO gali atlikti šią funkciją, nes jos veikia nepriklausomai nuo politinių ciklų ir gali pateikti objektyvią informaciją apie viešosios politikos įgyvendinimą.

Šešėlinės ataskaitos, įtvirtintos šiame projekte, yra vienas iš svarbiausių instrumentų, leidžiančių identifikuoti sistemines problemas, vertinti pažangos rodiklių realumą ir teikti rekomendacijas dėl viešosios politikos tobulinimo. Šios ataskaitos nėra skirtos konkuruoti su oficialiomis institucijų ataskaitomis — jos yra papildomas, nepriklausomas informacijos šaltinis.

Pakeitimai taip pat sustiprina institucijų pareigas teikti informaciją viešojo intereso NVO. Be informacijos prieigos nepriklausoma stebėseną būtų neįmanoma. Todėl šiame projekte numatyta, kad institucijos turi bendradarbiauti su viešojo intereso NVO, teikti joms reikalingus duomenis ir sudaryti sąlygas atlikti analizę.

PROJEKTAS Nr. 1

Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo Nr. XIII-3096 3, 12, 15, 18, 19, 20, 21, 22, 23 ir 24 straipsnių pakeitimo įstatymas

1 straipsnis. 3 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 3 straipsnio 17 dalį, ją papildant 13 punktu:

„13) viešojo intereso nevyriausybinių organizacijų.“

2 straipsnis. 12 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 12 straipsnio 5 dalį ir ją išdėstyti taip:

„5. Šio įstatymo 3 straipsnio 17 dalies 8 punkte nurodytiems strateginio valdymo sistemos dalyviams už šio straipsnio 3 dalyje ir šio įstatymo 17 straipsnio 5 dalyje nustatytų funkcijų atlikimą, o šio įstatymo 3 straipsnio 17 dalies 13 punkte nurodytiems strateginio valdymo sistemos dalyviams už šio įstatymo 17 straipsnio 5 dalyje nustatytą projektų rezultatų stebėseną bei šio įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 3 punkto įgyvendinimą Vyriausybės nustatyta tvarka skiriamas finansavimas iš valstybės biudžeto.“

3 straipsnis. 15 straipsnio pakeitimas

4. Pakeisti 15 straipsnio 1 dalies 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) Nacionalinio pažangos plano rengimą koordinuoja Vyriausybė, rengia Vyriausybės įgaliota institucija, dalyvaujant strateginio valdymo sistemos dalyviams, nurodytiems šio įstatymo 3 straipsnio 17 dalies 3, 10, 11 ir 13 punktuose, ir konsultuojantis su suinteresuotosiomis šalimis, Seimo komitetais ir komisijomis.“

2. Papildyti 15 straipsnį 8 dalimi:

„8. Šio straipsnio 7 dalyje nurodytų tarpinių ir baigiamųjų vertinimų rezultatams suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos Vyriausybės nustatyta tvarka gali parengti ir viešai pristatyti šešėlines ataskaitas.“

4 straipsnis. 18 straipsnio pakeitimas

Papildyti 18 straipsnį 7 dalimi:

„7. Šio straipsnio 6 dalyje nustatytas stebėsenos šešėlines ataskaitas Vyriausybės nustatyta tvarka rengia suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos.“

5 straipsnis. 19 straipsnio pakeitimas

Papildyti 19 straipsnį 5¹ dalimi:

„5¹. Šio straipsnio 5 dalyje nustatytas stebėsenos ir pažangos vertinimo šešėlines ataskaitas Vyriausybės nustatyta tvarka rengia suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos.“

6 straipsnis. 20 straipsnio pakeitimas

Papildyti 20 straipsnį 3 dalimi:

„3. Šio straipsnio 2 dalyje nurodytų priemonių šešėlines ataskaitas Vyriausybės nustatyta tvarka rengia suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos.“

7 straipsnis. 21 straipsnio pakeitimas

Papildyti 21 straipsnį 4 dalimi:

„4. Šio straipsnio 3 dalyje nurodytų priemonių šešėlines ataskaitas Vyriausybės nustatyta tvarka rengia suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos.“

8 straipsnis. 22 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 22 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„Savivaldybių bendrieji planai rengiami, tvirtinami, įgyvendinami ir jų įgyvendinimo stebėseną atliekama Teritorijų planavimo įstatymo nustatyta tvarka. Šiame straipsnyje nurodytų priemonių šešėlines ataskaitas Vyriausybės nustatyta tvarka rengia suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos.“

9 straipsnis. 23 straipsnio pakeitimas

Papildyti 23 straipsnį 6 dalimi:

„6. Šio straipsnio 3, 4 ir 5 dalyse nurodytų priemonių šešėlines ataskaitas Vyriausybės nustatyta tvarka rengia suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos.“

10 straipsnis. 24 straipsnio pakeitimas

Papildyti 24 straipsnį 4 dalimi:

„4. Šio straipsnio 3 dalyje nurodytų priemonių šešėlines ataskaitas Vyriausybės nustatyta tvarka rengia suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos.“

11 straipsnis. Įsigaliojimas ir įgyvendinimas

- Šis įstatymas įsigalioja 2026 m. spalio 1 d.

- Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2026 m. birželio 30 d. priima šio įstatymo 2–10 straipsnių įgyvendinamuosius teisės aktus.

Respublikos Prezidentas

PROJEKTAS NR. 2

Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo Nr. I-464 pakeitimo įstatymo projektas

AIŠKINAMOJI DALIS

Vyriausybės įstatymo pakeitimai yra orientuoti į tai, kad viešojo intereso NVO galėtų dalyvauti Vyriausybės veiklos planavimo, įgyvendinimo ir vertinimo procesuose. Šie pakeitimai yra ypač svarbūs, nes Vyriausybė yra pagrindinė vykdomosios valdžios institucija, atsakinga už viešosios politikos įgyvendinimą.

Pakeitimai numato galimybę viešojo intereso NVO rengti šešėlines ataskaitas apie Vyriausybės veiklą, metinius planus, komisijų ir darbo grupių veiklą. Tai sudaro prielaidas nepriklausomai vertinti Vyriausybės sprendimų pagrįstumą, efektyvumą ir poveikį visuomenei.

Tarptautinėje praktikoje tokie mechanizmai yra plačiai taikomi. Pavyzdžiui, Airijoje ir Jungtinėje Karalystėje nepriklausomos organizacijos rengia alternatyvias biudžeto ir viešosios politikos ataskaitas, kurios yra svarbus demokratinės kontrolės instrumentas. Šios ataskaitos padeda identifikuoti problemas, kurios gali būti nematomos oficialiose institucijų ataskaitose.

Pakeitimai taip pat sustiprina komisijų ir darbo grupių sudarymo skaidrumą. Viešojo intereso NVO įtraukimas į šiuos procesus užtikrina, kad sprendimai būtų priimami atsižvelgiant į platesnį visuomenės interesą, o ne tik institucijų vidinę logiką.

**Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo Nr. I-464
26, 27, 28, 29, 29¹ ir 30 straipsnių pakeitimo įstatymas**

1 straipsnis. 26 straipsnio pakeitimas

Papildyti 26 straipsnio 3 dalį 71 punktu:

„71) Vyriausybės nustatyta tvarka įgalina suinteresuotas viešojo intereso nevyriausybinės organizacijas atlikti ir viešai pateikti šio straipsnio 3 dalies 7 punkte nurodytų ataskaitų šešėlines redakcijas.“

2 straipsnis. 27 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 27 straipsnio 5 dalį ir ją išdėstyti taip:

„5. Vyriausybės komisijos gali būti sudaromos iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, asociacijų, suinteresuotų viešojo intereso nevyriausybinių organizacijų atstovų, mokslo ir studijų institucijų atstovų, nepriklausomų ekspertų ir kitų asmenų. Suinteresuotų viešojo intereso nevyriausybinių organizacijų atstovai deleguojami jų įstatuose nustatyta tvarka. Sudarydama komisijas, Vyriausybė nustato jų užduotis ir personalinę sudėtį. Vyriausybė gali pavesti Ministrui Pirmininkui, ministrui, Vyriausybės kancleriui ar Vyriausybės įstaigos vadovui patvirtinti komisijos personalinę sudėtį. Komisijų darbo organizavimo tvarką nustato Vyriausybės darbo reglamentas.“

3 straipsnis. 28 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 28 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„1. Ministras Pirmininkas gali sudaryti darbo grupes jo pavestoms užduotims atlikti. Darbo grupės gali būti sudaromos iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, asociacijų, suinteresuotų viešojo intereso nevyriausybinių organizacijų atstovų, mokslo ir studijų institucijų atstovų, nepriklausomų ekspertų ir kitų asmenų. Suinteresuotų viešojo intereso nevyriausybinių organizacijų atstovai deleguojami jų įstatuose nustatyta tvarka.“

4 straipsnis. 29 straipsnio pakeitimas

Papildyti 29 straipsnį 10¹ dalimi:

„10¹. Šio straipsnio 10 dalyje nurodytiems dokumentams suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos turi teisę Vyriausybės nustatyta tvarka parengti ir paskelbti šešėlines ataskaitas.“

5 straipsnis. 29¹ straipsnio pakeitimas

Papildyti 29¹ straipsnį 10 dalimi:

„10. Šio straipsnio 9 dalyje nurodytiems Vyriausybės įstaigos vadovo atsiskaitymams suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos turi teisę Vyriausybės nustatyta tvarka parengti ir paskelbti šešėlines ataskaitas.“

6 straipsnis. 30 straipsnio pakeitimas

Papildyti 30 straipsnį 7 dalimi:

„7. Šio straipsnio 4 dalyje nurodytam metinės veiklos planui suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos turi teisę Vyriausybės nustatyta tvarka parengti ir paskelbti šešėlines ataskaitas.“

7 straipsnis. Įsigaliojimas ir įgyvendinimas

5. Šis įstatymas įsigalioja 2026 m. spalio 1 d.
6. Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2026 m. birželio 30 d. priima šio įstatymo 1, 4, 5 ir 6 straipsnių įgyvendinamuosius teisės aktus.

Respublikos Prezidentas

PROJEKTAS 3**Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo Nr. XII-717****2, 4, 8, 9 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo****AIŠKINAMOJI DALIS**

Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo pakeitimai yra orientuoti į tai, kad būtų aiškiai apibrėžtas viešojo intereso NVO statusas, akreditacijos mechanizmas ir finansavimo prioritetai. Šie pakeitimai yra būtini siekiant užtikrinti, kad viešojo intereso NVO galėtų veikti skaidriai, profesionaliai ir efektyviai.

Viešojo intereso NVO apibrėžimas yra esminis elementas, leidžiantis atskirti organizacijas, veikiančias visuomenės labui, nuo tų, kurios atstovauja siauresniems interesams. Akreditacijos mechanizmas užtikrina, kad viešojo intereso statusas būtų suteikiamas tik toms organizacijoms, kurios atitinka aiškius kriterijus.

Pakeitimai taip pat sustiprina finansavimo skaidrumą. Viešojo intereso NVO gali būti teikiamas prioritetas skirstant valstybės ir savivaldybių lėšas, nes jų veikla prisideda prie viešojo intereso apsaugos ir demokratinės kontrolės stiprinimo.

Pakeitimai dėl NVO fondo tarybos sudėties užtikrina, kad taryba būtų subalansuota ir atstovautų tiek pilietinei visuomenei, tiek valstybės institucijoms, tiek akademiniai bendruomenei. Tai sustiprina tarybos legitimumą ir sprendimų kokybę.

Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo Nr. XII-717**2, 4, 8, 9 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo pakeitimai****1 straipsnis. 2 straipsnio pakeitimas**

Pakeisti 2 straipsnio 6 dalį ir ją išdėstyti taip:

„6. Viešojo intereso nevyriausybinė organizacija – nevyriausybinė organizacija, kuri savo veikloje įgyvendina viešosios politikos nuostatas pagal Europos Sąjungos sutarties skaidrumo

ir subsidiarumo principus ir turi Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymo 9 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka suteiktą akreditaciją.“

2 straipsnis. 4 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 4 straipsnio 4 dalies 2 punktą ir jį išdėstyti taip:

„2) nustato viešojo intereso ir grupinės naudos nevyriausybinių organizacijų finansavimo iš savivaldybės biudžeto kriterijus ir tvarką.“

3 straipsnis. 8 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 8 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

„8 straipsnis. Viešojo intereso nevyriausybinių organizacijų finansavimas. Asignavimų valdytojai, skirstydami nevyriausybinių organizacijų veiklos finansavimo lėšas, gali numatyti, kad viešojo intereso nevyriausybiniams organizacijoms teikiamas prioritetas. Nevyriausybines organizacijas pripažįstamos viešojo intereso nevyriausybiniams organizacijomis pagal šio įstatymo 2 straipsnio 6 dalį.“

4 straipsnis. 9 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 9 straipsnio 4 dalį ir ją išdėstyti taip:

„4. Sprendimus dėl Fondo strateginių programų kryptių ir lėšų skyrimo Fondo veiklos kryptims priima Fondo taryba. Fondo tarybą sudaro septyni nariai: trys nevyriausybinių organizacijų atstovai, trys valstybės institucijų ir įstaigų atstovai ir vienas nevyriausybinių organizacijų srities mokslininkas. Fondo tarybos nariu gali būti skiriamas asmuo, atitinkantis Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatyme nustatytus nepriekaištingos reputacijos reikalavimus. Fondo tarybos sudėtį trejiems metams tvirtina Vyriausybė Lietuvos Respublikos Prezidento teikimu.“

5 straipsnis. 11 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 11 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Nevyriausybinės organizacijos savo interneto svetainėse skelbia informaciją apie įgyvendinamus ir įgyvendintus projektus, nurodo jų finansavimo šaltinius ir skelbia pagal šio įstatymo 3 skyriaus finansavimo nuostatas įgyvendintų projektų išsamias ataskaitas.“

6 straipsnis. Įsigaliojimas ir įgyvendinimas

- Šis įstatymas įsigalioja 2026 m. spalio 1 d.
- Lietuvos Respublikos Prezidentas priima šio įstatymo 1 ir 4 straipsnių, o Lietuvos Respublikos Vyriausybė – šio įstatymo 4 straipsnio įgyvendinamuosius teisės aktus iki 2026 m. birželio 30 d.

Respublikos Prezidentas

PROJEKTAS NR. 4**Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo Nr. I-430****18, 19 ir 26 straipsnių pakeitimo įstatymo****AIŠKINAMOJI DALIS**

Šiuo lyginamuoju variantu pateikiamas išsamus Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo Nr. I-430 18, 19 ir 26 straipsnių pakeitimų palyginimas su galiojančiomis nuostatomis. Šio aiškinamojo teksto tikslas – nuosekliai ir sistemiškai paaiškinti kiekvieno siūlomo pakeitimo esmę, teisinę logiką, poreikį ir numatomą poveikį valstybės biudžeto formavimo, asignavimų paskirstymo, skaidrumo ir viešojo intereso nevyriausybinių organizacijų dalyvavimo biudžeto priežiūroje sistemai.

Biudžeto sandaros įstatymas yra vienas iš kertinių finansų valdymo teisės aktų, nustatantis valstybės biudžeto sudarymo, tvirtinimo, vykdymo ir kontrolės principus. Todėl bet kokie šio įstatymo pakeitimai turi būti vertinami sistemiškai, atsižvelgiant į jų poveikį visai biudžeto valdymo architektūrai, skaidrumui ir visuomenės dalyvavimui.

Vienas iš esminių siūlomų pakeitimų yra nuostata, suteikianti viešojo intereso NVO teisę rengti šešėlines biudžeto įgyvendinimo ataskaitas. Tai yra reikšmingas demokratinės kontrolės instrumentas, leidžiantis nepriklausomai įvertinti biudžeto vykdymo kokybę, asignavimų paskirstymo pagrįstumą ir viešųjų lėšų naudojimo efektyvumą.

Pakeitimai taip pat sustiprina asignavimų valdytojų pareigas teikti informaciją viešojo intereso NVO, užtikrinant, kad nepriklausoma biudžeto priežiūra būtų įmanoma praktiškai, o ne tik teoriškai.

Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo Nr. I-430 18, 19 ir 26 straipsnių pakeitimo įstatymo pakeitimai

1 straipsnis. 18 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 18 straipsnio 2 dalies 3 punktą ir jį išdėstyti taip:

„3) bendra valstybės biudžeto asignavimų suma, jų paskirstymas pagal valstybės veiklos sritis ir asignavimų valdytojus programoms įgyvendinti. Asignavimai skiriami išlaidoms, iš jų – darbo užmokesčiui, kuriame išskiriama konkurencinė skaidrumo dedamoji, Vyriausybės nustatyta tvarka priskirtina suinteresuotoms viešojo intereso nevyriausybinėms organizacijoms, ir turtui įsigyti. Žvalgybos institucijoms ir valstybinėms aukštosioms mokykloms asignavimai išlaidoms skiriami neišskiriant iš jų darbo užmokesčio.“

2 straipsnis. 19 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 19 straipsnio 1 dalies 4 punktą ir jį išdėstyti taip:

„4) informaciją apie asignavimų valdytojų pasiektus ir planuojamus pasiekti veiklos rezultatus, taip pat viešojo intereso nevyriausybinių organizacijų įsitraukimą šių rezultatų siekimui.“

3 straipsnis. 26 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 26 straipsnio 4 dalies 2 punktą ir jį išdėstyti taip:

„2) bendra asignavimų suma ir jų paskirstymas biudžetinėms įstaigoms ar savivaldybių administracijos padaliniais programoms vykdyti. Asignavimai skiriami išlaidoms, iš jų – darbo užmokesčiui, kuriame išskiriama konkurencinė skaidrumo dedamoji, Vyriausybės nustatyta tvarka priskirtina suinteresuotoms viešojo intereso nevyriausybiniams organizacijoms, ir turtui įsigyti.“

4 straipsnis. Įsigaliojimas ir įgyvendinimas

- Šis įstatymas įsigalioja 2026 m. spalio 1 d.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2026 m. birželio 30 d. priima šio įstatymo 1 ir 3 straipsnių įgyvendinamuosius teisės aktus.

Respublikos Prezidentas

PROJEKTAS NR. 5

**Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo Nr. X-1212
2, 15 ir 16 straipsnių pakeitimo įstatymo**

AIŠKINAMOJI DALIS

Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo pakeitimai yra orientuoti į tai, kad viešojo intereso NVO galėtų atlikti nepriklausomą viešojo sektoriaus institucijų veiklos vertinimą, rengti šešėlines ataskaitas ir teikti rekomendacijas dėl institucijų veiklos tobulinimo.

Šis įstatymas yra vienas iš pagrindinių viešojo sektoriaus skaidrumo instrumentų, nustatantis:

- ataskaitų rengimo tvarką,
- veiklos vertinimo principus,
- duomenų teikimo standartus,
- institucijų atsakomybę už informacijos atskleidimą.

Pakeitimai numato, kad viešojo intereso NVO gali rengti:

- šešėlines metines veiklos ataskaitas,
- alternatyvius veiklos vertinimus,
- nepriklausomas analizes apie institucijų veiklos rezultatus.

Tai sustiprina demokratinę kontrolę ir užtikrina, kad institucijų veikla būtų vertinama ne tik pagal oficialius rodiklius, bet ir pagal nepriklausomą analizę.

Pakeitimai taip pat sustiprina institucijų pareigas teikti duomenis viešojo intereso NVO, kad nepriklausoma stebėseną būtų įmanoma praktiškai.

Lietuvos Respublikos viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymo Nr. X-1212

2, 15 ir 16 straipsnių pakeitimo įstatymo

Pakeitimai

1 straipsnis. 2 straipsnio pakeitimas

Papildyti 2 straipsnį 34² dalimi:

„34². Viešojo sektoriaus subjekto metinės veiklos šešėlinė ataskaita – šio straipsnio 34¹ dalyje nurodytos veiklos ataskaitos išvestinė redakcija, Vyriausybės nustatyta tvarka rengiama suinteresuotų viešojo intereso nevyriausybinių organizacijų.“

2 straipsnis. 15 straipsnio pakeitimas

Papildyti 15 straipsnį 4 dalimi:

„4. Šio įstatymo 2 straipsnio 34² dalyje nurodytos šešėlinės ataskaitos priskiriamos žemesniojo lygio ataskaitų rinkiniui.“

3 straipsnis. 16 straipsnio pakeitimas

Papildyti 16 straipsnį 3 dalimi:

„3. Šio straipsnio 2 dalyje nurodytos veiklos šešėlinės ataskaitos Vyriausybės nustatyta tvarka rengiamos suinteresuotų viešojo intereso nevyriausybinių organizacijų.“

4 straipsnis. Įsigaliojimas ir įgyvendinimas

- Šis įstatymas įsigalioja 2026 m. spalio 1 d.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2026 m. birželio 30 d. priima šio įstatymo 1 ir 3 straipsnių įgyvendinamuosius teisės aktus.

Respublikos Prezidentas

PROJEKTAS Nr. 6

Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo Nr. I-1428

8¹ ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo

AIŠKINAMOJI DALIS

Viešųjų įstaigų įstatymo pakeitimai yra orientuoti į tai, kad viešojo intereso NVO galėtų atlikti nepriklausomą viešųjų įstaigų veiklos stebėseną, vertinti jų veiklos rezultatus ir teikti rekomendacijas dėl veiklos tobulinimo. Viešosios įstaigos yra svarbi viešojo sektoriaus dalis, teikianti paslaugas visuomenei, todėl jų veiklos skaidrumas ir atskaitomybė yra būtini demokratinės sistemos elementai.

Pakeitimai numato, kad viešojo intereso NVO gali rengti:

- šėšėlines viešųjų įstaigų veiklos ataskaitas,
- nepriklausomas analizes apie viešųjų įstaigų veiklos efektyvumą,
- rekomendacijas dėl paslaugų kokybės gerinimo.

Šie pakeitimai sustiprina viešųjų įstaigų atskaitomybę ir užtikrina, kad jų veikla būtų vertinama ne tik pagal oficialius rodiklius, bet ir pagal nepriklausomą analizę.

Pakeitimai taip pat sustiprina viešųjų įstaigų pareigas teikti informaciją viešojo intereso NVO, kad nepriklausoma stebėseną būtų įmanoma praktiškai.

Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymo Nr. I-1428

8¹ ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo

Pakeitimai

1 straipsnis. 8¹ straipsnio pakeitimas

Papildyti 8¹ straipsnio 7 dalį 4 punktu:

„4) informacija teikiama pagal viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos prašymą Vyriausybės nustatyta tvarka.“

2 straipsnis. 11 straipsnio pakeitimas

Papildyti 11 straipsnį 9 dalimi:

„9. Šio straipsnio 8 dalyje nurodytos veiklos šešėlines ataskaitas Vyriausybės nustatyta tvarka rengia suinteresuotos viešojo intereso nevyriausybinės organizacijos.“

3 straipsnis. Įsigaliojimas ir įgyvendinimas

3. Šis įstatymas įsigalioja 2026 m. spalio 1 d.
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2026 m. birželio 30 d. priima šio įstatymo 1 ir 2 straipsnių įgyvendinamuosius teisės aktus.

Respublikos Prezidentas

ĮGYVENDINIMO PLANAS

Šiame skyriuje pateikiamas nuoseklus siūlomų įstatymų pakeitimų įgyvendinimo planas, skirtas užtikrinti sklandų, koordinuotą ir efektyvų naujų nuostatų taikymą praktikoje. Įgyvendinimo planas apima institucijų atsakomybės, terminus, reikalingus išteklius ir stebėsenos mechanizmus.

1. Institucijų atsakomybės

Įgyvendinant šiuos įstatymų pakeitimus, pagrindinės atsakomybės tenka šioms institucijoms:

- **Vyriausybei** – koordinuoti visų ministerijų pasirengimą įgyvendinti pakeitimus, užtikrinti metodinę pagalbą ir priimti reikalingus poįstatyminius aktus.
- **Ministerijoms** – atnaujinti strateginio planavimo dokumentus, vidaus procedūras, informacijos teikimo tvarkas ir bendradarbiavimo su viešojo intereso NVO mechanizmus.
- **Savivaldybėms** – pritaikyti vietos lygmens planavimo, atskaitomybės ir finansavimo procedūras.
- **Viešojo intereso NVO** – pasirengti akreditacijai, atnaujinti savo vidaus valdymo standartus, užtikrinti skaidrumą ir gebėjimą rengti šešėlines ataskaitas.

- **NVO tarybai** – parengti akreditacijos kriterijų taikymo metodiką ir užtikrinti skaidrų akreditacijos procesą.

2. Įgyvendinimo etapai

Įgyvendinimas numatomas trimis etapais:

2.1. etapas – pasirengimas (0–6 mėn.)

- Parengiami ir patvirtinami poįstatyminiai aktai.
- Ministerijos ir savivaldybės atnaujina informacijos teikimo tvarkas.
- Viešojo intereso NVO pradeda akreditacijos procesą.
- Parengiamos metodikos šešėlinių ataskaitų rengimui.

2.2. etapas – įgyvendinimas (6–18 mėn.)

- Viešojo intereso NVO įtraukiamos į strateginio valdymo, biudžeto formavimo ir atskaitomybės procesus.
- Pradedamos rengti pirmosios šešėlinės ataskaitos.
- Institucijos adaptuoja savo vidaus procesus pagal naujus reikalavimus.

2.3 etapas – vertinimas (18–36 mėn.)

- Atliekamas poveikio vertinimas.
- Nustatomos tobulintinos sritys.
- Teikiamos rekomendacijos dėl papildomų teisėkūros pakeitimų.

3. Reikalingi ištekliai

Įgyvendinimui reikalingi:

- **Žmogiškieji ištekliai** – institucijų darbuotojų mokymai, NVO ekspertų stiprinimas.
 - **Finansiniai ištekliai** – finansavimas viešojo intereso NVO funkcijoms atlikti.
 - **Techniniai ištekliai** – duomenų prieigos platformos, informacinių sistemų atnaujinimas.
-

4. Stebėsenos mechanizmai

Įgyvendinimo stebėseną vykdys:

- **Vyriausybė** – koordinuodama bendrą pažangą.
- **Ministerijos** – vertindamos savo sričių rezultatus.
- **Viešojo intereso NVO** – rengdamos šešėlines ataskaitas.
- **NVO taryba** – vertindama akreditacijos procesą ir NVO veiklos kokybę.
- Šis įgyvendinimo planas užtikrina, kad pakeitimai būtų ne tik priimti, bet ir realiai įgyvendinti, sukuriant tvarią, skaidrią ir įtraukią viešojo valdymo sistemą.

RIZIKŲ ANALIZĖ

Rengiant įstatymų pakeitimus atlikta išsami rizikų analizė, siekiant įvertinti galimus iššūkius ir numatyti priemones jiems suvaldyti. Rizikos suskirstytos į keturias kategorijas: institucinės, finansinės, teisinės ir socialinės. Analizė rodo, kad visos rizikos yra valdomos, o jų poveikis gali būti sumažintas taikant tinkamas priemones.

1. Institucinės rizikos

1.1. Institucijų pasirengimo stoka

Kai kurios institucijos gali neturėti pakankamai patirties bendradarbiauti su viešojo intereso NVO, teikti duomenis nepriklausomai analizei ar taikyti naujus skaidrumo standartus.

Rizikos mažinimo priemonės:

- metodinė pagalba institucijoms,
- mokymai apie bendradarbiavimą su NVO ir duomenų teikimo procedūras,
- aiškiai apibrėžtos informacijos teikimo taisyklės ir standartai.

1.2. Duomenų prieinamumo ribotumas

Ne visos institucijos turi centralizuotas ar modernias duomenų sistemas, todėl informacijos teikimas gali būti fragmentiškas arba lėtas.

Rizikos mažinimo priemonės:

- duomenų atvėrimo planų rengimas,
- informacinių sistemų modernizavimas,
- standartizuotų duomenų teikimo formų diegimas.

2. Finansinės rizikos

2.1. Nepakankamas finansavimas viešojo intereso NVO

Jeigu finansavimas bus nepakankamas, viešojo intereso NVO negalės vykdyti nepriklausomos stebėsenos, rengti šešėlinių ataskaitų ar užtikrinti analitinės veiklos kokybės.

Rizikos mažinimo priemonės:

- aiškiai apibrėžti finansavimo šaltiniai,
- prioritetų nustatymas viešojo intereso NVO veikloms,
- galimybė naudoti ES fondų ir kitų tarptautinių programų lėšas.

2.2. Institucijų išteklių trūkumas

Institucijoms gali prireikti papildomų resursų duomenų teikimui, procesų pritaikymui ir bendradarbiavimui su NVO.

Rizikos mažinimo priemonės:

- procesų optimizavimas,
 - centralizuotų duomenų platformų kūrimas,
 - efektyvesnis esamų resursų paskirstymas.
-

3. Teisinės rizikos

3.1. Normų interpretavimo neaiškumai

Naujos sąvokos, procedūros ir akreditacijos kriterijai gali būti interpretuojami nevienodai, ypač pradiniam įgyvendinimo etape.

Rizikos mažinimo priemonės:

- aiškios metodikos ir gairės,
- poįstatyminių aktų parengimas,
- konsultacijos su Teisingumo ministerija ir kitomis kompetentingomis institucijomis.

3.2. Sąveika su kitais teisės aktais

Pakeitimai turi būti suderinti su kitais įstatymais, kad būtų išvengta normų kolizijų ar dubliavimo.

Rizikos mažinimo priemonės:

- horizontalus teisės aktų vertinimas,
- nuolatinė stebėseną ir korekcijos,
- tarpinstitucinis teisinis derinimas.

4. Socialinės rizikos

4.1. Nepasitikėjimas tarp institucijų ir NVO

Kai kurios institucijos gali skeptiškai vertinti nepriklausomą stebėseną, o NVO – institucijų atvirumą ir bendradarbiavimą.

Rizikos mažinimo priemonės:

- bendradarbiavimo kultūros stiprinimas,
- reguliarios konsultacijos ir dialogo platformos,
- aiškus vaidmenų ir atsakomybių paskirstymas.

4.2. NVO pajėgumų skirtumai

Ne visos NVO turi vienodus gebėjimus rengti šešėlines ataskaitas, atlikti analitinius tyrimus ar užtikrinti skaidrumo standartus.

Rizikos mažinimo priemonės:

- akreditacijos sistema, užtikrinanti kokybės standartus,
- mokymai ir pajėgumų stiprinimo programos,
- partnerystės modeliai ir konsorciūmų kūrimas.

5. Bendras vertinimas

Atlikta rizikų analizė rodo, kad visos identifikuotos rizikos yra valdomos ir gali būti suvaldytos tinkamai įgyvendinus numatytas priemones. Pakeitimai yra realistiški, proporcingi ir įgyvendinami be perteklinės administracinės naštos. Rizikų valdymo priemonės užtikrina, kad naujoji sistema būtų tvari, skaidri ir efektyvi.

IŠVADOS

Šiame dokumentų pakete pateikiami įstatymų pakeitimai sudaro nuoseklia, tarpusavyje suderintą ir sistemiškai pagrįstą viešojo valdymo modernizavimo sistemą. Visi šeši įstatymų projektai yra parengti laikantis Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Teisėkūros pagrindų įstatymo, Viešojo administravimo įstatymo ir kitų susijusių teisės aktų principų, užtikrinant teisėkūros nuoseklumą, proporcingumą ir teisėtų lūkesčių apsaugą. Pakeitimai orientuoti į struktūrinius pokyčius, kurie sustiprina skaidrumą, atskaitomybę ir pilietinės visuomenės dalyvavimą valstybės valdymo procesuose.

Viešojo intereso NVO įtraukimas į strateginio valdymo, Vyriausybės veiklos, biudžeto formavimo, viešojo sektoriaus atskaitomybės ir viešųjų įstaigų veiklos procesus atitinka Konstitucijos 5 ir 33 straipsniuose įtvirtintus valdžios tarnavimo žmonėms ir piliečių dalyvavimo principus. Šie pakeitimai sukuria teisinį pagrindą platesnei ir labiau institucionalizuotai pilietinės visuomenės įtraukčiai, kuri yra būtina modernios, atviros ir demokratinės valstybės funkcionavimui. Nepriklausoma viešojo

intereso NVO atliekama stebėseną užtikrina, kad viešosios politikos būtų formuojamos ir įgyvendinamos remiantis objektyviais duomenimis, nepriklausoma analize ir visuomenės poreikiais.

Pakeitimai yra proporcingi, pagrįsti ir atitinka gerąją tarptautinę praktiką, taikomą Europos Sąjungoje, EBPO valstybėse ir Jungtinėse Tautose. Jie neapsunkina institucijų veiklos perteklinėmis pareigomis, o priešingai – sudaro sąlygas efektyvesniam viešojo sektoriaus valdymui, nes institucijos gauna nepriklausomą grįžtamąjį ryšį, kuris padeda identifikuoti sisteminės problemas, veiklos trūkumus ir tobulintinas sritis. Tokiu būdu viešojo intereso NVO tampa papildomu, bet ne konkuruojančiu viešojo valdymo kokybės užtikrinimo mechanizmu.

Šešėlinės ataskaitos, kaip nepriklausomas vertinimo instrumentas, yra suderinamos su Lietuvos teisine sistema ir neprieštarauja institucijų kompetencijoms. Jos veikia kaip alternatyvus informacijos šaltinis, skirtas objektyviai analizei, ir papildo oficialias ataskaitas, bet jų nepakeičia. Tokia dviejų lygių atskaitomybės sistema atitinka tarptautinius standartus ir padeda užtikrinti didesnę viešųjų sprendimų skaidrumą.

Dokumentas parengtas taip, kad būtų lengvai suprantamas, profesionalus ir tinkamas naudoti tiek teisėkūros procese, tiek institucijų veiklos planavime, stebėsenoje ir vertinime. Jis gali būti naudojamas kaip metodinė priemonė rengiant poįstatyminius aktus, organizuojant institucijų mokymus, planuojant NVO akreditacijos procesą ir kuriant naujus bendradarbiavimo modelius tarp valstybės ir pilietinės visuomenės. Pateikti pakeitimai sudaro tvirtą teisinį pagrindą ilgalaikiams pokyčiams, kurie sustiprins viešojo valdymo kultūrą, padidins sprendimų priėmimo skaidrumą ir užtikrins, kad valstybės institucijos veiktų efektyviau, atviriau ir labiau orientuotųsi į visuomenės interesą.

Atsižvelgiant į atliktą teisinę, institucinę ir tarptautinę analizę, galima daryti išvadą, kad siūlomi įstatymų pakeitimai yra būtini, proporcingi ir atitinka Lietuvos Respublikos teisinės sistemos principus bei tarptautinius įsipareigojimus. Jie sudaro prielaidas tvariai, skaidriai ir įtraukiai viešojo valdymo sistemai, kuri atitinka šiuolaikinės demokratinės valstybės standartus ir visuomenės lūkesčius.

V. TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ PAKETO VERTINIMO APRAŠAS

Pagal TAP Paketo rengimo Techninę specifikaciją⁶ Paslaugos teikėjas turi parengti rekomendacinį TAP Paketo taikymo stebėsenos (monitoringo) vertinimo aprašą, kuris turi apimti: vertinimo metodiką ir tvarką, vertinamus kriterijus, kiekvienam kriterijui įvertinti naudotinus metodus ir priemones, jų taikymo procedūras ir kitą aktualią informaciją. Taip pat Paslaugos teikėjas turi parengti struktūrizuotas taikymo, tobulinimo rekomendacijas su pagrindimu, koks rezultatas/pokytis jas pritaikius bus pasiektas.

1. Vertinimo metodika ir tvarka

TAP Paketo taikymo stebėsenos vertinimo metodikos ir tvarkos tikslas yra apibrėžti priemones ir jų taikymo tvarką sukurtų rezultatų panaudojimui pagal APVA finansuojamos Klimato kaitos programos pažangos priemonės veiklą „Finansinės paskatos NVO veikloms ir (ar) veiksams, formuojant klimato politiką ir informuojant visuomenę apie klimato kaitą“ NVK Projektas – Klimato kaitos švelninimo politikos vietos savivaldoje įgyvendinimo NVO advokacijos priemonės sukūrimas ir bandomasis pritaikymas“.

TAP Paketo panaudojimo stebėsenos metodologija grindžiama tokiais principais:

- tikslingumu – renkami duomenys ir informacija, kurie yra reikalingi ir tinkami Projekto procesui;

⁶ Žr. Priedas 1

- nešališkumu – stebėseną vykdoma be išankstinio nusistatymo, laikantis profesinio nepriklausomumo ir bendrųjų profesinės etikos nuostatų;
- patikimumu – stebėseną vykdoma laikantis Projekto vykdymą apibrėžiančių dokumentų, priimtų atitinkamų susitarimų, skelbiama tikrovę atitinkanti informacija.
- sistemingumu – stebėsenos procesas vyksta planingai, laikantis tęstinumo.

Stebėsenos rūšis apibrėžiama kaip nuolatinė stebėseną pagal Projekto vykdymo tvarkaraštį. Stebėsenoje vadovaujamosi Stebėsenos vertinimo kriterijais, kurie taikomi pagal šio Aprašo skirsnyje „Kriterijų taikymo procedūra ir rekomendacijos“ nuostatas. Aprašo vykdymą atlieka Projekto vadovas, atlikdamas TAP Paketo vertinimą pagal Projekto vykdymo tvarkaraštį ir užpildydamas Aprašo skirsnyje „Kriterijų taikymo procedūra ir rekomendacijos“ pateikiamą TAP Paketo vertinimo stebėsenos Protokolą. Stebėsenos medžiaga kaupiama bylos segtuvuose Projekto vadovo nustatyta tvarka. Aprašo vykdymą kontroliuoja Projekto Užsakovo vadovas arba jo įgaliotas asmuo. Užsakovo vadovas nustato TAP Paketo rezultatų įgyvendinimo stebėsenos aptarimus su Projekte dalyvaujančiais asmenimis. Aprašo pakeitimus ir/ar papildymus pagal Projekto dalyvių ir/ar suinteresuotų asmenų pasiūlymus tvirtina Užsakovo vadovas.

2. Vertinimo kriterijai

Vertinime naudojami du kriterijai: kiekybinis ir kokybinis. Kiekybinio vertinimo kriterijus atspindi TAP Paketo rezultatų panaudojimo Projekto vykdyme dažnį ir imtį.

Dažnis atspindi TAP Paketo rezultatų citavimų skaičių Projekto vykdyme.

Imtis atspindi citavimo skaičiaus aprėptį pagal Projekto sudedamąsias dalis.

- Pasiūlymų projektų pagal Teisės aktų paketą sukūrimė;
- Suinteresuotų VPKK stebėseną viešosios naudos NVO ir jų klasterių steigimas;
- Atliktų „šešėlinių ataskaitų“ aptarimuose su visuomene;
- Konferencijų darbe;
- Apvaliųjų stalų-diskusijų darbe.

Kokybinio vertinimo kriterijus atspindi TAP Paketo rezultatų panaudojimo Projekto vykdyme pritaikomumą. Taikomi keturi kokybinio vertinimo lygiai:

- 1 – Reikia tobulinti;
- 2 – Patenkinamas;
- 3 – Geras;

d) 4 – Labai geras, paskatinantis tolimesnes inovacijas.

3. Kriterijų taikymo procedūra ir rekomendacijos

TAP Paketo vertinimo kriterijų taikymo procedūrą sudaro Protokolo (pridedamas žemiau) užpildymas pagal Projekto veiklų struktūrą ir Projekto planinį tvarkaraštį:

- Teisės aktų paketo projektas;
- Bendradarbiavimas VPKK diskurse su viešosios naudos NVO;
- VPKK diskurso „šešėlinių ataskaitų“ aptarimas su visuomene;
- Apvaliųjų stalų debatai;
- Konferencijų darbas;
- Metinė TAP Paketo rezultatų panaudojimo apžvalga.

VI. TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ PAKETO ĮGYVENDINIMO REKOMENDACIJOS

Atsižvelgiant į parengtą teisės aktų paketą ir jo tikslą – sukurti vietos savivaldos viešosios politikos klimato kaitos švelninimo NVO advokacijos priemonę – siūloma įgyvendinti šias rekomendacijas, skirtas užtikrinti teisinį aiškumą, politinį suderinamumą ir praktinį įgyvendinamumą.

7.1. Politinio suderinamumo rekomendacija

Siūlyti Aplinkos projektų valdymo agentūrai (APVA) inicijuoti parengtų teisės aktų projektų aptarimus su:

- **Seimo valdančiąja dauguma,**
- **Vyriausybe,**
- **Aplinkos ministerija,**
- **Energetikos ministerija,**
- **Vidaus reikalų ministerija.**

Tikslas – užtikrinti, kad kuriama NVO advokacijos priemonė būtų tiesiogiai susieta su Vyriausybės programa, ypač su klimato kaitos švelninimo, energetikos transformacijos ir

savivaldos stiprinimo kryptimis. Tai padidintų priemonės politinį stabilumą ir sumažintų riziką, kad ji bus atmesta dėl programinių neatitikimų.

7.2. Teisėkūros apimties optimizavimo rekomendacija

Atsižvelgiant į tai, kad siūloma NVO advokacijos priemonė yra novatoriška, rekomenduojama:

- siaurinti teisės aktų pakeitimų apimtį,
- atsisakyti perteklinių poįstatyminių aktų,
- vengti perteklinio reguliavimo, kuris gali būti sunkiai suderinamas su Vyriausybės programa.

Tai reiškia, kad 6 įstatymų paketas gali būti įgyvendintas mažesne apimtimi, koncentruojantis į esmines nuostatas, kurios užtikrina NVO įtraukimą, šešėlinių ataskaitų rengimą ir duomenų teikimą.

7.3. LR Energetikos įstatymo pakeitimų rekomendacijos

7.3.1. „Šešėlinių“ ataskaitų sąvokos įtvirtinimas

Rekomenduojama LEA savivaldybių darnios energetikos plėtros vertinimo apžvalgų („šešėlinių“ ataskaitų) sąvoką ir jos detalizaciją įtvirtinti LR energetikos įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje, papildant Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos funkcijas.

Tai suteiktų aiškų teisinį pagrindą:

- šešėlinių ataskaitų rengimui,
- jų pripažinimui kaip nepriklausomo vertinimo instrumento,
- jų integravimui į energetikos politikos formavimą.

7.3.2. Šešėlinių ataskaitų svarbos sustiprinimas savivaldos lygmeniu

Rekomenduojama papildyti LR energetikos įstatymo 13 straipsnį („Savivaldybės institucijų kompetencija“) taip, kad savivaldybės būtų įpareigos:

- nagrinėti šešėlines ataskaitas,
- teikti atsakymus į jose pateiktas rekomendacijas,
- įtraukti jas į savivaldybės energetikos planavimo procesus.

Tai sustiprintų NVO advokacijos priemonės poveikį vietos savivaldos viešajai politikai.

7.3.3. Subjekto įtraukimas į šešėlinių ataskaitų nagrinėjimą

Rekomenduojama papildyti LR energetikos įstatymo 131 straipsnio 1 dalį, įtraukiant jame nurodytą subjektą (pvz., Valstybinę energetikos reguliavimo tarybą ar kitą instituciją) į šešėlinių ataskaitų nagrinėjimo procesą.

Tai užtikrintų:

- platesnį institucijų įsitraukimą,
- didesnę ataskaitų svarbą,
- sisteminių grįžtamąjį ryšį.

7.4. Ginčų sprendimo mechanizmo rekomendacija

Siekiant išvengti ginčų tarp:

- viešosios naudos NVO,
- savivaldybių NVO tarybų,
- savivaldybių tarybų ar merų

dėl šešėlinių ataskaitų turinio, rekomenduojama:

pakeisti LR Vyriausybės nutarimą, reglamentuojantį LR NVO plėtros įstatyme numatytos NVO tarybos kompetencijas, suteikiant jai:

- ginčų nagrinėjimo funkciją,
- teisę teikti išvadas dėl šešėlinių ataskaitų turinio,
- teisę tarpininkauti tarp NVO ir savivaldybių.

Tai sukurtų aiškų, skaidrų ir nepriklausomą ginčų sprendimo mechanizmą.

7.5. Rekomendacijų taikymas 6 įstatymų projektų paketui

Žemiau pateikiama, kaip rekomendacijos taikomos kiekvienam iš 6 įstatymų:

Įstatymas	Rekomendacijos taikymas
Strateginio valdymo įstatymas	NVO įtraukimo stiprinimas, šėšėlinių ataskaitų integravimas į stebėseną.
Vyriausybės įstatymas	Politinio suderinamumo užtikrinimas su Vyriausybės programa.
NVO plėtros įstatymas	Ginčų sprendimo mechanizmo įtvirtinimas per NVO tarybą.
Biudžeto sandaros įstatymas	Šėšėlinių ataskaitų naudojimas biudžeto vertinime.
Viešojo sektoriaus atskaitomybės įstatymas	Nepriklausomos analizės integravimas į atskaitomybės sistemą.
Viešųjų įstaigų įstatymas	NVO vaidmens sustiprinimas vertinant viešųjų paslaugų kokybę.

VII. PRIEDAI

7.1. Priedas 1: TU Teisės aktų projektų, skirtų NVO įsitraukimo į klimato kaitos politikos veiksmingumo didinimą vietos savivaldoje tvarumui užtikrinti, paketo parengimui pagal NVK Konkursinės Paraiškos Nr. KK-AM-NVO01-0015 nuostatas

TECHNINĖ UŽDUOTIS

Teisės aktų projektų, skirtų NVO įsitraukimo į klimato kaitos politikos veiksmingumo didinimą vietos savivaldoje tvarumui užtikrinti, paketo parengimui pagal NVK Konkursinės Paraiškos Nr. KK-AM-NVO01-0015 nuostatas

Santrauka (lietuvių ir anglų kalbomis)

1.Įvadas

2.Teisės aktų projektų preliminarus paketas:

2.1.Įstatyminio lygmens teisės aktų projektai;

2.2.Poįstatyminio lygmens teisės aktų projektai, lydintys punkte 2.1 nurodytus projektus;

2.3.Individualūs poįstatyminio lygmens teisės aktų projektai.

3.Teisės aktų projektų preliminaraus paketo, nurodytų punkte 3, diskusinė adaptacija:

3.1.Užsakovo pateiktų pastabų, pasiūlymų ir atsiliepimų sąvadas;

3.2.Sąvado analizė;

3.3.Išvados ir pasiūlymai.

4.Teisės aktų projektų galutinis paketas:

4.1.Įstatyminio lygmens projektai;

4.2.Poįstatyminio lygmens projektai, lydintys punkte 4.1 nurodytus projektus;

4.3.Individualūs poįstatyminio lygmens projektai.

5.Teisės aktų projektų paketo vertinimo aprašas:

5.1.Vertinimo metodika ir tvarka;

5.2.Vertinimo kriterijai;

5.3.Kriterijų taikymo procedūra.

6.Teisės aktų projektų paketo įgyvendinimo rekomendacijos.

7.Priedai.

NACIONALINĖ VARTOTOJŲ KONFEDERACIJA Kodas 126374789, Stiklių -8, Vilnius LT-01131
Tel. 85 2615929; tel/faks. 85 2615979, konfederacija@vartotojai.eu; www.vartotojai.eu**apva**

STUDIJOS

„NVO įsitraukimo į vietos savivaldos klimato kaitos švelninimo priemonių transporto, pramonės ir žemės ūkio sektoriuose diegimo stebėsenos Baltosios knygos metmenys“

TARPINĖ ATASKAITA NR. 2

STUDIJOS RENGĖJAS:

Asociacija Lietuvos nacionalinė vartotojų federacija

APVA finansuojamos Klimato kaitos programos pažangos priemonės veiklą „Finansinės paskatos NVO veikloms ir (ar) veiksmams, formuojant klimato politiką ir informuojant visuomenę apie klimato kaitą“ NVK Projektas - Klimato kaitos švelninimo politikos vietos savivaldoje įgyvendinimo NVO advokacijos priemonės sukūrimas ir bandomasis pritaikymas“

PROJEKTO VADOVAS:

Alvita Armanavičienė, NVK prezidentė

2025 m. spalio mėn.

Vilnius

PAGRINDINĖS NAUDOJAMOS SANTRUMPOS

AEI	Atsinaujinantys energijos ištekliai
AES	Atsinaujinančios energijos šaltiniai
APVA	LR Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra
DVT	Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi darbotvarkė
ES	Europos Sąjunga
JT	Jungtinės Tautos
LEA	Lietuvos energetikos agentūra, VšĮ
LNVF	Lietuvos nacionalinė vartotojų federacija, NVO asociacija
LR	Lietuvos Respublikos
LRV	Lietuvos Respublikos Vyriausybė
LSA	Lietuvos savivaldybių asociacija
NT	Nekilnojamasis turtas
NVK	Nacionalinė vartotojų konfederacija, NVO asociacija
NVO	Nevyriausybinių organizacijų
SPP	Strateginis plėtros planas
SPPD	Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
SVP	Strateginės veiklos planas
ŠESD	Šiltnamio efektą sukeliančios dujos
TU	Techninė užduotis
VPKK	Vietos savivaldos viešoji politika klimato kaitos švelnime
VVG	Vietos veiklos grupė
ŽŪ	Žemės ūkis

TURINYS

1. Įvadas

3. Kiekybinė ir kokybinė Šiaulių m., Vilkaviškio raj., Kėdainių raj. ir Pasvalio raj. transporto, žemės ūkio ir pramonės sektorių respondentų apklausa sąsajumo su klimato kaitos švelninimo priemonėmis vietos savivaldos, NVO ir verslo atstovų apklausos:

3.2. Apklausos kokybinio ir kiekybinio klausimynų sektoriui aprašas.

3.3. Apklausų rezultatai.

Priedai

1. Įvadas

NVK Projektui „Klimato kaitos švelninimo politikos vietos savivaldoje įgyvendinimo NVO advokacijos priemonės sukūrimas ir bandomasis pritaikymas“ pagal NVK Konkursinę Paraišką Nr. KK-AM-NVO01-0015 yra skirtas finansavimas sutinkamai su 2023 m. rugsėjo 8 d. APVA direktoriaus įsakymu Nr. T1-320 dėl finansavimo skyrimo projektams pagal klimato kaitos programos pažangos priemonės 5.7. punkto veiklą „Finansinės paskatos nevyriausybinėms organizacijoms ir (ar) veiksmams, formuojant klimato politiką ir informuojant visuomenę apie klimato kaitą“. NVK Įsakymu Nr. NVK 2023-10/02 pagal Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas LNPF buvo pripažintas paslaugų teikėjų apklausos Nugalėtoju ir su NVK sudarė Paslaugų teikimo sutartį Nr. 2024/01-02/01 Studijos „NVO įsitraukimo į vietos savivaldos klimato kaitos švelninimo priemonių transporto, pramonės ir žemės ūkio sektoriuose diegimo stebėsenos Baltosios knygos metmenys“ parengimui, vadovaujantis NVK Konkursinės Paraiškos nuostatomis ⁷.

Ši Tarpinė ataskaita Nr. 2 yra parengta kaip papildoma aukščiau nurodytos Paslaugų teikimo sutarties sąlyga, atsižvelgiant į APVA pateiktus NVK nurodymus dėl paslaugų apmokėjimo grafiko. Tarpinė ataskaita Nr. 2. 2025 m. spalio mėn. yra Tarpinės ataskaitos 2025 m. kovo mėn.⁸ papildymas ir yra nagrinėjamas kartu.

Pateikiamos Studijos tarpinės ataskaitos yra skiriamos galutinės Studijos ataskaitos parengimui ir nėra laikytinos galutine ataskaita.

⁷ žr. Priedas 1: Studijos parengimo TU

⁸ Žr. Priedas 2

3. Kiekybinė ir kokybinė Šiaulių m., Vilkaviškio raj., Kėdainių raj. ir Pasvalio raj. transporto, žemės ūkio ir pramonės sektorių respondentų apklausa sąsajumo su klimato kaitos švelninimo priemonėmis vietos savivaldos, NVO ir verslo atstovų apklausos:

3.2. Apklauso kokybinio ir kiekybinio klausimynų sektoriui aprašas

Atsižvelgiant į tai, kad sutinkamai su Studijos rengimo TU yra numatomi Studijos Ataskaitos aptarimai pagal pramonės, žemės ūkio ir transporto sektorius visose apklausose dalyvavusiose savivaldybėse, apklausų sektoriniai klausimynai preliminariai gali būti aptarti su apklausose dalyvaujančių savivaldybių NVO tarybomis. Todėl žemiau pateikiami klausimų pavyzdžiai yra laikytini kaip išėtiniai, o galutinės klausimų redakcijos bus patvirtintos protokolinais sprendimais projekto vykdytojo NVK ir konkrečios savivaldybės NVO tarybos.

GYVENTOJAMS, NVO NARIAMS

Kiekybiniai klausimai (susiję su skaičiais, faktais, matavimais)

6. Kiek procentų jūsų buityje naudojamos energijos sudaro atsinaujinantys šaltiniai (pvz., saulės, vėjo)?
7. Kiek kartų per savaitę naudojate viešuoju transportu vietoj nuosavo automobilio?
8. Kiek eurų per mėnesį skiriate ekologiškiems ar tvariai pagamintiems produktams (pvz., maistui, drabužiams)?

Kokybiniai klausimai (susiję su nuomonėmis, požiūriais, patirtimi)

10. Kaip vertinate Europos žaliąjį kursą – ar jis, jūsų nuomone, yra reikalingas ir naudingas? Kodėl?
11. Kokius pokyčius savo kasdienybėje pastebėjote dėl sugriežtėjusių aplinkosaugos reikalavimų ar žaliųjų iniciatyvų?
12. Ką, jūsų manymu, reikėtų daryti, kad daugiau žmonių aktyviai prisidėtų prie klimato kaitos mažinimo?

Klausimas 1: *Kaip vertinate Europos žaliąjį kursą – ar jis, jūsų nuomone, yra reikalingas ir naudingas? Kodėl?*

8. „Manau, kad tai būtinas žingsnis – gamta nebegali laukti. Žalioji kursas skatina mus permąstyti verslo modelius ir investuoti į ateitį.“
9. „Naudingas ilgalaikėje perspektyvoje, bet šiuo metu trūksta aiškumo ir finansinių paskatų smulkiesiems verslams.“
10. „Tai daugiau politinis projektas nei realus pokytis. Reikalavimai dažnai neatitinka mūsų sektoriaus galimybių.“
11. „Vertinu teigiamai – jis padeda mums tapti konkurencingesniems tarptautinėje rinkoje, kur tvarumas tampa norma.“
12. „Reikalingas, bet įgyvendinimas turėtų būti lankstesnis. Ne visi verslai gali greitai prisitaikyti.“
13. „Tai puiki galimybė inovacijoms. Mūsų įmonė jau mato naudą iš investicijų į žaliąsias technologijas.“

Klausimas 2: *Kokius pokyčius savo kasdienybėje pastebėjote dėl sugriežtėjusių aplinkosaugos reikalavimų ar žaliųjų iniciatyvų?*

6. „Turėjome atnaujinti techniką, kad ji atitiktų naujus emisijų standartus – tai buvo brangu, bet efektyvu.“
7. „Kasdien daugiau dėmesio skiriame atliekų rūšiavimui ir energijos taupymui – tai tapo įprasta praktika.“
8. „Pastebėjau, kad tiekėjai pradėjo siūlyti tvaresnius produktus, o klientai klausia apie mūsų poveikį aplinkai.“
9. „Daugiau administracinio darbo – reikia pildyti ataskaitas, sekti rodiklius, tai atima laiko.“
10. „Įmonėje įdiegėme saulės baterijas – dabar dalį energijos gaminame patys, tai sumažino sąnaudas.“
11. „Darbuotojai tapo sąmoningesni – patys siūlo idėjas, kaip sumažinti poveikį aplinkai.“

Klausimas 3: *Ką, jūsų manymu, reikėtų daryti, kad daugiau žmonių aktyviai prisidėtų prie klimato kaitos mažinimo?*

- „Šviesti visuomenę – ypač jaunimą. Tvarumas turi tapti vertybe, o ne pareiga.“
- „Reikia daugiau finansinių paskatų – subsidijų, lengvatų, kad žmonės matytų naudą.“
- „Verslai turėtų rodyti pavyzdį – jei matysime, kad tai veikia, daugiau žmonių prisijungs.“
- „Svarbu mažinti biurokratiją – dabar norint įgyvendinti žalią iniciatyvą, tenka įveikti daug kliūčių.“
- „Reikėtų daugiau viešų kampanijų, kurios parodytų, kaip kiekvienas gali prisidėti – net mažais žingsniais.“
- „Svarbiausia – pasitikėjimas. Jei žmonės matys, kad jų pastangos nėra veltui, jie veiks aktyviau.“

APKLAUSOS FORMA: „Europos žaliasis kursas versle“**Respondento informacija**

- Įmonės pavadinimas: _____
- Sektorius: Žemės ūkis Transportas Pramonė
- Pareigos įmonėje: _____
- Metai veikloje: _____
- Darbuotojų skaičius: _____

Žemės ūkio sektorius**Kiekybiniai klausimai**

5. Kiek procentų jūsų ūkyje naudojamų trąšų yra ekologiškos arba mažo poveikio aplinkai?
____ %
6. Kiek hektarų jūsų valdomos žemės yra sertifikuota kaip ekologiška? ____ ha
7. Kiek investicijų (eurais) per pastaruosius 3 metus skyrėte tvarumo gerinimui? ____ €

Kokybiniai klausimai

5. Kaip Europos žaliasis kursas paveikė jūsų ūkininkavimo praktiką? ✎

6. Kokius iššūkius patiriate pereidami prie tvaresnių technologijų? ✎

7. Kaip vertinate ES paramą žemės ūkiui pereinant prie klimatui neutralios veiklos? ✎

Transporto sektorius**Kiekybiniai klausimai**

5. Kiek procentų jūsų transporto priemonių parko sudaro elektrinės arba mažai taršios transporto priemonės? ___ %
6. Kiek CO₂ emisijų (tonomis) sumažinote per pastaruosius 2 metus? ___ t
7. Kiek procentų jūsų logistikos maršrutų optimizuoti siekiant sumažinti degalų sąnaudas? ___ %

Kokybiniai klausimai

5. Kaip Europos žaliasis kursas keičia jūsų verslo strategiją transporto srityje?

6. Kokias kliūtis matote pereinant prie elektrinio transporto ar alternatyvių degalų?

7. Kaip klientų lūkesčiai dėl tvarumo veikia jūsų sprendimus transporto srityje?

Pramonės sektorius

Kiekybiniai klausimai

6. Kiek procentų jūsų gamybos procesų yra modernizuoti siekiant sumažinti energijos vartojimą? ___ %
7. Kiek tonų atliekų per metus perdirbate arba panaudojate pakartotinai? ___ t
8. Kiek procentų jūsų produkcijos atitinka ES tvarumo standartus? ___ %

Kokybiniai klausimai

13. Kaip Europos žaliasis kursas paveikė jūsų gamybos procesų planavimą?

14. Kokius sprendimus priėmėte siekdami sumažinti pramonės poveikį aplinkai?

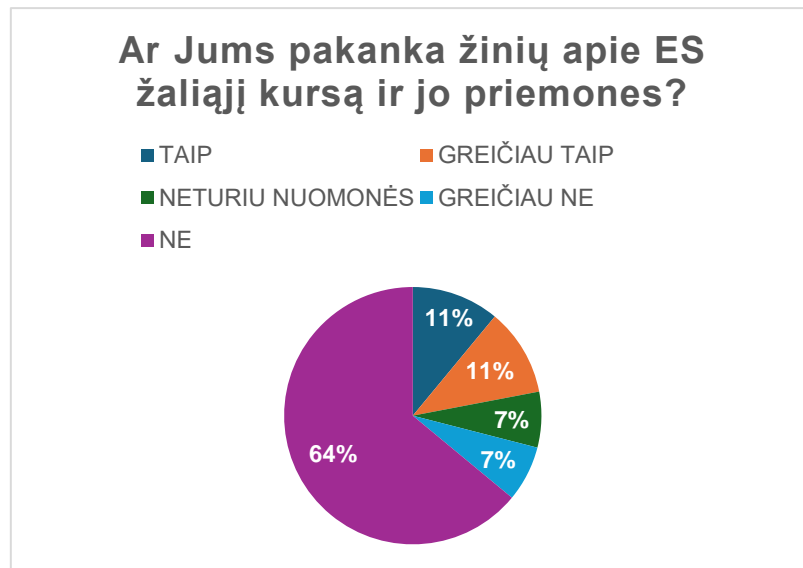
15. Kaip vertinate konkurencinį pranašumą, kurį gali suteikti tvari gamyba?

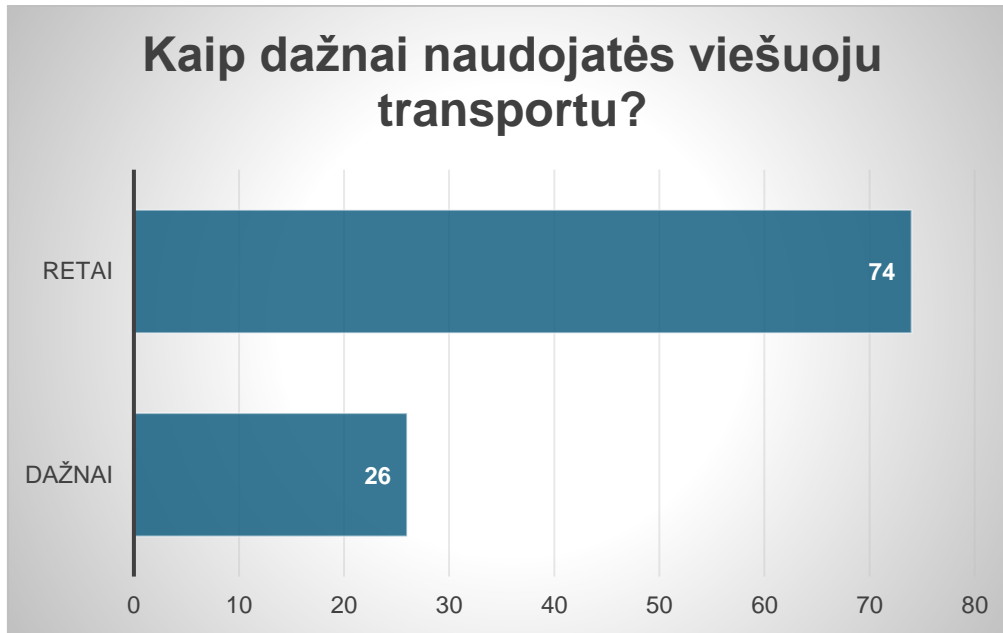
3.3. Apklausų rezultatai.

Vykdamas projektą 2024 m. birželio mėn. buvo atlikta tiriamų savivaldybių gyventojų preliminarinė apklausa. Buvo atsitiktiniu pasirinkimu anonimiškai apklausta 40 praeivių gatvėse, užduodant du klausimus su paruoštais atsakymų variantais.

Apklausų rezultatai grafiniu pavidalu pateikiami žemiau.

IŠVADOS

1. Apklausa rodo, kad tik truputį daugiau kaip kas penktas gyventojas yra patenkintas savo žiniomis apie ES žaliąjį kursą ir jo taikomas priemones. Tokiu būdu, platesnis visuomenės įtraukimas į klimato kaitos švelninimo diskursą yra nenuginčijamo aktualumo.
2. Apklausa rodo, kad savivaldybių viešuoju transportu dažnai naudojasi tik kas ketvirtas gyventojas. Tačiau reikia atkreipti dėmesį į tokias aplinkybes:
3. Apklausa atlikta vasaros laikotarpiu, kai gyventojai daugiau atostogauja ir vaikščioja pėsčiomis.
4. Kai kurie senyvi žmonės teigė, kad jie nesinaudoja viešuoju transportu, nes jiems maistą pristato arba nuveža į gydymo įstaigą individualiu transportu kiti šeimos nariai.
5. Mažose savivaldybėse dalis apklaustųjų buvo centrinių miestelių dalių, kuriose nedideliu atstumu yra išsidėsčiusios parduotuvės ar įstaigos, gyventojai. T.y. kasdieninio intereso objektai jiems yra pasiekiami pėsčiomis. Tai negalioja didelių miestų savivaldybėse.

PRIEDAI

Visi šio skyriaus priedai prieinami žemiau pateiktomis nuorodomis

<https://vartotojai.eu/klimato-kaitos-svelninimo-politikos-vietos-savivaldoje-projekto-dokumentai/tap-ataskaitos-priedai/>

PRIEDAS 1

<https://vartotojai.eu/wp-content/uploads/2026/06/priedas-1.pdf>

PRIEDAS 2

<https://vartotojai.eu/wp-content/uploads/2026/06/priedas-2.pdf>

PRIEDAS 3

<https://vartotojai.eu/wp-content/uploads/2026/06/priedas-3.pdf>

PRIEDAS 4

<https://vartotojai.eu/wp-content/uploads/2026/06/priedas-4.pdf>

PRIEDAS 5

<https://vartotojai.eu/wp-content/uploads/2026/06/priedas-5.pdf>

PRIEDAS 6

<https://vartotojai.eu/wp-content/uploads/2026/06/priedas-6.pdf>

PRIEDAS 7

<https://vartotojai.eu/wp-content/uploads/2026/06/priedas-7.pdf>

PRIEDAS 8

<https://vartotojai.eu/wp-content/uploads/2026/06/priedas-8.pdf>

NACIONALINĖ VARTOTOJŲ KONFEDERACIJA Kodas 126374789, Stiklių -8, Vilnius LT-01131
Tel .85 2615929; tel/faks.85 2615979, konfederacija@vartotojai.eu; www.vartotojai.eu**apva**

STUDIJOS

„NVO įsitraukimo į vietos savivaldos klimato kaitos švelninimo priemonių transporto, pramonės ir žemės ūkio sektoriuose diegimo stebėsenos Baltosios knygos metmenys“

TARPINĖ ATASKAITA

STUDIJOS RENGĖJAS:

Asociacija Lietuvos nacionalinė vartotojų federacija

APVA finansuojamos Klimato kaitos programos pažangos priemonės veiklą „Finansinės paskatos NVO veikloms ir (ar) veiksmams, formuojant klimato politiką ir informuojant visuomenę apie klimato kaitą“ NVK Projektas - Klimato kaitos švelninimo politikos vietos savivaldoje įgyvendinimo NVO advokacijos priemonės sukūrimas ir bandomasis pritaikymas“

PROJEKTO VADOVAS:

Alvita Armanavičienė, NVK prezidentė

2025 m. kovo mėn.

Vilnius

PAGRINDINĖS NAUDOJAMOS SANTRUMPOS

AEI	Atsinaujinantys energijos ištekliai
AES	Atsinaujinančios energijos šaltiniai
APVA	LR Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra
DVT	Jungtinių Tautų Darna vystymosi darbotvarkė
ES	Europos Sąjunga
JT	Jungtinės Tautos
LEA	Lietuvos energetikos agentūra, VšĮ
LNVF	Lietuvos nacionalinė vartotojų federacija, NVO asociacija
LR	Lietuvos Respublikos
LRV	Lietuvos Respublikos Vyriausybė
LSA	Lietuvos savivaldybių asociacija
NT	Nekilnojamasis turtas
NVK	Nacionalinė vartotojų konfederacija, NVO asociacija
NVO	Nevyriausybinių organizacijų
SPP	Strateginis plėtros planas
SPPD	Socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
SVP	Strateginės veiklos planas
ŠESD	Šiltnamio efektą sukeliančios dujos
TU	Techninė užduotis
VPKK	Vietos savivaldos viešoji politika klimato kaitos švelnime
VVG	Vietos veiklos grupė
ŽŪ	Žemės ūkis

TURINYS

1. Ivadas

2. Analizės struktūrizuotas pristatymas:

2.1. *Baltosios knygos*, kaip NVO įsitraukimo į vietos savivaldos viešosios politikos klimato kaitos švelninime stebėseną, instrumentinės prielaidos: Vietos savivaldos NVO subjektų faktinė būklė, santykis su viešąja politika, teisinių-finansinių instrumentų būklė

2.2. Viešosios politikos stebėsenos transporto, žemės ūkio ir pramonės sektoriuose iššūkių apibrėžimas

2.3. Metmenų metodologijos aprašas

3. Kiekybinė ir kokybinė Šiaulių m., Vilkaviškio raj., Kėdainių raj. ir Pasvalio raj. transporto, žemės ūkio ir pramonės sektorių respondentų apklausa sąsajumo su klimato kaitos švelninimo priemonėmis vietos savivaldos, NVO ir verslo atstovų apklausos:

3.1. Respondentų struktūros apibrėžimas (ne mažiau kaip po 3 respondentus savivaldybėje kiekvienai tikslinei grupei kiekviename sektoriuje)

5. Vertinimo aprašas:

5.1. Vertinimo metodika ir tvarka

5.2. Vertinami kriterijai

5.3. Kriterijų taikymo procedūra

Priedai

ĮVADAS

NVK Projektui „Klimato kaitos švelninimo politikos vietos savivaldoje įgyvendinimo NVO advokacijos priemonės sukūrimas ir bandomasis pritaikymas“ pagal NVK Konkursinę Paraišką Nr. KK-AM-NVO01-0015 yra skirtas finansavimas sutinkamai su 2023 m. rugsėjo 8 d. APVA direktoriaus įsakymu Nr. T1-320 dėl finansavimo skyrimo projektams pagal klimato kaitos programos pažangos priemonės 5.7. punkto veiklą „Finansinės paskatos nevyriausybinių organizacijų veikloms ir (ar) veiksmams, formuojant klimato politiką ir informuojant visuomenę apie klimato kaitą“. NVK Įsakymu Nr. NVK 2023-10/02 pagal Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas LNRF buvo pripažintas paslaugų teikėjų apklausos Nugalėtoju ir su NVK sudarė Paslaugų teikimo sutartį Nr. 2024/01-02/01 Studijos „NVO įsitraukimo į vietos savivaldos klimato kaitos švelninimo priemonių transporto, pramonės ir žemės ūkio sektoriuose diegimo stebėsenos Baltosios knygos metmenys“ parengimui, vadovaujantis NVK Konkursinės Paraiškos nuostatomis⁹.

Ši Tarpinė ataskaita yra parengta kaip papildoma aukščiau nurodytos Paslaugų teikimo sutarties sąlyga, atsižvelgiant į APVA pateiktus NVK nurodymus dėl paslaugų apmokėjimo pagal 2025 m. sausio mėn. grafiką.

Konkursinėje Paraiškoje nurodoma, kad energetinį skurdą patiriantys vartotojai nuolat kreipiasi į NVK advokacijos dėl reguliuojamų viešųjų paslaugų kainų kilimo įveikimo, įskaitant prieigos prie ES žaliojo kurso priemonių, skirtų klimato kaitos švelninimui vietos savivaldos lygmenyje, pagalbos. Lietuvos Metinėje skurdo ir socialinės atskirties apžvalgoje¹⁰ išskiriamos tokios energetinio skurdo mažinimo priemonės:

- a) tvarios energetikos diegimas;
- b) vartotojų informavimas ir edukacija;

c) kolektyvinių priemonių paieška.

⁹ žr. Priedas 1: Studijos parengimo TU

¹⁰ www.smtinklas.lt/metine-skurdo-ir-socialines-atskirties-apzvalga/

Šios rekomendacijos yra sietinos su klimato kaitos švelninimu ne tik vartojimo pusėje, bet ir transporto, žemės ūkio ir pramonės sektorių tiekimo pusėje. Vienok paminėtų priemonių panaudojimas vietos savivaldos lygmenyje stringa ne tik dėl prieigos prie tam skirtų lėšų netolygumų, bet ir dėl tiekimo pusėje veikiančio verslo ir jį reguliuojančios vietos savivaldos nepakankamo sąsajumo su visuomene, dėl keliančių pasitikėjimą informavimo, švietimo bei advokacijos stygiaus. NVO įsitraukimo į klimato kaitos švelninimo politikos advokaciją vietos savivaldos lygmenyje ribotumas gali stabdyti vietiniu, regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis Lietuvos energetinės nepriklausomybės strategijos, grindžiamos ES energetinio saugumo strategija (COM/2014/330 final), ES klimato kaitos ir energetikos politikos tikslais, ES energetikos sąjungos koncepcija ir Paryžiaus susitarimu dėl klimato kaitos, priimtu pagal JT bendrąją klimato kaitos konvenciją, įgyvendinimui, nes visuomenė neigaus pasitikėjimo nuostatomis, kad *<įgyvendinant 2050 metų viziją, renkantis priemones, vadovautis ekonominiu pagrįstumu, poveikiu aplinkai ir socialine atsakomybe; plėtoti viešojo ir privataus sektoriaus partnerystę; energetiniai projektai pradedami įgyvendinti tik atlikus sąnaudų ir naudos analizę>* ir, kad *<atsinaujinančių energijos išteklių plėtra Lietuvoje turi būti vykdoma vadovaujantis... įdiegiant vartotojų elgsenos ir energijos paklausos ir pasiūlos valdymo sprendimus>*¹¹.

NVK yra skėtinė Lietuvos NVO, vykdo vartotojų teisių saugojimą, vartotojų švietimą bei informavimą, visų pirma, komunalinių paslaugų, energijos panaudojimo efektyvumo, aplinkosaugos srityse.

2019-2021 m. NVK įgyvendino ESFA finansuotą Projektą Nr.10.1.2-ESFA-k-917-03-0014 „Pasiūlymų

¹¹ https://enmin.lrv.lt/uploads/enmin/documents/files/Nacionaline%20energetines%20nepriklausomybes%20strategija_2018_LT.pdf.

dėl LR NVO įsitraukimo į viešąją politiką gerinimo LR centrinės valdžios sprendimų priėmėjams sukūrimas“. Projekto išdavose buvo nustatyta, kad pažangus būdas įtraukti visuomenę į bendradarbiavimą su vyriausybe ir vietos savivalda viešojoje politikoje siekiant valstybės ilgalaikių tikslų įgyvendinimo yra ES Sutarties skaidrumo ir subsidiarumo principų taikymas. Todėl Studijos vienu iš kertinių uždavinių yra laikoma anksčiau NVK sukurtų socialinių inovacijų prielaidų (NVO įgalinimas vykdyti reguliuojamų paslaugų vartotojų edukaciją ir NVO įgalinimas vykdyti teisėkūros“ šešėlinių” ataskaitų sudarymo priemonę) plėtojimas, įtraukiant ES žaliąjį diskursą visuomenės švietimo veiklose.

Pagal 2022 m. NVK atlikto Projekto Nr. 29-NVOK04582/2022 žaliojo kurso ir energijos vartojimo efektyvumo priemonių taikymo 3 savivaldybėse tyrimo duomenų aprašą, pateiktą LSA, NVK gavo 4 savivaldybių - Šiaulių miesto, Kėdainių rajono, Pasvalio rajono ir Vilkaviškio rajono - prašymus dėl NVK įsitraukimo į jų savivaldybių vartotojų švietimą adaptuojant NVO perspektyvos požiūriu vietos savivaldos klimato kaitos švelninimą vietiniuose transporto, pramonės bei žemės ūkio sektoriuose. Atsižvelgiant į išdėstytą, Studijos tyrimų imtis šioje Ataskaitoje yra apibrėžiama Šiaulių miesto, Kėdainių rajono, Pasvalio rajono ir Vilkaviškio rajono geografinėmis rinkomis.

Tarpinė ataskaita apima Studijos TU nurodytus - skyrių „Analizės struktūrizuotas pristatymas“; skyrių „Veiklų pagal Studijos Rekomendacijas vertinimo aprašas“; skyriaus „Kiekybinė ir kokybinė Šiaulių m., Vilkaviškio raj., Kėdainių raj. ir Pasvalio raj. transporto, žemės ūkio ir pramonės sektorių respondentų apklausa sąsajumo su klimato kaitos švelninimo priemonėmis vietos savivaldos, NVO ir verslo atstovų požiūriu“ dalis poskyrio „Respondentų struktūros apibrėžimas“ ir dalis skyriaus –

finansavimui. Tam reikalingas suinteresuotų viešosios naudos NVO konkrečioje savivaldybėje iniciatyvumas. Tokių NVO veiklų finansavimo pagrindimui bus aktualu VPKK sąvoką įtraukti į aplinkos apsaugos ir/ar viešojo intereso užtikrinimo apibrėžimus.

Sutinkamai su LR Vyriausybės 2021 m. gegužės 26 d. nutarimu Nr. 376 patvirtintų Nevyriausybinių organizacijų tarybos nuostatų 4 punktu taryba ... *teikia išvadas dėl nevyriausybinių organizacijų, siekiančių būti pripažintomis viešosios naudos nevyriausybinėmis organizacijomis, atitikties įstatymo 8 straipsnio 2 dalyje nurodytiems reikalavimams*. LR Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2024 m. spalio 17 d. įsakymu Nr. A1-682 patvirtintos Nevyriausybinių organizacijų pripažinimo viešosios naudos nevyriausybinėmis organizacijomis tvarkos aprašas¹⁴, kuriame nurodomi suinteresuotų NVO veiksmai, NVO Tarybos ir Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kompetencijos. Sutinkamai su Aprašo p. 30 NVO, kurios buvo pripažintos viešosios naudos organizacijomis, įtraukiamos į Sąrašą, kuris skelbiamas SPPD interneto svetainėje.

Savivaldos veiklos strategijų sąsajumo su VPKK analizė

NVO veikimą reguliuojančių teisinių-finansinių instrumentų analizės imtį šioje Studijoje sudaro savivaldos veiklos strategijų/strateginių plėtros planų, savivaldos NVO tarybų ir vietos bendruomenių veiklos strategijų sąsajumo su VPKK analizė. Išskiriamos stebėsenos sritys: transporto, žemės ūkio ir pramonės sektoriai.

Kėdainių rajonas¹⁵

Kėdainių rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginis veiklos planas (toliau – SVP) parengtas remiantis Kėdainių rajono savivaldybės strateginiu plėtros planu iki 2030 metų (toliau – SPP iki 2030 m.), patvirtintu Kėdainių rajono savivaldybės tarybos 2019 m. spalio 25 d. sprendimu Nr. TS-217 „Dėl Kėdainių rajono savivaldybės strateginio plėtros plano iki 2030 metų patvirtinimo“. Atsižvelgiant į SPP iki 2030 m. numatytus plėtros tikslus, uždavinius ir į planavimo laikotarpiu kylančius iššūkius, išskirti šie **pagrindiniai 2024-2026 m. SVP veiklos prioritetai**:

2. Saugios socialinės aplinkos sukūrimas, teikiant kokybiškas švietimo, sveikatos apsaugos, kultūros, sporto paslaugas.
3. Viešosios infrastruktūros pritaikymas šiuolaikiniams poreikiams, užtikrinant darnų žmogaus ir aplinkos vystymąsi.

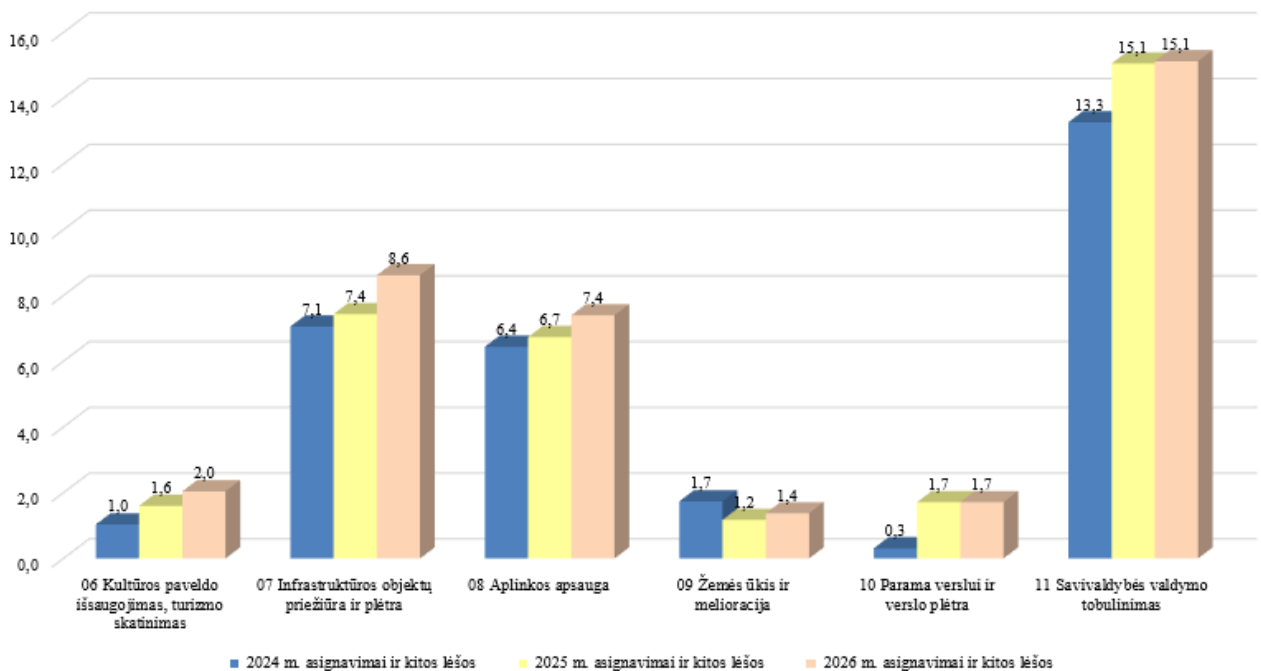
¹⁴ Žr. Priedas 3

¹⁵ Žr. Priedas 4

4. Palankios aplinkos verslui, turizmui ir žemės ūkiui kūrimas.
5. Administracinių ir viešųjų paslaugų kokybės ir prieinamumo užtikrinimas.

Kaip matyti iš Kėdainių rajono savivaldybės plano, VPKK požiūriu priskirtini tokie veiklos prioritetai: a) viešosios infrastruktūros pritaikymas šiuolaikiniams poreikiams; b) palankios aplinkos žemės ūkiui kūrimas. Nurodomas 3.2.2. uždavinys. *Vystyti rajono viešąją energetinę infrastruktūrą, naudojančią alternatyvius ir atsinaujinančius šaltinius.* Uždavinio rodiklis: *Kėdainių rajono savivaldybėje įrengtų energiją taupančių šviestuvų dalis nuo bendro šviestuvų.* Paminėtinas 4.3.2. uždavinys. *Skatinti nevyriausybinę organizacijų veiklą, didinti jų įtrauktį.* Iš įgyvendintų veiklų nurodomas *parengtas Žaliosios infrastruktūros poreikio žemėlapis.*

Kėdainių rajono savivaldybės 2024–2026 metų strateginio veiklos plano programos apima pažangos ir tęstinės priemonės. Programose, kurios susijusios su nuolatinių funkcijų ir teikiamų paslaugų teikimu yra nustatyti tęstinės veiklos uždaviniai. Pažangos priemonės įvardintos pagal 2022–2030 m. Kauno regiono plėtros planą, taip pat įtrauktos priemonės pagal atitinkamas sritis kuruojančių ministerijų plėtros programas bei strateginius planus, prie kurių įgyvendinimo prisideda ir Savivaldybė. Už SVP programų rengimą, jų įgyvendinimo koordinavimą, programose numatytų rezultatų/ rodiklių stebėseną atsakingi programų koordinatoriai, kurie paskirti Savivaldybės mero 2023 m. rugsėjo 11 d. potvarkiu Nr. MP1-328 „Dėl Kėdainių rajono savivaldybės strateginio veiklos plano programų koordinatorių skyrimo“.

Kėdainių rajono savivaldybės skiriamų lėšų, mln. eurų, skyrimas programoms, skirtoms transportui, pramonei ir žemės ūkiui 2024-2026 m.

VPKK skirtus veiksmus rodo Kėdainių rajono savivaldybės administracijos įgyvendinamos klimato kaitos švelninimo priemonės, siekiant mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas ir prisidėti prie darnaus vystymosi. Čia kaip siekiamybės nurodomos:

2. **Energijos vartojimo efektyvumo didinimas:** Savivaldybė skatina energijos taupymą ir naudoja atsinaujinančius energijos šaltinius (AES) savo pastatuose ir viešosiose erdvėse. Tai gali apimti saulės energijos sistemų įrengimą, šilumos siurblių naudojimą ir pastatų šiluminę modernizaciją.
3. **Atsinaujinančios energijos skatinimas:** Kėdainių rajone gali būti skatinamas vėjo, saulės ir kitų atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimas, kad būtų sumažinta priklausomybė nuo iškastinio kuro.
4. **Žaliojo transporto vystymas:** Savivaldybė gali skatinti ekologišką transportą, įrengdama elektrinių transporto priemonių įkrovimo stotis, skatindama viešąjį transportą arba įvedinėdama dviračių takų sistemą.
5. **Aplinkosauginiai projektai:** Kėdainių rajone gali būti vykdomi projektai, skirti miškų atkūrimui, pelkių atstatymui arba kitoms ekosistemų atkūrimo iniciatyvoms, kurios padeda absorbuoti anglies dioksidą iš atmosferos.
6. **Švietimas ir informavimas:** Savivaldybė organizuoja švietimo programas ir kampanijas, skirtas klimato kaitos problemoms ir darnaus vystymosi principams skleisti tarp vietos bendruomenės.
7. **Atliekų valdymas:** Skatinamas atliekų rūšiavimas, perdirbimas ir mažinimas, kad būtų sumažintos šiukšlių deginimo ar užkasimo metu išsiskiriančios šiltnamio efektą sukeliančios dujos.
8. **Tarptautinis bendradarbiavimas:** Kėdainių rajono savivaldybė gali dalyvauti tarptautiniuose projektuose ar programose, skirtose klimato kaitos švelninimui, tokiose kaip Europos Sąjungos iniciatyvos arba kitos tarptautinės sutartys.

Kėdainių rajono Vietos veiklos grupė (VVG) siekia apjungti visas rajono visuomenines organizacijas, savivaldos institucijas ir verslo struktūras bendrai veiklai, gerinanti gyvenimo kokybę kaimo vietovėse, įvairinanti kaimo ekonomiką, skatinanti vietos iniciatyvas ir partnerystę. Šis tikslas pasirinktas, įvertinus Kėdainių rajono kaimo vietovių socialinės, ekonominės, aplinkosauginės situacijos ir gyventojų poreikių analizės rezultatus. VVG veiklos išskirtinumas pasireiškia tuo, jog ji strateginius sprendimus priima remdamasi vietos gyventojų patirtimi – atsižvelgdama į kiekvieno

partnerio požiūrį, kaimo žmonių bei tikslinių grupių poreikius. Kėdainių rajono VVG 2023-2029 m. strategijos tema numatyta - Klimato kaitos neutralumo siekiamybė Kėdainių rajono VVG teritorijoje.

Kėdainių rajono vietos veiklos grupės veikla grindžiama trijų sektorių – pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios – partnerystės principu, įtraukiant kaimo plėtros ir žemės ūkio sričių atstovus (fizinius ir juridinius asmenis). VVG atstovauja Kėdainių rajono kaimiškašias seniūnijas. Kėdainių r. VVG administracija 2023 m. kovo mėn. atliko gyventojų poreikių tyrimą, kurio tikslas – kiekybiškai ir kokybiškai iširti Kėdainių rajono VVG teritorijos kaimo gyventojų poreikius dėl teritorijos plėtros prioritetų ir įvertinti poreikių tenkinimo galimybes. Buvo keliamos tyrimo temos: Kėdainių rajono klimato kaitos neutralumo siekiamybė, Kėdainių rajono teritorijos socialinio, ekonominio (verslo) ir kultūrinio sektoriaus situacija, Kėdainių rajono kaimiškųjų vietovių gyventojų poreikiai; galimi aplinkosauginio, ekonominio (verslo), socialinio ir kultūros sektoriaus gerinimo prioritetų ir priemonių planai.

SVP teminis tikslas yra sukurti tvarią ir atsparią kaimo plėtrą, kuri ne tik prisideda prie klimato kaitos mažinimo, bet ir skatintu ekonomikos augimą, gyvenimo kokybę ir aplinkos apsaugą kaimo vietovėse. Pareiškėjai privalo pagrįsti ir užtikrinti kaip projekto veiklos ir investicijos prisidės prie aplinkosaugos, klimato švelninimo ir prisitaikymo, kaitos tausaus gamtos išteklių valdymo, tvariosios energetikos.

SVP priemonių rezultato rodikliai: 1) Žemės ūkio skaitmeninimas; 2) Kaimo ekonomikos plėtojimas; 3) Kaimo verslo įmonių, įskaitant bioekonomikos įmones; 4) Europos kaimo tinklų kūrimas; 5) Ekonomikos augimas ir darbo vietų kūrimas kaimo vietovėse; 6) Socialinės įtraukties skatinimas.

Pasvalio rajonas¹⁶

Pasvalio rajono savivaldybė 2023 m. inicijavo strateginio plėtros plano atnaujinimą, kurio metu parengtas naujo planavimo laikotarpio – 2024–2030 metų – strateginis plėtros planas (toliau – SPP). Naujasis Pasvalio rajono savivaldybės 2024–2030 metų strateginis plėtros planas (toliau – Pasvalio SPP 2030) rengiamas, atsižvelgiant ir į išorės veiksnius: naują 2021–2027 metų ES finansinę perspektyvą, 2020–2021 m. vykusią COVID-19 pandemiją, 2022 m. vasario 24 d.

¹⁶ Žr. Priedas 5

prasidėjusį Rusijos karą su Ukraina bei dėl to išaugusius karo pabėgėlių srautus į Lietuvą, kintančius energetikos kaštus, Strateginio valdymo metodiką, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – LRV) 2021 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 292 „Dėl Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo, Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymo 4 straipsnio 3 ir 5 dalių, 7 straipsnio 1 ir 4 dalių ir Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 141 straipsnio 3 dalies įgyvendinimo“ (LRV 2022 m. gruodžio 14 d. nutarimo Nr. 1264 redakcija, su visais aktualiais pakeitimais) ir kitus veiksnius. Siekiant užtikrinti darnų pasaulio valstybių vystymąsi, 2015 m. Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja priėmė rezoliuciją „Keiskime mūsų pasaulį: Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.“, kurioje apibrėžiami 17 darnaus vystymosi tikslų (toliau – DVT). DVT remiasi trimis pamatiniais matmenimis – ekonomikos augimu, visuomenės gerove ir aplinkos kokybe. Didžiausi iššūkiai Lietuvai kyla dėl 13 DVT „Kova su klimato kaita“, 2 DVT „Kova su badu“, 10 DVT „Nelygybės mažinimas“, 14 DVT „Vandenynų ir jūrų ištekliai“ ir 17 DVT „Partnerystės įgyvendinant tikslus“ pasiekimo. 2022 m. rugpjūčio 3 d. Europos Komisija (toliau – EK) patvirtino 2021–2027 m. Europos Sąjungos fondų investicijų **programą**, pagal kurią Lietuvai yra skirta beveik 6 mlrd. Eur investicijų. ES fondų lėšos Lietuvoje bus investuojamos pagal šiuos prioritetus: 2 PRIORITETAS. ŽALESNĖ LIETUVA – perėjimas prie švarios energetikos, žaliosios investicijos, žiedinė ekonomika, prisitaikymas prie klimato kaitos, ekstremalių klimato reiškinių rizikos prevencija bei jos valdymas. 8 PRIORITETAS. TVARUS JUDUMAS MIESTUOSE – 18 Lietuvos didžiųjų miestų ir kurortų darnaus judumo miestų planuose numatytų atitinkamų priemonių finansavimas. Įgyvendinant Savivaldybės plėtros planą yra parengta *Pasvalio rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2021–2027 metams 2021 m. įgyvendinimo ataskaita*¹⁷. Rodiklių vertinimas numatytas tik strateginio plėtros plano įgyvendinimo pabaigoje, t. y. 2027 metais.

Savivaldybė kiekvienais metais rengia strateginius veiklos planus. Dabar aktualus **Pasvalio rajono savivaldybės 2023–2025 metų strateginis veiklos planas**¹⁸, kuriame suformuotos 9 programos:

Savivaldybės teritorijoje veikia Pasvalio rajono vietos veiklos grupė (toliau – VVG), jos parengta strategija ir įgyvendinami projektai taip pat yra aktualūs. Pasvalio rajono VVG, kurios atstovaujama teritorija – Savivaldybės teritorija be Pasvalio miesto, yra parengusi **2014–2020 m.**

¹⁷ Patvirtintas Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2022 m. birželio 29 d. sprendimu Nr. T1-123.

¹⁸ Patvirtintas Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2009 m. birželio 12 d. sprendimu Nr. T1-155.

Pasvalio rajono vietos plėtros strategiją¹⁹, kurios įgyvendinimo laikotarpis – nuo 2016 m. gegužės 9 d. iki 2023 m. rugsėjo 1 d. Pasvalio rajono VVG yra pradėjusi rengti naujo finansavimo periodo, t. y. 2023–2027 m. Pasvalio rajono vietos plėtros strategiją. Savivaldybės teritorijoje taip pat veikia ir Pasvalio miesto VVG, kuri pradėjo rengti naujo finansavimo periodo, t. y. 2023–2027 m. Pasvalio miesto vietos plėtros strategiją.

Galiojantys aktualūs ilgalaikės, vidutinės bei trumpalaikės trukmės strateginio bei teritorijų planavimo dokumentai, kuriais vadovaujantis arba į kuriuos atsižvelgiant bus rengiamas naujas Savivaldybės strateginis plėtros planas (kai kurių dokumentų galiojimo laikas yra pasibaigęs, tačiau neparengus naujų dokumentų, galioja pastarieji):

- *Pasvalio rajono savivaldybės šilumos ūkio specialusis planas*²⁰;
- *Pasvalio rajono savivaldybės vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros specialusis planas (su visais aktualiais pakeitimais)*²¹
- *Pasvalio rajono savivaldybės atliekų tvarkymo 2015–2020 m. planas*²²;
- *Pasvalio rajono savivaldybės atsinaujinančių išteklių naudojimo plėtros veiksmų planas iki 2030 m.*²³
- *Pasvalio rajono savivaldybės aplinkos monitoringo 2023–2028 metų programa*²⁴;
- *Pasvalio rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkos 2021–2025 metais bendrasis planas*²⁵.

VPKK požiūriu NVO stebėsenai aktualus yra numatomas Atsinaujinančių išteklių naudojimo plėtros veiksmų plano iki 2030 m. rengimas.

Pasvalio SPP 2030 rengimo procesą sudaro 3 pagrindiniai etapai (žr. schemą žemiau). Kaip matyti iš strateginio plano rengimo schemos, VPKK diskursas galėtų būti matomas visuose trijuose plano rengimo etapuose. I etape būtų tikslinga NVO tarybai įsitraukti į Darbo grupių susitikimus ir diskusijas. II etape – suinteresuotoms viešojo intereso NVO būtų tikslinga dalyvauti Tikslų, uždavinių

¹⁹ Aktuali redakcija nuo 2023-01-10.

²⁰ Patvirtintas Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2020 m. rugpjūčio 26 d. sprendimu Nr. T1-160.

²¹ Patvirtintas Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2020 m. rugpjūčio 26 d. sprendimu Nr. T1-160, koreguotas 2022 m. gegužės 25 d. Pasvalio rajono savivaldybės sprendimu Nr. T1-117.

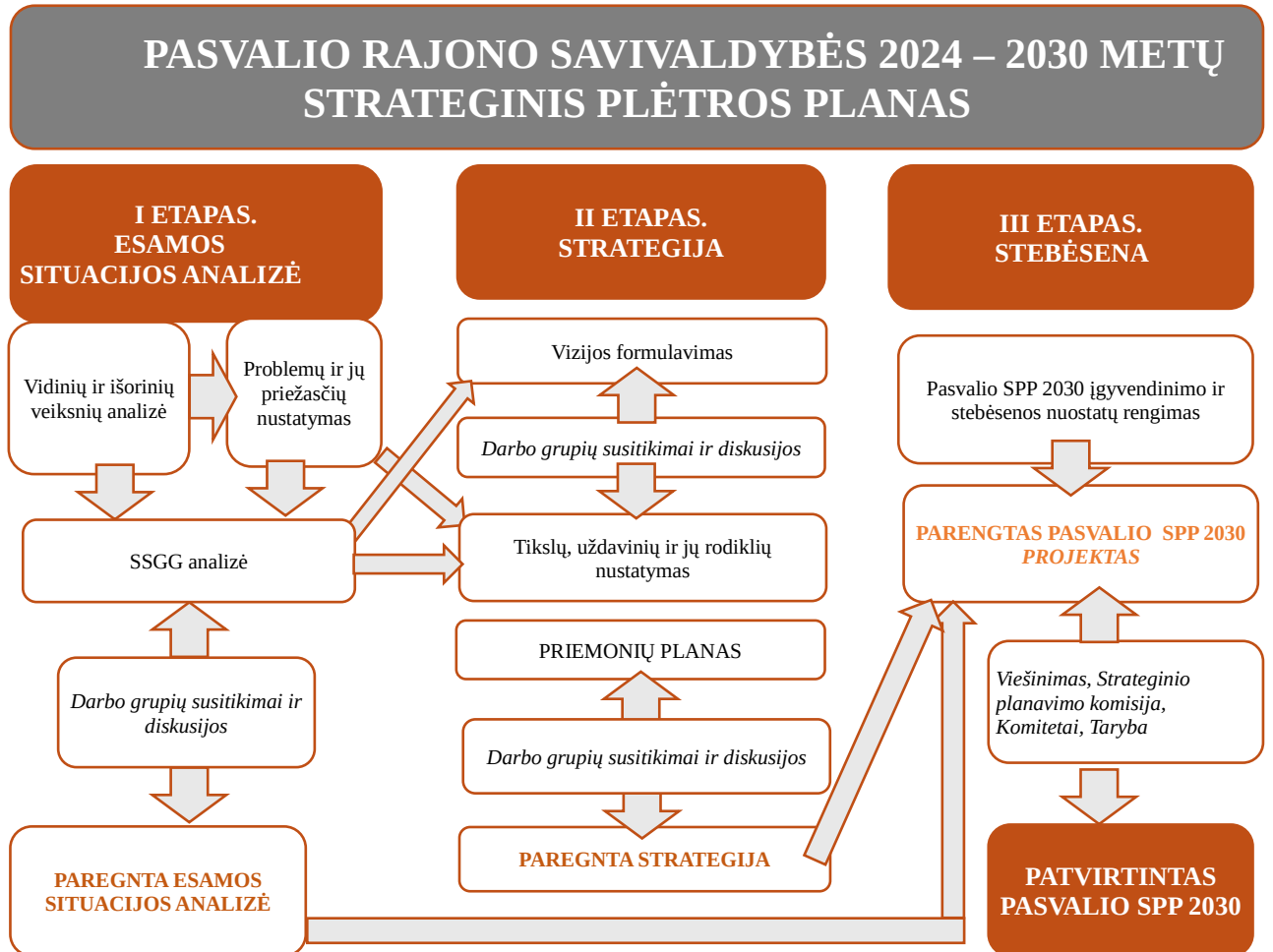
²² Patvirtintas Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2014 m. lapkričio 27 d. sprendimu Nr. T1-207.

²³ Patvirtintas Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2022 m. gruodžio 21 d. sprendimu Nr. T1-257.

²⁴ Patvirtinta Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2023 m. gegužės 24 d. sprendimu Nr. T1-116.

²⁵ Patvirtintas Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2021 m. kovo 31 d. sprendimu Nr. T1-61 (aktuali redakcija nuo 2022-02-25).

ir jų rodiklių nustatyme. III etape – dalyvauti SPP stebėsenos nuostatų rengime su tolimesniu VPKK Pasvalio rajone stebėseną ir komunikavimu su visuomene.

Pasvalio rajono SPP nurodomas **darnios energetikos indeksas**²⁶. Pasvalio r. sav. pagal *apibendrinantį darnios energetikos plėtros indeksą* 2021 m. buvo 34-a šalyje (surinko vienodai balų, kaip ir Rokiškio r. sav., tačiau daugiau nei Biržų r. sav.). Prasčiausiai vertinamos sritys – daugiabučių renovacija, dviračių takų infrastruktūra, elektromobilių naudojimo lygis bei mažai finansuojamų projektų atsinaujinančios energetikos srityje. Geriausiai vertinamos sritys – žemas energetinio skurdo slenkstis, sąlyginai žema NT bei šilumos kaina. Palyginti su 2019 m., Pasvalio r. sav. pagal apibendrinantį darnios energetikos plėtros indeksą pakilo iš 39-os į 34-ą vietą.

²⁶ [Savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos vertinimas - Lietuvos energetikos agentūra](#)

VPKK perspektyvai svarbu tai, kad Lietuvos energetikos agentūra numato ir tolimesniais metais atlikti kasmetinius Lietuvos savivaldybių darnios energetikos plėtros vertinimus pagal jų pasiektą pažangą spartinant atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą, didinant energijos vartojimo efektyvumą, skatinant darnų judumą ir gerinant energetinių paslaugų prieinamumą. Savivaldybių viešai skelbiama informacija, jos geresnis parengimas ir prieinamumas leistų tiksliau įvertinti savivaldybių veiklą bei pasitarnautų savivaldybių gyventojams, svečiams ir kitiems suinteresuotiems asmenims. Todėl Pasvalio rajono savivaldybės skelbiama su VPKK sietina informacija yra laikytina gerosios praktikos pavyzdžiu.

Šiaulių miestas²⁷

Šiaulių miesto Savivaldybės taryba ilgalaikį strateginio planavimo dokumentą – 2015–2024 metų **Šiaulių miesto plėtros strateginį planą** patvirtino 2016 m. rugpjūčio 25 d. sprendimu [Nr. T-325](#). Pagal Savivaldybės tarybos patvirtintą strateginį veiklos planą yra formuojamas atitinkamų metų Savivaldybės biudžetas. Šiaulių miesto savivaldybės 2015–2024 m. strateginiame plėtros plane buvo išskirti trys miesto vystymo prioritetai:

1. ATVIRAS – aktyvi, kūrybinga ir atsakinga bendruomenė
2. VERŽLUS – konkurencinga verslo aplinka
3. SAUGUS – draugiška gamtai kokybiška gyvenamoji aplinka.

Šiaulių m. savivaldybė atliko gyventojų nuomonės apie Šiaulių m. viziją tyrimą²⁸:

²⁷ Žr. Priedas 6

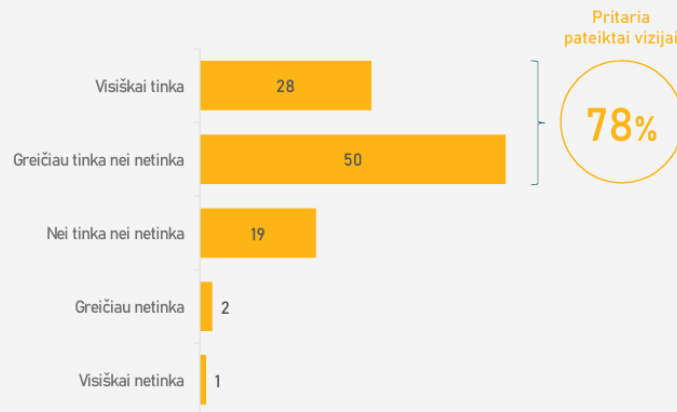
²⁸ [PowerPoint Presentation](#)

PATEIKTOS VIZIJOS ŠIAULIŲ MIESTUI TINKAMUMO VERTINIMAS (PROC.)

Kiek Jūsų nuomone Šiaulių miestui tinka vizija: ŠIAULIAI – Saulės miestas; ATVIRAS – aktyvi, kūrybinga ir atsakinga bendruomenė; VERŽLUS – konkurencinga verslo aplinka; SAUGUS – draugiška gamtai kokybiška gyvenamoji aplinka.

N=513

Teigiantys, jog vizija dažniau aukštesnio išsimokslinimo respondentai.

Aukščiau paminėtas tyrimo analizė parodė, kad Šiaulių miesto gyventojai nėra dėmesingi VPKK diskursui. Kaip Šiaulių miesto trūkumai šalia per ilgai trunkančių gatvių/namų renovacijos darbų buvo paminėta tik viena VPKK priemonė – nepakankamas nemokamo elektromobilių įkrovimo stotelių kiekis. Tokį trūkumą identifikavo mažiau nei 1 proc. respondentų. Kaip matyti iš žemiau pateikiamo grafiko, šiauliečiai neaktualizuoja VPKK diskurso.

AKTUALIAUSIOS SOCIALINĖS PROBLEMOS ŠIAULIŲ M. SAVIVALDYBĖJE (PROC.)

Jūsų nuomone, kokios socialinės problemos yra aktualiausios Šiaulių miesto savivaldybėje?

N=513

Emigraciją dažniau įvardija 35-55 m., aukštesnio išsimokslinimo apklaustieji.

Didelius gyvenimo lygio skirtumus tarp įvairių žmonių grupių dažniau nurodo neturintys vaikų iki 18 m. respondentai.

Didėjantį atotrūkį tarp valdžios ir paprastų žmonių – vyresni nei 35 m., aukščiausio išsimokslinimo, didesnių pajamų tyrimo dalyviai.

Korupciją – aukštesnio išsimokslinimo atstovai.

Atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo skatinimo ir energijos vartojimo efektyvumo didinimo srityse Šiaulių miestas tarp Lietuvos savivaldybių užima 52 vietą iš 60

savivaldybių pagal Savivaldybės darnios energetikos plėtros indeksą. Prasčiausiai vertinami rodikliai buvo AIE naudojimo veiksmų plano projekto / plano nebuvimas (dabar 0 balų iš 8), renovuotų daugiabučių dalis (1 balas iš 20), elektromobilių įkrovimo stotelių skaičius 1000 gyventojų (1 balas iš 6), elektromobilių skaičius 1000 gyventojų (1,5 balo iš 5), paprastųjų gaminančių vartotojų įrenginių galia 1000 gyventojų (2 balai iš 9). Strategine galimybe nurodoma - GA15: Stiprus Europos Sąjungos žaliasis kursas ir papildomos investicijos gali pagerinti pramoninių teritorijų ir žaliųjų teritorijų aplinkos kokybę.

Naujajame strateginiame savivaldybės veiklos plane, vienu iš Šiaulių miesto savivaldybės tikslų - Pagerinti aplinkos kokybę mieste, užtikrinant poveikio klimatui neutralumą ► P-13-01 Savivaldybės darnios energetikos plėtros indeksas (balas).

Paminėtinas savivaldybės tikslas, sietinas su VPKK, yra diegti mieste darnaus judumo principus. Siekiant tobulinti eismo organizavimą miesto gatvėse įgyvendinamas projektas „Darnus judumas ir kasdienių kelionių modeliavimas Baltijos jūros miestuose“, kurio metu atliekamas kasdienių kelionių įpročių monitoringas ir pokyčių modeliavimas. Kitos VPKK priemonės nėra detalizuotos.

Šiuo metu galiojančio Šiaulių miesto 2016 m. parengto **Šiaulių miesto vietos veiklos grupės vietos plėtros strategijos** tikslai ir uždaviniai: Užtikrinti Šiaulių miesto vietos veiklos grupės vietos plėtros strategijos įgyvendinimą ir joje numatytų tikslų (I tikslas „Mažinti Šiaulių miesto gyventojų socialinę atskirtį pasitelkiant savanorišką veiklą“; II tikslas „Didinti Šiaulių miesto gyventojų verslumą ir aktyvumą darbo rinkoje skatinant visapusišką bendradarbiavimą“) pasiekimą. VPKK priemonės nėra detalizuotos.

Vilkaviškio rajonas²⁹

Vilkaviškio rajono savivaldybės strateginis planas veikia sutinkamai su Vilkaviškio rajono savivaldybės tarybos 2018 m. spalio 26 d. sprendimu Nr. B-TS-1234 „Dėl Vilkaviškio rajono savivaldybės 2019–2027 m. strateginio plėtros plano patvirtinimo“. Strateginiame plėtros plane suformuluota Savivaldybės strateginė vizija - **Vilkaviškio rajonas – saugus Lietuvos pasienio kraštas, savo gamtine geografine padėtimi patrauklus investicijoms, turtingas etniniu ir kultūriniu paveldu, sudarantis sąlygas visapusiškai tobulėti** - bei išskirti trys Savivaldybės vystymosi prioritetai:

²⁹ Žr. Priedas 7

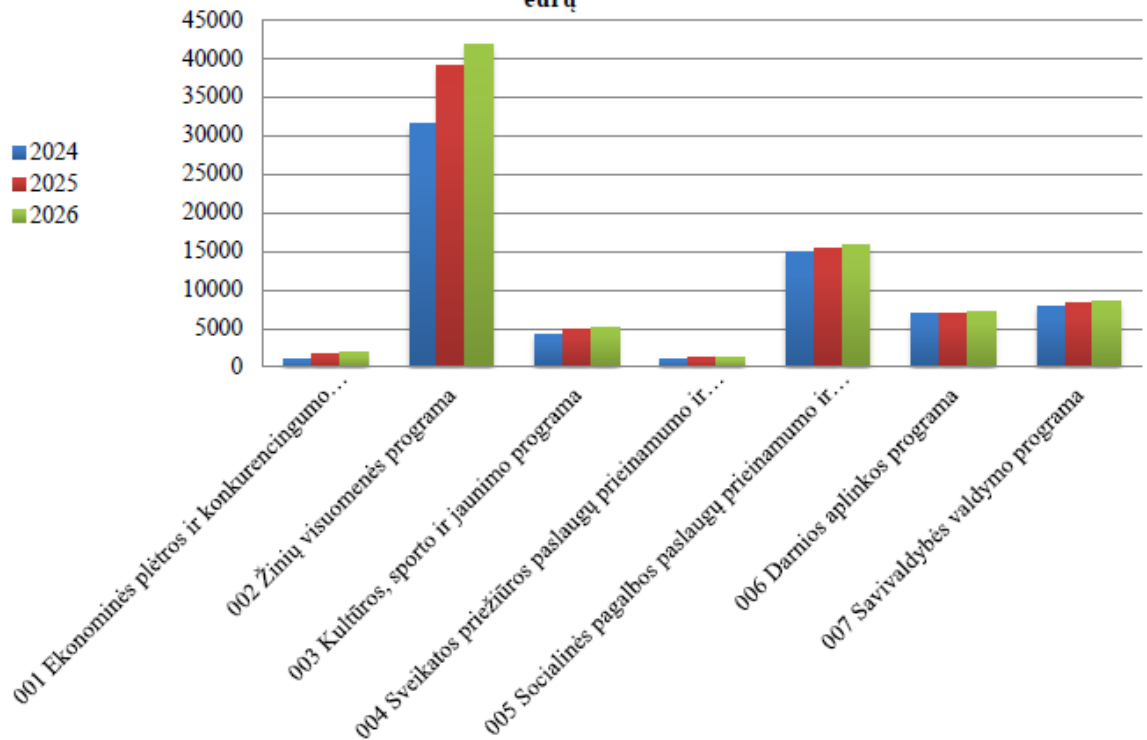
I prioritetas	Tvarios ekonominės plėtros skatinimas ir konkurencingumo didinimas
II prioritetas	Modernios visuomenės ugdymas ir socialinės gerovės plėtojimas
III prioritetas	Darnios aplinkos ir modernios infrastruktūros vystymas

Vilkaviškio rajono savivaldybės taryba 2023 m. sausio 27 d. sprendimu Nr. B-TS-1248 patvirtino Vilkaviškio rajono savivaldybės 2023–2025 metų strateginį veiklos planą, kuriame buvo nustatyti šie veiklos prioritetai:

2. darnios aplinkos ir modernios infrastuktūros plėtojimas;
3. palankių sąlygų investicijų pritraukimui ir darbo vietų kūrimui sudarymas;
4. kokybiškos ir efektyvios sveikatos priežiūros užtikrinimas, orientuotas į gyventojų poreikius;
5. integralių, optimalių ir kokybiškų ugdymo(si) sąlygų kūrimas;
6. pažeidžiamų ir socialinėje atskirtyje esančių gyventojų gerovės didinimas.

Pažymėtini su VPKK diskursu sietini 2023 m. atlikti darbai - **1 prioritetas - Darnios aplinkos ir modernios infrastuktūros plėtojimas**: parengti 8 planuojamų renovuoti daugiabučių namų Investiciniai planai ir Energinio naudingumo sertifikatai; vykdant Vilkaviškio miesto gatvių apšvietimo sistemos modernizavimą atnaujinta 158 vnt. šviestuvai; parengta Kybartų kultūros centro pastato, J. Basanavičiaus g. 40, Kybartai, pamatų hidroizoliacijos, šiltinimo ir drenažo įrengimo projektavimo darbų techninė užduotis ir inicijuotas projektavimo darbų ir projekto vykdymo priežiūros paslaugos pirkimo procedūros projekto; pradėta žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūra, įgyvendinant „Susisiekimo komunikacijų inžinerinės infrastruktūros vystymo, numatant dviračių taką aplink Paežerių ežerą specialiojo plano“ sprendinius (planuojama baigti 2024 m.); patvirtintas Savivaldybės atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planas 2023–2030 metams;

2024, 2025, 2026 metų asignavimų ir kitų lėšų pasiskirstymas pagal programas, tūkst. eurų

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

- NVO veiklų nuostatas apibrėžiančiuose teisės aktuose nuo 2024 m. spalio 17 d. įsigaliojo viešojo intereso NVO teisinis reglamentavimas, kas sudaro teisinio ir finansinio subjektyvumo prielaidas VPKK diskurso stebėsenoje NVO perspektyvos požiūriu.
- Savivaldos strateginiame planavime, kaip taisyklė, jau yra suformuluotos VPKK nuostatos, tačiau jų įgyvendinimui iki 2026 m. aprašomose priemonėse trūksta aiškesnės detalizacijos pagal transporto, pramonės ir žemės ūkio sektorius.
- Savivaldybių merai, vykdydami savo nuo 2023 m. išplėtotas funkcijas, skiria strateginio planavimo koordinatorius pagal savivaldybių tarybų patvirtintą strateginio plano programinę struktūrą.
- Tirtose Kėdainių r., Pasvalio r., Šiaulių m. ir Vilkaviškio r. savivaldybių administracijų VPKK stebėsenos taikiniais identifikuota: 1) energijos vartojimo efektyvumo didinimas; 2) atnaujinančios energijos skatinimas; 3) aplinkosauginiai projektai; 4) švietimas ir informavimas; 5) žaliojo transporto vystymas; 6) atliekų valdymas; 7) tarptautinio bendradarbiavimo dalis, sietina su VPKK.

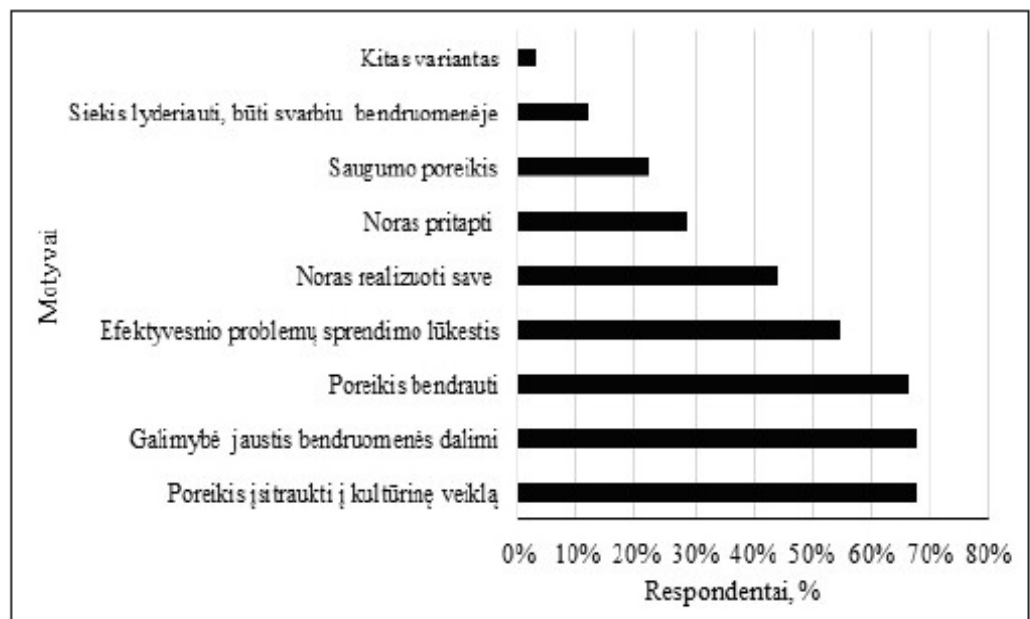
6. Savivaldybės savo veiklų ataskaitose atsižvelgia į LEA teikiamas savivaldybės darnios energetikos plėtros pažangos indekso metines apžvalgas.
7. Savivaldybių VVG veiklų strategijose yra numatoma projektų finansavimo privaloma sąlyga - klimato kaitos neutralumo siekiamybė.
8. Savivaldybės yra parengusios arba rengia Atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planus 2023–2030 metams.
9. Savivaldybių strateginių planų iki 2027 - 2030 m. vertinimai yra numatyti tokių planų baigiamiesiems metams, t.y. VPKK diskurso aktualizacijai konkrečioje savivaldybėje turimas iki 5 metų laikotarpis.
10. Atliekamiems Savivaldos strateginių planų ir jų įgyvendinimo planų, visų pirma po 2026 m., tikslinimams, tikslinga detalizuoti VPKK priemonių aprašus (išskiriant transporto, pramonės ir žemės ūkio sektorius), numatant NVO stebėsenos rodiklius.
11. Savivaldybių merų skiriamų strateginio planavimo koordinatorių veiklos aprašus tikslinga papildyti VPKK priemonių diegimo stebėseną pasitelkiant suinteresuotas (viešo intereso) NVO pagal transporto, pramonės ir žemės ūkio sektorius.
12. Vietos savivaldos VPKK priemonių įgyvendinimo stebėsenos viešo intereso NVO veiklų finansavimo pagrindimui VPKK sąvoką tikslinga įtraukti į aplinkos apsaugos ir/ar viešojo intereso užtikrinimo teisinius apibrėžimus.
13. Savivaldybių NVO tarybų darbotvarkėse tikslinga inicijuoti Atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo plėtros veiksmų planų įgyvendinimo NVO stebėseną.
14. Tikslinga išnaudoti savivaldos strateginių planų rodiklių pasiekimo vertinimo terminą – 2027 m. – viešo intereso NVO pasirengimui 2026-2027 m. tokių rodiklių vertinimui atsižvelgiant į VPKK priemonių diegimą, NVO perspektyvos požiūriu.
15. VPKK diskurso NVO stebėsenos instrumento išėtinis teisinis pagrindas tikslinga priimti LEA rengiamų savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos indekso apžvalgų „šešėlines ataskaitas“, prieinamas visapusiškiems aptarimams su visuomene.
16. Tikslinga savivaldybių tarptautinio bendradarbiavimo dalies, sietinos su VPKK, aprašą.

2.1.2. Vietos savivaldos NVO ir vietos bendruomenių subjektų faktinės būklės analizė

NVO ir vietos bendruomenės šiuo metu yra plačiai paplitusios ir gerai žinomos Lietuvos visuomenės sudedamosios dalys. Norint tinkamai pasirinkti šios Studijos uždaviniams atitinkančius

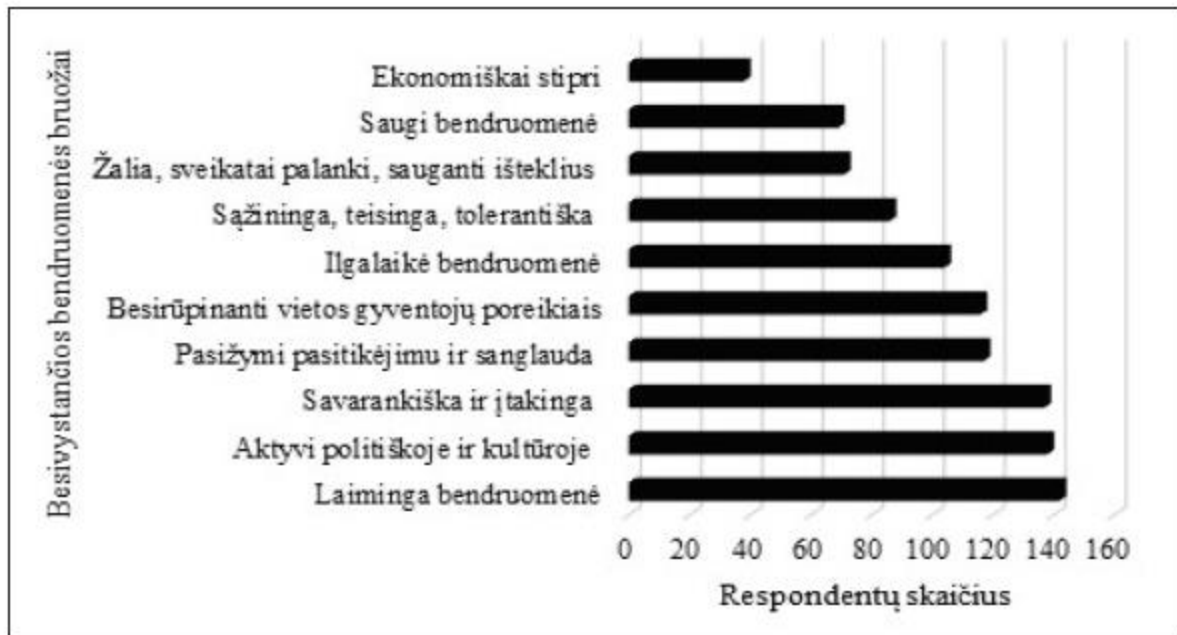
subjektus galima pasinaudoti tiek akademinė tyrimų, tiek pačių savivaldybių teikiama duomenimis. Tolimesnės analizės pagrindimui tikslinga įvertinti kai kurias akademines nuostatas. Nustatant vietos bendruomenių interesus, jų „varomąsias jėgas“, atlikti tyrimai³⁰ rodo (žr. grafikus žemiau) žmonių pasirinkimų dalyvauti bendruomenių veikloje motyvus visų pirma kaip „poreikį įsitraukti į kultūrinę veiklą“, „galimybę jaustis bendruomenės dalimi“ ir „poreikis bendrauti“ (pirmasis grafikas).

Akademinio J. Vorevičienės tyrimo rezultatas rodo, kad „problemų sprendimo lūkestis“, kas yra artima VPKK diskursui, taip pat užima aukštą, bet ne lemiančią, motyvacinę poziciją vietos bendruomenėse. Svarbu ir tai, kad jei NVO ar vietos bendruomenės centras nėra formalus ir pasyvus, jų veikla teikia bendruomenėms apčiuopiamą teigiamą poveikį (antrasis grafikas). Čia matome, kad vienas iš ryškiausių yra žmonių poreikis „būti aktyviais politikoje“, kas susiškaukia su VPKK diskursu. Mūsų požiūriu, darytina išvada, kad VPKK diskurso ir jo stebėsenos pačios visuomenės pastangomis instrumentų sukūrimui, subjektų taikiniai tikslinga numatyti vietos NVO ir bendruomenes, turinčias suformuotas ir veikiančias struktūras, strateginį planavimą. Tokiais subjektais matome tirtų savivaldybių NVO Tarybas ir VVG.

J. Vorevičienė: 1 grafikas

³⁰ Jurgita Vorevičienė. Lietuvos bendruomenių centrų veikla vietos bendruomenėse, KTU, jurgita.voreviciene@ktu.edu

J. Vorevičienė: 2 grafikas

Savivaldybių NVO, bendruomenių ir ūkio subjektų sąrašai ir rekvizitai pateikiami Studijos Priedų dalyje. Ten pat, atitinkamai teikiami aktualūs strateginiai ir veiklų reglamentavimo dokumentai.

Kėdainių rajonas

Kėdainių rajono savivaldybės taryba 2023 m. rugsėjo 29 d. sprendimu Nr. TS-243 „Dėl Kėdainių rajono savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybos sudarymo“ patvirtino Kėdainių rajono savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybą. Kėdainių rajono savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybos veiklos **tikslas** – užtikrinti ir skatinti nevyriausybinių organizacijų dalyvavimą nustatant, formuojant ir įgyvendinant nevyriausybinių organizacijų plėtros valstybės politiką savivaldybėje, stiprinti bendradarbiavimą tarp Savivaldybės institucijų, įstaigų ir nevyriausybinių organizacijų.

Nevyriausybinių organizacijų taryba vykdo šias funkcijas:

- 1) teikia Savivaldybės institucijoms ir įstaigoms pasiūlymus dėl savivaldybės teritorijoje veikiančių nevyriausybinių organizacijų stiprinimo;
- 2) dalyvauja rengiant Savivaldybės institucijų ir įstaigų teisės aktų, susijusių su nevyriausybinių organizacijų plėtra, projektus;
- 3) dalyvauja Savivaldybės institucijoms ir įstaigoms atliekant analizę dėl Savivaldybės

- administruojamų viešųjų paslaugų teikimo ir teikia pasiūlymus dėl viešųjų paslaugų teikimo;
- 4) dalyvauja darbo ar ekspertų grupėse nevyriausybinių organizacijų plėtros valstybės politikos klausimams svarstyti;
 - 5) analizuoja nevyriausybinių organizacijų veiklos problemas ir poreikius, inicijuoja nevyriausybinių organizacijų ir / ar Savivaldybės institucijų ir įstaigų atstovų pasitarimus, seminarus ir mokymus nevyriausybiniams organizacijoms aktualiais klausimais;
 - 6) skleidžia informaciją apie NVO tarybos tikslus ir veiklą, savivaldybės teritorijoje veikiančias nevyriausybines organizacijas, jų veiklą;
 - 7) kartą per metus Savivaldybės tarybai teikia savo veiklos ataskaitą;
 - 8) vykdo kitas teisės aktų nustatytas funkcijas, susijusias su nevyriausybinių organizacijų veikla;
 - 9) atlieka Savivaldybės bendruomeninių organizacijų tarybos funkcijas, numatytas Lietuvos Respublikos bendruomeninių organizacijų plėtros įstatymo 8 straipsnio 3 dalyje.
- Rajono nevyriausybiniams organizacijoms aktuali informacija teikiama FB puslapyje [Kėdainių rajono savivaldybės Nevyriausybinių organizacijų taryba](#).

Kėdainių rajono NVO Tarybos personalinę sudėtį žr. Priedas 4.

Pasvalio rajonas

Pasvalio rajono Tarybos 2014 m. spalio 22 d. sprendimu Nr. T1-200 patvirtinti Pasvalio rajono NVO tarybos nuostatai, nustatę:

NVO tarybos veiklos tikslas – užtikrinti ir skatinti nevyriausybinių organizacijų, tame tarpe ir bendruomeninių, dalyvavimą nustatant, formuojant ir įgyvendinant nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką savivaldybėje, stiprinti bendradarbiavimą tarp NVO ir Savivaldybės institucijų ir įstaigų perduodant viešąsias paslaugas.

NVO tarybos veiklos uždaviniai:

1. stiprinti Savivaldybės institucijų ir įstaigų bei NVO bendradarbiavimą įvairiose NVO veiklos srityse;
2. skleisti informaciją apie Savivaldybės teritorijoje veikiančias NVO, jų iniciatyvas, veiklą ir patirtį;
3. organizuoti pasitarimus, seminarus ir mokymus NVO aktualiais veiklos klausimais;

4. teikti NVO metodinę pagalbą viešųjų paslaugų perdavimo klausimais;
5. vertinti NVO įtraukimo situaciją į viešųjų paslaugų teikimą, teikti rekomendacijas.

NVO taryba atlieka šias funkcijas:

1. teikia Savivaldybės institucijoms ir įstaigoms pasiūlymus dėl Savivaldybės teritorijoje veikiančių NVO stiprinimo, veiklos skatinimo;
2. teikia Savivaldybės institucijoms ir įstaigoms siūlymus dėl Savivaldybės prioritetų, susijusių su NVO palankios aplinkos Savivaldybėje kūrimu, nustatymo;
3. teikia siūlymus išplėstinei seniūnaičių sueigai dėl atstovų, deleguojamų į pretendentų į seniūno pareigas konkurso komisijos narius, ir dėl atstovų, deleguojamų dalyvauti Savivaldybės institucijų sudaromų komitetų, darbo grupių, komisijų darbe;
4. teikia siūlymus Savivaldybės institucijoms ir išplėstinei seniūnaičių sueigai dėl bendruomenių viešųjų poreikių ir iniciatyvų finansavimo tikslingumo, dėl viešųjų paslaugų, už kurių teikimą yra atsakinga Savivaldybė, teikimo perdavimo NVO tikslingumo, vietos verslumo skatinimo ir dėl kitų Savivaldybės gyventojams svarbių reikalų;
5. dalyvauja rengiant Savivaldybės institucijų ir įstaigų teisės aktų, susijusių su NVO plėtra, projektus;
6. dalyvauja darbo ar ekspertų grupėse NVO plėtros valstybės politikos klausimams svarstyti;
7. dalyvauja Savivaldybės institucijoms ir įstaigoms atliekant analizę dėl Savivaldybės administruojamų viešųjų paslaugų teikimo ir teikia pasiūlymus dėl viešųjų paslaugų teikimo;
8. inicijuoja NVO pasitarimus, seminarus, mokymus aktualiais NVO veiklos ir jų teikiamų paslaugų klausimais;
9. informuoja visuomenę apie NVO tarybos veiklą, skleidžia informaciją apie Savivaldybėje veikiančias NVO, jų iniciatyvas, teikiamas paslaugas, organizuojamus mokymus;
10. vykdo kitas teisės aktų nustatytas funkcijas, susijusias su NVO veikla.

NVO Taryba sudaryta Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2023 m. rugsėjo 27 d. sprendimu Nr. T1-240 (sudėtis pakeista 2024-01-17 Nr. T1-14, 2025-03-19 Nr. T1-81). NVO Tarybos nariai:

1. Gražina Paškevičienė – Pasvalio rajono Raubonių kaimo bendruomenės pirmininkė, bendruomeninių organizacijų atstovė, **tarybos pirmininkė**;
2. Helena Naglazienė – Pasvalio rajono savivaldybės tarybos narė, **tarybos pirmininkės pavaduotoja**;
3. Neringa Barauskienė – Pasvalio rajono bendruomenių sąjungos pirmininkės pavaduotoja, bendruomeninių organizacijų atstovė;
4. Danguolė Bronislava Brazdžionienė – Pasvalio rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos ir sveikatos skyriaus vyriausioji specialistė, Pasvalio rajono savivaldybės administracijos atstovė;
5. Laima Akstinienė – Pasvalio verslininkų asociacijos „Verslo žiedas“ narė, nevyriausybinių organizacijų atstovė;
6. Justina Nemeikšienė – Pasvalio rajono veiklių šeimų klubo pirmininkė, nevyriausybinių organizacijų atstovė;
7. Rita Paliulienė – Pasvalio rajono Krinčino krašto bendruomenės pirmininkė, bendruomeninių organizacijų atstovė;
8. Ramunė Šileikienė – Pasvalio rajono savivaldybės administracijos Bendrojo skyriaus vyresnioji specialistė, Pasvalio rajono savivaldybės administracijos atstovė;
9. Danutė Jablonskytė-Raščė – Pasvalio rajono savivaldybės tarybos narė.

Šiaulių miestas

Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2022 m. balandžio 7 d. sprendimu Nr. T-102 patvirtinti Šiaulių miesto NVO Tarybos Nuostatai, kuriuose nustatyta, kad NVO tarybos tikslas – skatinti Savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą, inicijuoti atviros, pilietiškos ir demokratiškos bendruomenės formavimą, skatinti nevyriausybinių organizacijų plėtrą. Šiaulių miesto NVO tarybos uždaviniai:

1. Analizuoti, vertinti ir svarstyti Savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo galimybes, spręsti probleminius bendradarbiavimo klausimus.
2. Stiprinti Savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų partnerystę ir Šiaulių miesto visuomenės aktyvumą.

NVO taryba atlieka šias funkcijas:

1. Teikia pasiūlymus Savivaldybės institucijoms dėl Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje (toliau – savivaldybės teritorija) veikiančių nevyriausybinių organizacijų veiklos efektyvinimo.
2. Dalyvauja rengiant Savivaldybės institucijų ir įstaigų teisės aktų, susijusių su nevyriausybinių organizacijų plėtra, projektus.
3. Dalyvauja Savivaldybės institucijoms ir įstaigoms atliekant analizę dėl Savivaldybės administruojamų viešųjų paslaugų teikimo ir teikia pasiūlymus dėl viešųjų paslaugų teikimo tobulinimo.
4. Dalyvauja darbo ir ekspertų grupėse nevyriausybinių organizacijų plėtros valstybės politikos klausimams svarstyti.
5. Svarsto ir teikia pasiūlymus Savivaldybės administracijai dėl nevyriausybinių organizacijų programų ir priemonių finansavimo prioritetų iš Šiaulių miesto savivaldybės biudžeto lėšų.

Šiaulių miesto NVO tarybos sudėtis, sudaryta Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2024-12-19 sprendimu Nr. T-553:

- Gediminas Beržinis-Beržinskas – Šiaulių miesto savivaldybės tarybos narys;
- Daiva Grigaliūnienė – asociacijos Šiaulių nevyriausybinių organizacijų konfederacijos deleguota atstovė;
- Edvardas Kuvikas – asociacijos Šiaulių apskrities bendruomenių konfederacijos deleguotas atstovas;
- Nijolė Malakauskienė – asociacijos Šiaulių apskrities bendruomenių konfederacijos deleguota atstovė;

- Danguolė Martinkienė – Šiaulių miesto savivaldybės administracijos Nevyriausybinų organizacijų koordinatorė (vyriausioji specialistė).
- Oksana Mejerė – Šiaulių miesto savivaldybės administracijos Miesto koordinavimo skyriaus vedėjo pavaduotoja;
- Juozas Pabrėža – Šiaulių miesto savivaldybės tarybos narys;
- Vida Pociuvienė – asociacijos Šiaulių nevyriausybinų organizacijų konfederacijos deleguota atstovė;
- Emilija Rešeliauskaitė – Šiaulių jaunimo organizacijų asociacijos „Apskritasis stalas“ deleguota atstovė;
- Arminas Stočkus – Šiaulių jaunimo organizacijų asociacijos „Apskritasis stalas“ deleguotas atstovas;
- Eligijus Stugys – Šiaulių miesto savivaldybės tarybos narys;
- Irena Vidžiūnienė – Šiaulių miesto savivaldybės tarybos narė.

Vilkaviškio rajonas

Vilkaviškio rajono NVO tarybos veiklos sritys:

1. švietimo ir jaunimo; 2. vietos bendruomenių; 3. kultūros ir sporto; 4. užimtumo, laisvalaikio, turizmo; 5. kitų bendrų pomėgių ar interesų organizacijų; 6. socialinės globos ir sveikatos apsaugos.

NVO tarybos uždaviniai:

1. skatinti ir remti Savivaldybės ir NVO bendradarbiavimą Savivaldybės vystymo ir plėtros, aplinkos apsaugos ir ekologijos, jaunimo reikalų, mokymo ir švietimo, kultūros ir meno, kūno kultūros ir sporto, socialinių paslaugų ir paramos, tautinių bendrijų kultūros raiškos, viešojo saugumo, žalingų įpročių prevencijos, sveikatos priežiūros ir sveikatingumo, gyventojų užimtumo bei kitose NVO veiklos srityse;

2. skatinti ir remti NVO dalyvavimą Lietuvos Respublikos, tarptautiniuose, regioniniuose NVO rėmimo konkursuose, fonduose ir programose;

3. organizuoti NVO veiklos viešinimą Savivaldybėje;
4. skatinti naujų NVO steigimą Savivaldybėje;
5. identifikuoti Savivaldybės NVO sektoriaus problemas, prisidėti prie jų sprendimo.

Vilkaviškio rajono savivaldybės Nevyriausybinių organizacijų taryba:

3. Evaldas Plečkaitis, Vilkaviškio dekanato šeimos centro pirmininkas (komisijos pirmininkas);
4. Joris Juškauskas, Vilkaviškio rajono savivaldybės vicemeras (komisijos pirmininko pavaduotojas);
5. Kristina Auksoraitienė, Vilkaviškio rajono savivaldybės tarybos Ekonomikos ir finansų komiteto narė;
6. Petras Volungevičius, Vilkaviškio rajono savivaldybės tarybos Plėtros, planavimo, turizmo ir vietinio ūkio komiteto narys;
7. Antanas Žilinskas, Vilkaviškio rajono savivaldybės tarybos Sveikatos, šeimos ir socialinių reikalų komiteto narys;
8. Danguolė Gudeliauskienė, Vilkaviškio rajono savivaldybės administracijos Jaunimo reikalų koordinatorė (vyriausioji specialistė);
9. Jurga Grigaliūnaitė-Milovanov, Vilkaviškio rajono savivaldybės administracijos Investicijų ir strateginio planavimo skyriaus vedėja;
10. Vita Zmitrevičienė, Vilkaviškio rajono neįgaliųjų žmonių sąjungos pirmininkė;
11. Giedrė Janušauskienė, Vilkaviškio LIONS klubo narė;
12. Gema Skystimienė, Vilkaviškio trečiojo amžiaus universiteto narė;
13. Asta Ruskytė, Asociacijos „Asterhouse“ pirmininkė;
14. Rimvydas Palubinskas, Vilkaviškio rajono kaimo bendruomenių sąjungos tarybos pirmininkas.

Vilkaviškio rajono savivaldybės bendruomeninių organizacijų taryba:

- Daiva Riklienė, Vilkaviškio rajono savivaldybės vicemerė (komisijos pirmininkas);
- Ramūnas Žemaitis, Vilkaviškio rajono Gudkaimio kaimo bendruomenės pirmininkas (komisijos pirmininko pavaduotojas);
- Arvydas Šlivinskas, Vilkaviškio rajono savivaldybės tarybos narys;
- Laura Sadauskienė, Vilkaviškio rajono savivaldybės sveikatos biuro direktorė;
- Žydrė Žilinskienė, Vilkaviškio rajono savivaldybės Švietimo, kultūros ir sporto skyriaus vedėja;
- Gintas Bakūnas, Vilkaviškio rajono savivaldybės Šeimos seniūnijos seniūnas;
- Lina Grygelaitienė, Vilkaviškio rajono savivaldybės Žemės ūkio skyriaus vedėja;
- Lina Kružinauskienė, Vilkaviškio rajono Kaimo bendruomenių sąjungos pirmininkė;
- Jolita Tekorienė, Vilkaviškio rajono Karklinių bendruomenės pirmininkė;
- Virginija Svirupskienė, Vilkaviškio rajono Gižų kaimo bendruomenės pirmininkė;
- Rita Brazaitienė, Vilkaviškio rajono Sūdavos bendruomenės pirmininkė;
- Neringa Budrevičienė, Vilkaviškio rajono Ramoniškių kaimo bendruomenės pirmininkė.

Bendruomeninių organizacijų tarybos sekretorė Vilma Galinaitienė, Žemės ūkio skyriaus vyriausioji specialistė, tel. 8 342 60008, mob. tel. 8 614 43 068, el. p. vilma.galinaitiene@vilkaviskis.lt

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

5. Visose tirtose Kėdainių rajono, Pasvalio rajono, Šiaulių miesto ir Vilkaviškio rajono savivaldybėse yra susiformavę NVO ir vietos bendruomenių branduoliai, kurių subjektyvumo išraiška yra savivaldybių tarybų patvirtintos NVO tarybos ir vietos bendruomenių tarybos.
6. Savivaldybių NVO ir vietos bendruomenių tarybose bendradarbiauja tiek vietinių NVO, tiek savivaldybių tarybų ir administracijų atstovai, kas rodo nusistovėjusias vietos NVO ir vietos savivaldos bendradarbiavimo/partnerystės praktikas.
7. Visų savivaldybių NVO tarybų vienu iš pagrindinių veiklos uždavinių yra savivaldybės ir jų NVO bendradarbiavimo tolimesnis vystymas bei plėtra. Tačiau tirtose savivaldybėse VPKK diskursas nėra detalizuojamas.
8. Atsižvelgiant į akademiniais tyrimais patvirtintą visuomenės narių, apsijungusių į NVO ar bendruomenes, poreikį dalyvauti viešojoje politikoje, tikslinga savivaldybių NVO tarybas numatyti VPKK NVO stebėsenos vietos savivaldoje iniciatyviniais subjektais.
9. Savivaldybių NVO tarybų veiklas reglamentuojančiuose teisės aktuose tikslinga detalizuoti VPKK diskursą.

2.1.3. NVO santykio su viešąja politika analizė

Šioje Studijoje NVO santykis su viešąja politika yra suprantamas kaip vietos savivaldos sprendimų priėmėjų nagrinėti klausimai 2024 metų imtyje, liečiantys nagrinėjamos savivaldybės NVO sektorių, išskiriant du aspektus: pirmasis – identifikuojant, dalyvaujant ir/arba NVO iniciatyva; antrasis – identifikuojant nagrinėtų klausimų santykį su VPKK.

Atsižvelgiant į tai, kad 2023 m. įsigaliojo LR vietos savivaldos įstatymo nauja redakcija, pagal kurią savivaldos veiklos rodikliai nuo 2024 m. turi kitą lyginamąjį pagrindą, nei rodikliai iki tol, analizės imtis yra grindžiama 2024 m. viešai prieinamais duomenimis. 2023 m. atitinkami duomenys nagrinėjami kaip papildantys analizę.

Savivaldybių NVO tarybų posėdžių 2024 m. analizė

Kėdainių rajonas

Kėdainių rajono savivaldybės NVO tarybos internetiniame puslapyje paskelbtas paskutinis tarybos posėdis vyko 2024 m. balandžio 24 d. Todėl analizei buvo paimta 12 kalendorinių mėnesių tarybos posėdžių imtis – iki 2023 m. gegužės 9 d. Per šį laikotarpį įvyko 13 NVO tarybos posėdžių (didžiąja dalimi prarastų nuotolinės apklausos būdu), kuriuose buvo nagrinėti 44 klausimai. Deja, nei vienas iš jų nelietė VPKK diskurso.

Pasvalio rajonas

Pasvalio rajono savivaldybės internetinėje svetainėje patalpinta Pasvalio rajono savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybos 2025 m. vasario 18 d. protokolu Nr. TO1-1 patvirtinta NVO tarybos 2024 m. veiklos ataskaita. Per ataskaitinį laikotarpį įvyko 4 NVO tarybos posėdžiai, iš jų 1 išvažiuojamasis. Posėdžiuose buvo svarstyti šie klausimai:

1. Dėl Pasvalio rajono savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybos 2024 metų veiklos plano patvirtinimo.
2. Dėl pritarimo Pasvalio rajono savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybos 2023 metų veiklos ataskaitai.
3. Dėl nevyriausybinių organizacijų projektų maksimalios vieno projekto sumos nustatymo.
4. Dėl Pasvalio rajono savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybos atstovų delegavimo į NVO projektų paraiškų ir prašymų vertinimo komisiją.
5. Dėl Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2016 m. kovo 30 d. sprendimo Nr. T1-63 „Dėl Pasvalio rajono nevyriausybinių organizacijų projektų rėmimo iš savivaldybės biudžeto lėšų tvarkos aprašo“ (su visais aktualiais pakeitimais) pakeitimo.
6. Kiti klausimai. Dėl dienos centrų prijungimo prie bibliotekų.
7. Dėl išvažiuojamojo posėdžio – gerosios patirties pasidalijimo su kitos savivaldybės NVO taryba.
8. Dėl NVO aktyvinimo dalyvaujant Pasvalio rajono savivaldybės dalyvaujajame biudžete.
9. Dėl išplėstinio NVO tarybos posėdžio su Savivaldybės teritorijoje veikiančiomis NVO veiklas vykdančiomis socialinėje, kultūros, sporto, jaunimo ir kt. srityse, siekiant identifikuoti NVO sektoriaus problemas, spręsti kitus NVO aktualius klausimus.
10. Dėl Nacionalinės vartotojų konfederacijos pasiūlymų savivaldybėms.
11. Dėl bendruomenių panaudos sutarčių

12. Išvažiuojamasis posėdis į Kauno rajono savivaldybę, aptariant dalyvaujamojo biudžeto gerą patirtimi.

13. Dėl pasiūlymų dalyvaujamojo biudžeto įgyvendinimui.

Sutinkamai su NVO tarybos ataskaita 2024 m. taryboje buvo nagrinėta 13 klausimų, iš kurių 1 – Nacionalinės vartotojų konfederacijos pasiūlymai savivaldybėms – priskirtinas VVPK diskursui.

Šiaulių miestas

2024 m. Šiaulių m. NVO taryba turėjo 2 posėdžius, iš kurių tik 2024-01-05 posėdyje, kuriame buvo renkami Šiaulių m. NVO projektų finansavimo prioritetai, buvo nagrinėjamas VPKK diskurso klausimas. Žemiau pateikiamas nagrinėto klausimo protokolo išrašas.

Šiaulių NVO tarybos nariams svarstyti pateikta 12 pasiūlymų dėl finansavimo prioritetų 2024 m.:

1. *NVO gebėjimų stiprinimas veikti tolerancijos, lyčių lygybės, lygių galimybių, žmogaus teisių užtikrinimo srityse.*
2. *Ekologijos, tvarumo, žaliosios politikos priemonių įgyvendinimo būdų, galimybių paieška ir „zerowaste“ (liet. „nulis atliekų“) gyvenamosios skatinimas.*
3. *NVO veiklos, susiję su miesto gyventojų patiriamų socialinių problemų prevencija.*
4. *Civilinės saugos įgūdžių bei kompetencijų, būtinų krizinėse visuomenei situacijose, stiprinimas.*
5. *Trečiųjų šalių piliečių, atvykusių į Šiaulius, konsultavimas ir tarpininkavimas padedant jiems gauti viešąsias paslaugas .*
6. *Gyvūnų aplinkos ir gyvenimo sąlygų gerinimas.*
7. *Šiaulių NVO veiklų, savanorystės skatinimas, įtraukimo aktyvinimas, organizuojamų laisvalaikio veiklų, bendrystės aktyvinimas, įvairiose gyventojams aktualiose pagal skirtingus poreikius, interesus srityse(saviveiklos, savitvarkos, saviraiškos, saviugdos ir pan.) .*
8. *NVO, nesusijusių su privačių įmonių ar savivaldybės organizacijomis, savanoriškumu pagrįstų kolektyvų veiklos skatinimas ir palaikymas, atstovaujant miesto, apskrities už savivaldybės ribų.*

9. *Skatinimas NVO veiklos, siekiant tenkinti, įgyvendinti, ginti viešuosius gyventojų interesus, gerinti bendradarbiavimą tarpusavyje, su politikais, miesto savivalda.*
10. *NVO atskaitomybės standarto diegimas ir taikymas.*
11. *Visuomenės ir NVO dalyvavimo sprendimų priėmime didinimas.*
12. *NVO kompetencijų ir finansinio tvarumo didinimas.*

Klausė NVO tarybos narių nuomonės dėl finansavimo prioritetų 2024 m. skaičiaus.

NVO tarybos nariai siūlė nustatyti 4-5 finansavimo prioritetus.

Balsavo:

Už 4 finansavimo prioritetus balsavo 3 NVO nariai. Už 5 finansavimo prioritetus balsavo 6 NVO tarybos nariai. Balsų dauguma nutarta nustatyti 5 finansavimo prioritetus 2024 m.

Daugiausiai balsų surinkę 5 pasiūlymai bus teikiami kaip pagrindiniai finansavimo prioritetai 2024 m. NVO tarybos nariai pritarė šiam pasiūlymui.

NUSPREŖSTA: Teikti tvirtinti šiuos nevyriausybinų organizacijų projektų finansavimo prioritetus 2024 m. :

4. *NVO veiklos, susijusios su miesto gyventojų patiriamų socialinių problemų prevencija.*
5. *Civilinės saugos įgūdžių ir kompetencijų, būtinų visuomenei krizinėse situacijose, stiprinimas.*
6. *Šiaulių NVO veiklų, savanorystės skatinimas, gyventojų įtraukimo į laisvalaikio veiklas pagal jų poreikius ir interesus (saviveiklos, savitvarkos, saviraiškos, saviugdros, gyvūnų aplinkos ir gyvenimo sąlygų gerinimo ir pan.), bendrystės aktyvinimas.*
7. *NVO veiklos skatinimas siekiant tenkinti, įgyvendinti, ginti viešuosius gyventojų interesus, gerinti tarpusavio ryšius, bendradarbiavimą su politikais, miesto savivaldos atstovais, didinti visuomenės ir NVO dalyvavimą priimant sprendimus.*
8. *NVO kompetencijų veiklos kokybės ir finansinio tvarumo srityse didinimas.*

Kaip matyti iš Protokolo, VPKK diskurso pasiūlymas Šiaulių m. NVO tarybos palaikymo nesulaukė ir tarp Šiaulių m. NVO projektų finansavimo penkių prioritetinių projektų nepateko.

Vilkaviškio rajonas

2024 m. Vilkaviškio rajono NVO Taryba turėjo 2 posėdžius, iš kurių, esant kvorumui, įvyko tik vienas 2024-02-01. Vilkaviškio r. NVO Tarybos posėdžio sprendimai:

Siūlomos išbraukti finansuotinos veiklos nuo 2024 m.:

1. renginiais, kurie organizuojami nevyriausybinų organizacijų jubiliejams paminėti;
2. pagarbos tautinėms vertybėms, pilietiškumo didinimu;
5. savanorystės skatinimu, kai vykdoma socialinė veikla, skirta socialiai pažeidžiamiems gyventojams ir (ar) jų grupėms;
7. lygių galimybių politikos įgyvendinimu (lygybės ir įvairovės idėjų sklaida visuomenėje; švietimas apie žmogaus teises, moterų ir vyrų lygybę; akcijos, kurios didintų suvokimą apie diskriminaciją; smurto prevencija (Tarptautinė kovos su smurtu prieš moteris diena); socialinės integracijos veiklos, skirtos asmenims susiduriantiems su diskriminacija, ar diskriminacijos apraiškoms mažinti; tolerancija ir pan.).

Siūlomos pridėti finansuotinos veiklos nuo 2024 m.:

1. iniciatyvomis, skirtomis viešųjų erdvių, pastatų tvarkymui;
2. krašto etnokultūros / istorijos, atmintinų vietų įamžinimu, puoselėjimu, išsaugojimu, viešiniu (stendų, informacinių lentų įrengimas, leidinių leidyba ir pan.);
3. aplinkosauginio švietimo ugdymu ir iniciatyvomis;
4. krizių valdymo ir civilinės saugos priemonių vykdymu;
5. iniciatyvomis, susijusiomis su ES ir NATO dvidešimtmečio paminėjimu.

Siūlomos prioritėtinės sritys:

4. Iniciatyvoms skirtoms krizių valdymui ir civilės saugos priemonių vykdymui;
5. Iniciatyvoms skirtoms ES ir NATO dvidešimtmečiui paminėti;
6. Kai Pareiškėjas yra įregistravęs nevyriausybinės organizacijos žymą Juridinių asmenų registre.

Darytina išvada, kad Vilkaviškio r. NVO Taryba, įtraukdama aplinkosauginio švietimo ugdymą ir iniciatyvas į finansuotinių NVO veiklų sąrašą, yra draugiška VPKK diskurso atžvilgiu. Tačiau šiuo metu VPKK diskursas nėra tarybos prioritėtinė sritis.

Savivaldos tarybų 2024 m. posėdžių analizė

Savivaldybių tarybų posėdžių analizei yra prieinami kiekybiniai ir kokybiniai duomenys savivaldybių internetinėse svetainėse paskelbtose savivaldybių metinėse ataskaitose, tarybos posėdžių darbotvarkėse bei tarybos posėdžių protokoluose, tarybos ir administracijos teisės aktų (projektų) skelbimuose. Atlikus tokių dokumentų pirminę apžvalgą buvo nustatyta, kad savivaldybių ataskaitose skelbiamų posėdžių klausimų kiekybiniai rodikliai dažnai nesutampa su paskelbtų savivaldybių tarybų darbotvarkių ir juos lydinių protokolų rodikliais. Buvo atkreiptas dėmesys, kad dalis numatytų darbotvarkėse klausimų tarybų posėdžių metu buvo išbraukiama iš darbotvarkių, o kai kurie nauji klausimai – įtraukiami papildomai. Todėl šioje analizėje buvo nagrinėjami tik paskelbti savivaldybių tarybų posėdžių protokoluose išdėstyti klausimai.

Analizės uždaviniu buvo suprantamas atsakymo į klausimą – koku intensyvumu savivaldybių tarybų posėdžių darbotvarkėse 2024 m. atsispindėjo VPKK diskursas – nustatymas. Tuo tikslu pagal posėdžių protokoluose skelbiamus aprašus reikėjo nustatyti transporto/pramonės/žemės ūkio sektoriams priskirtinų nagrinėtų klausimų sąsają su VPKK diskursu. Pažymėtina, kad *pramonės sektorius* sąvoka vietos savivaldos teisėkūroje nėra naudojama. Šioje analizėje pramonės sektoriui priskiriamas gamybos srityse veikiantis **verslo sektorius** ir, kiek tai priskirtina gamybai, aplinkos ir energetikos sektoriai. Analizės lyginamųjų rodiklių nustatymui buvo sukurta suvestinių rodiklių lentelė. Joje VPKK diskursui priskirtini klausimai buvo pripažįstami tik esant detalizuotam (o ne nuspėjamam) klimato kaitos problematikos paminėjimui. Papildomai buvo analizuojami tarybų sprendimai, liečiantys NVO sektorių.

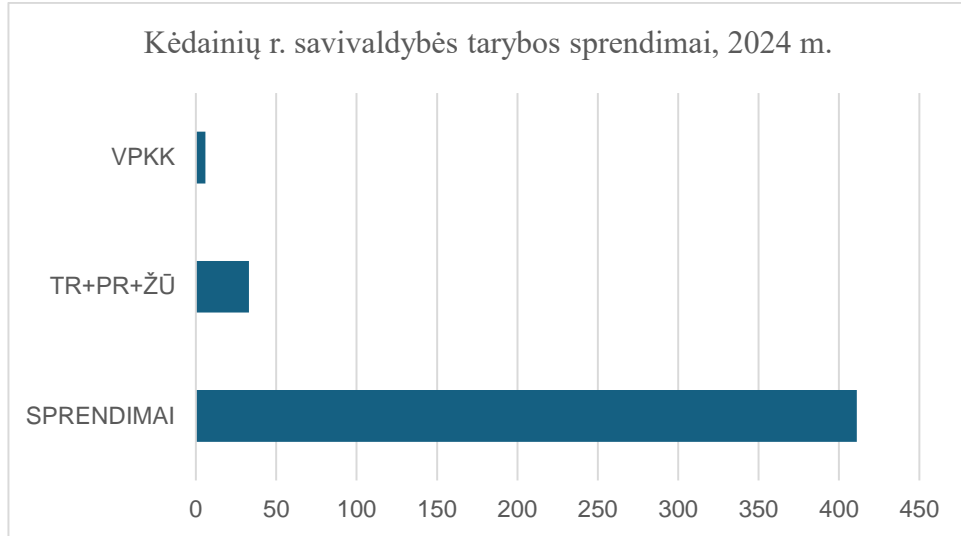
Data	Sprendimai		Transportas		Pramonė		ŽŪ		Aplinka		Energetika		NVO	
	Viso	VPKK	Viso	VPKK	Viso	VPKK	Viso	VPK K	Viso	VPK K	Viso	VPK K	Viso	VPKK
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
SUMA														
:														
DALIS , proc.														

Rodiklių tarp savivaldybių palyginimui buvo naudojami atitinkami LEA duomenys. Analizės duomenys pagal savivaldybes ir lyginamieji analizės rodikliai pateikiami grafiniu pavidalu žemiau.

Kėdainių rajonas

2024 m.

DATA	KLAUSIMŲ SK.		TRANSPORTAS		PRAMONĖ		ŽEMĖS ŪKIS		APLINKA		ENERGETIKA		NVO	
	VISO	VPKK	VISO	VPKK	VISO	VPKK	VISO	VPKK	VISO	VPKK	VISO	VPKK	VISO	VPKK
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
15-vas	22	1	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0
29-kov	62	1	4	1	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
26-bal	40	1	1	0	0	0	0	0	2	0	1	1	0	0
31-geg	96	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
28-birž	45	1	1	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0
27-rugs	51	1	1	1	0	0	0	0	1	0	3	0	0	0
25-spal	24	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
29-lapkr	49	1	4	0	0	0	0	0	2	1	0	0	2	0
20-gruod	22	0	1	0	0	0	0	0	4	0	0	0	1	0
SUMA:	411	6	14	2	0	0	0	0	14	3	5	1	4	0
DALIS:		1,46%	3,41%	0,49%	0	0	0	0	3,41%	0,73%	1,22%	0,24%	0,97%	0

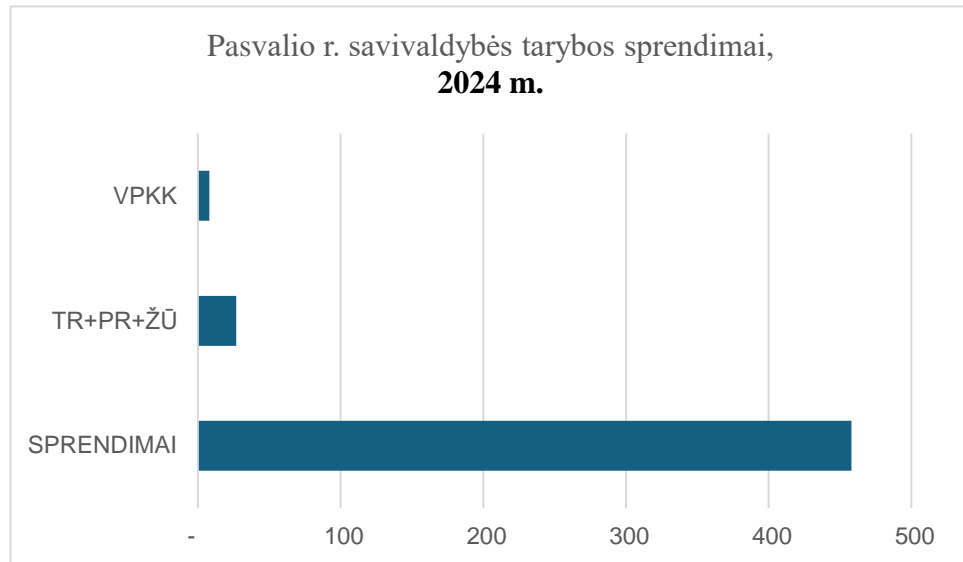
Analizė rodo, kad 2024 m. Kėdainių rajono savivaldybės tarybos priimti sprendimai, susieti su VPKK diskursu sudarė nepilnus 1,5 proc. visų sprendimų. Ten pat, nagrinėti klausimai susieti su transporto, pramonės ir žemės ūkio sektoriais – sudarė 8 proc. LEA stebėsenos 2023 m. duomenys (2024 m. duomenys dar nepaskelbti) rodo, kad Kėdainių rajono savivaldybės darnios energetikos plėtros pažangos indeksas sudarė 40,5 balo ir, lyginant su 2022 m., išaugo 8 balais. Tarp 60-ies Lietuvos savivaldybių Kėdainių rajonas užima 33-34 vietą.

Pasvalio rajonas

2024 m.

DATA	KLAUSIMŲ S		TRANSPORT.		PRAMONĖ		ŽEMĖS ŪKIS		APLINKA		ENERGETIKA		NVO	
	VISO	VPK K	VISO	VPK K	VISO	VPK K	VISO	VPK K	VISO	VPK K	VISO	VPK K	VISO	VPK K
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
17-saus	19	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
14-vas	36	0	2	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0
20-kov	67	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
24-bal	42	1	2	0	0	0	0	0	2	0	1	1	0	0
29-geg	55	1	2	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0
18-birž	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
26-birž	36	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0
28-rugp	55	1	1	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0
26-rugs	36	2	1	1	0	0	0	0	1	1	1	0	1	0
29-spal	34	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

27-lapkri	44	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
18-gruod	33	1	1	0	0	0	1	0	1	0	1	0		1	
SUMA:	45	8	8	10	2	0	0	2	0	6	1	8	4	3	1
DALIS, proc.		1,75	2,18	0,44	0	0	0,44	0	1,31	0,22	1,75	0,87	0,66	0,22	

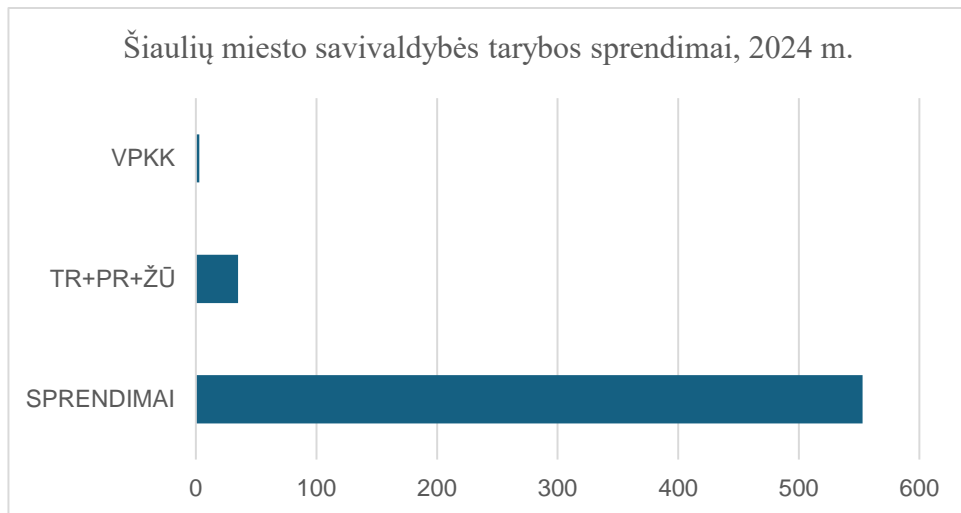

Analizė rodo, kad 2024 m. Pasvalio rajono savivaldybės tarybos priimti sprendimai, susieti su VPKK diskursu sudarė 1,75 proc. visų sprendimų. Ten pat, nagrinėti klausimai susieti su transporto, pramonės ir žemės ūkio sektoriais – sudarė 5,7 proc. visų sprendimų. LEA stebėsenos 2023 m. duomenys (2024 m. duomenys dar nepaskelbti) rodo, kad Pasvalio rajono savivaldybės darnios energetikos plėtros pažangos indeksas sudarė 36,5 balo ir, lyginant su 2022 m., išaugo 3 balais. Tarp 60-ies Lietuvos savivaldybių Kėdainių rajonas užima 47 vietą.

Šiaulių miestas

DATA	KLAUSIMŲ SK.		TRANSPORTA S		PRAMONĖ		ŽEMĖS ŪKIS		APLINKA		ENERGETIK A		NVO	
	VIS O	VPKK	VISO	VPKK	VIS O	VPK K	VISO	VPK K	VIS O	VPK K	VISO	VPK K	VIS O	VPK K
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
01-vas	34	0	0	0		0	0	0	1	0	0	0	2	0
07-kov	71	1	2	1	4	0	0	0	1	0	1	0	0	0
04-bal	46	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2	0

02-geg	58	0	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	0
06-birž	75	0	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	0
04-liep	50	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	1	0
05-rugs	63	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
07-lapkr	42	1	1	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
05-gruod	72	0	4	0	2	0	0	0	1	0	0	0	3	0
19-gruod	42	1	0	0	0	0	0	0	2	0	2	1	1	0
SUMA:	553	3	9	2	13	0	0	0	9	0	4	1	11	0
DALIS, %		0,54	1,63	0,36	2,35	0	0	0	1,63	0	0,72	0,18	1,99	0

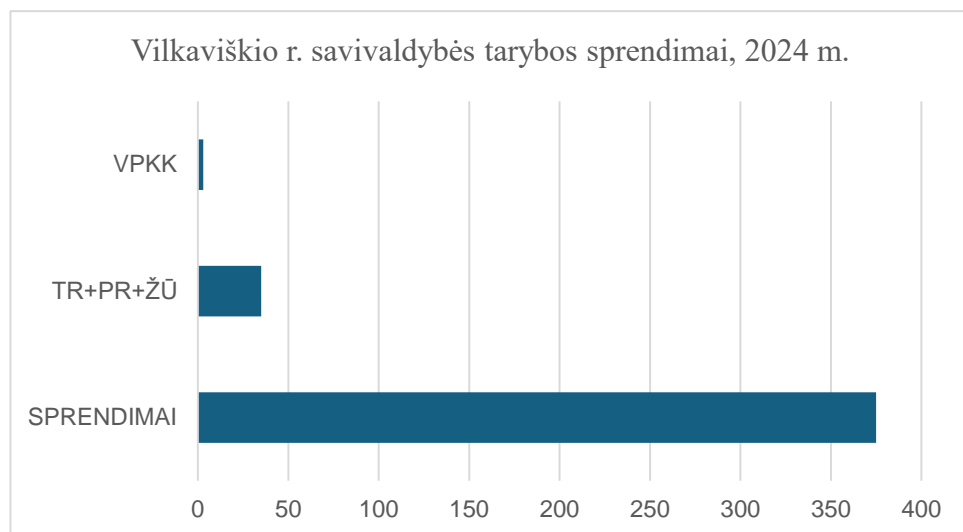

Analizė rodo, kad 2024 m. Šiaulių miesto savivaldybės tarybos priimti sprendimai, susieti su VPKK diskursu sudarė vos 0,54 proc. visų sprendimų. Ten pat, nagrinėti klausimai susieti su transporto, pramonės ir žemės ūkio sektoriais – sudarė 6,3 proc. visų sprendimų. LEA stebėsenos 2023 m. duomenys (2024 m. duomenys dar nepaskelbti) rodo, kad Šiaulių miesto savivaldybės darnios energetikos plėtros pažangos indeksas sudarė 38 balus ir, lyginant su 2022 m., išaugo 8 balais. Tarp 60-ies Lietuvos savivaldybių Šiaulių miestas užima 44-45 vietą.

Vilkaviškio rajonas

DATA	KLAUSIMŲ SK.	TRANSPORT	PRAMONĖ	ŽEMĖS ŪKIS	APLINKA	ENERGETIKA	NVO
------	-----------------	-----------	---------	------------	---------	------------	-----

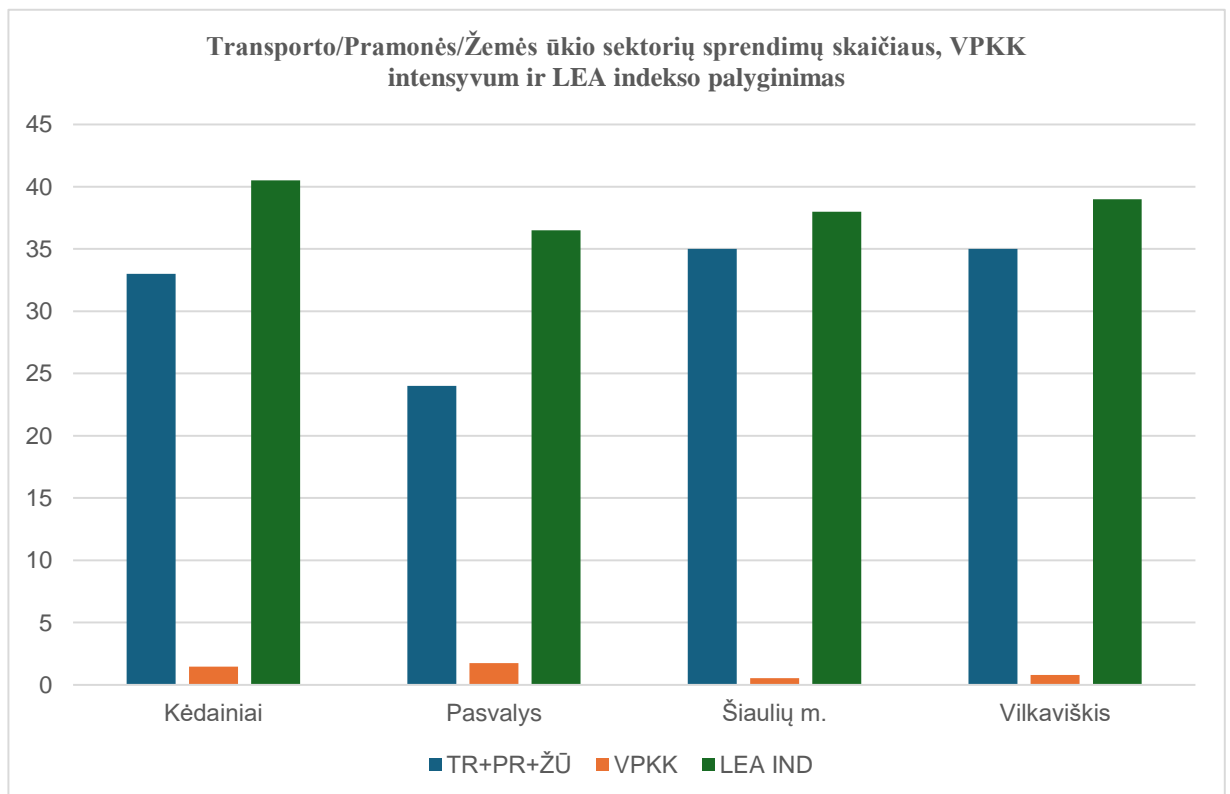
	VIS O	VPK K	VIS O	VPK K	VIS O	VPK K	VISO	VPK K	VISO	VPK K	VISO	VPK K	VIS O	VPK K
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
26-saus		0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
23-vas		0	1	0	1	0	0	0	2	0	0	0	1	0
29-kov		0	2	0	0	0	1	0	1	0	0	0	2	0
26-bal		0	1	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0
31-geg		0	0	0	0	0	0	0	2	0	3	0	0	0
28-birž		0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
30-rugp		0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1	0
27-rugs		3	0	0	0	0	0	0	6	3	0	0	1	0
25-spal		0	0	0	3	0	0	0	1	0	1	0	0	0
29-lapkr		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20-gruod		0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SUMA:	375	3	6	0	6	0	2	0	16	3	5	0	5	0
DALIS %		0,80	1,60	0	1,60	0	0,53	0	4,27	0,80	1,33	0	1,33	0

Analizė rodo, kad 2024 m. Vilkaviškio r. savivaldybės tarybos priimti sprendimai, susieti su VPKK diskursu sudarė vos 0,8 proc. visų sprendimų. Ten pat, nagrinėti klausimai susieti su transporto, pramonės ir žemės ūkio sektoriais – sudarė 9,3 proc. visų sprendimų. LEA stebėsenos 2023 m. duomenys (2024 m. duomenys dar nepaskelbti) rodo, kad Vilkaviškio r. savivaldybės darnios

energetikos plėtros pažangos indeksas sudarė 39 balus ir, lyginant su 2022 m., išaugo 7 balais. Tarp 60-ies Lietuvos savivaldybių Vilkaviškio r. užima 41-43 vietą.

Tirtų savivaldybių VPKK diskurso intensyvumo savivaldybės tarybos darbotvarkėse 2024 m. ir darnios energetikos plėtros pažangos indekso 2023 m. palyginimas pateiktas grafike žemiau. Kaip matyti iš grafiko, tirtose savivaldybėse VPKK diskurso intensyvumo kiekybinė koreliacija su LEA skelbiamu savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos indeksu neturi linijinės priklausomybės. Pvz. Kėdainių r. ir Šiaulių m. savivaldybių LEA indekso augimas 2022-2023 metais sudarė po 8 balus, tačiau Šiaulių miesto VPKK indeksas yra beveik tris kartus mažesnis. Darytina išvada, kad Šiaulių miesto visuomenė VPKK diskurso atžvilgiu šiuo metu turi mažiausiai entuziazmo. Kita vertus, tokie rodikliai indikuoja, kad VPKK diskurso vartotojų perspektyvos požiūriu propagavimas Šiaulių mieste gali turėti didžiausią auditoriją.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. VPKK diskursas 2024 m. tirtų savivaldybių NVO tarybų posėdžiuose nebuvo aktualus.
2. LEA skelbiamas savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos indeksas nepatenka į savivaldybių NVO tarybų ir savivaldybių Tarybų darbotvarkes.
3. LEA indekso balų skaitmeninė reikšmė neturi aiškios funkcinės priklausomybės su savivaldybių tarybų darbotvarkėmis transporto, pramonės ir ŽŪ sektoriams skirtais sprendimais.
4. Viešosios naudos NVO inicijavimas LEA skelbiamo savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos indekso „šėšėlinių ataskaitų“ rengimui įtraukiant konkrečios savivaldybės visuomenę atsiliėps ES skaidrumo ir subsidiarumo principų plėtrai.

2.2. VIEŠOSIOS POLITIKOS STEBĖSENOS TRANSPORTO, ŽEMĖS ŪKIO IR PRAMONĖS SEKTORIUOSE IŠŠŪKIŲ APIBRĖŽIMAS

Viešosios politikos VPKK priemonių įgyvendinime Lietuvos vietos savivaldos lygmenyje 2022-2024 metų horizonte įvyko keletas ypatingos reikšmės įvykių. Pažymėtina, kad Projekto konkursinė Paraiška buvo rengiama pagal 2021 m. *post-Covid 19* ES teisinio reguliavimo aplinkos duomenis, o Projekto (ir jo sudedamosios dalies – šios Studijos) įgyvendinimas buvo pradėtas pakitusioje teisinėje aplinkoje 2024 m. antrame pusmetyje. Per laikotarpį, praėjusį nuo Paraiškos rengimo, Lietuvoje 2023 m. įvyko esminis Vietos savivaldos įstatymo pakeitimas dėl naujųjų merų, tarybų bei administracijų funkcijų nustatymo. Pasaulyje 2022 m. Rusija pradėjo karą prieš Ukrainą, naujai kadencijai išrinktas Europos Parlamentas bei sudaryta Europos Komisija priėmė naujų verslą reguliuojančių dokumentų, nauja JAV administracija nuo 2025 m. vykdo ES verslo politiką - JAV pasitraukė iš Paryžiaus klimato kaitos švelninimo susitarimo, nutraukė ankstesnės JAV administracijos CO₂ dujų emisijų mažinimo priemonių diegimą, pradėjo ankstesnių JAV administracijų neoliberalizmo politikos keitimą į MAGA politiką³¹.

Mūsų nuomone, šios Studijos uždavinių sprendimui – viešosios politikos vietos savivaldos lygmenyje VPKK stebėsenos priemonės sukūrimui (įskaitant Baltosios knygos metmenų suformulavimui), šalia šiuo metu taikomo Lietuvos, ES ir JT klimato švelninimo konteksto būtina Studijos rėmuose paliesti ir MAGA politikos iššūkių perspektyvą. Atitinkami aktualūs Lietuvos, ES ir JT bei MAGA dokumentai pateikiami šios Studijos Priede 4.

[Nacionalinėje darbotvarkėje „Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija“](#) numatomi šie strateginiai Lietuvos energetikos tikslai iki 2050 m³² .:

- Saugus ir patikimas energijos tiekimas.
- 100 proc. neutralaus poveikio klimatui energijos Lietuvai ir regionui.
- Perėjimas prie elektros energijos ekonomikos ir aukštą pridėtinę vertę kuriančios energetikos pramonės vystymas.
- Energijos išteklių prieinamumas vartotojams.

2015 m. Paryžiaus susitarimu pasaulio valstybės sutarė dėti visas reikalingas pastangas sustabdyti klimato kaitos pokyčius globaliam atšilimui neperžengus pavojingos 2 laipsnių ribos.

³¹ [638199_A_Users_Guide_to_Restructuring_the_Global_Trading_System.pdf](#)

³² [NENS ir NEKS veikslių plano įgyvendinimo stebėseną - Lietuvos energetikos agentūra](#)

Europos Sąjungos (ES) poveikis klimato kaitai yra trečias pagal dydį pasaulyje, todėl perėjimas prie nulinės emisijos ekonomikos iki amžiaus vidurio yra vienas svarbiausių ilgalaikių ES tikslų. Tai apima tris užduotis, kurias ES šalys narės turės atlikti iki 2030 m.:

- sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) emisijas 40 proc. (lyginant su 1990 m.)
- pagerinti energijos vartojimo efektyvumą bent 32,5 proc.
- padidinti atsinaujinančių energijos išteklių dalį visoje energetikoje iki 32 proc.

Įsigaliojus Energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo [reglamentas](#), pagal kurį Lietuva parengė [nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus](#), Lietuvai siekiant Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės [strategijoje](#) ir Lietuvos Respublikos nacionaliniame energetikos ir klimato srities [veiksmų plane 2021–2030 m.](#) nustatytų tikslų – **sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) emisijas, padidinti energijos vartojimo efektyvumą ir skatinti atsinaujinančių energijos išteklių platesnį naudojimą** – Lietuvos vyriausybė siekia kiekvienos savivaldybės indėlio. Tuo tikslu LEA atlieka kasmetinį savivaldybių vertinimą pagal jų vykdomas iniciatyvas atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo skatinimo ir energijos vartojimo efektyvumo didinimo srityse. Lietuvos savivaldybių darnios energetikos plėtros vertinimas atliekamas pagal savivaldybių pasiektą pažangą [spartinant atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą, didinant energijos vartojimo efektyvumą, skatinant darnų judumą ir gerinant energetinių paslaugų prieinamumą](#). Vertinimas atliekamas vadovaujantis Savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos vertinimo aprašu ir naudojant viešai prieinamą informaciją. Kaip parodė šios Studijos 4 savivaldybių Tarybų ir savivaldybių NVO tarybų darbotvarkių ir sprendimų 2024 m. analizė, LEA atliekamas vertinimas yra visų savivaldybių aktualija. Todėl darytina prielaida, kad NVO „šešėlinių klimato kaitos ataskaitų“ priemonės kūrimo baze tikslinga priimti LEA sukurtą vertinimo metodologiją. Šios metodologijos LEA tinklapyje apraše pateikiami ir aprašomi savivaldybių palyginimui pasirinkti kriterijai ir šiems kriterijams priskirti balai. Kriterijai leidžia įvertinti savivaldybių vaidmenį didinant energijos vartojimo efektyvumą, skatinant atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo didesnę plėtrą bei atitinkamai keičiant jos teritorijoje gyvenančių žmonių elgseną. Atlikus savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos vertinimą, pagal gautus rezultatus parengiama Savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos vertinimo apžvalga ir sukuriamas interaktyvus žemėlapis.³³

³³ [Savivaldybių darnios energetikos plėtros pažangos vertinimas - Lietuvos energetikos agentūra](#)

Mums čia svarbu nustatyti, kokie LEA vertinimo kriterijai gali būti pilnai ar iš dalies panaudoti kuriant NVO „šešėlinių ataskaitų“ priemonę, naudojamų kriterijų modifikacijos poreikį ir kriterijų lankstumą - atsišaukimą į pasaulyje kylančius rizikų veiksnius. Tuo pačiu nustatyti - viešosios politikos stebėsenos transporto, žemės ūkio ir pramonės sektoriuose iššūkių apibrėžimus. Žemiau pateikiama LEA 2023 m. pažangos vertinimo apžvalgos (2024 m. apžvalga dar nėra paskelbta) vertinimo kriterijai³⁴ ir jų rizikų VPKK diskursui žymų lentelė:

1 lentelė. Savivaldybių darnios energetikos plėtros vertinimui atrinkti kriterijai ir jiems priskirti balai

Eil. Nr.	Kriterijus	Maksimalus balas	Procentinė dalis nuo visų (100) balų
1.	AIE² naudojimo plėtros veiksmų planas	8	8%
2.	Gamintojų³ vėjo elektrinių įrenginių galia	11	11%
3.	Gamintojų saulės elektrinių įrenginių galia	10	10%
4.	Gaminančių vartotojų įrenginių galia	9	9%
5.	Kitų savivaldybių vartotojams pagaminta elektra	9	9%
6.	Nekilnojamojo turto mokestis AEI⁴ įėgainėms	4	4%
7.	Renovuotų daugiabučių dalis	20	20%
8.	Vidutinė šilumos kaina	8	8%
9.	Dviračių takų ilgis	6	6%
10.	Elektromobilių skaičius	5	5%
11.	Elektromobilių įkrovimo stotelių skaičius	6	6%
12.	Kompensacijas šildymo ir karšto vandens išlaidoms gaunančių asmenų dalis	4	4%

Rizikų VPKK diskursui žymų lentelė

Nr.	LEA vertinimo kriterijaus aprašas	Rizikų žyma
1	AEI naudojimo plėtros veiksmų planas Jei vertinimo metu savivaldybė yra patvirtinusi ir viešai paskelbusi AEI naudojimo plėtros veiksmų planą – skiriami 8 balai; jei vertinimo metu buvo parengtas ir su Energetikos ministerija suderintas veiksmų plano projektas, skiriami 6 balai; jei vyko derinimas – 4 balai.	<ul style="list-style-type: none"> • Sąnaudų-naudos konkretaus atvejo analizė • Socialinio poveikio realus vertinimas

³⁴ [SAVIVALDYBIU-2023-PAZANGOS-APZVALGA.pdf](#)

- 2 Gamintojų vėjo elektrinių įrengimų galia
- Didelės vėjo jėgainės lyginant su fotovoltiniais, hidro-, geoterminiais, anglies ir dujų elektros gamybos būdais, energija gaunama naudojant vėją santykiniai turi mažiausią šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, mažiausią vandens suvartojimo poreikį ir palankiausią socialinį poveikį.
- Sąnaudų-naudos konkretaus atvejo analizė
 - Socialinio poveikio realus vertinimas
- 3 Gamintojų saulės elektrinių įrenginių galia
- Saulės energija yra išsisklaidžiusi, silpnai koncentruota, o jos parametrai kinta plačiose ribose, priklausomai nuo paros ir metų laiko. Į
- Sąnaudų-naudos konkretaus atvejo analizė
 - Socialinio poveikio realus vertinimas
- 4 Gaminančių vartotojų įrenginių galia
- Paprastasis gaminantis vartotojas elektrą gamina ir naudoja toje pačioje vietoje, kur įrengtas skaitiklis apskaito tiek į tinklą patiektą elektros kiekį, tiek ir paimtą iš tinklo. Elektra, kuri sunaudojama iš karto, gamybos metu, nėra apskaitoma. Tokią decentralizuotos elektros energijos gamybos plėtrą skatina ne tik pingančios saulės elektrinės, bet ir kitos naujos technologijos, skatinančios energetikos sistemos decentralizaciją – iš svarbiausių galima paminėti elektromobilių plėtrą, baterijų sistemas, išmaniają apskaitą, kaupiklių vaidmenį tinklui balansuoti, išmaniuosius elektros tinklus, energetinio efektyvumo technologijas, šilumos siurblių diegimą.
- Sąnaudų-naudos konkretaus atvejo analizė
 - Socialinio poveikio realus vertinimas
- 5 Renovuotų daugiabučių dalis
- 2013–2023 metų laikotarpiu vyrauja savivaldybės, iš 20 galimų balų surinkusios po 1 balą (kai renovuota nuo 5 iki 10 proc. daugiabučių gyvenamųjų namų) (16 sav.), po 2,5 balo (kai renovuota nuo 10 iki 15 proc. daugiabučių gyvenamųjų namų) (11 sav.) ir po
- Socialinio poveikio realus vertinimas

4 balus (kai renovuota nuo 15 iki 20 proc. daugiabučių gyvenamųjų namų) (10 sav.).

6	Vidutinė šilumos kaina	
	Kriterijui „Vidutinė šilumos kaina“ balai yra skiriami atsižvelgiant į tai, kiek savivaldybėje vertinimo metų (šiuo atveju – 2023 m.) IV ketvirtyje vidutinė <u>centralizuotai tiekiamos šilumos kaina gyventojams</u> yra didesnė ar mažesnė už to paties laikotarpio analogišką šilumos kainą Lietuvoje (2023 m. IV ketvirtyje – 8,42 ct/kWh).	• Lyginamoji decentralizuoto šildymo kaina
7	Dviračių takų ilgis	
	Savivaldybių gyventojams turi būti sudarytos galimybės judėti patogiai, nepriklausomai nuo to, kokį būdą pasirinks – viešuoju transportu, dviračiu, automobiliu, pėsčiomis, paspirtuku ar dar kitaip. Darnus judumas dviračiais, pėsčiomis, paspirtukais yra susijęs ir su švaresniu oru, sveikatingumu, ramesniu eismu, daugiau erdvės ir lankstumo gyventojams. Fiziškai judant kiekvieną dieną yra stiprinama sveikata ir tiesiog jaučiamasi geriau. Vertinimo metu siekta nustatyti, kiek tūkstančiui kiekvienos savivaldybės gyventojų tenka dviračių takų ilgio.	Nėra
8	Elektromobilių skaičius	
	Savivaldybių kompetencijai priklauso siekti, kad viešajame transporte būtų naudojamos transporto priemonės, naudojančios atsinaujinančių išteklių energiją, elektromobiliai ir hibridinės transporto priemonės. Taip pat savivaldybės turi skatinti naudoti viešojo transporto sektoriuje, saugomose teritorijose transporto priemones, naudojančias atsinaujinančių	• Sąnaudų-naudos konkretaus atvejo analizė • Socialinio poveikio realus vertinimas

išteklių energiją, vandenilį, elektromobilius ir hibridines transporto priemones.

- 9 Elektromobilių įkrovimo stotelių skaičius
- Savivaldybės privalo parengti (atnaujinti) savivaldybės teritorijoje esančiuose vietinės reikšmės keliuose iki 2030 metų numatomų įrengti viešųjų ir pusiau viešųjų elektromobilių įkrovimo prieigų planus, kuriuose turi būti numatytos prioritetinės vietos viešosioms ir pusiau viešosioms elektromobilių įkrovimo prieigoms įrengti.
- Sąnaudų-naudos konkretaus atvejo analizė
 - Socialinio poveikio realus vertinimas
- 10 Kompensacijų šildymui-karštam vandeniui skaičius
- Kompensacijas šildymo ir karšto vandens išlaidoms (toliau – šilumos išlaidų kompensacijos) gauna asmenys, kai dėl įvairių veiksnių derinio – mažų pajamų, didelių energijos sąnaudų bei būsto mažo energijos vartojimo efektyvumo – namų ūkiui ar asmeniui sudėtinga susimokėti už būtinašias energetikos paslaugas – būsto šildymą ir karštą vandenį. Atsinaujinančių išteklių naudojimo plėtra ir energijos vartojimo efektyvumo didinimas yra vienos iš priemonių, padedančių sumažinti šilumos išlaidų kompensavimo poreikį.
- Energetinio skurdo tipologinė analizė
 - Kainodaros diferenciacijos rizikos dėl socialiai remiamų vartotojų: daugiavaikės šeimos; pensininkai; neįgalūs asmenys; socialiai pažeidžiami asmenys

Rizikų šaltinių pavyzdžiai pateikiami Studijos Priede 8.

Pažymėtina, kad pateikti Rizikų šaltinių pavyzdžiai turi būti atidžiai išnagrinėti tikslu rasti pagrindimą tokių rizikų paneigimui. Atsižvelgiant į išdėstytą aukščiau, VPKK diskurso pristatymui visuomenei, tikslina vadovautis tokiu baziniu argumentavimu:

1. Socialinio poveikio realus vertinimas - žalos žmogui kaip gamtos sudėtinei daliai pagrindimas mokslinių tyrimų verifikuotais duomenimis.
2. Sąnaudų-naudos konkretaus atvejo analizė, įrodant aptariamą VPKK priemonės pranašumus.
3. VPKK diskurso tvarumo įrodymai.

2.3. STEBĖSENOS METMENŲ METODOLOGIJOS APRAŠAS

Sutinkamai su Studijos rengimo aptarimo ekspertų rekomendacija³⁵, Studijos pagrindiniu tikslu yra nustatoma šiame Projekte apibrėžtų Teisės aktų projektų paketo Aiškinamojo rašto išėties duomenų - **Rekomendacijų parengimas**. Tokiose rekomendacijose, atsižvelgiant į Analizės išvadas bei Apklausų duomenis, turi būti pateikti pasiūlymai dėl VPKK Stebėsenos objektų, kontrolės subjektų ir teisinio reguliavimo.

KTU mokslininkai 2021 m. parengė Lietuvos gyventojų klimato kaitos nuostatų ir elgsenos monitoringo metodiką³⁶, kurioje pastebėjo, kad *<gyventojų nuomonių klimato kaitos klausimais apklausos leidžia stebėti klimato kaitos nuostatų ir elgsenos kitimą laike, atitinkamai planuoti komunikacijos strategijas, prognozuoti visuomenės paramą klimato kaitos politikos priemonėms. Lietuvos gyventojų nuomonės klimato kaitos tematika tirtos reprezentatyviose apklausose, atliktose KTU mokslininkų (2008 m. ir 2018 m.), taip pat Lietuvos gyventojų nuomonės galima palyginti su kitų šalių gyventojais remiantis Specialiųjų Eurobarometrų tyrimų apie klimato kaitą (2021, 2019, 2017)>*. Tačiau KTU specialistų metodikoje rekomenduojami klausimynai gyventojams, kaip pavyzdžiui, - *<i>i) Klimato grėsmės suvokimas ir informuotumas; ii) Klimato kaitos atžvilgiu reikšminga elgsena ir saviveiksmingumas klimato kaitos atžvilgiu; iii) Gyventojų informuotumas ir klimato kaitos politikos priemonių vertinimas>* - šiuo metu, kai visuomenėje tvyro egzistencinių, karo grėsmių nuojautos, atrodo sumenkusio aktualumo.

Vienok, pripažįstant KTU mokslininkų pateiktos monitoringo metodologijos principų pagrįstumą, mūsų nuomone, aktualia visuomenės įsitraukimo į viešąją politiką vietos savivaldos lygmenyje, išskiriant VPKK diskursą, priemone galėtų būti ne nuomonių tyrimai, o valdžios institucijų atliekamų sisteminių vertinimų/apžvalgų/ataskaitų ir pan. NVO atliekamos peržiūros – „šėšėlinės ataskaitos“. Į tokių ataskaitų rengimą įsitraukus visuomenei, jau iš apačios galima būtų patvirtinti gautų valdžios duomenų patikimumą arba, esant reikalui, tai pačiai valdžiai užduoti papildomus klausimus dėl duomenų patikimumo pagrindimo.

Stebėsenos objektai

Modifikuotas Lietuvos savivaldybių darnios energetikos plėtros vertinimas pagal savivaldybių pasiektą pažangą spartinant atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą, didinant energijos vartojimo efektyvumą, skatinant darnų judumą ir gerinant energetinių paslaugų prieinamumą.

Stebėsenos kontrolės subjektai

³⁵ Žr. Priedas 2

³⁶ Žr. Priedas 3_P3_5

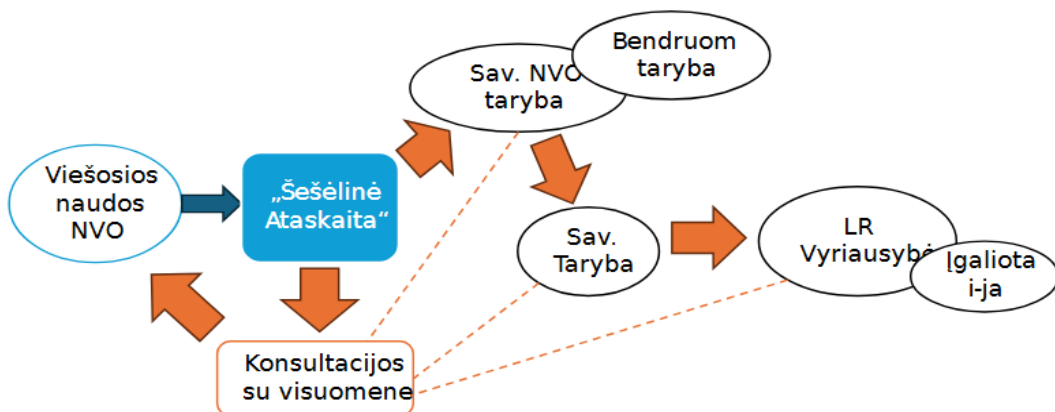
- Suinteresuota viešosios naudos NVO ir/arba suinteresuotų viešosios naudos NVO konsorciumas (jei konkrečioje savivaldybėje būtų daugiau nei viena suinteresuota viešosios naudos NVO) rengiančios VPKK priemonių diegimo stebėsenos NVO „šešėlines ataskaitas“;
- Savivaldybės NVO taryba ir Vietos bendruomenių taryba, veikiančios jungtinio posėdžio būdu;
- Savivaldybės Taryba;
- LR Vyriausybė ir/ar jos įgaliota institucija.

Stebėsenos teisinis reguliavimas

Atitinkamų teisės aktų priėmimas valstybės ir vietos savivaldos lygmenyse, atsižvelgiant į VPKK plėtros stebėsenos NVO „šešėlinių ataskaitų“ priemonės panaudojimą:

- Sąnaudų-naudos konkretaus atvejo analizes;
- Socialinio poveikio realių atvejų vertinimus;
- Vartotojų energetinio skurdo tipologinę analizę;
- Kainodaros diferenciacijos rizikos dėl socialiai remiamų vartotojų: daugiavaikės šeimos; pensininkai; neįgalūs asmenys; socialiai pažeidžiami asmenys.

Klimato kaitos švelninimo politikos vietos savivaldoje įgyvendinimo NVO advokacijos priemonės schema

Kuriamos NVO advokacijos priemonės idėjos įgyvendinimo, įsitraukiant NVK, etapai:

4. Šioje Studijoje numatytos Kėdainių r., Pasvalio r., Šiaulių m. ir Vilkaviškio r. respondentų apklausa:
 - 4.1. Identifikuojami VPKK diskursu suinteresuotų NVO, VVG, ūkio subjektų (transporte, pramonėje ir ŽŪ) ir savivaldybių tarybų bei administracijų respondentai, anoniminė gyventojų atitinkama nuomonė.
 - 4.2. Identifikuojama VPKK diskurso vieta visuomenės lūkesčiuose (patikimumas /tvarumas /atsiperkamumas).
 5. Savivaldybių NVO tarybose, bendruomenių tarybose inicijuojamas viešo intereso NVO, suinteresuotų VPKK diskursu ir visuomenės švietimu, steigimas.
 6. Parengiamas LEA Lietuvos savivaldybių darnios energetikos plėtros vertinimo metinių ataskaitų pagrindu NVO „Šešėlinių ataskaitų“ instrumento Teisės aktų paketo projektas ir gaunami atsiliepimai iš suinteresuotų respondentų Kėdainių r., Pasvalio r., Šiaulių m. ir Vilkaviškio r. bei LEA, LR Vyriausybės institucijų, verslo asociacijų.
 7. Pasitelkus LEA atliekami Kėdainių r., Pasvalio r., Šiaulių m. ir Vilkaviškio r. suinteresuotų VPKK diskursu „šešėlinių ataskaitų“ rengimo mokomieji NVK seminarai.
5. Tolimesnis priemonės diegimas:
- Parengtų teisės aktų paketo projektų priėmimo NVK su partneriais lobizmas.
 - NVO „šešėlinių ataskaitų“ verifikavimas savivaldybių NVO tarybose.
 - NVO „šešėlinių ataskaitų“ verifikavimas savivaldybių Tarybose.
 - NVO „šešėlinių ataskaitų“ verifikavimas savivaldybių NVO tarybose.
 - NVO „šešėlinių ataskaitų“ verifikavimas LRV įgaliotose institucijose.
 - Grįžtamojo ryšio su visuomene nustatymas.

3. KIEKYBINĖ IR KOKYBINĖ ŠIAULIŲ MIESTO, VILKAVIŠKIO RAJ., KĖDAINIŲ RAJ. IR PASVALIO RAJ. VIETOS SAVIVALDOS, NVO IR VERSLO RESPONDENTŲ APKLAUSOS DĖL PASITENKINIMO IR SĄSAJUMO SU KLIMATO KAITOS ŠVELNINIMO PRIEMONĖMIS, VYKDOMOMIS TRANSPORTO, ŽEMĖS ŪKIO IR PRAMONĖS SEKTORIUOSE

3.1. Respondentų struktūros apibrėžimas

Respondentų struktūrą apibrėžia Studijos TU³⁷ sąlygos. Respondentų pasirinkimas, jų apklausa atliekama pagal žemiau aprašytą tyrimo metodiką:

1.Laikas - 2025 m. balandžio-birželio mėn.

2.Imtis - Tyrimo metu apklausama pagal 3 tikslines grupes 4-se savivaldybėse: Savivaldybės NVO tarybos nariai; vietos bendruomenių tarybų nariai/ ne mažiau kaip 3 verslo subjektai savivaldybei/ iki 50 atsitiktinių gyventojų-respondentų savivaldybei

3.Tikslas - Nustatyti Savivaldybių gyventojų, NVO ir verslo nuomonę apie dabartinę Savivaldybės institucijų ir įstaigų veiklą ir lūkesčius dėl Klimato kaitos švelninimo priemonių bei tokių priemonių nepriklausomos (ne iš valdžios perspektyvos) stebėsenos poreikį.

4.Atranka - Tyrime naudoti:

- a) kvotinės atrankos metodas, naudojant savivaldybių internetines prieigas,
- b) atsitiktinis-anoniminis gyventojų interviu metodas viešojoje vietoje.

5.Tikslinės grupės

- iii) 4-ių savivaldybių gyventojai, vyresni nei 18 metų;
- iv) savivaldybių NVO tarybų nariai;

³⁷ Žr. Priedas 1

- v) savivaldybių vidutinio (250-1000 darbuotojų) ir stambiaus (virš 1000 darbuotojų) verslo (transportas/pramonė/žemės ūkis) subjektai.

6.Lokacija - Šiauliai, Kėdainiai, Pasvalys, Vilkaviškis

7.Apklausos metodas - Taikomi kombinuotas metodas - CAWI (*Computer Assisted WEB Interview*), CAPI (*Computer assisted Personal Interview*) ir anoniminis asmeninio interviu metodas (*Face-to-face*). Apklauskos vykdytojai privalo laikytis European Society for Opinion and Marketing Research tyrimų etikos principų.

8.Duomenų analizė - Analizė vykdoma SPSS/PC programine įranga ir/ar Microsoft Excel programa. Ataskaitoje pateikiami bendrieji atsakymų pasiskirstymai (procentai), ir atsakymų pasiskirstymai pagal lyginamąsias charakteristikas.

Respondentų - Savivaldybių NVO Tarybų personalines sudėtis ir vietos bendruomenių Tarybų narių personalines sudėtis žr. Skirsnyje „2.1.2. Vietos savivaldos NVO ir vietos bendruomenių subjektų faktinės būklės analizė“ aukščiau.

Respondentų – pramonės (verslo), transporto ir žemės ūkio subjektus žr. atitinkamai Prieduose pagal savivaldybes. Atsižvelgiama į verslo subjekto darbuotojų skaičių.

5. STUDIJOS VERTINIMO APRAŠAS

Pagal Studijos rengimo Techninę specifikaciją³⁸ Paslaugos teikėjas turi parengti rekomendacinį Studijos taikymo stebėsenos (monitoringo) vertinimo aprašą, kuris turi apimti: vertinimo metodiką ir tvarką, vertinamus kriterijus, kiekvienam kriterijui įvertinti naudotinus metodus ir priemones, jų taikymo procedūras ir kitą aktualią informaciją. Taip pat Paslaugos teikėjas turi parengti struktūrizuotas taikymo, tobulinimo rekomendacijas su pagrindimu, koks rezultatas/pokytis jas pritaikius bus pasiektas.

5.1. Vertinimo metodika ir tvarka

Studijos taikymo stebėsenos vertinimo metodikos ir tvarkos tikslas yra apibrėžti priemones ir jų taikymo tvarką sukurtų rezultatų panaudojimui pagal APVA finansuojamos Klimato kaitos programos pažangos priemonės veiklą „Finansinės paskatos NVO veikloms ir (ar) veiksmams, formuojant klimato politiką ir informuojant visuomenę apie klimato kaitą“ NVK Projektas - Klimato kaitos švelninimo politikos vietos savivaldoje įgyvendinimo NVO advokacijos priemonės sukūrimas ir bandomasis pritaikymas“.

- Studijos panaudojimo stebėsenos metodologija grindžiama tokiais principais:
 - tikslingumu – renkami duomenys ir informacija, kurie yra reikalingi ir tinkami Projekto procesui;
 - nešališkumu – stebėseną vykdoma be išankstinio nusistatymo, laikantis profesinio nepriklausomumo ir bendrųjų profesinės etikos nuostatų;
 - patikimumu – stebėseną vykdoma laikantis Projekto vykdymą apibrėžiančių dokumentų, priimtų atitinkamų susitarimų, skelbiama tikrovę atitinkanti informacija.
 - sistemingumu – stebėsenos procesas vyksta planingai, laikantis tęstinumo.
- Stebėsenos rūšis apibrėžiama kaip nuolatinė stebėseną pagal Projekto vykdymo tvarkaraštį. Stebėsenoje vadovaujama Stebėsenos vertinimo kriterijais, kurie taikomi pagal šio Aprašo skirsnyje „Kriterijų taikymo procedūra ir rekomendacijos“ nuostatas.

³⁸ Žr. Priedas 1

- Aprašo vykdymą atlieka Projekto vadovas, atlikdamas Studijos vertinimą Pagal Projekto vykdymo tvarkaraštį ir užpildydamas Aprašo skirsnyje „Kriterijų taikymo procedūra ir rekomendacijos“ pateikiamą Studijos vertinimo stebėsenos Protokolą.
- Stebėsenos medžiaga kaupiama bylos segtuvuose Projekto vadovo nustatyta tvarka.
- Aprašo vykdymą kontroliuoja Projekto Užsakovo vadovas arba jo įgaliotas asmuo. Užsakovo vadovas nustato Studijos rezultatų įgyvendinimo stebėsenos aptarimus su Projekte dalyvaujančiais asmenimis.
- Aprašo pakeitimus ir/ar papildymus pagal Projekto dalyvių ir/ar suinteresuotų asmenų pasiūlymus tvirtina Užsakovo vadovas.

5.2. Vertinimo kriterijai

Vertinime naudojami du kriterijai: kiekybinis ir kokybinis. Kiekybinio vertinimo kriterijus atspindi Studijos rezultatų panaudojimo Projekto vykdyme dažnį ir imtį.

Dažnis atspindi Studijos rezultatų citavimų skaičių Projekto vykdyme.

Imtis atspindi citavimo skaičiaus aprėptį pagal Projekto sudedamąsias dalis.

- d) Pasiūlymų projektų pagal Teisės aktų paketą sukūrimo;
- e) Suinteresuotų VPKK stebėsenos viešosios naudos NVO ir jų klasterių steigimas;
- f) Atliktų „šėšėlinių ataskaitų“ aptarimuose su visuomene;
- g) Konferencijų darbe;
- h) Apvaliųjų stalų-diskusijų darbe.

Kokybinio vertinimo kriterijus atspindi Studijos rezultatų panaudojimo Projekto vykdyme pritaikomumą. Taikomi keturi kokybinio vertinimo lygiai:

- d) 1 – Reikia tobulinti;
- e) 2 – Patenkinamas;
- f) 3 – Geras;
- g) 4 – Labai geras, paskatinantis tolimesnes inovacijas.

5.3. Kriterijų taikymo procedūra ir rekomendacijos

Studijos vertinimo kriterijų taikymo procedūrą sudaro Protokolo (pridedamas žemiau) užpildymas pagal Projekto veiklų struktūrą ir Projekto planinį tvarkaraštį:

- Teisės aktų paketo projektas;
- Bendradarbiavimas VPKK diskurse su viešosios naudos NVO;
- VPKK diskurso „šešėlinių ataskaitų“ aptarimas su visuomene;
- Apvaliųjų stalų debatai;
- Konferencijų darbas;
- Metinė Studijos rezultatų panaudojimo apžvalga.

Rekomendacijos:

- Nustačius kokybinio vertinimo kriterijaus lygio „Reikia tobulinti“ atvejį nagrinėti atitinkamo Studijos rezultato koregavimą (ištaisyimą, papildymą, pakeitimą).
- Nustačius kokybinio vertinimo kriterijaus lygio „Labai geras, paskatinantis tolimesnes inovacijas“ atvejį nagrinėti kaip Studijos rezultatų plėtros galimybes.

PRIEDAI

Visi šio skyriaus priedai prieinami žemiau pateiktomis nuorodomis

<https://vartotojai.eu/klimato-kaitos-svelninimo-politikos-vietos-savivaldoje-projekto-dokumentai/tap-ataskaitos-priedai/>

PRIEDAS 1

<https://vartotojai.eu/wp-content/uploads/2026/06/priedas-1.pdf>

PRIEDAS 2

<https://vartotojai.eu/wp-content/uploads/2026/06/priedas-2.pdf>

PRIEDAS 3

<https://vartotojai.eu/wp-content/uploads/2026/06/priedas-3.pdf>

PRIEDAS 4

<https://vartotojai.eu/wp-content/uploads/2026/06/priedas-4.pdf>

PRIEDAS 5

<https://vartotojai.eu/wp-content/uploads/2026/06/priedas-5.pdf>

PRIEDAS 6

<https://vartotojai.eu/wp-content/uploads/2026/06/priedas-6.pdf>

PRIEDAS 7

<https://vartotojai.eu/wp-content/uploads/2026/06/priedas-7.pdf>

PRIEDAS 8

<https://vartotojai.eu/wp-content/uploads/2026/06/priedas-8.pdf>